MICHEL TOURNIER

gaspar, melhior & baltazar

Michel Tournier

Gaspar, Melhior & Baltazar

Michel Tournier

Gaspar, Melhior & Baltazar

Traducere și prefață
de Mihaela Voicu

Editura Babel
București, 1993

Coperta colecţiei: Wanda MIHULEAC

Lucrare apărută cu sprijinul
Ministerului Afacerilor Externe, Direcţia carte,
şi al Ambasadei Franţei în România

© Editions Gallimard
Gaspard, Melchior & Balthazar, 1980

Toate drepturile pentru traducerea şi publicarea
în limba română rezervate Editurii Babel

ISBN 973-48-1010-3

GASPAR, MELHIOR & BALTAZAR
SAU ROMANUL CĂUTĂTOR DE SENS

În *Vîntul Paraclet* (1977), eseu despre viața și opera sa (mai bine-zis despre operă *prin* viață), Michel Tournier pare să ne ofere cheia creației sale, dar, învederat căutător de mituri, romancierul își construiește, nu fără umor, propriul mit.

Născut în 1924, de formație filosof, Tournier începe să scrie relativ tîrziu. Și, după propria-i mărturisire, tot miturile aveau să-l ajute să treacă „de la metafizică la roman" (*Vîntul Paraclet*).

Într-adevăr, primul său roman, *Vineri sau Limburile Pacificului* (1967), încununat cu premiul Academiei Franceze, pare să reia binecunoscuta poveste a lui Robinson Crusoe, inversîndu-i însă simbolismul moral și metafizic. Pe primul plan nu se mai află Robinson, „eroul civilizator", ci „sălbaticul" Vineri. Încă de la început așadar, Tournier adoptă o atitudine pe care o va păstra constant pe parcursul întregii creații: subvertirea ordinei „firești", denunțarea mecanismului desuet al civilizației occidentale.

Perspectivă ce se regăsește în *Regele Arinilor* (1970), laureat cu premiul Goncourt, „reluare" a legendei abordate de Goethe în balada *Regele Ielelor*.

Romanul *Meteorii* (1972) propune tema dublului, surprinzînd totodată raporturile dintre cosmic și uman precum și îmbinarea subtilă a timpului și spațiului. Puritatea, înțeleasă însă ca principiu distructiv, și problema semnificației, care nu

este decît cunoaştere a semnelor, sînt alte teme dragi lui Tournier propuse de *Meteorii.*

Adoptînd forma eseului bibliografic, cu scopul mărturisit de a-l ajuta pe autor să-şi fie limpede sieşi, *Vîntul Paraclet* (1977), creaţie majoră a lui Michel Tournier este deopotrivă „erudită şi fantastică, metafizică şi copilăroasă, (...), operă «mistică», în căutarea universului sacru al originilor pe care le dezvăluie şi încearcă să le restaureze"[1].

Volumele următoare, *Cocoşul de munte* (1978), *Zborul Vampirului* (1982), reiau temele predilecte ale scriitorului, propunîndu-se ca actualizări ale unor mituri, la fel ca şi *Stropul de aur* (1986), odisee pariziană şi alegorică a unui tînăr arab.

Nu altfel se înfăţişează romanul *Gaspar, Melhior & Baltazar* (1980), reluare a binecunoscutului episod din Evanghelie al închinării Regilor Magi la Betleem.

Călăuziţi de stea, Gaspar, regele negru chinuit de o iubire nefericită, Melhior, tînărul prinţ alungat de pe tron, şi Baltazar, bătrînul rege estet, confruntat cu fanatismul unui cler iconoclast, se întîlnesc şi se îndreaptă către Dumnezeu care li se înfăţişază sub chipul unui prunc culcat pe paie, într-un grajd, la Betleem. Acest Dumnezeu întrupat în cea mai smerită fire omenească va găsi răspunsul potrivit la frămîntările fiecăruia.

Îndrăgostit şi trădat de o sclavă albă care nu-i împărtăşeşte iubirea, Gaspar învaţă lîngă iesle că „adevărata iubire este plăcerea dăruită de plăcerea celuilalt, bucuria pe care o trezeşte (...) priveliştea bucuriei lui, fericirea de a-l şti fericit". Această iubire-adoraţie este *„întotdeauna* împărtăşită, pentru că puterea strălucirii ei îi dă o forţă de comunicare irezistibilă". (Recunoaştem în această definiţie a iubirii concepţia lui Denis de Rougemont, exprimată în celebrul eseu *Iubirea şi Occidentul*, lucrare pe care Tournier o numără printre cărţile sale de căpătîi). Înfăţişîndu-i-se ca un mic negru regelui negru Gaspar,

1 Arlette BOULOUMIÉ, *MICHEL TOURNIER, le roman mythologique*, Paris, Librairie José Corti, 1988, p. 237.

rușinat și nefericit de negritudinea sa, Pruncul din iesle propune întîia lecție de iubire creștină: „să ne facem asemenea acelora pe care-i iubim, să privim cu ochii lor, să vorbim limba lor, să-i *respectăm*, cuvînt care, la origini, înseamnă *a privi de două ori*".

Din respect pentru cea de-a doua poruncă a Decalogului care interzice reproducerea oricărei imagini figurative, clerul iconoclast din regatul Nipur a distrus muzeul în care regele-mecena Baltazar adunase comori ale artei Egiptului, Romei, și Greciei antice. Căci, dacă la început, Dumnezeu l-a făcut pe om „după chipul și asemănarea sa", păcătuind prin neascultare, acesta a pierdut asemănarea profundă cu Creatorul său. „Această imagine fără asemănare este osîndită de cea de-a doua poruncă a Decalogului", deoarece ar face din artă o impostură. Prin venirea lui Dumnezeu în trup, apare noua artă care înveșmîntează în veșnicie viața de zi cu zi, împăcînd imaginea cu asemănarea.

În sfîrșit Melhior, preocupat de putere și de modul în care ar putea s-o redobîndească, descoperă la Betleem „puterea slăbiciunii, blîndețea celor non-violenți căreia nimic nu-i poate sta împotrivă". Pentru că „împărăția lui Dumnezeu nu va fi nicicînd dăruită odată pentru totdeauna, aici sau acolo. Trebuie să-i făurim cu răbdare cheia, și cheia sîntem chiar noi".

Pruncul din iesle le vorbește deci regilor magi în limba pe care fiecare din ei o poate înțelege: limbajul estetului, al îndrăgostitului, al omului politic. Dar, deși preocupările ca și limbile sînt felurite, semnificația este aceeași: trupul și sufletul una sînt. Harul, veșnicia sînt cufundate în trup, astfel încît hrana trupului este și a sufletului.

Acesta este și tîlcul poveștii celui de-al patrulea rege mag, pe nume Taor, venit tocmai din îndepărtata Indie, mînat de o lăcomie copilărească: să afle rețeta rahatului cu fistic. Povestea acestui rege „supranumerar", cel mai frivol, dar și cel mai important, a fost considerată de mulți drept „cea de-a patra evanghelie" și l-a situat pe Tournier în postura surprinzătoare

și deconcertantă de „romancier creștin". Pentru că, într-adevăr, convertirea lui Taor – prinț al zahărului, copleșit de bogății – la gustul sării și la lepădarea de sine este cu adevărat exemplară. Prințul cel lipsit de griji primește să fie osîndit la treizeci și trei de ani de muncă silnică în ocnele de sare – durata vieții lui Cristos – în locul unui tată de familie. Această faptă de iubire care-l determină să împărtășească soarta celor dezmoșteniți face din viața sa o prefigurare a vieții lui Cristos.

Oricum, *Gaspar, Melhior & Baltazar* ni-l dezvăluie pe Michel Tournier ca pe un romancier cu vocație a sintezei, izbutind să redobîndească romanului dimensiunea de real pe care acesta a pierdut-o, pierzînd contactul nemijlocit cu sacrul.

În *Vîntul Paraclet*, Michel Tournier definea mitul ca pe „o poveste fundamentală, cunoscută de toată lumea", adăugînd că „menirea scriitorului este de a împiedica miturile să devină simple alegorii". Autorul, care nu-și propune să inoveze în planul formei, ci să exprime într-o formă „pe cît de tradițională și de liniștitoare cu putință" o materie neînzestrată cu nici una din aceste calități, ne propune prin *Gaspar, Melhior & Baltazar* un „roman mitologic". Prin „arhitectura savantă, logica riguroasă, sistemul de ecouri, simetrii, inversiuni și permutări"[1], prin îmbinarea măiestrită dintre poezie și filosofie, rescrierea poveștii celor trei magi – care de fapt erau patru! – ni se înfățișază ca un „mit".

Destinele celor trei regi magi, dar mai cu seamă cel al lui Taor, răspund perfect celor trei faze obligatorii ale riturilor de inițiere: o etapă de „încercări" menită să-l desprindă pe cel ales de lumea profană și să-l pregătească să primească revelația, o călătorie în lumea de dincolo, ca un fel de moarte inițiatică ce ia, în cazul lui Taor, înfățișarea coborîrii în iadul ocnelor de sare și, în sfîrșit, „urcușul" către cunoașterea sacrului – care este „naștere-împreună" pentru o altă realitate.

---

1 Arlette BOULOUMIÉ, *Op. cit.*, p. 244.

Gaspar, Melhior, Baltazar şi mai cu seamă Taor înaintează într-o „pădure de simboluri", unde sensurile se deschid către o vertiginoasă „punere în abis", unde „totul este semn" şi nu mai rămîne loc pentru întîmplare.

Spaţiul evocator al Genezei (întîlnirea lui Gaspar cu Baltazar la Hebron, locul unde Dumnezeu l-ar fi plămădit pe Adam), timpul de la începuturi, amintind de mari fapte întemeietoare, sînt timpul şi spaţiul mitului.

Tot mitului îi aparţine numele privit ca esenţă, ca principiu de existenţă. Atent cititor al Bibliei – deşi declară în mai multe rînduri că nu are o „cultură biblică" – Tournier ştie că a numi înseamnă a chema la existenţă. Numele celui de-al patrulea rege, Taor, ar putea deriva dintr-un radical ebraic care înseamnă „puritate". Deşi Tournier a respins această interpretare, acest tîlc al numelui lui Taor ar putea lumina căutarea care-i preschimbă viaţa în destin.

Căci drumul regilor magi către Betleem se înfăţişază ca o căuare: căutare a Celuilalt, dar, în primul rînd, căutare de sine, dobîndită cu preţul dureroasei experienţe a dedublării, a fragmentării personalităţii. Tema dublului caracterizează de altfel scriitura lui Michel Tournier şi exemplele de dedublare nu lipsesc în *Gaspar, Melhior & Baltazar*. Astfel, femela elefant Yasmina reprezintă, prin frivolitate, gust pentru dulciuri şi înclinaţie către lux, dublul copilăresc al lui Taor. Despărţirea de prinţul indian în momentul cînd încercările călătoriei îl preschimbă pe adolescentul superficial în adult este simptomatică. La fel se înfăţişază simetria şi simultaneitatea tulburătoare dintre uciderea pruncilor nevinovaţi din porunca lui Irod şi ospăţul oferit de Taor fraţilor mai mari, evenimente indisociabile şi care prefigurează Cina cea de Taină, ospăţ şi jertfă deopotrivă.

Romanul, – scandat de o frază leitmotiv, „Satana plînge văzînd frumuseţea lumii", datorată unui mistic musulman din secolul al X-lea şi aşezată simetric, la început şi la sfîrşit – „dublează" de altfel un text celebru: capitolul 2 din Evanghelia după sfîntul Matei, indicat de altfel ca principală sursă de

către autor însuşi. Mai mult decît „omagiu" sau semn complice adresat cititorului, această tehnică a palimpsestului în care textul vechi se poate desluşi printre rîndurile celui nou conferă romanului o adîncime ce poate căpăta perspectiva vertginoasă a punerii în abis. „Veacurile viitoare li se înfăţişau ca o imensă galerie a oglinzilor în care se reflectau toţi trei, de fiecare dată în interpretarea geniului diferit al fiecărei epoci, dar mereu uşor de recunoscut: un tînăr, un bătrîn şi un negru din Africa".

Parafrazînd o celebră afirmaţie a lui Descartes, Tournier scria în *Vîntul Paraclet* că „frumuseţea este lucrul cel mai răspîndit din lume". Încredinţat de valoarea iniţiatică a scrisului, el slujeşte această frumuseţe cu devoţiune mistică: se consacră operei la fel cum pustnicul se dăruieşte lui Dumnezeu. Creaţia se poate săvîrşi doar cu preţul singurătăţii. „Operele sînt roade ale deşertului şi nu înfloresc decît în pustie" (*Vîntul Paraclet*). Insolită, subversivă, purtătoare deopotrivă de minciună şi adevăr, de invenţii uimitoare şi paradoxuri neliniştitoare, exprimînd evidente disonanţe şi un umor eliberator, amintind nu de puţine ori de obsesia flaubertiană pentru desăvîrşirea stilistică, *Gaspar, Melhior & Baltazar* este, aşa cum sînt toate cărţile lui Michel Tournier, un roman orientat către revelaţie.

Mihaela VOICU

Gaspar, rege al Meroei

Sînt negru, dar sînt rege. Voi pune poate într-o bună zi să se înscrie pe frontonul palatului meu versul din cîntul Sulamitei *Nigra sum, sed formosa*. Într-adevăr, pentru un bărbat, ce frumuseţe poate întrece coroana regească? Eram atît de ferm convins de această evidenţă, încît nici nu merita să-mi mai bat capul. Pînă în ziua cînd părul bălai a dat buzna în viaţa mea.

Totul a început în ultima lună de iarnă printr-o prevestire destul de încîlcită făcută de principalul meu astrolog, Barka Mai. Este un om cinstit şi scrupulos, a cărui ştiinţă îmi inspiră încredere în măsura în care el însuşi o priveşte cu rezerve.

Mă aflam pe terasa palatului, cuprins de visare în faţa cerului luminat de puzderie de stele, sub adierea întîiului vînt călduţ de vară. Furtuna de nisip care ţinuse opt zile întregi se mai domolise şi sorbeam aerul cu nesaţ, umplîndu-mi nările de parfumul deşertului.

Un zgomot uşor mi-a dat de ştire că cineva se afla în spatele meu. L-am recunoscut după pasul discret: nu putea fi decît Barka Mai.

– Pacea să fie cu tine, Barka. Ai ceva să-mi dezvălui? l-am întrebat.

– Ceea ce ştiu e puţin, Stăpîne, mi-a răspuns el cu obişnuita-i prudenţă, dar puţinul acesta nu ţi-l pot ascunde. Un călător venit de la izvoarele Nilului ne vesteşte o cometă.

– O cometă? Explică-mi, te rog, ce e aceea cometă şi ce tîlc are apariţia ei.

– Voi răspunde mai lesne la prima întrebare, decît la a doua. Cuvîntul ne vine de la Greci, ceea ce înseamnă *stea pletoasă*. Este o stea rătăcitoare care apare deodată pe cer, și dispare la fel de brusc, compusă dintr-un cap trăgînd după sine niște plete unduitoare.

– Așadar un fel de cap tăiat zburînd prin văzduh. Continuă.

– Din păcate, Stăpîne, arareori apariția cometelor prevestește evenimente fericite, deși nenorocirile pe care le anunță sînt aproape întotdeauna purtătoare de făgăduințe mîngîietoare. Cînd vestește moartea unui rege, bunăoară, cum să știi dacă nu celebrează totodată începutul domniei tînărului său succesor ? Iar vacile slabe nu aduc regulat după ele șirul vacilor grase ?

L-am rugat să treacă direct la subiect, fără atîtea ocolișuri.

– În concluzie, ce are atît de neobișnuit cometa făgăduită de călătorul acela ?

– Mai întîi se îndreaptă de la sud la nord, dar cu opriri, salturi capricioase, ocolișuri, astfel că nu-i deloc sigur că se va arăta și pe cerul nostru, ceea ce ar fi o mare ușurare pentru poporul tău.

– Adesea stelelor rătăcitoare li se atribuie forme ciudate : spadă, coroană, pumn strîns din care picură sîngele sau mai știu eu ce !

– Nu, nu, aceasta este o stea obișnuită, un cap, după cum ți-am mai spus, cu plete bogate. Dar mi s-a transmis o observație foarte ciudată cu privire la aceste plete.

– Și anume ?

– Ei bine, se spune că ar fi de aur. O cometă cu părul de aur.

– Dar asta nu mi se pare prea înfricoșător.

– Fără îndoială, Stăpîne, fără îndoială, dar crede-mă, a repetat el cu glas scăzut, ar fi o mare ușurare pentru poporul tău dacă ar ocoli Meroe.

Aproape că uitasem de această discuție cînd, două săptămîni mai tîrziu, străbăteam, împreună cu suita mea, tîrgul de la Baaluk, renumit pentru varietatea și originea îndepărtată a produselor pe care le poți afla acolo. M-au interesat întot-

deauna lucrurile neobișnuite și ființele ciudate pe care natura le-a plăsmuit. Am poruncit să se creeze în parcurile mele un soi de rezervație zoologică în care sînt crescute exemplare dintre cele mai remarcabile ale faunei africane. Întîlnești aici gorile, zebre, antilope-suliță, ibiși sacri, pitoni din Saha, cercopiteci care rîd.

Am renunțat la lei și vulturi, cu mult prea comuni și al căror simbolism este prea vulgar, dar aștept în schimb o licornă, un fenix și un balaur, făgăduiți de niște călători aflați în trecere, al căror preț l-am și plătit dinainte, ca să fiu mai sigur.

În ziua aceea tîrgul din Baaluk nu oferea nici o specie animală demnă de interes. Am cumpărat totuși un număr de cămile pentru că, de ani, și ani nu mă mai îndepărtasem de Meroe la mai mult de două zile de mers și simțeam nevoia nelămurită de a face o călătorie îndepărtată pe care o presimțeam chiar ca iminentă. Am cumpărat așadar cămile de munte din Tibesti – negre și sprintene, cu blana creață – cămile de povară din Batha – enorme, greoaie, cu părul scurt și cafeniu, de nefolosit la munte din cauza stîngăciei lor, dar insensibile la țînțari, muște și tăuni – și, bineînțeles, alergătoare fine și iuți, de culoarea lunii, cămile mehari ușoare ca niște gazele, cărora crunții garamanți, popor coborît tocmai din înălțimile Hoggar sau Tassili, le pun șei stacojii, călărindu-le astfel.

Dar cel mai mult ne-a reținut atenția tîrgul de sclavi. Am apreciat întotdeauna diversitatea raselor. Mi se pare că varietatea dimensiunilor, formelor și culorilor este tot atît de folositoare dezvoltării omenirii precum mulțimea limbilor îmbogățește poezia. Am achiziționat, fără să mă tocmesc, o duzină de pigmei mititei pe care îi voi pune să tragă la vîsle pe corabia regală, între cea de-a opta și cea de-a cincea cascadă, atunci cînd merg pe Nil în sus, la vînătoare de egrete. Mă pregăteam să mă întorc acasă, indiferent la mulțimile posomorîte și tăcute, care așteptau în lanțuri eventualii cumpărători. Dar nu m-am putut împiedica să văd două pete aurii care se detașau în mod frapant în mulțimea de capete negre: o tînără însoțită de un adolescent. Aveau pielea albă ca laptele, ochii verzi ca

marea, şi pe umerii lor se revărsa o cascadă de plete de aur, strălucitoare ca soarele.

După cum am spus, sînt interesat de toate ciudăţeniile naturii dar, de fapt, nu-mi plac decît cele care vin din sud. De curînd, caravane venite din nord mi-au adus din acele fructe de la miazănoapte care n-au nevoie de soare şi nici de căldură pentru a se coace: mere, pere, caise. Deşi studiul acestor monstruozităţi m-a pasionat, nu acelaşi lucru pot să-l spun despre gustul lor fad, apos şi anemic. Este, fără îndoială, uimitor că s-au putut adapta unor condiţii climaterice deplorabile dar, la masă, cum ar putea rivaliza cu cea mai modestă curmală ?

Cu un sentiment analog, l-am trimis pe intendentul meu să se intereseze de originea şi de preţul tinerei sclave. Se întoarse de îndată şi îmi spuse că făcea parte, împreună cu fratele ei, din materialul uman al unei corăbii feniciene, capturate de piraţi masilieni. Cît despre preţ, era sporit prin aceea că negustorul nici nu se gîndea s-o vîndă fără fratele ei.

Am ridicat din umeri, am poruncit să se plătească preţul cerut pentru amîndoi; apoi am şi uitat de achiziţie. La drept vorbind, pigmeii mă interesau cu mult mai mult. În plus, mă grăbeam către marele tîrg anual de la Navarik unde găseşti mirodeniile cele mai fine, dulceţurile cele mai bine legate, vinurile cele mai tari, dar şi medicamentele cele mai eficace, într-un cuvînt toată bogăţia Orientului în ceea ce priveşte parfumurile, uleiurile, cremele, alifiile. Am cumpărat mai multe vase cu prafuri cosmetice pentru cele şaptesprezece femei din haremul meu şi o lădiţă plină cu beţigaşe de tămîie pentru mine personal. Mi se pare, într-adevăr, nimerit să fiu înconjurat de vase de unde tămîia se ridică în volute parfumate, atunci cînd îmi îndeplinesc funcţiile oficiale de conducător, de împărţitor al dreptăţii, sau cînd particip la ceremoniile religioase. Sporeşte măreţia şi face totodată impresie. Tămîia se potriveşte cu coroana întocmai ca soarele cu vîntul.

Abia întorcîndu-mă de la Navarik, sătul de muzică şi de hrană, i-am revăzut, în mod neaşteptat, pe cei doi fenicieni; părul lor bălai mi-a atras din nou atenţia asupră-le. Ne apropiam de valea Hassi Kef, unde intenţionam să ne petre-

cem noaptea. După o zi toridă, într-un pustiu total, vedeam înmulţindu-se semnele care vesteau apropierea apei: urme de paşi pe nisip, focuri stinse, copaci tăiaţi cu securea şi, în curînd, vulturii rotindu-se pe cer, căci nu există viaţă fără cadavre. De îndată ce am ajuns pe fundul văii unde se află Hassi Kef, un nor de praf ne-a indicat locul unde se afla puţul. Aş fi putut trimite nişte oameni de-ai mei înainte, să facă loc caravanei regale. Mi se reproşează că renunţ prea adesea la prerogativele mele. N-o fac din cauza unei umilinţe deplasate. Sînt chiar prea orgolios şi cei apropiaţi descoperă uneori adevărata dimensiune a mîndriei mele ascunsă în interstiţiile unei afabilităţi desăvîrşit simulate. Dar, ce să-i faci, îmi plac obiectele, animalele şi oamenii şi, uneori, izolarea impusă de coroana regească îmi e de nesuferit. La drept vorbind, curiozitatea mea intră mereu în conflict cu reţinerea şi cu distanţa potrivite unui rege. Să hoinăresc, să mă pierd în mulţime, să privesc şi să surprind din zbor chipuri, gesturi, priviri, dulce vis interzis unui suveran.

De altfel, Hassi Kef, înconjurat de o aureolă de praf roşietic, oferea privirii un spectacol grandios. Luînd-o la vale, şiruri lungi de animale pornesc în galop, aruncîndu-se în mulţimea zgomotoasă care se înghesuie, mugind, în jurul adăpătoarelor. Măgari şi cămile, oi şi vaci, capre şi cîini se îngrămădesc strivind un fel de noroi format din bălegar şi paie. Păstori etiopieni, slabi şi uscaţi, sculptaţi în abanos, înarmaţi cu beţe sau ramuri cu ţepi se agită în jurul turmelor, se apleacă uneori să arunce cu bulgări de pămînt în ţapii sau berbecii gata să se încaiere. Mirosul sălbatic şi viu, accentuat de apă şi căldură, îmbătă ca alcoolul cel mai tare.

Dar un zeu domină toată învălmăşeala. În picioare, pe o grindă transversală aşezată pe gura puţului, cel ce scoate apa face cu braţele o mişcare asemănătoare cu cea a aripilor morii, apucînd frînghia de jos şi ridicînd-o deasupra capului, pînă ce burduful plin ajunge la nivelul său. Apa limpede se revarsă asemenea unui mic torent în jgheaburi, unde devine de îndată nămoloasă. Burduful golit cade liber în puţ, frînghia se răsuceşte ca un şarpe furios în mîinile celui ce scoate apa şi rotirea amplă a braţelor sale începe din nou.

Adesea, un biet trup chinuit, gemînd, icnind, căutînd orice prilej să slăbească ritmul sau să se oprească de tot înfăptuiește munca aceasta deosebit de grea și ispravnicul e întotdeauna în preajmă, ținînd în mînă un bici lung, cu care să învioreze un elan mereu gata să se stingă. Or, de data aceasta, mi se înfățișa un spectacol cu totul neobișnuit: o minunată mașinărie alcătuită din mușchi și tendoane, o statuie de aramă aurie, brăzdată de pete de noroi negru, șiroind de apă și sudoare, funcționa fără efort, cu un fel de avînt, de lirism chiar, mai degrabă dansator decît muncitor și cînd, cu un gest larg, ridica frînghia deasupra capului, își dădea capul pe spate, rîzînd către cer și-și scutura coama aurie cu o expresie de fericire.

– Cine e omul acesta? l-am întrebat pe locotenentul meu.

Răspunsul a întîrziat puțin și mi-a amintit de tîrgul de la Baaluk și de perechea de fenicieni pe care o cumpărasem.

– N-avea și o soră?

Mi s-a spus că sora lui lucra în cîmpul de mei. Am poruncit ca, împreună, să fie integrați personalului de la palatul din Meroe. Le voi hotărî mai tîrziu soarta.

Voi hotărî mai tîrziu... Această formulă curentă, care presupune executarea fără întîrziere a unei porunci a cărei împlinire rămîne enigmatică, pierdută în negura viitorului, capătă acum o semnificație mai profundă. Asta însemna că dădeam ascultare unui impuls pe care nu-l puteam evita, deși nimic nu era justificat de un scop anume, cel puțin după știrea mea, căci se putea foarte bine ca cei doi străini să facă parte dintr-un plan al destinului, al cărui înțeles, cel puțin pentru moment, îmi scăpa.

În zilele următoare n-am încetat să mă gîndesc la sclavii mei bălai. Noaptea dinainte de întoarcerea mea la palat, neputînd închide ochii, am ieșit din cort și m-am aventurat singur, destul de departe, în cîmpie. Am mers mai întîi la întîmplare, străduindu-mă să păstrez aceeași direcție, și am zărit, nu după multă vreme, o licărire îndepărtată, pe care, am socotit-o a fi un foc și am ales-o – fără vreo pricină anume – drept țintă a plimbării mele nocturne. Era ca un fel de joc între acest foc și mine, căci apărea și dispărea urmînd denivelările de teren,

arbuştii şi stîncile, fără să se apropie totuşi, după cît mi se părea, pînă în momentul cînd, după ce crezusem că a dispărut definitiv, am zărit în faţa mea un bătrîn aplecat deasupra unei măsuţe joase, luminată de un opaiţ. În această singurătate nesfîrşită, broda cu un fir de aur nişte conduri. Ai fi zis că nimic nu-l poate tulbura de la lucru şi, de aceea, m-am aşezat de-a dreptul în faţa lui. Totul era alb în această apariţie care plutea într-un ocean de întuneric: vălul de muslină care-i acoperea capul, chipul palid, barba mare, haina, mîinile lungi şi diafane şi, în sfîrşit, o floare de crin, care se înălţa tainic pe masă, aşezată într-un vas îngust de cristal. Îmi umpleam ochii, inima şi sufletul cu spectacolul acestei tihne, dorind s-o pot regăsi în gînd şi să-mi aflu în ea liniştea dacă, vreodată, patima avea să pătrundă în viaţa mea.

Mult timp, nici n-a părut să mă bage în seamă. Într-un tîrziu, şi-a lăsat lucrul, şi-a încrucişat mîinile pe genunchi, şi m-a privit drept în faţă.

– Peste două ceasuri, a spus el, aurora trandafirie se va ivi la răsărit. Dar, după cum paznicul cetăţii aşteaptă ivirea zorilor, la fel de încrezător sufletul curat aşteaptă venirea Mîntuitorului.

A tăcut din nou. Era la ceasul de taină cînd întreg pămîntul, cufundat în întuneric se reculege, presimţind cea dintîi lucire a zorilor.

– Soarele... a şoptit bătrînul. E atît de măreţ încît nu-ţi e îngăduit să vorbeşti despre el decît în toiul nopţii. De o jumătate de veac de cînd mă supun legii lui cumplite şi măreţe, drumul său între o zare şi altă zare este singura mişcare pe care o accept. Soare, zeu gelos, nu te pot adora decît pe tine, dar tu dispreţuieşti gîndul! N-ai avut odihnă pînă ce nu mi-ai îngreunat toţi muşchii, pînă nu mi-ai ucis toate elanurile, pînă ce n-ai orbit toate luminile sufletului meu. Sub stăpînirea ta neîndurătoare mă prefac, din zi în zi, în propria-mi statuie de piatră translucidă. Dar mărturisesc că împietrirea aceasta este o mare fericire.

A tăcut din nou. Apoi, ca şi cum şi-ar fi amintit deodată de mine, mi-a spus: „Du-te acum, du-te înainte ca *El* să vină!“

Voiam să mă ridic cînd, deodată, o boare înmiresmată a trecut printre ramurile de terebinţi. Apoi, imediat, a izbucnit uimitor de aproape tînguirea singuratică a unui fluier de păstor. Muzica intra în mine cu o nespusă tristeţe.

– Cine ? am întrebat.

– E Satana care plînge privind la frumuseţea lumii, a răspuns bătrînul cu o voce înduioşată, care contrasta cu vorbele aspre de pînă atunci. Aşa se întîmplă cu toate făpturile decăzute : puritatea face să sîngereze de necaz tot ce e rău în ele. Ia seama la făpturile luminii !

S-a aplecat către mine pe deasupra mesei, ca să-mi dea crinul. Am plecat ţinînd floarea ca pe o lumînare, între degetul mare şi arătător. Cînd m-am întors la cort, o dungă aurie la orizont lumina dunele. Încă simţeam răsunînd în mine tînguirea Satanei. Nu voiam încă să recunosc nimic, dar ştiam destul pentru a înţelege că strălucirea bălaie intrase prin efracţie în viaţa mea şi că ameninţa s-o devasteze.

*

* *

Fortăreaţa Meroe – forma greacă a numelui egiptean *Barua* – este clădită pe ruine cu materiale aparţinînd unei foste cetăţi faraonice de bazalt. Aceasta e casa mea. Aici m-am născut, aici locuiesc atunci cînd nu călătoresc şi, mai mult ca sigur, aici voi muri – sarcofagul unde se vor odihni rămăşiţele mele pămînteşti este deja pregătit. Nu e o locuinţă prea veselă ci, mai degrabă, o armă de luptă şi o necropolă deopotrivă. Dar mă apără de căldura şi de vîntul uscat al deşertului, iar eu îmi închipui că îmi seamănă şi-mi place să mă regăsesc în ea. În inima ei se află un puţ uriaş, care datează din epoca de glorie a faraonilor. Cioplit în stîncă, el coboară pînă la nivelul Nilului, la o adîncime de două sute şaizeci de picioare. Este tăiat la jumătate de o platformă, la care cămilele pot ajunge coborînd o rampă în spirală. Ele acţionează o maşină hidraulică, plină de cupe, ce ridică apa într-o cisternă, alimentînd o a doua maşină hidraulică de unde apa ajunge în marele bazin deschis al palatului. Vizitatorii care admiră această lucrare colosală se întreabă uneori cu uimire pentru ce

apa aceasta curată și care curge din belșug nu e folosită pentru a împodobi palatul cu flori și cu verdeață. Adevărul este că locuința mea este tot atît de lipsită de verdeață ca și pustiul care o înconjoară. Este un fapt. Nici eu, nici cei apropiați, nici femeile din haremul meu – fără îndoială pentru că ne tragem cu toții obîrșia din ținuturile aride din sud – nu ne putem închipui cetatea Meroe plină de verdeață. Dar înțeleg foarte bine că un străin se simte copleșit de pustietatea sălbatică a acestor locuri.

Așa s-a întîmplat, fără îndoială, cu Biltine și Galeka, topiți de dorul locului lor de baștină și, pe deasupra, respinși de ceilalți sclavi din pricina culorii pielii lor. Întrebînd-o pe sclava mai mare peste harem despre Biltine, am văzut-o deodată pe această nigeriană, prin mîinile căreia trecuseră mulțime de neamuri și etnii, cum tresare dezgustată. Îngăduindu-și libertatea unei matroane care mă știa de copil și care-mi călăuzise primele experiențe erotice, a împroșcat-o pe noua venită cu vorbe sarcastice care de-abia puteau ascunde întrebarea plină de mustrări: dar de ce, de ce naiba ai mai adus-o aici pe ființa asta? Și a început să-mi descrie în detaliu pielea ei decolorată, care lăsa să se vadă, ici și colo, mici vinișoare vineții, nasul lung, subțire și ascuțit, urechile mari, clăpăuge, puful de pe mîini și de pe picioare precum și alte cusururi prin care negrii pretind să-și justifice dezgustul inspirat de rasa albă.

– Și de altfel, a conchis ea, albii zic că sînt albi, dar mint. De fapt nu sînt albi, sînt roz, roz ca niște purcei! Și put!

Înțelegeam bine litania de reproșuri care exprimă xenofobia unui popor cu pielea neagră și mată, cu nasul turtit, cu urechi minuscule, cu trupul spîn și care nu recunoaște decît două tipuri de mirosuri omenești – liniștitoare și lipsite de mister – al mîncătorilor de mei și al mîncătorilor de manioc. O înțelegeam cu atît mai bine cu cît împărtășeam și eu o astfel de xenofobie și este evident că o oarecare repulsie atavică se adăuga la curiozitatea mea față de Biltine.

Am poftit-o pe bătrînă să șadă alături de mine și, pe un ton familiar și confidențial prin care voiam s-o lingușesc și s-o înduioșez totodată, amintindu-i și de anii tinereții, cînd ea îmi fusese inițiatoare, am întrebat-o:

– Ascultă, draga mea Kallaha, m-am tot întrebat, din copilărie, fără să aflu răspuns. Tu, cu siguranță, trebuie să știi.

– Să auzim despre ce e vorba, băiete, a spus ea cu un amestec de bunăvoință și de neîncredere.

– Ei bine, vezi, m-am întrebat mereu, la femeile blonde cum este părul din cele trei părți ale trupului lor. Blond ca și părul capului, negru ca al femeilor noastre sau de altă culoare? Spune-mi tu, care ai văzut-o goală pe străină.

Kallaha s-a ridicat brusc, cuprinsă de mînie.

– Pui prea multe întrebări despre ființa asta! Se pare că te cam interesează! Nu vrei să ți-o trimit ca să faci tu însuți investigațiile?

Bătrîna asta mergea prea departe. Era momentul să-i impun o atitudine mai reținută. M-am ridicat și, cu vocea schimbată i-am poruncit :

– Foarte bine! E o idee minunată! Pregătește-o și să se înfățișeze aici la două ore după asfințit.

Kallaha s-a înclinat și a ieșit de-a-ndaratelea.

Da, strălucirea bălaie intrase în viața mea. Era ca o boală de care mă molipsisem într-o dimineață de primăvară, pe cînd străbăteam tîrgul de sclavi de la Baaluk. Și cînd Biltine s-a înfățișat în apartamentele mele, unsă și parfumată, ea întrupa sensul nou pe care-l luase destinul meu. Am fost mai întîi uimit de lumina pe care părea s-o iradieze între pereții întunecoși ai camerei. În acest palat negru, Biltine strălucea ca o statuetă de aur într-o lădiță de abanos.

S-a așezat pe vine în fața mea, fără prea multe ifose, cu mîinile încrucișate în poală. O sorbeam din ochi. Mi-am amintit de răutățile azvîrlite mai înainte de Kallaha la adresa ei. Făcuse aluzii la puful de pe brațele ei și, într-adevăr, la lumina tremurătoare a făcliilor, pe brațele ei se iveau mici puncte de foc. Dar urechile erau ascunse de părul lung, iar nasul fin îi dădea un aer de inteligență obraznică. Cît despre miros, trăgeam aerul adînc în piept, doar doar să simt ceva, dar era mai degrabă dorință, decît curiozitate de-a verifica vorbele răutăcioase aruncate de bătrîna matroană cu privire la

albi. Am rămas astfel îndelung, observîndu-ne unul pe celălalt, sclava albă și stăpînul negru. Simțeam cu spaimă voluptuoasă cum curiozitatea mea față de această rasă cu caracteristici atît de ciudate, se schimba în afecțiune, în pasiune chiar. Strălucirea bălaie punea stăpînire pe viața mea...

În sfîrșit, am pus o întrebare care ar fi avut mai mult rost pe buzele ei decît pronunțată de mine, presupunînd că sclavii ar fi avut dreptul să pună întrebări:

– Ce vrei de la mine?

Întrebare neobișnuită, primejdioasă, căci Biltine putea înțelege că vreau să aflu care-i este prețul, pe cînd, de fapt, ea îmi aparținea și, fără îndoială, ea așa a înțeles-o, căci s-a grăbit să răspundă:

– Pe fratele meu Galeka. Unde se află? Sîntem doi copii ai Nordului, pierduți în pustiul Africii. Nu ne despărți! Te voi copleși cu recunoștință.

A doua zi, fratele și sora erau împreună. În schimb, aveam de înfruntat ostilitatea tăcută a întregului palat, iar bătrîna Kallaha nu se sfia defel să critice bunăvoința de neînțeles pe care o arătam celor doi albi. În fiecare zi, inventam noi pretexte pentru a-i avea alături de mine. Astfel am navigat pe o corabie cu pînze pe Atbara, am vizitat necropola de la Begerauieh, am asistat la cursele de cămile de la Guz-Redjeb sau rămîneam, pur și simplu, pe terasa înaltă a palatului, iar Biltine cînta melodii feniciene, acompaniindu-se la ceteră.

Cu timpul, felul de a-i privi pe cei doi frați se schimba. Uimirea dintîi în fața strălucirii bălaie lăsa loc obișnuinței. Îi vedeam mai bine și îi găseam din ce în ce mai puțin asemănători, dincolo de trăsăturile comune de rasă. Mai cu seamă deveneam tot mai sensibil la frumusețea luminoasă a Biltinei și întunericul creștea în sufletul meu, ca și cum farmecul ei sporit se însoțea, în chip fatal, cu lipsa mea de farmec. Da, deveneam tot mai trist, iritabil, mîniindu-mă din orice. Adevărul este că nu mă mai priveam cu aceiași ochi: mă găseam grosolan, brutal, incapabil să trezesc prietenia, admirația cuiva... de dragoste nici nu mai vorbesc. Într-un cuvînt începeam să-mi urăsc negritudinea. Și atunci mi-am amintit de cu-

vintele înțeleptului cu floarea de crin: „Acestă muzică sfîșietoare este tînguirea Satanei, privind la frumusețea lumii". Bietul negru din mine plîngea în fața frumuseții unei femei albe. Iubirea reușise să mă facă să-mi trădez, în adîncul inimii, poporul.

Totuși, în ceea ce-o privește pe Biltine, n-aveam a mă plînge. Odată ce fratele ei ne însoțea în excursiile și întîlnirile noastre rafinate, ea se arăta cea mai veselă tovarășă de petrecere. Gingășiile cu care mă copleșea mă îmbătau de fericire, și amintirea lor va rămîne mereu dulce inimii mele oricît de amară mi-a fost apoi deșteptarea. Bineînțeles, nu mă îndoiam că-mi va fi iubită. O sclavă nu se poate împotrivi dorinței stăpînului, mai ales dacă acesta este rege. Dar tot amînam clipa, căci tot o priveam și observam cum perspectiva mea asupra ei se schimba. Curiozitatea stîrnită de o făptură insolită, neliniștitoare și vag respingătoare din punct de vedere fizic făcuse loc unei dorințe pătimașe după trupul ei, comparabilă doar cu nesațul dureros și chinuitor al drogatului lipsit de otrava sa. Dar, trebuie s-o mărturisesc, gustul necunoscutului pe care încă mi-l trezea, juca un rol important în iubirea mea. În palatul acesta întunecat de bazalt și abanos, femeile africane din haremul meu se confundau cu zidurile și cu mobilele. Mai mult chiar, trupurile lor cu forme tari și desăvîrșite, se confundau aproape cu materia care le înconjura. Ai fi putut să crezi că erau cioplite în lemn de mahon, sculptate în piatră de lavă. Cu Biltine, aveam impresia că descopăr pentru întîia dată carnea. Culoarea ei albă, trandafirie, îi dăruia o capacitate de goliciune incomparabilă. Indecentă, fusese sentința fără drept de apel rostită de Kallaha. Avea dreptate, dar tocmai asta mă atrăgea cel mai mult la sclava mea. Chiar lipsit de veșminte, un negru pare întotdeauna îmbrăcat. Biltine, chiar acoperită pînă în creștetul capului, părea întotdeauna goală. Faptul este atît de adevărat încît veșmintele viu colorate, bijuteriile de aur masiv, nestematele, care se potrivesc atît de bine unui trup african păreau, pe trupul Biltinei, greoaie și de împrumut, ca și cum s-ar fi împotrivit vocației sale la goliciunea absolută.

A venit sărbătoarea Fecundării palmierilor-curmali. Dădeau în floare chiar la sfîrșitul iernii, palmierii masculi cu

cîteva zile înaintea palmierilor femele – iar fecundarea se produce în plină primăvară. Curmalii masculi își răspîndesc polenul în aer, dar proporția copacilor femele față de masculi – douăzeci și cinci de femele pentru un mascul, reflectînd fidel proporția femeilor dintr-un harem față de stăpînul lor – face necesară intervenția omului. De altfel, numai bărbaților căsătoriți le revine misiunea de a culege o ramură-mascul și de a o scutura, în cele patru vînturi, deasupra florilor-femele, înainte de a o așeza chiar pe inflorescență. Tineretul se adună în mijlocul cîntecelor și dansurilor pe sub copacii unde cei în drept săvîrșesc însămînțarea. Festivitățile se întind pe toată durata fecundației și, după datină, atunci se încheie logodne, așa cum căsătoriile se vor celebra șase luni mai tîrziu, cu ocazia sărbătorii recoltei. Mîncarea rituală pregătită cu acest prilej este pulpă de antilopă marinată cu trufe, un fel foarte picant, în compoziția căruia intră ardeiul iute, scorțișoara, chimenul, cuișoarele, ghimbirul, nucșoara și grăunțele de ghimbir.

Ne-am amestecat și noi în mulțimea care petrecea, bea, mînca și dansa pe întinsa plantație de palmieri de la Meroe. Biltine a dorit să intre și ea într-un grup de dănțuitoare. Se străduia să imite unduirile măsurate ale trupului însoțite de imobilitatea totală a capului și de pașii mărunți, ceea ce dă dansurilor feminine din Meroe un aspect hieratic. Își dădea oare seama, așa cum îmi dădeam eu, cît de mult se deosebea de tinerele cu păr aspru strîns împletit, cu obrajii scarificați, supuse unor minuțioase interdicții alimentare? În felul ei da, fără îndoială, căci suferea în chip vizibil supunîndu-se rigorilor acestui dans care concentrează întreaga exuberanță africană într-un minim de mișcări.

Mi-a făcut cu atît mai multă plăcere să o văd ospătîndu-se, la cină, cu pulpă de antilopă, după ce gustase cu poftă din antreurile care, în mod tradițional, o precedă: salată de tarhon înflorit, frigărui de colibri, dovlecei umpluți cu creier de cățel, ploieri fripți în foi de viță, bot de berbec sote, ca să nu mai amintesc de coada de oaie, adevărat sac de grăsime în stare pură. Desigur, vinul din ramuri de palmier și rachiul de orez curgeau din belșug. Îmi plăcea că știuse să rămînă elegantă, grațioasă, seducătoare chiar înconjurată de atîtea bunătăți, din care gusta cu poftă. Oricare altă femeie din palat s-ar fi simțit

obligată să ciugulească doar cîte ceva. Biltine punea atîta veselie tinerească în pofta ei de mîncare, încît o transmitea şi altora. Mi-a transmis-o şi mie pentru un moment, doar pentru un moment, căci, odată cu scurgerea orelor, cînd noaptea a ajuns la marginea zorilor, hohotul de plîns al Satanei mi-a umplut din nou inima şi o nouă bănuială otrăvitoare mi s-a strecurat în suflet: Biltine nu încerca să se ameţească bînd şi mîncînd ştiind că, înainte de ivirea zorilor, avea să împartă patul cu mine? Nu trebuia oare să fie beată şi toropită ca să poată îndura intimitatea unui negru?

Sclavi nubieni strîngeau vasele murdare şi resturile cinei cînd, de-odată, am băgat de seamă că Galeka se făcuse nevăzut. Acest semn de discreţie din partea lui – dar, neîndoios, şi Biltine avusese partea ei de contribuţie – m-a înduioşat şi mi-a redat încrederea în mine. M-am retras, la rîndul meu, ca să mă parfumez şi să-mi scot armele şi odoarele regeşti. Cînd m-am apropiat din nou de blănurile şi pernele împrăştiate în neorînduială pe terasa palatului, Biltine se afla acolo, culcată, cu braţele desfăcute, şi mă privea zîmbind. M-am întins alături de ea, am îmbrăţişat-o şi, în curînd, am cunoscut toate tainele strălucirii bălaie. Dar de ce oare nu puteam vedea nimic din trupul ei, fără a descoperi şi ceva din trupul meu? Mîna mea pe umărul ei, capul culcat pe sînii ei, pulpele mele desfăcîndu-le pe ale ei, coapsele noastre lipite, fildeş şi bitum! Deîndată ce rîvna mea se potolea, mă afundam în constatarea posomorîtă a acestui contrast.

Dar ea? Ce simţea? Ce gîndea? Aveam s-o aflu în curînd! Deodată, s-a smuls din braţele mele, a alergat la balustrada terasei şi, pe jumătate aplecată către grădină, i-am văzut trupul zguduit de spasme şi de sughiţuri. Cînd s-a reîntors, în sfîrşit, foarte palidă, cu faţa trasă şi cu cearcăne adînci, s-a întins cuminte pe spate, asemenea unei statui funerare.

– Pulpa mi-a căzut greu, a explicat ea simplu. Pulpa de antilopă sau coada de oaie.

Dar nu m-am lăsat înşelat. Ştiam că nu carnea de antilopă sau de oaie o făcuse să vomite de scîrbă pe femeia pe care o iubeam! M-am sculat şi m-am întors în apartamentele mele, copleşit de tristeţe.

Am vorbit foarte puțin despre Galeka pînă acum pentru că în gîndurile mele nu se afla decît Biltine. Dar acum, descumpănit, mi-am îndreptat deodată atenția către acest tînăr, care îmi apărea ca un *alter-ego* al ei, incapabil însă să mă facă să sufăr, un soi de confident inofensiv. Nu acesta este, de altfel, rolul firesc al fraților, al cumnaților? Aș fi fost dezamăgit dacă aș fi așteptat într-adevăr ca el să mă îndepărteze de Biltine. Am constatat că trăia în umbra sorei lui încredințîndu-i-se pentru orice decizie, pentru orice hotărîre. Am fost surprins și de lipsa lui de atașament față de patria sa feniciană. După cîte mi-a povestit, mergeau de la Byblos, orașul lor natal, în Sicilia, unde aveau ceva rude, conform tradiției feniciene, după care tinerii își părăsesc locul de baștină pentru a-și căuta norocul la voia întîmplării, în călătorie. Pentru ei, aventura a început după a opta zi, cînd corabia a căzut în mîinile piraților. Tinerețea și frumusețea lor le conferea valoare pe piață și le-a salvat viața. Au fost debarcați pe o plajă, în preajma Alexandriei, și au pornit către sud, în caravană. Pe drum, n-au avut prea mult de suferit, deoarece stăpînii lor îi menajau, ca să nu le strice înfățișarea. Drăgălășenia copiilor ca și a animalelor le compensează slăbiciunea și-i apără de dușmani. Frumusețea unei femei sau prospețimea unui adolescent sînt arme nu mai puțin eficace. O experimentez pe propria-mi piele: nici o armată nu m-ar fi putut asedia și birui așa cum o fac acești doi sclavi.

Nu mi-am putut reține o întrebare care l-a mirat, apoi l-a amuzat: toți locuitorii Feniciei sînt blonzi? A zîmbit. Nici pe departe, mi-a răspuns. Sînt și bruni, și cu păr casteniu închis sau deschis. Sînt și roșcați. Apoi, deodată, a încruntat din sprîncene, ca și cum ar fi descoperit pentru prima dată un adevăr nou și greu de înțeles. I se părea, dacă se gîndea bine, că sclavii erau mai bruneți, foarte bruneți, și cu părul creț, iar printre oamenii liberi, albeața pielii ca și culoarea bălaie a părului lins se accentuau pe măsură ce urcai pe scara socială, astfel că marea burghezie se întrecea, în ceea ce privește părul bălai, cu aristocrația. Și a rîs, de parcă aceste cuvinte ale unui sclav blond, adresate unui rege negru, n-ar fi vrednice de țeapă sau de cruce! Totuși, nu mă puteam împiedica să admir

ușurința cu care vorbea și părea să trateze evenimentele trăite. Plecat din Byblos ca om liber și bogat, pentru a-și vizita rudele, iată-l favorit al unui rege african, după ce străbătuse pustiul pe jos, purtînd în jurul gîtului frînghia robiei. Știa oare că, printr-un simplu gest, puteam să fac să-i stea capul unde-i stau picioarele? Chiar puteam? Nu aș fi pierdut-o de îndată pe Biltine? Dar nu o pierdusem deja? Cît de adînc îmi e amarul! „Sînt roabă, dar sînt bălaie!" ar fi putut cînta ea.

Trebuie să mă hotărăsc în sfîrșit să povestesc o scenă pe care am avut-o cu ea, revelatoare, dacă mai e nevoie de dovezi, pentru tristețea și deruta în care mă aflam.

Am pomenit deja despre casoletele de ars mirodenii pe care le foloseam în mod obișnuit pentru a spori fastul ceremoniilor oficiale, unde mă înfățișez purtînd atributele cele mai venerabile ale demnității mele regești. Am mai spus și că adusesem, de la marele tîrg de la Navarik o lădiță plină cu bețișoare de tămîie. Cei care se cred deștepți și liber cugetători se joacă uneori cu prea mare ușurință cu realități a căror valoare simbolică îi depășește. Și, de obicei, își plătesc destul de scump greșeala. Avusesem ideea neinspirată de a folosi această tămîie ca să fac mai plăcute întîlnirile mele nocturne cu Biltine și fratele ei. Intenția mea nu a fost la început, o jur, decît de a parfuma aerul din apartamentele mele, adesea închis și încărcat de mirosul mîncărurilor servite la vreun banchet. Numai că, vedeți, tămîia nu se lasă desacralizată așa, cu una cu două. Fumul ei cerne lumina populînd-o cu siluete impalpabile. Mireasma ei îndeamnă la visare, la meditație. Arzînd pe jeratic păstrează ceva din ritualul de jertfă, de ardere de tot. Pe scurt, vrei nu vrei, tămîia crează o atmosferă de cult și de religiozitate.

Atmosferă căreia ne-am sustras, mai întîi, prin șotii destul de grosolane, la care și alcoolul își avea partea de contribuție. Biltine își imaginase că ea și cu mine ne-am putea inversa culoarea pielii și, după ce și-a mînjit fața cu funingine, m-a spoit și pe mine cu caolin. Am făcut astfel pe nebunii o parte din noapte. Apoi, cînd sosise acel ceas de nelinişte, între ziua trecută care a murit și ziua următoare nenăscută încă, frumoasa noastră jovialitate se risipise. Fumul de tămîie pres-

chimbase clovneriile noastre într-un dans macabru. Negrul spoit cu alb şi blonda mîzgălită cu funingine stăteau faţă în faţă, în vreme ce al treilea tîlhar, devenit slujitorul unui cult grotesc, legăna la picioarele lor o cădelniţă din care se înălţa fum.

O iubeam pe Biltine, şi îndrăgostiţii nu se sfiesc să întrebuinţeze cuvinte ca închinare, a adora, adoraţie. Trebuie să-i iertăm fiindcă nu ştiu ce fac. Eu ştiu, din acea noapte, dar a fost nevoie de cele două măşti de carnaval învăluite în volute parfumate. Niciodată tînguirea Satanei nu mi-a sfîşiat inima ca în acea clipă. Era un îndelung strigăt mut, care nu voia să se sfîrşească, o chemare către altceva, un elan spre o altă zare. Ceea ce nu înseamnă, Doamne fereşte, că o dispreţuiam pe Biltine şi mă îndepărtam de ea. Dimpotrivă, mă simţeam mai aproape de ea ca niciodată, dar ceea ce ne apropia era altceva, un soi de solidaritate în abjecţie, o milă arzătoare, o compasiune fierbinte, care mă conducea spre ea şi mă îndemna s-o atrag după mine. Biata Biltine, atît de vulnerabilă, atît de fragilă, în ciuda duplicităţii ei puerile, în mijlocul acestei curţi, unde toată lumea o ura!

Aveam să primesc în curînd dovada cumplită a acestei uri şi prin cine altcineva decît prin Kallaha!

Vechimea ei în slujba mea precum şi calitatea de matroană a haremului, îi dădeau acces, zi şi noapte, la apartamentele mele. Astfel, într-o noapte de insomnie, am văzut-o dînd buzna, însoţită de un eunuc care ducea o făclie. Părea foarte agitată şi îşi stăpînea cu greu bucuria triumfătoare. Dar protocolul nu-i îngăduia să vorbească ea cea dintîi, iar eu nu mă grăbeam defel să văd izbucnind catastrofa pe care o simţeam deja, inevitabilă.

M-am sculat, mi-am pus o haină largă de noapte, şi am început să-mi clătesc gura, fără s-o învrednicesc măcar cu o privire pe matroana care fierbea de nerăbdare. Într-un tîrziu, mi-am potrivit pernele, m-am întins din nou şi i-am spus pe un ton nepăsător: „Ei bine Kallaha, ce se petrece în harem ?“. Căci nici nu poate fi vorba să-i îngădui să vorbească despre altceva! A izbucnit: „Fenicienii tăi!“ Ca şi cum n-aş fi înţeles încă de la început că lor le datoram apariţia ei intempestivă.

– Fenicienii tăi! Sînt tot atît de frate și soră cum sînt eu cu ăsta!

Și atinse umărul eunucului.

– De unde știi?

– Dacă nu mă crezi, vino cu mine. Și ai să vezi tu cum se joacă ei „de-a fratele și sora"!

Într-o clipă m-am ridicat în picioare. Deci asta era! Sila de viață care mă cuprinsese de cîteva săptămîni încoace se preschimbase într-o mînie ucigașă. Mi-am azvîrlit o haină pe umeri. Depășită de violența reacției mele, Kallaha, îngrozită, se dădea înapoi către ușă.

– Hai odată, catîrcă bătrînă, mergem! Urmarea a avut rapiditatea imponderabilă a unui coșmar. Amanții au fost surprinși unul în brațele celuilalt, au fost chemați soldații, băiatul tîrît spre temnița subterană rezervată sclavilor, Biltine – mai frumoasă ca niciodată în fericirea ei brusc zdrobită, mai atrăgătoare ca niciodată, cu fața scăldată în lacrimi, înveșmîntată doar în părul lung, bălai – Biltine a fost închisă într-o celulă ce măsura șase picioare, Kallaha dispăruse căci, șmechera, știa din experiență că nu trebuia să-mi stea prin preajmă în astfel de momente, iar eu m-am trezit înspăimîntător de singur, în miezul unei nopți neagră ca și pielea mea, ca și străfundurile sufletului meu. Aș fi plîns, fără îndoială, dacă n-aș fi știut cît de puțin se potrivesc lacrimile unui negru.

Biltine și Galeka sînt frate și soră? Foarte îndoielnic. Am menționat deja că asemănarea lor fizică, la început evidentă, se ștersese puțin cîte puțin, pe măsură ce, îndărătul identității etnice, vedeam afirmîndu-se trăsăturile lor individuale. Și, de altfel, manevra era prea lesne de explicat: dîndu-și amantul – sau bărbatul – drept frate, feniciana îl punea la adăpost de gelozia mea, făcîndu-l să beneficieze de favorurile cu care o copleșeam. Prudența le-ar fi cerut să păstreze o minimă rezervă unul față de celălalt. Faptul că nu procedaseră astfel m-a umplut de mînie, se arătau gata să mă sfideze, chiar așa, înconjurați de spioni, cum erau! – dar, totodată, această ușurătate, această îndrăzneală m-a uimit și m-a înduioșat puțin. Cît despre relația lor de rudenie, puțin îmi păsa dacă erau sau nu cu adevărat frate și soră. Faraonii din Imperiul de sus al Egip-

tului – care nu se află departe de mine nici în timp, nici în spațiu – se căsătoreau frate cu soră ca să păstreze puritatea descendenței. Pentru mine, legătura dintre Biltine și Galeka rămîne aceea a două ființe asemănătoare. Blondul și blonda se atrag, se ating... și-l aruncă pe negru în întunericul de afară. Pentru mine numai asta are însemnătate.

În zilele următoare, a trebuit să fac față solicitărilor mute sau voalate ale anturajului meu care mă îndemna să-i pedepsesc fără întîrziere pe vinovați. Ce contează, pentru un rege, viața a doi sclavi căzuți în dizgrație? Dar, la vîrsta mea, am atîta înțelepciune ca să știu că, pentru mine, important nu e nici să-mi fac dreptate și nici chiar să mă răzbun, ci să mă vindec de rana care mă face să sufăr. Să acționez, așadar, conform egoismului cel mai judicios. Moartea – crudă sau expeditivă – a unuia dintre cei doi fenicieni – și a căruia din doi? – sau a amîndurora, ar avea vreun efect benefic asupra durerii mele? Aceasta este singura întrebare și cei care scot strigăte de ură în jurul meu n-au nici cea mai măruntă competență pentru a se pronunța în această problemă.

Odată în plus, tot astrologul meu, Barka Mai, mi-a dat sfatul cel mai înțelept.

Rătăceam pe terasă, gîndind, cu posomorîtă voluptate că întunericul sufletului meu este gol, în vreme ce pe cerul întunecat al nopții scînteie stele, cînd Barka Mai mi-a ieșit în întîmpinare avînd să-mi comunice – după cum spunea – o veste de mare importanță.

– Va fi în noaptea asta, a subliniat el tainic.

Uitasem de precedenta noastră întîlnire. Nu mai știam la ce se referea.

– Cometa, mi-a amintit el, astrul cu plete. La sfîrșitul nopții, o vei putea vedea de aici, de pe terasă.

Steaua cu părul de aur! Îmi aminteam acum că îmi prezisese această apariție cînd Biltine nu intrase încă în viața mea. Dragul de Barka! Extraordinara lui luciditate mă uimea. Dar, mai cu seamă, conferea dintr-odată o dimensiune cerească mizerabilei imposturi căreia îi căzusem victimă. Fusesem trădat, fără îndoială! Dar nefericirea mea avea consistență și măreție regească, de vreme ce pînă și cerul o împărtășea. Am

găsit în asta o mare mîngîiere. Flautul Satanei binevoia, în sfîrşit, să amuţească.

– Ei bine, i-am spus, s-o aşteptăm împreună.

Îşi vestea prezenţa deasupra colinelor care mărginesc zarea, spre sud, prin zvîcniri imperceptibile – asemenea unor valuri de căldură de-abia simţite – şi Barka, zărind-o cel dintîi, mi-a arătat cu degetul o lumină pe care aş fi putut-o lua drept lumina unei planete.

– E aşa precum am spus, a zis el, vine dinspre izvoarele Nilului şi se îndreaptă spre Deltă.

– Dar Biltine vine, dimpotrivă, din nordul Mediteranei, am obiectat eu, şi a străbătut deşertul ca să ajungă pînă aici.

– Dar cine spune că este vorba de Biltine? a întrebat Barka cu un zîmbet şiret.

– Nu mi-ai spus chiar tu că steaua asta pletoasă este bălaie?

– Aurie. Am spus că are păr de aur.

– Tocmai, atunci cînd Biltine îşi desfăcea părul pe umeri sau îl răsfira pe pernă, eu care nu cunoşteam decît capetele negre, rotunde, cu păr creţ şi aspru ale femeilor de pe la noi, îi atingeam părul, lăsîndu-l să-mi curgă printre degete şi mă întrebam cu uimire cum de gustul, setea pentru metalul galben se putea transfigura pînă într-atît încît se confunda cu iubirea unei femei. La fel era şi cu parfumul ei. Cunoşti proverbul „aurul nu are miros". Ceea ce înseamnă că poţi scoate profituri din activităţile cele mai josnice – lupanaruri sau latrine – fără ca tezaurul Coroanei să fie, cîtuşi de puţin, urît mirositor. Este foarte comod, dar şi grav, pentru că crimele cele mai sordide se estompează astfel în faţa profitului care se poate obţine de pe urma lor. De multe ori, după ce poruncisem să-mi fie deşertată la picioare o lădiţă plină cu galbeni, îmi umpleam apoi pumnii cu ei, şi-i duceam la nas. Nimic! Nici un fel de miros. Mîinile şi buzunarele prin care trecuseră în urma atîtor traficuri, trădări sau chiar omoruri nu lăsaseră nici urmă de miros asupra lor. În timp ce aurul din părul Biltinei! Cunoşti gramineea aceea parfumată care creşte în scobiturile stîncilor...

– Într-adevăr, Stăpîne Gaspar, femeia asta ocupă prea mult loc în gîndurile tale! Priveşte acum la cometa bălaie. Se

apropie, dansează pe cerul negru ca o dănţuitoare egipteană înveşmîntată în lumină. Poate este Biltine. Dar poate este altcineva căci n-o fi doar o singură strălucire bălaie pe pămîntul ăsta! Vine din sud şi-şi îndreaptă mersul capricios spre nord. Ascultă-mă: urmeaz-o. Pleacă! Adesea călătoria este cel mai bun leac pentru a vindeca durerea care te roade. O călătorie este o înşiruire de dispariţii iremediabile, după cum a spus pe drept cuvînt poetul[1]. Fă şi tu o cură de astfel de dispariţii şi, ai să vezi, rezultatul o să fie bun.

Dănţuitoarea luminoasă îşi agita pletele deasupra plantaţiei de palmieri. Da, îmi făcea semn să o urmez. Voi pleca. Îi voi încredinţa intendentului meu pe Biltine şi pe fratele ei, avertizîndu-l că, la înapoierea mea, avea să răspundă cu viaţa de viaţa lor. Voi coborî pe Nil în jos, către marea rece pe care navighează bărbaţi şi femei cu părul de aur. Şi Barka Mai mă va însoţi. Pentru osteneala şi întru răsplata lui.

*

* *

Febra pregătirilor a avut asupra mea efectul unei cure de întinerire şi refacere a puterilor. Aşa cum a spus şi poetul[2], apa stătătoare şi lipsită de viaţă devine sălcie şi mîloasă. Dimpotrivă, apa vie, care curge clipocind, rămîne curată şi limpede. Tot astfel este şi inima omului sedentar, mîl unde fermentează necazuri rumegate la nesfîrşit, în vreme ce din inima celui care călătoreşte izvorăsc unde curate de idei noi şi acţiuni neaşteptate.

Mai mult de plăcere decît de nevoie, am vegheat eu însumi la alcătuirea caravanei noastre care trebuia să fie limitată ca număr – nu mai mult de cincizeci de cămile – dar bine aleasă, atît în ce priveşte oamenii cît şi animalele, căci ţinta călătoriei noastre era îndepărtată şi nesigură totodată. În această privinţă, n-am vrut cu nici un chip să-mi lipsesc tovarăşii de drum şi robii de o explicaţie, aşa că le-am pomenit despre o vizită oficială pe care aveam s-o facem unui mare rege alb de pe ţărmul răsăritean al mării şi l-am menţionat, oarecum la întîmplare, pe Irod, regele iudeilor, a cărui capitală

este Ierusalimul. Îmi făceam prea multe scrupule. De-abia m-au auzit. Pentru toţi aceşti oameni, nomazi deveniţi sedentari – şi care nu se împacă deloc cu ideea – a porni la drum este în sine o justificare. Unde, n-are importanţă. Cred că n-au înţeles decît un singur lucru: vom pleca departe, deci vom lipsi mult timp. Nu le trebuia mai mult ca să fie pe deplin fericiţi. Pînă şi Barka Mai a părut să ia partea bună a lucrurilor. La urma urmei, nu era chiar atît de bătrîn şi de sceptic încît această expediţie să nu-i ofere surprize şi învăţăminte.

Plecînd de la Meroe, m-am văzut silit să folosesc marea lectică regală de lînă roşie brodată cu fir de aur, avînd în vîrf o săgeată de lemn, de care stau prinse stindarde verzi încununate cu pene de struţ. De la marea poartă a palatului şi pînă la ultimul palmier – după aceea nu e decît deşert – poporul din Meroe aclama şi deplîngea plecarea regelui şi, cum la noi nimic nu se face fără muzică şi dans, era o adevărată dezlănţuire de castaniete, sistre, cimbale, lire, psalterioane. Demnitatea mea regală îmi impune această pompă atunci cînd trebuie să-mi părăsesc capitala. Dar, la cea dintîi oprire, am dat ordin să se demonteze echipajul pompos unde mă sufocasem ziua întreagă, şi, schimbînd cămila, am încălecat pe şaua mea de campanie, făcută dintr-o armătură uşoară, învelită în piele de oaie.

Seara, am vrut să sărbătoresc pînă la capăt prima zi de drum, care mă smulgea din locul meu de baştină, şi am simţit nevoia să fiu singur. Cei apropiaţi s-au împăcat de mult cu gîndul acestor escapade şi nimeni n-a încercat să mă urmeze atunci cînd m-am îndepărtat de pîlcul de sicomori unde poposisem. Gustasem din plin, în răcoarea amurgului care coborîse dintr-odată, legănarea suplă a cămilelor mele. Mersul acesta unduios – cele două membre din dreapta păşesc deodată înainte, iar corpul animalului se arcuieşte spre stînga, apoi cele două membre din stînga păşesc înainte, la rîndul lor, iar corpul se arcuieşte spre dreapta – este propriu cămilelor, leilor, elefanţilor şi este prielnic pentru meditaţia metafizică, în vreme ce pasul în diagonală al cailor şi cîinilor nu implică decît gînduri searbăde şi calcule meschine. Ce fericire! Singurătatea, odioasă şi umilitoare în palat, mă făcea să tresalt de bucurie în inima deşertului!

Cămila, căreia îi slăbisem hăţurile, se îndrepta cu pasul săltăreţ către soare-apune, mergînd de fapt de-a lungul numeroaselor urme pe care nu le-am observat de la început. S-a oprit brusc în faţa ghizdurilor de pămînt ale unui mic puţ, în mijlocul căruia se înălţa un trunchi crestat de palmier. M-am aplecat şi mi-am văzut chipul tremurînd pe luciul negru al apei. Ispita era prea puternică. Mi-am scos hainele şi am coborît pe trunchiul palmierului, pînă în fundul puţului. Apa îmi ajungea pînă la brîu şi-mi simţeam gleznele mîngîiate de unda răcoroasă a unui izvor nevăzut. M-am cufundat pînă la piept, pînă la gît, pînă la ochi, dăruindu-mă dulcii mîngîieri a apei. Deasupra capului, vedeam conturul rotund al orificiului, discul cerului fosforescent unde pîlpîia prima stea. O adiere de vînt a trecut deasupra puţului şi am auzit coloana de aer care îl umplea suflînd ca într-un fluier uriaş, cînt duios şi profund, îngînat de pămînt şi de vîntul nopţii, melodie pe care o surprinsesem printr-o indiscreţie de neînchipuit.

În zilele următoare, orele de mers se înşiruiau, una după alta, după erguri mărăcinoase urmau pămînturi roşii, crăpate, după lacuri sărate unde sclipeau cristalele de sare veneau întinderi pietroase unde se iveau, ici şi colo, ierburi gălbui. Parcă am fi călătorit în eternitate şi puţini dintre noi ar fi putut spune cu cît timp în urmă plecasem. Într-un fel, călătoria este şi modul în care timpul se scurge, cu mult mai încet – urmînd legănarea nepăsătoare a cămilelor noastre – şi cu mult mai repede decît în oraş, unde diversitatea îndatoririlor şi a vizitelor crează un trecut complex, cu planuri succesive, perspective şi zone diferit structurate.

Trăiam, în primul rînd sub semnul animalelor şi, fireşte, în primul rînd sub semnul propriilor noastre cămile, fără de care am fi fost pierduţi. Am fost îngrijoraţi din cauza unei epidemii de diaree datorate unei ierbi grase şi abundente, şi care făcea să se scurgă între pulpele slabe ale animalelor noastre umori lichide, verzui. Într-o zi a trebuit să le adăpăm cu forţa, pentru că singurul izvor, (următorul fiind la trei zile de mers), dădea o apă limpede dar amară din pricina carbonatului de sodiu. A fost nevoie să sacrificăm trei cămile care se stingeau, mai înainte ca ele să devină, pur şi simplu, schelete ambulante. A fost prilej de ospăţ la care m-am aso-

ciat şi eu, mai mult din spirit de solidaritate faţă de tovarăşii mei, decît din convingere. După obicei, burduful a fost umplut cu oasele cu măduvă şi îngropat sub jeratic, preschimbîndu-se, a doua zi, într-o zeamă sîngerie, foarte apreciată de oamenii deşertului. Dar, în schimb, aprovizionarea cu lapte a scăzut simţitor.

Ne apropiam de Nil pe nesimţite, şi l-am descoperit deodată cu uimire, imens şi albastru, mărginit de papiruşi ale căror frunze, asemănătoare unor umbrele, se mîngîiau în bătaia vîntului, într-un foşnet mătăsos. Un golf mlăştinos adăpostea un hipopotam culcat, cu labele scurte în sus, spintecat, cu măruntaiele scoase. Ne-am apropiat şi am văzut ieşind din această cavernă cleioasă un băieţel gol puşcă, statuie sîngerie, cu două pete albe; ochii şi dinţii. A rîs în hohote, întinzîndu-ne viscere şi hălci de carne.

Teba. Am trecut fluviul şi ne-am amestecat în mulţimea fostei metropole egiptene. Era o greşeală. Pe măsură ce înaintam spre nord, culoarea pielii localnicilor era tot mai deschisă. Caut deja să anticipez momentul cînd noi, negrii, vom alcătui o pată de culoare în mijlocul unei populaţii albe, inversiune greu de închipuit, de la alb pe fond negru, la negru pe fond alb.

Mai e pînă atunci, dar am tresărit zărind capete blonde prin populaţia portului. Să fi fost fenicieni? Da, am făcut o greşeală, căci în contact cu oamenii, rănile mele s-au redeschis. Inima mea rănită nu suportă decît deşertul. M-am simţit uşurat pătrunzînd în liniştea malului stîng, unde cei doi coloşi din Memnon veghează mormintele regilor şi reginelor. Am mers mult timp pe malul apei, privind cum pescuiesc şoimii sacri, întruchipări ale zeului Horus, fiul lui Isis şi al lui Osiris, biruitorul lui Set. Aceste păsări minunate au ciocul prea scurt ca să prindă peştii. Ele pescuiesc cu ghearele şi, lăsîndu-se să cadă pe suprafaţa apei ca nişte meteoriţi, în ultimul moment, cu un zgomot sec, îşi întind ghearele către prada cufundată în apă. Zgîrie oglinda apei şi se ridică de îndată, bătînd larg din aripi, apoi sfîşie din zbor, cu ciocul peştele pe care-l ţin în gheare. Mai mult decît alte popoare, egiptenii au remarcat divina simplitate a corpului acestor animale precum şi desăvîrşita lor adecvare la ordinea firească. Aceasta justifică, desigur, cul-

tul care li se aduce. Stăpîne Horus, dă-mi puterea naivă şi frumuseţea sălbatică a păsării care îţi slujeşte drept emblemă!

Seduşi de apele liniştite şi limpezi ale fluviului, am poposit direct pe ţărmul stîng. Barka Mai a observat printre cei dintîi crisparea amară a buzelor şi tristeţea din ochii mei. Ştia că buna dispoziţie de la începutul călătoriei se sfîrşise. Mîncam în tăcere tocana de linte roşcată cu ceapă tocată, ulei şi chimen care este, se pare, mîncarea naţională a acestui ţinut. Neavînd poftă de mîncare, eram deosebit de sensibil la lipsa de gust a acestui fel şi îmi dădeam seama totodată că, pe măsură ce ne îndreptam spre nord, hrana era tot mai fadă, excepţie făcînd doar lăcustele în oţet, cu care am fost îmbiaţi în Iudeea. Apoi, m-am cufundat în contemplarea vîrtejurilor şi a valurilor care alunecau pe cursul leneş al fluviului.

– Eşti trist ca moartea, mi-a spus Barka. Nu mai privi la apa verzuie. Întoarce-ţi faţa, dimpotrivă, către Muntele Regilor. Du-te şi cere sfatul celor doi coloşi care străjuiesc necropola de la Amenophis. Du-te, te aşteaptă!

Cel mai bun mijloc de a te face ascultat, fie chiar de un rege, este să-i porunceşti să facă tocmai ceea ce-şi doreşte în adîncul inimii. Îi văzusem de departe pe cei doi uriaşi, stînd alături, şi simţisem brusc dorinţa de a mă pune sub formidabila protecţie a acestor statui minunate. Adevărul este că aceste figuri cioplite în piatră, de zece ori mai înalte decît un stat de om, transmit o aură de seninătate, în parte, desigur, şi datorită poziţiei lor: aşezaţi cuminte, cu mîinile pe genunchii strînşi. Am înconjurat mai întîi statuile, apoi am păşit în oraşul morţilor străjuit de ele. Din templul funerar al lui Amenophis n-au mai rămas decît coloane, capiteluri, scări misterioase oprite în plin zbor, blocuri de piatră enigmatice. Dar îndărătul acestui haos se arată ordinea întunecată a mormintelor şi a stelelor funerare. În spatele neorînduielii a ceea ce este încă viaţă şi omenire, ornicul zeilor îşi face auzit tic-tacul neschimbător. Se ştie, în mod sigur, că timpul lucrează pentru el şi că, în curînd, deşertul va înghiţi ruinele. Totuşi, coloşii veghează încă. Am vrut să fac şi eu ca ei. M-am ghemuit, învelit în mantie, la picioarele colosului din nord. O parte din noapte, am dublat şi eu, mică şi fragilă luminiţă omenească,

veghea veşnică a uriaşului de piatră. Apoi, m-am cufundat în nefiinţă.

Am fost trezit din somn de plînsul unui prunc. Cel puţin aşa mi s-a părut la început. Se auzea ca un scîncet de copil. De unde venea ? De sus, se pare, poate din cer sau, mai degrabă, din căpşorul cu păr creţ al colosului din Memnon. Semăna însă şi cu un cîntec, căci înălţa accente de duioşie, triluri, ciripit de voluptate copilărească. Ai fi zis că e rîsul unui copilaş dezmierdat de măicuţa sa.

M-am ridicat în picioare. Sub lumina palidă a zorilor, deşertul şi mormintele păreau şi mai triste decît seara, în ajun. Totuşi, către răsărit, de cealaltă parte a Nilului, o spărtură purpurie făcea cerul să sîngereze, iar o pată de lumină aurie cădea pe pieptul de piatră al colosului de lîngă mine. Mi-am amintit atunci de o legendă care-mi fusese povestită, dar căreia nu i-am dat atenţie, atît îmi părea de extravagantă. Memnon era fiul Aurorei şi al lui Titon, rege al Egiptului, care-l trimisese să sară în ajutorul Troiei asediate. Acolo şi-a aflat moartea, ucis de mîna lui Ahile. De atunci, în fiecare dimineaţă, Aurora varsă lacrimi de rouă şi înveşmîntează în raze statuia fiului său, iar colosul se însufleţeşte şi începe să cînte blînd la mîngîierile mamei sale. Asistam la această blîndă regăsire şi o ciudată exaltare punea stăpînire pe fiinţa mea.

Descopeream pentru a doua oară că singurul leac pentru o dragoste nefericită este măreţia. Durerea atinge culmea micimii în ranchiunile vulgare, în loviturile pe sub centură, în micile neajunsuri adunate, în amărăciunile zilnice. Mai întîi cometa – avatar ceresc al Biltinei – m-a smuls din toropeala apartamentelor mele, aruncîndu-mă pe căile deşertului. Iar în această dimineaţă, vedeam cum durerea unei mame este ridicată pe culmi sublime, eram martorul efuziunilor filiale ale răsăritului de soare şi ale colosului de piatră cu glas de prunc. Şi eram rege ! Cum aş fi putut să nu înţeleg lecţia înălţătoare ? Am roşit de mînie şi de ruşine, gîndindu-mă la abjecţia în care mă prăbuşisem, de vreme ce vomismentele unei sclave mă torturau, făcîndu-mă să mă întreb, chinuitor, dacă de vină era pulpa de antilopă, coada de berbec sau faptul că eram eu negru.

Cînd le-am poruncit să formeze din nou caravana, pentru a ne îndrepta către nord-est, în direcția Mării Roșii, oamenii mei nu și-au mai recunoscut suveranul din ajun, copleșit de amărăciune.

Ne-au trebuit două zile ca să ajungem de la Teba la Koenopolis, unde se fabrică ulcioare, amfore și străchini dintr-o argilă amestecată cu cenușă de graminee. Rezultatul este un material poros, unde apa se păstrează rece, datorită evaporării constante. Am pornit-o apoi pe un masiv muntos, unde nu puteam înainta decît treptat. A trebuit să sacrificăm două cămile tinere neantrenate sau prea împovărate, care se răniseră lovindu-se de stînci. Oamenii mei au avut prilejul să se îndoape cu carne. Ne-au trebuit zece zile încheiate de urcuș înaintînd cu greu prin defileul cu vîrfuri înzăpezite, peisaj cu totul nou pentru noi, pînă să ajungem pe cîmpia litoralului. Cu ușurare imensă am descoperit în sfîrșit marea, la marginea zării, apoi plajele cu nisip sărat, spre care cei mai entuziaști dintre însoțitorii mei s-au năpustit cu strigăte de bucurie, ca niște copii. Este adevărat că marea se înfățișează întotdeauna ca o făgăduință de evadare, din păcate însă adesea înșelătoare.

Am poposit în portul Kosseir. Ca pentru majoritatea orașelor de pe coasta Mării Roșii, traficul maritim din Kosseir se face, în principal, cu Elath, în partea de nord a golfului care separă peninsula Sinai de coasta Arabiei. Acesta este vechiul Ezion Gheber al regelui Solomon, de unde se scurgeau către restul lumii aurul, santalul, fildeșul, maimuțele, păunii și caii de pe cele două continente, african și arab. A fost nevoie de nouă zile de parlamentări ca să închiriem și să încărcăm cele unsprezece bărci de care aveam nevoie pentru transportul oamenilor, animalelor și proviziilor. Apoi, a mai trebuit să așteptăm cinci zile, pentru că vîntul sufla din nord, și nu era chip să navigăm. În sfîrșit, am putut ridica ancora și, după ce o săptămînă am navigat de-a lungul falezelor de granit, abrupte și pustii, dominate de culmi impunătoare am pătruns în rada portului Elath. Această traversare calmă a fost pentru toată lumea prilej de odihnă, în primul rînd pentru cămilele ce stăteau nemișcate în umbra calelor și care și-au refăcut cocoașa, mîncînd și bînd pe săturate.

Ni se spusese că avem douăzeci de zile de mers de la Elath la Ierusalim, și, fără îndoială, am fi ajuns în acest răstimp dacă, la distanță de două zile de Ierusalim, n-am fi făcut o nouă cunoștință, fapt ce avea să ne întîrzie călătoria, dar și să-i dea o nouă semnificație.

Barka Mai îmi tot vorbea din momentul debarcării despre măreția nemaipomenită a vechiului Hebron, spre care ne îndreptam și care ar fi meritat cu prisosință osteneala călătoriei. Hebronul se fălește că este cel mai vechi oraș din lume. Și cum ar fi putut fi altfel, de vreme ce acolo și-au aflat adăpost Adam și Eva după ce au fost alungați din Paradis? Mai mult chiar: se poate încă vedea cîmpul de unde Iahve a luat argila din care l-a plămădit pe cel dintîi om!

Poartă a deșertului din Idumeea, Hebronul străjuiește trei coline de verdeață, plantate cu măslini, rodii și smochini. Casele albe, complet închise în exterior, nu lasă să răzbată nici un semn de viață. Nici o fereastră, nici o rufă întinsă la uscat, nici un trecător pe străzile înguste și în pantă, nici măcar un cîine. Cel puțin aceasta pare a fi înfățișarea, puțin atrăgătoare, pe care i-o oferă unui străin cea mai veche cetate din istoria omenirii. Așa mi-au raportat și solii pe care-i trimisesem să ne anunțe sosirea. Totuși doar pustiul i-a întîmpinat la Hebron. După spusele lor, o caravană ne-o luase înainte cu cîteva ore și, lovindu-se de lipsa de ospitalitate a localnicilor, acești călători își așezaseră la răsărit de oraș tabăra care părea să fie somptuoasă. Am trimis de îndată un sol oficial ca să ne prezinte și să se informeze asupra intențiilor acestor străini. S-a întors vădit încîntat de rezultatul misiunii sale. Străinii făceau parte din suita regelui Baltazar al IV-lea, suveran al principatului caldeean Nipur, care ne ura bunvenit și mă poftea la cină.

Primul lucru pe care l-am observat apropiindu-mă de tabăra lui Baltazar, a fost numărul mare de cai. Noi, cei de la miazăzi, nu călătorim decît pe cămile. Pentru că transpiră și urinează fără măsură, calul nu este adaptat la lipsa de apă care este condiția noastră firească. Totuși, regele Solomon își adusese din Egipt caii pe care-i înhăma la vestitele sale care de luptă. Cu capul încovoiat, cu membrele scurte dar puternice, crupa rotundă aidoma unei rodii, caii regelui Baltazar aparțin rasei vestite de pe muntele Taurus, scoborîtori, după cum spune legenda, din Pegas, calul înaripat al lui Perseu.

Regele Nipurului este un bătrîn prietenos pentru care nimic nu pare să prețuiască mai mult decît confortul și rafinamentul vieții. Se deplasează cu un astfel de alai, încît nu te gîndești nici o clipă să-l întrebi care e scopul călătoriei sale: plăcerea, bucuria, fericirea, așa îți răspund tapiseriile, vesela, blănurile și parfumurile, care cad în sarcina unui personal numeros și specializat. De cum am sosit, am fost scăldați, pieptănați și unși cu uleiuri parfumate de către tinere experte al căror fizic mi-a făcut o puternică impresie. Mi s-a explicat mai apoi că erau din neamul reginei Malvina, care-și avea obîrșia în îndepărtata și misterioasa Hircanie. De acolo își aduce regele slujitoarele în palatul din Nipur, omagiu delicat închinat soției sale. Cu pielea foarte albă, au un păr bogat, negru ca abanosul și care contrastează într-un chip încîntător cu ochii lor de un albastru deschis. Devenit foarte atent la aceste amănunte de cînd cu aventura mea nefericită, le-am privit cu luare aminte în timp ce mă pomădau. Dar, la o examinare mai atentă, uimirea și farmecul s-au cam risipit. E foarte frumos să ai pielea albă și păr negru, bogat, dar am observat pe buza lor superioară și pe brațe un puf negru și nu sînt sigur dacă, la o cercetare mai amănunțită, farmecul lor n-ar avea de pierdut. Pe scurt, prefer blondele și negresele: cel puțin carnația se asortează cu pilozitatea lor!

Bineînțeles, m-am ferit să-i pun lui Baltazar întrebări indiscrete, după cum nici el nu m-a descusut asupra motivelor și destinației călătoriei mele. Conform regulilor curteniei, am jucat acest joc ciudat care constă în a păstra tăcere asupra esențialului, de care se poate lua cunoștință doar indirect, prin deducții obținute cum necum, din schimbul de cuvinte neînsemnate, astfel încît, la capătul acestei prime seri, nu știam mai nimic despre el, după cum nici el nu putea spune mare lucru despre mine. Din fericire nu eram singuri, iar sclavii și curtenii noștri nu aveau a se supune aceleiași reguli de discreție, așa că aveam să știm mult mai mult unul despre celălalt încă de a doua zi, mulțumită vorbelor schimbate prin oficii, bucătării și grajduri și care aveau să ne fie cu grijă aduse la cunoștință. Ceea ce părea sigur este că regele din Nipur se dovedește a fi un mare cunoscător de artă și că adună cu pasiune sculpturi, picturi și desene. Să călătorească

doar, pur şi simplu, ca să vadă şi să dobîndească lucruri frumoase? S-ar potrivi cu alaiul său fastuos.

Ne dădusem întîlnire a doua zi în grota de la Macpela, care adăposteşte mormintele lui Adam, Eva, Abraham, Sara, Isaac, Rebeca, Lea şi Iacob, pe scurt, un adevărat cavou de familie biblică, de unde nu lipsesc decît rămăşiţele lui Iahve, ca să fie complet. Vorbesc cu uşurinţă şi fără respect despre aceste lucruri venerabile, fără îndoială pentru că le simt foarte departe de mine. Legendele se hrănesc din fiinţa noastră. Adevărul lor se sprijină pe complicitatea inimilor noastre. De îndată ce nu ne recunoaştem propria istorie, ele nu sînt decît lemn uscat şi paie.

Cu totul altfel stăteau lucrurile cu regele Baltazar care părea foarte emoţionat pătrunzînd alături de mine în labirintul de coridoare subterane care conduce la mormintele patriarhilor. În întunericul unde făcliile îşi răspîndesc fumul şi lumina jucăuşă, mormintele ce de-abia se zăresc alcătuiesc doar nişte moviliţe. Tovarăşul meu de drum a cerut să i se arate mormîntul lui Adam şi apoi s-a aplecat îndelung asupra lui, ca şi cum ar fi căutat ceva, o taină, un mesaj, un indice, ce ştiu eu! După ce s-a ridicat, pe chipul său se citea, în ciuda frumuseţii nealterate, o decepţie evidentă. Aruncă o privire nepăsătoare superbului terebint, pe care zece oameni ţinîndu-se de mînă de-abia l-ar fi putut cuprinde, şi care ar data, chipurile, din epoca Raiului Pămîntesc. A privit cu dispreţ locul semănat cu mărăcini unde, se spune, Cain l-ar fi ucis pe fratele său Abel. În schimb, curiozitatea lui s-a însufleţit din nou în faţa cîmpului înconjurat cu gard de măceş, proaspăt arat, pămînt din care Iahve l-ar fi plămădit pe Adam înainte de a-l duce în Raiul Pămîntesc. A luat în mînă un pumn de pămînt şi, gînditor, a lăsat să-i curgă printre degete puţin din ţărîna primordială în care a fost durat omul, asupra căruia Dumnezeu a suflat, dîndu-i viaţă. Apoi şi-a îndreptat spatele şi a rostit, poate pentru mine, dar mai degrabă ca şi cum şi-ar fi vorbit lui însuşi, cuvinte pe care le-am reţinut, deşi îmi păreau greu de înţeles.

– N-o să meditcăm niciodată îndeajuns la primele rînduri din Geneză, a spus el. *Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul*

și asemănarea sa. De ce aceste două cuvinte? Ce diferență este între chip și asemănare? Poate, fără îndoială, faptul că asemănarea cuprinde întreaga ființă – trup și suflet – în timp ce chipul, imaginea nu este decît mască superficială și poate înșelătoare. Atîta vreme cît omul a rămas așa cum l-a făcut Dumnezeu, sufletul lui divin a străbătut masca trupului, astfel că era pur și simplu ca un lingou de aur. Atunci chipul și asemănarea dădeau împreună mărturie de aceeași origine comună. N-ar fi fost nevoie de două cuvinte distincte. Dar, de îndată ce omul a păcătuit prin neascultare, de îndată ce a încercat prin minciună să scape de pedeapsa dreaptă a lui Dumnezeu, asemănarea sa cu creatorul a dispărut și n-a mai rămas decît chipul, neînsemnată imagine înșelătoare, amintind, oarecum în pofida ei însăși, originea îndepărtată, lepădată, înjosită, dar neștearsă. Așa se înțelege blestemul care lovește încercarea de a-l reprezenta pe om prin pictură sau sculptură: aceste arte se fac complice ale imposturii prin aceea că celebrează și răspîndesc *un chip fără asemănare.* Însuflețit de zel fanatic, clerul persecută artele figurative și distruge chiar operele cele mai sublime create de geniul omenesc. Cînd îl întrebi, îți răspunde că așa va fi atîta timp cît imaginea va reprezenta o neasemănare adîncă și tainică. Poate că, într-o zi, omul decăzut va fi răscumpărat și regenerat de către un erou sau un mîntuitor. Atunci, asemănarea regăsită îi va îndreptăți chipul, iar artiștii, pictorii, sculptorii și desenatorii își vor putea exercita arta care-și va redobîndi dimensiunea sacră...

În timp ce își urma firul gîndurilor rostite cu glas tare, mi-am aplecat capul către pămîntul proaspăt arat și, cum cuvintele chip și asemănare îmi răsunau cu insistență în urechi, am căutat în acea argilă urma unui om, a lui Baltazar, a Biltinei, a mea, poate. El a tăcut și s-a recules în tăcere. Atunci am luat un pumn de pămînt și, întinzîndu-mi mîna către rege, i-am spus:

– Pronunță-te, dacă binevoiești, Rege Baltazar: acest pămînt din care a fost plămădit Adam, după părerea ta, e alb?

– Alb? Nicidecum! a exclamat el cu o sinceritate care m-a făcut să zîmbesc. Îl găsesc mai degrabă negru, dacă vrei

să-mi știi părerea. Deși, dacă te uiți mai bine, observi că are o nuanță brun-roșcată ceea ce îmi amintește într-adevăr că, în ebraică, *Adam* înseamnă : *pămînt roșcat.*

Cuvintele lui nu-mi puteau dărui bucurie mai mare. Am apropiat pumnul de țărînă de propriul meu chip.

– Negru, brun, roșcat, ocru, spui. Ei bine, privește și compară ! Oare din întîmplare, fața lui Adam n-o fi fost după chipul – dacă nu după asemănarea, căci aici nu e vorba decît de culoare – feței vărului tău, regele Meroei ?

– Adam negru ? De ce nu ? Nu m-am gîndit la asta dar nimic nu ne oprește să facem această presupunere. Dar, atenție ! Eva a fost plămădită din trupul lui Adam. Deci unui Adam negru îi corespunde o Evă negresă ! Dar, lucru ciudat, mitologia noastră cu reprezentările sale în imagini vechi de cînd lumea, rezistă agresiunilor imaginației și rațiunii noastre. Pentru Adam, fie, dar pe Eva nu mi-o pot închipui decît albă.

Eu ce să mai spun ! Nu doar albă, dar blondă, cu nasul obraznic și gura de copil a Biltinei... Iar Baltazar, în timp ce ne îndreptam către marea noastră caravană comună, unde se amestecau cai și cămile, a formulat o întrebare care pentru el nu era decît un paradox amuzant, dar care pentru mine era de o importanța incalculabilă :

– Cine știe, a spus el, dacă tîlcul călătoriei noastre nu este tocmai exaltarea negritudinii ?

Baltazar, rege al Nipurului

N-aș putea să spun îndeajns cît m-a bucurat joncțiunea, la Hebron, cu caravana regelui Gaspar al Meroei. Îmi pare rău că nu am cercetat mai temeinic Africa Neagră și civilizațiile ei care trebuie să ascundă bogății imense. Din neștiință, lipsă de timp, interes exclusiv pentru Grecia ? Poate, dar nu numai. Omul cu pielea neagră nu mă atrăgea pentru că, de fapt, îmi punea o întrebare la care nu eram în stare să răspund, la care nu voiam să-mi dau osteneala să răspund. Căci pînă la întîlnirea cu fratele meu african, aveam de străbătut drum lung. Drum pe care l-am străbătut desigur fără să-mi dau seama, îmbătrînind și chibzuind, și care m-a condus la marginea cîmpului împrejmuit și arat din vecinătatea Hebronului, unde legenda spune că Iahve l-a plămădit pe cel dintîi om... și unde mă aștepta Gaspar, rege al Meroei. Mitul lui Adam, autoportret al Creatorului, m-a preocupat dintotdeauna, căci demult îmi pare să cuprindă adevăruri importante l-a care nimeni n-a ajuns. Mi-am dat frîu liber gîndurilor înaintea lui Gaspar, opunînd cei doi termeni, *chip* și *asemănare* – înțeleși pînă nu de mult ca o redundanță retorică –, folosindu-i ca o pîrghie fixată pe un punct de sprijin, pentru a frînge această poveste arhicunoscută și a-i smulge secretul. Tocmai atunci, noul meu prieten negru m-a făcut să observ cît de apropiată era culoarea pămîntului din Hebron de cea a propriului său chip, astfel încît totul ducea la concluzia că Adam se înfrățea întru culoare cu prietenii noștri africani. De îndată, am încercat să adopt noua soluție – un Adam negru – aplicînd-o la problemele mele dintotdeauna, imaginea și portretul. Rezultatul s-a dovedit uimitor, promi ător.

Căci este evident că omul cu pielea neagră are mai multe afinități cu imaginea decît omul alb. Ajunge doar să observi cum poartă, cu mult mai bine decît omul alb, ornamente, veșminte viu colorate și, îndeosebi bijuterii, pietre și metale prețioase. În chip firesc, idol este mai degrabă omul negru (decît cel alb). Idol, adică imagine.

Am putut observa dezvoltarea acestei vocații privindu-i pe însoțitorii lui Gaspar, care oferă priveliștea etalării somptuoase de bijuterii și giuvaieruri și, mai mult chiar, a acelor bijuterii și giuvaieruri alcătuite din tatuaje și scarificații. Am vorbit despre asta cu Gaspar care m-a uimit, transferînd dintr-o dată problema în domeniul moral, printr-o simplă frază:

– Țin seama de asta atunci cînd îmi aleg oamenii. Niciodată un om tatuat nu m-a trădat.

Stranie metaforă, care identifică tatuajul și credința!

Ce este un tatuaj? O amuletă permanentă, o bijuterie vie pe care n-o poți scoate pentru că face parte din trup. Trupul a devenit bijuterie și împărtășește tinerețea inalterabilă a bijuteriei. Mi s-au arătat odată niște cicatrice fine, avînd forma romboidală, pe fața internă a pulpelor unei fetițe: sînt „ferecături" menite să-i apere fecioria. Tatuajul stă de pază la poarta sexului său. Corpul tatuat este mai pur și mai apărat decît cel lipsit de tatuaj. Cît despre sufletul celui tatuat, participă și el la virtutea de neșters a tatuajului pe care o traduce în limbajul său, preschimbînd-o în fidelitate. Un tatuat nu trădează pentru că trupul lui îi interzice să o facă. El aparține pe vecie imperiului semnelor, semnalelor și semnăturilor. Pielea sa este logos. Scribul ca și oratorul au un trup alb și virgin ca o foaie imaculată. Cu mîna și cu gura, ei proiectează semne – litere și cuvinte – în spațiu și în timp. Dimpotrivă, omul tatuat nu scrie și nu vorbește: este el însuși scriitură și cuvînt. Cu atît mai mult dacă este negru. Această predispoziție a africanilor de a întrupa semnul în propriul lor corp atinge paroxismul în cazul scarificărilor în relief. Am studiat trupurile unora din însoțitorii lui Gaspar: semnul înscris în carnea lor a dobîndit o a treia dimensiune. Pictura a devenit basorelief, sculptură. Ei crestează în pielea lor, deosebit de groasă și cu porii deschiși, incizii profunde și împiedică, în mod artificial, buzele rănii să se sudeze, provocînd astfel formarea unor cica-

trici în relief pe care apoi le prelucrează cu ajutorul focului, briciului, acului, cu coloranţi – galben ocru, henné, laterită, suc de pepene sau de orz verde, alb de caolin. Uneori introduc chiar în rană o bilă sau o lamă de argilă cufundată în ulei, care va rămîne acolo definitiv, chiar după cicatrizare. Dar, personal, consider mai elegantă tehnica ce constă în desprinderea unor fîşii de piele care sînt apoi împletite, şi inserate într-o scarificare centrală, unde vor rămîne grefate.

Dimensiunea adamică şi paradisiacă a acestor arte corporale este evidentă. Trupul nu mai e redus doar la rolul de unealtă – unealtă de pictat sau de sculptat – ci se sfinţeşte devenind el însuşi operă de artă. Nu, nu m-ar mira ca trupul pictat şi sculptat al însoţitorilor lui Gaspar să amintească de cel al lui Adam în nevinovăţia sa de la începuturi şi în relaţia intimă cu Cuvîntul lui Dumnezeu. În vreme ce trupurile noastre albe, netede şi nevolnice corespund cărnii pedepsite, umilite şi alungate departe de Dumnezeu – care este condiţia noastră de la păcatul primului om încoace...

Am rămas trei zile la Hebron. Ne-au trebuit alte trei ca să ajungem la porţile Ierusalimului.

*

* *

Din părinţi zgîrciţi se nasc fii darnici. Pentru că bunicul meu Belsussar, şi apoi tatăl meu Balsarar au exploatat cu lacomă înverşunare resursele sărace ale micului principat Nipur – ciob sclipitor dar nesemnificativ al regatului Babilon, a cărui dezmembrare a fost grăbită de moartea lui Alexandru –, pentru că în şaizeci şi cinci de ani de domnie, au evitat orice prilej de cheltuială – războaie, expediţii, mari lucrări –, eu, Baltazar al IV-lea, nepotul şi fiul lor, m-am pomenit, cînd m-am urcat pe tron, stăpîn al unei comori care ar fi putut îngădui cele mai înalte ambiţii. Dar eu nu ţinteam nici cuceriri, nici fast. Doar pasiunea pentru frumuseţea simplă şi pură îmi înflăcăra tînărul avînt şi pretindeam să aflu în ea – aşa cum pretind şi acum – simţul dreptăţii şi instinctul politic de trebuinţă şi suficiente pentru cîrmuirea unui popor.

Zgîrcenia înaintașilor mei... Nu o văd ca pe o negare a gusturilor mele artistice, după cum acestea nu se confundă cu o formă de risipă. A existat întotdeauna în mine un colecționar pătimaș. Or zgîrcitul și colecționarul alcătuiesc o pereche deloc antagonică ci, dimpotrivă, plină de afinități, unde eventualele rivalități se rezolvă aproape întotdeauna fără mari drame. Copil fiind, mi s-a întîmplat să-l însoțesc pe bunicul meu în odaia ferecată amenajată în chiar inima palatului și unde se odihneau, într-o liniște de mormînt, comorile regatului. Un coridor îngust, întrerupt pe alocuri de mici scări abrupte și colțuroase, ducea la un bloc de granit, mare cît casa, pe care doar un sistem de lanțuri și lacăte, aflate undeva, într-o odaie îndepărtată, îl putea mișca din loc. Era o adevărată expediție pînă să ajungi să intri în sfînta sfintelor. O rază de soare se strecura prin ferestruica îngustă, tăind întunericul ca o spadă de lumină. Belsussar, aplecîndu-și spinarea slăbănoagă, dovedea o vigoare uimitoare pentru a mișca din loc lăzile cu bogății. L-am văzut aplecat asupra maldărelor de turcoaze, ametiste, pietre de siliciu și calcedonii, sau rostogolind în căușul palmei diamante brute, ori privind în zare la apele pe care le făceau rubinele sau la strălucirea perlelor. Mi-au trebuit ani ca să înțeleg că elanul care mă atrăgea atunci către el se baza pe o neînțelegere, căci, dacă pe mine frumusețea acestor nestemate mă umplea de bucurie, pentru el nu reprezentau decît o anumită cantitate de bogăție, simbol abstract și deci polivalent, capabil să se materializeze într-o moșie, o corabie sau o duzină de sclavi. Pe scurt, în timp ce eu mă adînceam în contemplarea unui obiect prețios, pentru bunicul acesta nu era decît un punct de plecare al unui proces ascendent de sublimare, conducînd în cele din urmă la o cifră în stare pură.

Tata a risipit ambiguitatea care putea face ca zgîrcitul aplecat asupra unei lăzi cu nestemate să fie luat drept iubitor de artă, descotorosindu-se, încă de la urcarea sa pe tron, de comoara din odaia ferecată. La început n-a păstrat decît monezi de aur purtînd efigii, provenite din bazinul mediteraneean, de pe continentul african, sau din ținuturile asiatice. M-am agățat de o ultimă iluzie atașîndu-mă de aceste amprente care-mi măguleau gustul pentru arta portretului și, în

general, a reprezentării unui om viu sau mort. Prin faptul că era gravat în aur sau argint, chipul unui suveran, dispărut sau contemporan, căpăta în ochii mei o dimensiune divină. Dar iluzia s-a risipit cînd aceste monezi au dispărut și ele lăsînd loc abacelor și artei scrisului bancherilor caldeeni, cu care regele și ministrul său de finanțe se întreţineau zilnic. Printr-un paradox enervant, zgîrcenia crescîndă și bogăţia exorbitantă pe care aceasta o produce se înrudesc cu deposedarea treptată, pe care misticul „posedat" de Dumnezeu o obţine prin asceză. La omul zgîrcit, ca şi la cel mistic, sub aparenţa sărăciei se ascunde o bogăţie imensă şi nevăzută. dar, fireşte, de natură diferită într-un caz şi în celălalt.

Vocaţia mea fierbinte se împotrivea şi acestei sărăcii şi acestei bogăţii. Îmi plac tapiseriile, picturile, desenele, statuile. Îmi place tot ce înfrumuseţează şi înnobilează existenţa şi, mai presus de orice, acea reprezentare a vieţii care ne invită să ne ridicăm deasupra propriei condiţii. Nu simt decît o atracţie mediocră pentru motivele geometrice de pe covoarele de Smirna sau de pe ceramica babiloniană, iar arhitectura mă plictiseşte prin lecţiile de măreţie şi de trufaşă veşnicie pe care pare că vrea întotdeauna să ni le bage pe gît. Nu mă emoţionează decît fiinţele în carne şi oase, transfigurate de mîna artistului.

Aveam de altfel să descopăr în curînd alt aspect al vocaţiei mele de estet – călătoria – prin care mă deosebeam definitiv de înaintaşii mei, pe care zgîrcenia îi condamnase la sedentarism. Dar nici războiul Troiei, nici dorinţa de a supune Asia nu m-au alungat din palatul meu natal. Rîd acum cînd scriu aceste rînduri, într-atît sînt de încărcate, fără voia mea, de ironie provocatoare. Da, mărturisesc, nu am pornit în lume purtînd în mînă sabia, ci o plasă de fluturi. Palatul din Nipur nu se distinge, din păcate, prin grădini de trandafiri sau prin livezi. Aici se află doar o lumină ce scaldă în valuri orbitoare terasele albe, într-un cuvînt este însoţirea triumfală a soarelui cu piatra. De aceea uneori, dimineaţa în zori, surprindeam cu încîntare pe balustrada din faţa apartamentelor mele un frumos fluture pestriţ, care, fremătînd, se scutura de roua nopţii. Apoi îl vedeam luîndu-şi avînt, plutind nehotărît şi

îndreptîndu-se în sfîrşit spre apus – întotdeauna spre apus – cu aspectul straniu şi colţuros al unei fiinţe cu aripi prea mari pentru a putea zbura.

Or, dacă această vizită fragilă se reînnoia cînd şi cînd, musafirul îşi schimba de fiecare dată haina. Uneori galbenă, adumbrită de catifea neagră sau de un roşu aprins stropit cu mov, sau, pur şi simplu, alb ca zăpada, iar o dată împodobit cu argintiu şi azuriu, ca o lucrătură de baga. Eram încă un copil, şi aceşti fluturi, trimişi mie ca mesageri ai unei alte lumi, întruchipau în ochii mei frumuseţea pură, irezistibilă şi lipsită de orice valoare materială, exact contrariul învăţăturii primite la Nipur. L-am chemat pe administratorul însărcinat cu asigurarea echipamentului meu şi i-am poruncit să-mi confecţioneze instrumentul de care aveam nevoie, adică o baghetă de trestie avînd la capăt un cerc de metal, acoperit cu un fel de tichie dintr-o ţesătură uşoară, cu ochiuri mari. După cîteva bîjbîieli – aproape întotdeauna materialele folosite pentru cele trei elemente erau mult prea grele şi inadecvate pentru prada ce trebuia prinsă – m-am văzut în posesia unei plase de fluturi destul de acceptabilă. Fără să mai aştept îndemnul vreunei vizite matinale, m-am avîntat către zarea – dinspre răsărit – de unde soseau întotdeauna micii mei călători.

Pentru prima oară o porneam singur, dincolo de limitele domeniului regal. Spre mirarea mea, n-am întîlnit nici o santinelă, această escapadă părînd a fi favorizată de o conspiraţie generală : o boare uşoară, plăcută, panta blîndă, umbrită de tamaricşi şi, bineînţeles, din loc în loc o pată zburînd din floare în floare, ca o provocare sau ca o aducere aminte a îndatoririlor mele de vînător de fluturi. Pe măsură ce coboram pe valea unui afluent al Tigrului, vegetaţia devenea tot mai bogată. Plecat de acasă la sfîrşitul unei ierni înveselite ici colo de cîte o brîndușă, mi se părea că mă îndrept către primăvară, prin cîmpurile de narcise, albe, galbene şi de zambile. Şi, lucru ciudat, fluturii nu doar păreau tot mai numeroşi, dar zborul lor părea să pornească din acelaşi punct, care nu putea fi decît scopul expediţiei mele.

Un nor de insecte mi-a semnalat de altfel, încă de departe, ferma lui Maalek. În jurul unui puţ – care determinase fără îndoială, alegerea amplasamentului – un cub mare, spoit

în alb și aproape etanș, cu excepția unei uși joase, se prelungea prin două construcții ample și cu acoperiș în unghi drept, din frunze de palmier. De pe unul din aceste acoperișuri, se ridica, asemenea unui fum albăstrui, o eșarfă aeriană, zbătîndu-se în toate sensurile și a cărei evoluție activă, dinamică, aproape voluntară, n-avea nimic din pasivitatea unui nor, fiind de altfel zborul vertical al unei puzderii de insecte înnaripate. Înainte de a pătrunde în curtea fermei, putusem să adun din iarbă cîțiva fluturași, toți la fel de cenușii și de translucizi, fără îndoială indivizii cei mai leneși ai acestei populații migratoare.

Un cîine s-a repezit lătrînd în întîmpinarea mea, punînd pe fugă cîteva găini. Poate că instrumentul ciudat pe care-l aveam în mînă îi ațîța mînia, căci, pentru a-mi da pace, a fost nevoie de intervenția stăpînului locului. Și-a făcut apariția dintr-una din colibele mari acoperite cu frunze de palmier, impunător prin statura, uscăciunea – mascată de o tunică galbenă, largă, cu mîneci lungi – și chipul său spîn și ascetic. Mi-a întins mîna și am crezut că voia să-mi ureze bunvenit, dar mi-am dat seama că voia să-mi ia plasa de fluturi, obiect pe care îl socotea, poate, nepotrivit pe aceste tărîmuri, așa cum îl socotise și cîinele.

N-am crezut nimerit să-mi ascund identitatea și, gustînd dinainte uimirea puțin scandalizată pe care această prezentare o putea provoca, i-am spus, fără înconjur:

– Am plecat azi-dimineață de la palatul din Nipur. Sînt prințul Baltazar, fiul lui Balsarar, nepotul lui Belsussar.

Mi-a răspuns, nu fără șiretenie, arătînd către fluturi a căror puzderie nu mai izvora din acoperiș, destrămîndu-se deasupra copacilor.

– Sînt callicora albăstrui. Devin crisalide în ciorchine și își iau zborul toate deodată, ascultînd de o tainică lege gregară. Ieri nimic nu prevestea o ecloziune colectivă iminentă. Și totuși, la un semnal nevăzut, fiecare individ a început să roadă vîrful coconului care-l închidea.

Totuși a împlinit gesturile rituale ale ospitalității. A scos apă din puț și a umplut un pahar pe care mi l-a oferit. L-am băut cu recunoștință înțelegînd că-mi fusese sete pe măsură ce mi-o potoleam. Într-adevăr, acest lung drum mă obosise, și acum, după ce băusem, simțeam cum picioarele îmi tremurau de oboseală. Am înțeles că și el a observat, dar că avea de

gînd să se poarte ca şi cum n-ar fi băgat de seamă. Tînărul prinţ cam zurliu, care-şi părăsise capitala, purtînd în mînă o drăcie curioasă, merita o lecţie energică.

– Vino, mi-a poruncit el, ai venit să le vezi. Te aşteaptă.

Şi m-a introdus în prima colibă cu acoperiş de frunze, fără să-mi lase răgazul să-l întreb cine mă aştepta.

Erau acolo, într-adevăr, cu miile, cu sutele de mii, şi zgomotul pe care-l făceau mîncînd umplea văzduhul cu un trosnet asurzitor. În încăpere se aflau un fel de tăvi pline cu frunze: de smochin, de dud, de viţă, de eucalipt, de pătrunjel, de morcovi, de asparagus, şi altele pe care nu le-am putut iden-tifica. Fiecare tavă era umplută cu un anumit fel de frunze şi fiecare soi de frunze îşi avea propria varietate de omizi, netede sau păroase – minusculi ursuleţi cafenii, roşcaţi sau negri –, moi sau cu un fel de carapace, încărcate de ornamentaţii baroce – ţepi, egrete, perii, tuberculi, mărgele cărnoase sau rotocoale. Dar toate erau alcătuite din douăsprezece inele articulate şi se sfîrşeau cu un capăt rotund cu fălci înspăimîntătoare, iar cele mai îngrozitoare erau omizile care, prin formă şi culoare, se confundau perfect cu planta pe care se aflau, astfel încît părea la prima vedere că frunzele, cuprinse de furie canibală, se autodevorau.

Maalek mă studia în timp ce eu, cu ochii măriţi de curiozitate şi uimire, mă aplecam cînd asupra unei tăvi, cînd asupra alteia, sorbind spectacolul ciudat.

– Ce bine e! spunea el, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi. Te privesc privind, te văd văzînd şi ridicîndu-mi astfel privirea la puterea a doua confer acestor lucruri esenţiale o nouă evidenţă şi prospeţime. Ar trebui să primesc mai adesea musafiri tineri. Dar n-ai descoperit încă decît jumătate din priveliişte. Hai să trecem de uşa aceasta, să mergem mai departe.

Şi m-a condus către a doua colibă.

După viaţa febrilă şi devoratoare, aici te întîmpina priveliştea morţii sau, mai degrabă, a somnului, dar era un somn care imita moartea cu un rafinament înspăimîntător. Pretutindeni nu vedeai decît o pădure de ramuri şi rămurele uscate, adevărat desiş artificial, plantat în lăzi mari, umplute cu nisip. Şi această pădure în miniatură era încărcată de coconi,

roade ciudate, necomestibile, înfăşurate într-un înveliş mătăsos, galben deschis, umflat de o excrescenţă interioară cam dubioasă.

– Să nu crezi că dorm, mi-a spus Maalek, parcă ghicindu-mi gîndul. Crisalidele nu hibernează. Depun, dimpotrivă, o muncă formidabilă, a cărei măreţie majoritatea oamenilor nici nu o bănuiesc. Ascultă aici, prinţişorule: omizile pe care le-ai văzut erau trupuri vii, avînd în compoziţie organe, ca tine, ca mine. Stomac, ochi, creier, omida le are pe toate. Şi acum, priveşte!

Desprinse un cocon de pe o ramură, apucîndu-l între degetul mare şi arătător, şi îl despică în două cu o lamă. Spintecată, larva dădea la iveală o substanţă albicioasă, asemănătoare cu pulpa de avocado.

– Vezi, n-a mai rămas decît o zeamă făinoasă, nediferenţiată. Toate organele omizii s-au topit. S-a topit şi omida cu toată panoplia ei fiziologică! Simplificată la extrem, lichefiată! Altfel, nu poate deveni fluture. De ani de zile, urmărind aceste mumii minuscule, mă tot gîndesc la simplificarea absolută care precede minunea–metamorfoză. Caut echivalente. De exemplu emoţia. Da, da, emoţia, sau frica, dacă vrei.

Se aşeză pe un scăunel ca să-mi vorbească mai în voie şi mai de aproape.

– Frica... Te plimbi într-o frumoasă dimineaţă de aprilie prin parcul castelului. Totul te îmbie la linişte, la fericire. Te laşi purtat în voia miresmelor, a ciripitului păsărilor, a vînticelului cald. Şi deodată o fiară răsare ca din pămînt şi se năpusteşte asupra ta. Trebuie s-o înfrunţi, să te pregăteşti de luptă, luptă pe viaţă şi pe moarte. Te cuprinde o mare emoţie. Preţ de cîteva clipe, ţi se pare că gîndurile ţi se învălmăşesc, n-ai nici o putere să strigi după ajutor, braţele şi picioarele nu te mai ascultă. Asta e frica. Eu i-aş spune *simplificare*. Situaţia îţi cere o metamorfoză totală. Cel ce se plimbă fără grijă trebuie să devină un luptător. Asta nu se poate face fără o fază de tranziţie care te lichefiază şi pe tine asemenea nimfei închisă în cocon. Din această lichefiere va trebui să iasă un om gata de luptă. Să sperăm că transformarea se va săvîrşi la timp!

S-a sculat şi a făcut cîţiva paşi în tăcere.

– Evident, teoria fazei de simplificare tranzitorie se verifică mult mai bine cînd e vorba de naţiuni. O ţară care-şi schimbă regimul politic – sau numai suveranul – cunoaşte în chip firesc o perioadă tulbure în care toate organele administraţiei, justiţiei şi armatei par să se dizolve în anarhie. Dar este o fază absolut necesară pentru ca noua autoritate să poată începe să funcţioneze.

Cît despre metamorfoza care face din omidă un fluture, este ea, evident, exemplară. Adesea am fost înclinat să privesc fluturele ca pe o floare animală care – conform legii mimetismului dintre insectă şi frunză – apare dintr-o plantă pe nume omidă. Metamorfoză exemplară pentru că este, de fapt, o reuşită spectaculoasă. Ne putem închipui oare prefacere mai sublimă decît aceea care porneşte de la omida cenuşie şi tîrîtoare, spre a se desăvîrşi în fluture? Din păcate, acest exemplu nu e prea adesea urmat! Am pomenit de revoluţiile populare. Dar, de cîte ori un tiran sîngeros nu e alungat de la putere pentru a lăsa locul unui tiran şi mai sîngeros? Cît despre copii! Ai spune că pubertatea, care-i preschimbă în adulţi, este metamorfoza fluturelui în omidă!

M-a introdus apoi într-o mică încăpere, unde se simţea un miros puternic de balsam. Aici, mi-a explicat el, erau sacrificaţi şi ţintuiţi, cu aripile desfăcute pentru vecie, fluturii pe care voia să-i conserve. De îndată ce ieşeau din gogoaşa lor de mătase – încă umezi, mototoliţi şi tremurînd din aripi – erau introduşi într-un fel de cutie de sticlă, ermetic închisă. Acolo, puteau fi priviţi cum se trezesc la viaţă şi se deschid către lumină, apoi, înainte de-a mai avea timp să se avînte în zbor, erau asfixiaţi prin introducerea în cutie a capătului unui beţişor aprins, uns cu smirnă. Maalek dădea mare importanţă acestei răşini produsă de un arbust oriental[3], de care vechii egipteni se slujeau pentru a-şi îmbălsăma morţii. În ochii lui, ea devenea substanţa simbolică, prin care carnea supusă putrezirii căpăta perenitatea marmurei, trupul pieritor dobîndea veşnicia statuilor... iar fluturii săi transparenţi erau preschimbaţi în giuvaieruri. Mi-a oferit şi mie un bulgăre din preţioasa substanţă, pe care l-am păstrat cu grijă şi pe care îl cîntăresc în palma stîngă acum cînd scriu aceste rînduri: pri-

vesc cu atenție masa compactă, roșietică, puțin grasă, brăzdată de vinișoare albe și care va lăsa în palma mea un parfum persistent de templu întunecos și de floare ofilită.

Apoi, m-a poftit să intru în casă. Nu-mi mai amintesc decît miile de fluturi care acopereau pereții, protejați în cutii plate de cristal. Mi i-a înșirat pe toți într-o litanie fantastică de nume unde apăreau sfincși, păuni, fluturi de noapte, satiri și parcă-i văd înaintea ochilor : Marele Sidefat, Atalantul, Chelonia, Urania, Heliconia, Numfala. Dar specia „Cavalerilor Portstindard" m-a entuziasmat mai presus de toate, nu atît datorită „săbiilor" lor, un soi de prelungire fină și arcuită a aripilor inferioare, cît datorită unui ecuson vizibil pe platoșa lor ce reproducea un desen adesea geometric dar uneori în chip vădit figurativ, un cap, da, da, cap de mort dar și capul unui om viu, un portret, portretul meu, după cum m-a încredințat Maalek, dăruindu-mi, încrustat într-un bloc de beril trandafiriu, un *Cavaler Portstindard* pe care l-a botezat în chip solemn *Baltazar*.

A doua zi, m-am înapoiat la Nipur, după ce dădusem plasa de fluturi în schimbul Portstindardului Baltazar, pe care-l strîngeam cu grijă la piept împreună cu bulgărele de smirnă, două obiecte care îmi apar acum, în lunga perspectivă a anilor, drept cele dintîi jaloane ale destinului meu. Căci acest Cavaler Baltazar – negru cu ape, stropit cu mov – purtînd sculptat și tatuat pe trupul său alungit un chip omenesc indiscutabil, însă discutabil dacă era chiar al meu, avea să devină, tocmai din acest motiv, cea dintîi victimă dintr-un lung șir a urii fantastice a preoților din Nipur. Într-adevăr, de îndată ce m-am întors la palat, am arătat tuturor cu o imprudență juvenilă prețioasa mea achiziție, fără să văd, – sau prefăcîndu-mă că nu văd – cum unele chipuri se încruntau și se împietreau cînd încercam să explic că frumosul cavaler de catifea înfățișa portretul meu „pictat" pe trupul său. Interzicerea oricărei imagini, în general, și a portretelor în special este literă de lege la toate popoarele semite, obsedate de oroarea – ar trebui poate să spun de ispita ? – idolatriei. Cînd este vorba despre un membru al familiei domnitoare, orice bust, portret sau efigie trezește, în plus, bănuiala unei tentative de autodivinizare, după exemplul roman, ceea ce, în ochii clerului nostru, este culmea spurcăciunii.

La cîtva timp după aceste evenimente, am lipsit trei zile, fiind plecat la o vînătoare. La înapoiere, am găsit blocul de beril și nepreţuitul său conţinut sfărîmat pe dalele terasei, zdrobit fără îndoială de vreo piatră sau, și mai probabil, de o lovitură de măciucă. N-am putut afla nimic de la servitorii care fuseseră fără îndoială martorii acestei „execuţii". Mă izbeam pentru întîia, dar nu și pentru ultima oară, de limitele puterii regale.

De altfel, dușmanul nu era fără chip și nume. Marele preot, un bătrîn cumsecade, pe care îl bănuiam în ascuns de scepticism, nu s-ar fi năpustit asupra colecţiilor mele dacă ar fi fost numai după el. Dar în preajma lui se afla un tînăr levit, vicarul Ședad, pur printre cei puri, respectînd cu stricteţe tradiţia, apărător neînduplecat al dogmei iconofobe. Mai întîi din slăbiciune și timiditate, apoi din calcul, m-am ferit întotdeauna să-l înfrunt fățiș, dar l-am reperat foarte curînd ca fiind dușman de moarte a tot ce-mi era mai scump pe lume și dădea de fapt sens vieţii mele, desenul, pictura și sculptura. Și, ceea ce este cel mai grav, nu l-am iertat niciodată că mi-a distrus frumosul fluture, pe Cavalerul-Baltazar, care ducea pînă la cer portretul meu, gravat în trupul lui. Vai de acela care lovește un copil în ce are el mai scump! Să nu creadă că vina i se va socoti copilărească deoarece victima este un copil!

Conform unei străvechi tradiţii de familie, păstrată, fără îndoială, din perioada de glorie a elenismului, tata m-a trimis în Grecia. Eram dinainte atît de orbit de faima Atenei, scopul final al călătoriei mele, încît nu m-am ales cu nimic din etapele care s-au succedat prin Caldeea, Mesopotamia și Fenicia sau din escalele făcute făcute la Atalia și Rhodos, înainte de a debarca în portul Pireu. Din toate minunile și noutăţile care mi s-au înfăţișat – călătoream pe mare pentru întîia dată – foarte puţin mi s-a întipărit în memorie, căci, este adevărat, tinereţea se remarcă mai degrabă prin înflăcărarea pasiunilor, decît prin deschiderea spiritului.

Oricum, ce mai conta pentru mine! Punînd piciorul pe pămîntul grecesc, puţin a lipsit să nu îngenunchez și să-l sărut! Nu eram în stare să văd prăbușirea acestei naţiuni, decăzută din trecuta-i bogăţie, subjugată și sfîșiată. Temple devastate, piedestale de pe care statuile fuseseră smulse, cîmpii mănoase

devenite acum pîrloage, cetăți falnice, precum Teba sau Argos, ajunse biete tîrgușoare, nimic din toate acestea nu exista pentru privirea mea uimită. Adevărul e că toată viața, care părăsise tîrgurile și satele, însufleța numai două orașe, Atena și Corint, iar pentru mine mulțimea sfîntă a statuilor de pe Acropole ar fi fost de-ajuns ca să umple țara întreagă. Propileul, Partenonul, Erehteionul, Ereforul, atîta grație însoțită de atîta măreție, atîta trăire senzuală și noblețe îngemănate, mi-au creat o stare de uimire fericită, care nu m-a părăsit nici acum. Descopeream ceea ce așteptasem dintotdeauna, și ce vedeam îmi întrecea cu mult așteptările.

Da, am rămas cu totul credincios marii revelații a elenismului, pe care am avut-o în adolescență. Cu timpul, bineînțeles, m-am maturizat și odată cu mine s-a maturizat și perspectiva pe care o aveam asupra vieții. Cu trecerea anilor, am dobîndit o oarecare detașare față de lumea minunată de marmură și porfir la care se închină, din zori și pînă-n seară, astrul apolinic. În urma acestei prime călătorii, mi s-a impus o concluzie dureroasă: aparțineam trup și suflet Greciei pe care o îndrăgisem și doar o groaznică neînțelegere a destinului făcuse să mă nasc în altă parte. Încît încet, am căpătat conștiința și stăpînirea a ceea ce voi numi *privilegiul depărtării*. Însăși sfîșierea exilului meu situa pămîntul elen într-o lumină pe care locuitorii săi probabil nu o cunoșteau, și care îmi era învățătură fără să-mi fie mîngîiere. Din îndepărtata mea Caldee, am descoperit astfel strînsa solidaritate dintre artele plastice și politeism. Zeii, zeițele, eroii proliferează în Grecia, copleșesc totul și aproape nu mai lasă loc modestei realități omenești. Pentru artistul grec, alternativa sacru-profan se rezolvă simplu prin ignorarea profanului. În vreme ce monoteismul declanșează frica și ura față de imagini, politeismul – aflat la loc de cinste în epoca de aur a picturii și sculpturii – îngăduie dominația absolută a zeilor asupra tuturor artelor.

Am continuat de bunăseamă, să venerez îndepărtata Grecie, din interiorul palatului meu din Nipur, dar am ajuns să recunosc limitele artei sale sublime. Căci nu-i nici bine, nici drept, nici adevărat să închizi arta în Olimp, unde omul concret n-are ce căuta. Pentru mine, experiența artistică cea mai cotidiană, și cea mai arzătoare totodată, este să descopăr fru-

museţea izbitoare în silueta unei umile slujitoare, pe chipul unui cerşetor sau în gestul unui copilaş. Arta greacă nu cunoaşte decît pe Zeus, Phebus sau Diana, şi refuză să vadă frumuseţea ascunsă în cotidian. M-am îndreptat atunci către Biblia evreilor, legea unui monoteism absolut şi exclusiv prin excelenţă, şi am citit acolo că Dumnezeu l-a creat pe om după chipul şi asemănarea sa, realizînd astfel nu doar cel dintîi portret, dar cel dintîi autoportret din istoria lumii. Am citit şi că i-a poruncit apoi să crească şi să se înmulţească pentru a lua în stăpînire pămîntul. Astfel după ce şi-a creat propria efigie, Dumnezeu şi-a făcut cunoscută voinţa de a o multiplica la nesfîrşit, ca să se răspîndească în lumea întreagă.

Dublu demers, care le-a stat pildă celor mai mulţi dintre suverani şi tirani, grijulii să-şi asigure proliferarea efigiei, pe toată întinderea pămînturilor aflate în stăpînirea lor gravînd-o pe monezi menite nu doar să fie reproduse în număr mare, dar şi să circule fără încetare, dintr-o ladă în alta, dintr-un buzunar în altul, din mînă în mînă.

Dar apoi s-a petrecut ceva de neînţeles, o ruptură, o catastrofă, şi Biblia care înfăţişase la început un Dumnezeu portretist şi autoportretist, a început deodată să-i urmărească pe făcătorii de imagini cu blestemul ei. Acest blestem s-a întins peste tot Orientul, spre nefericirea mea, şi mă întrebam adesea : de ce, de ce, ce s-a petrecut oare, va fi ridicată vreodată pedeapsa ?

Povestea vieţii mele avea să capete un nou curs cînd s-a pus problema însurătorii. Educaţia erotică şi sentimentală a unui prinţ moştenitor este cu siguranţă condamnată să rămînă incompletă şi oarecum derizorie. Din ce cauză ? Din exces de facilitate. În vreme ce un tînăr sărac sau pur şi simplu de rînd trebuie să lupte pentru a-şi astîmpăra poftele trupului şi ale inimii – să lupte împotriva lui-însuşi, împotriva societăţii şi adesea chiar împotriva a ceea ce constituie obiectul iubirii sale – întărind şi hrănindu-şi dorinţa în această luptă, prinţului îi e de-ajuns să facă un gest cu mîna sau chiar să clipească din ochi, pentru ca deîndată, trupul abia întrezărit, să intre în patul său, chiar de-ar fi vorba de soţia marelui vizir. Facilitate care slăbeşte şi te face să-ţi pierzi orice interes, căci frustrează

de bucuria sălbatică a vînătoarei sau de plăcerea subtilă a seducţiei.

Tata m-a întrebat într-o zi în felul lui – cu atît mai uşor, vesel şi indirect cu cît subiectul nu-i era indiferent – dacă mă gîndisem că va trebui să-i urmez la tron într-o bună zi şi că, atunci, s-ar cuveni să am o soţie vrednică să fie regină peste Nipur. Eram cu totul lipsit de ambiţii politice şi, din motivele pe care le-am expus, sexul meu nu emitea pretenţii care m-ar fi împiedicat să dorm. Totuşi, deşi n-am ştiut să-i răspund tatei, întrebarea lui mă preocupa şi poate mă pregătea în taină pentru suferinţă.

Caravane venite de pe malurile Tigrului îşi revărsaseră în bazarurile din Nipur comorile de împletituri de preţ, nestemate, tapiţerii, brăţări încrustate cu email negru, borangic, piei tăbăcite şi sfeşnice lucrate de meşteri giuvaergii. Nu mă puteam împiedica să dau tîrcoale, chiar de la deschiderea tîrgului, dughenelor şi prăvăliilor dosnice unde se îngrămădea mulţimea aceasta de mărfuri, cu parfum de Orient, evocînd parcă infinitul deşertului. Eram pe atunci un călător sedentar : obiectele exotice îmi ţineau loc de cămile, de corăbii şi de covoare fermecate care să mă poarte acolo departe, dincolo de zare. Astfel am găsit în ziua aceea o oglindă – mai bine zis o fostă oglindă – a cărei placă netedă de metal fusese înlocuită sau acoperită de un portret pictat în acuarelă şi înfăţişînd o fată, cu chip foarte palid, ochi albaştri şi păr negru, bogat, căzîndu-i în valuri pe frunte şi pe umeri. Avea un aer serios, care contrasta cu expresia copilăroasă a trăsăturilor, rezultatul fiind o aparenţă de melancolie bosumflată. Poate pentru că ţineam portretul în faţa mea de mînerul oglinzii, mi s-a părut că deslușesc o oarecare asemănare între fetiţa asta şi mine. Trebuie să fi fost de o seamă ; la fel ca mine, era brunetă cu ochi albaştri ; judecînd după locul de obîrşie al caravanelor, străbătuse podişurile de gheaţă ale Asiriei ca să mă găsească. Am cumpărat preţiosul obiect şi am început să zbor, purtat pe aripile imaginaţiei. Oare unde se afla ea acum ? Venea din Ninive, de la Ecbatan sau de la Rages ? Dar poate că se afla undeva departe, în timp ca şi în spaţiu ? Poate portretul fusese făcut cu un secol sau două în urmă şi atunci făptura graţioasă care-i slujise drept model era de mult oale

şi ulcele. Departe de a mă descuraja, această din urmă supoziţie m-a legat şi mai tare de portret, care căpăta astfel o valoare sporită, un fel de valoare absolută, din moment ce-şi pierduse termenul de referinţă. Ciudată reacţie, care ar fi trebuit să mă lămurească asupra adevăratelor mele sentimente.

Tata îmi făcea uneori scurte vizite în apartamentele mele. Preocupat, fără îndoială de întrebarea pe care mi-o pusese, s-a îndreptat fără şovăire către portretul-oglindă. Întrebările lui mi-au amintit în chip firesc sfatul primit de a-mi căuta o logodnică.

– Iată femeia pe care o iubesc şi pe care vreau s-o fac regină peste Nipur, i-am răspuns.

A trebuit însă să-i mărturisesc apoi că n-aveam nici cea mai mică idee privitoare la numele, familia sau vîrsta ei. Regele a ridicat din umeri văzînd atîta nechibzuinţă şi s-a îndreptat spre uşă. Dar, deodată, s-a răzgîndit şi s-a oprit, întrebîndu-mă:

– Vrei să mi-l încredinţezi pentru trei zile?

Deşi ideea de a mă despărţi de portretul-oglindă nu-mi surîdea defel, n-am avut încotro şi a trebuit să i-l dau. Dar după strîngerea de inimă pe care am simţit-o, am putut să-mi dau seama cît de mult ajunsesem să-l îndrăgesc.

În ciuda aparenţei frivole cu care îi plăcea să se înconjoare, tata era un om meticulos şi scrupulos. După trei zile, s-a înfăţişat din nou înaintea mea, ţinînd oglinda în mînă. A pus-o pe masă şi a rostit doar atît:

– Iată, o cheamă Malvina. Trăieşte la curtea satrapului Hircaniei şi îi e rudă de departe. Are optsprezece ani. Vrei s-o cer pentru tine?

Bucuria imensă pe care am arătat-o redobîndindu-mi obiectul îndrăgit l-a înşelat pe tata. S-a grăbit să creadă că mă hotărîsem. Se făcuse luntre şi punte ca s-o identifice pe tînăra din portret şi trimisese mulţime de emisari să-i întrebe pe conducătorii de caravane veniţi din nord şi nord-est. Apoi a trimis de îndată o strălucită delegaţie la Samariana, reşedinţa de vară a satrapului Hircaniei. Trei luni mai tîrziu, Malvina se afla în faţa mea, cu chipul acoperit de un văl, conform ritului nupţial din Nipur şi ne-am trezit căsătoriţi mai înainte de a ne fi putut vedea sau vorbi.

Cred că n-o să mire pe nimeni dacă voi scrie că aşteptam cu vie curiozitate clipa cînd Malvina avea să-mi arate chipul său, pentru ca să pot aprecia asemănarea ei cu portretul. Mi se pare chiar firesc, nu-i aşa? Or, dacă ne gîndim bine, nu putem nega că e vorba aici de un paradox de necrezut! Căci ce este un portret, obiect neînsufleţit, făurit de mîini omeneşti, pe lîngă chipul viu care l-a inspirat? Portretul trebuie să fie asemănător cu chipul şi nu chipul cu portretul. Dar, în cazul meu, totul pleca de la portret. Dacă tata şi tot anturajul meu n-ar fi stăruit, nu m-aş fi gîndit niciodată la o Malvină venită de pe ţărmurile mării Hircaniene [4]. Imaginea ei îmi era de-ajuns. De ea mă îndrăgostisem şi tînăra în carne şi oase nu mă putea emoţiona decît indirect, în măsura în care trăsăturile ei dezvăluiau oglindirea operei de artă adorate. Ce cuvînt ar putea exprima perversiunea ciudată care pusese stăpînire pe mine? Am auzit că o moştenitoare bogată, înconjurată de o haită de ogari, cărora le acorda, după cît se spune, cele mai intime favoruri era numită *zoofilă*. S-ar putea crea pentru mine cuvîntul *iconofil*?

Viaţa e făcută din concesii şi aranjamente. Malvina şi cu mine ne-am împăcat cu o situaţie care, deşi se sprijinea pe o neînţelegere, nu era tocmai de nesuportat. Portretul-oglindă se afla la loc de cinste în camera noastră, veghind întrucîtva asupra îmbrăţişărilor noastre conjugale şi nimeni n-ar fi putut ghici – nici chiar Malvina – că lui i se adresau toate elanurile mele prin persoană interpusă. Totuşi anii treceau, săpînd nemilos o prăpastie tot mai adîncă între portret şi modelul său. Malvina se împlinea. Ceea ce fusese copilăresc în chipul şi în trupul ei atunci cînd ne căsătorisem, se estompa făcînd loc frumuseţii majestuoase a unei matroane, hărăzită tronului. Am avut copii. După fiecare naştere, soţia mea se îndepărta tot mai mult de imaginea veselă şi melancolică ce-mi încălzea încă inima.

Fetiţa mea cea mare trebuie să fi avut vreo şapte ani cînd s-a produs o scenă lipsită de importanţă pe care nimeni n-a remarcat-o şi care, totuşi, mi-a schimbat întreaga viaţă. Miranda, dată în grija unei doici, se aventura arareori în camera părinţilor ei. De aceea, ori de cîte ori o chemam, inspecta locul cu ochi dilataţi de uimire şi curiozitate. În ziua aceea,

copilul s-a apropiat de patul conjugal, apoi, ridicînd privirea, a arătat cu degetul către micul portret-oglindă care veghea deasupra lui.

– Cine este ? a întrebat.

Or, chiar în clipa cînd rostea aceste simple cuvinte, am recunoscut într-o străfulgerare pe chipul ei naiv, foarte palid, luminat de ochii albaştri, alungit de buclele negre care i se revărsau pe umeri, am recunoscut deci expresia de melancolie bosumflată a chipului pictat şi pe care îl arăta cu degetul, ca şi cum oglinda, redobîndindu-şi deodată dimensiunea speculară, reflecta imaginea fetiţei. Pătruns de o emoţie adîncă şi delicată, am simţit cum ochii mi se umezesc. Am luat portretul din cui, am urcat copilul pe genunchi şi am apropiat portretul de chipul fraged.

– Uită-te bine, am spus. Întrebi cine e ? Uită-te bine, e cineva pe care îl cunoşti.

Dar ea se încăpăţîna să tacă, tăcere crudă şi insultătoare pentru mama ei pe care, hotărît, refuza s-o recunoască în acest portret de tinereţe.

– Ei bine, tu eşti, tu în curînd, cînd ai să fii mai mare. De aceea îţi dăruiesc această cadră. Ia-o. S-o pui deasupra patului şi în fiecare dimineaţă s-o priveşti şi să-i spui : „Bună dimineaţa, Miranda !“ Şi, ai să vezi, din zi în zi, vei semăna tot mai mult cu imaginea.

I-am înfăţişat portretul şi, ascultătoare, cu o gravitate copilărească, a rostit : „Bună dimineaţa, Miranda !“ Apoi l-a luat la subsoară şi a fugit.

Chiar de a doua zi am anunţat-o pe Malvina că, de acum înainte, vom avea camere separate. Moartea tatei urmată de încoronarea noastră au eclipsat curînd după aceea acest epilog mediocru al vieţii noastre conjugale.

*

* *

Pipăi şi privesc bulgărele de smirnă dăruit de Maalek cu mult timp în urmă, ca şi cum aş putea desluşi în el viitorul, ca pe o substanţă ce ar avea puterea de a dura vremelnicul în veşnicie, cu alte cuvinte de a face ca oamenii şi fluturii să

treacă de la putreziciune la neputreziciune. De fapt, întreaga mea viață atîrnă între acești doi termeni: timpul și veșnicia. Căci în Grecia am aflat veșnicia, întrupată într-o seminție de obîrșie cerească, neclintită și plină de farmec, sub soare, el însuși statuie a zeului Apolo. Căsătoria m-a aruncat din nou în consistența duratei, unde totul este supus îmbătrînirii și stricăciunii. Am văzut destrămîndu-se an după an potrivirea dintre tînăra Malvina și încîntătorul portret pe care-l îndrăgisem, în timp ce prințesa hircaniană lua tot mai mult înfățișarea unei femei bătrîne. Acum știu că nu voi afla lumina și odihna pînă în ziua cînd nu voi vedea, contopite în aceeași imagine, efemerul și răscolitorul adevăr omenesc și divina măreție a veșniciei. Dar cum să visezi la o îmbinare atît de improbabilă ?

Problemele regatului m-au reținut la Nipur pentru mai mulți ani. Apoi, după ce am rezolvat principalele dificultăți din afară și dinăuntru lăsate moștenire de tatăl meu și, mai ales, înțelegînd că cea dintîi calitate a unui suveran este de a ști să se înconjoare de sfetnici cinstiți și capabili, pe care să se poată bizui, m-am putut consacra unei serii de expediții, cu scopul real și mărturisit de a cunoaște – și eventual de a-m. însuși – bogățiile artistice ale ținuturilor învecinate. Cînd spun că un suveran trebuie să se poată bizui pe miniștrii pe care el însuși i-a ales, mă simt dator să adaug că nu trebuie să-l ispitești pe diavol și că sînt necesare cîteva precauții indispensabile, pentru a preîntîmpina tot ce poate fi mai rău. În ce mă privește, am ținut întotdeauna la mare preț obiceiul străvechi de a folosi paji, tineri de viță nobilă trimiși de părinți la curtea regelui pentru a-l sluji și a dobîndi cunoștințe și prietenii folositoare pentru viitor. Atunci cînd plecam, nu lăsam niciodată vreun om într-un post strategic, fără ca acesta să-mi fi încredințat cel puțin pe unul dintre fiii săi, care să mă însoțească în călătorie. Dispuneam astfel de o escortă strălucitoare și juvenilă, care dădea o notă de veselie expediției, trăgea învățăminte din contactul cu lucruri și persoane străine și constituia pentru miniștrii rămași la Nipur, tot atîția ostatici, meniți să-i ferească de orice ispită a unei lovituri de stat. Obiceiul s-a instituționalizat, dobîndind chiar un

fel de autonomie. Urmînd o înclinație des întîlnită la tineret, pajii mei – printre care se aflau, în chip firesc, și proprii mei fii – s-au organizat într-un soi de societate secretă, luîndu-și drept emblemă o floare de narcisă. În ceea ce mă privește, numi displace această mărturisire naiv-provocatoare a iubirii pe care, în chip spontan, tinerețea o resimte față de ea însăși. Experiența trăită împreună, o oarecare izolare față de societatea din Nipur datorată frecventelor noastre călătorii, o urmă de dispreț față de sedentarii rămași în capitală, prizonieri ai obișnuințelor și ai propriilor prejudecăți, au contribuit pentru a face din „Narcișii" mei un nucleu politic revoluționar de la care aștept lucruri mari în ziua cînd mă voi retrage de la putere, dimpreună cu cei din generația mea.

Una din primele noastre călătorii a avut, bineînțeles, drept țintă Grecia și împrejurimile ei. Doream ca tinerii mei tovarăși de drum să cunoască o uimire asemănătoare aceleia pe care o simțisem eu cu douăzeci de ani în urmă și, însuflețiți de o voioasă ardoare, ne-am îmbarcat la Sidon pe o corabie feniciană cu pînze. Trecerea anilor sau prezența pajilor în jurul meu să-mi fi schimbat privirea? Fapt este că n-am mai găsit aceeași Grecie din adolescență, ci o alta. Narcișii, întreprinzători și avizi de contacte umane au fost adoptați fără probleme de societatea tinerilor atenieni, de altfel foarte deschisă și accesibilă oricui. Uimitor de repede, tinerii mei tovarăși i-au învățat limba, i-au copiat veșmintele și-i vedeai pretutindeni prezenți în toate locurile publice: băi, gimnazii, teatre. Pînă într-atît încît, uneori, cu greu îi deosebeam pe ai mei printre efebii care se îmbulzeau în băile publice și sălile de gimnastică. Eram mîndru de faptul că făceau o impresie atît de bună și mă bucuram dinainte de toate înnoirile pe care aveau să le impună burgheziei „casnice" din Nipur. Mă bucuram că adoptaseră pe deplin pînă și un anume mod de a face dragoste – renumit în Grecia, nu atît prin practicarea sa, care era universală, cît prin calma publicitate de care beneficiază – capabil să ofere o diversiune ușoară, gratuită și inofensivă, apăsătoarei și coercitivei heterosexualități conjugale.

Dar în orașul care uimise o lume întreagă prin geniul său, nu se aflau doar atleți, actori, maeștrii de arme sau masori. În ceea ce mă privește, petreceam seri minunate pe sub bolte

înfrunzite, bînd vin alb de Thasos și întreținîndu-mă cu bărbați și femei extrem de cultivați și sceptici, dornici să cunoască totul, spirite subtile, pline de umor, gazde desăvîrșite. Totuși, mi-am dat repede seama că nu prea aveam nimic de așteptat de la acești oameni extrem de civilizați dar lipsiți de suflet, spirite superficiale și imaginații sterile, producînd în jurul lor o atmosferă de vid. Prima mea călătorie în Grecia nu-mi înfățișase decît zei. A doua mi i-a făcut cunoscuți pe oameni. Din nenorocire, nu era nici o legătură între unii și alții. Poate, cu un secol în urmă, acest pămînt a fost populat cu țărani, soldați și gînditori geniali, care se aflau la nivelul Olimpului. Trăiau în relații familiare cu semizeii, faunii, satirii, Castor, Polux, Heracle, uriașii, centaurii. Apoi au existat genii al căror glas tunător a răzbătut din negura timpului pînă în zilele noastre, Homer, Hesiod, Pindar, Eschil, Sofocle, Euripide. Dar cei pe care-i vedeam acum nu erau urmașii lor direcți, nici măcar urmașii urmașilor lor. Grecia primei mele călătorii îmi înfățișase o imagine sublimă. Dar la a doua călătorie, a trebuit să constat că această imagine nu era decît o mască fără chip, plutind în gol.

Ce contează! Pîntecele corabiei care ne purta spre casă era greu de busturi, torsuri, basoreliefuri și piese de ceramică. Ce rău îmi părea că nu putusem demonta în bucăți un templu întreg ca să-l aducă acasă! În orice caz, încă din această primă expediție, s-a născut ideea unui *Baltazareum*, adică a unei fundații regale unde s-ar afla expuse colecțiile mele și comorile artistice dobîndite de Coroană. Baltazareum-ul s-a îmbogățit cu fiecare nouă expediție și, odată cu trecerea anilor, se puteau vedea aici mozaicuri punice, sarcofage egiptene, miniaturi persane, tapiserii cipriote, pînă și idoli indieni cu trompă de elefant, toate adunate în departamente specializate. Acest muzeu, cam heteroclit, ce-i drept, era mîndria mea, nu doar motivul călătoriilor mele, ci însăși rațiunea întregii mele vieți. Cînd dobîn-deam cîte o nouă minune, mă trezeam în toiul nopții, rîzînd de bucurie și închipuind-o expusă la locul ce avea să-i revină în colecțiile mele. „Narcișii" mei, cuprinși de aceeași pasiune și deveniți prin forța lucrurilor experți în *mirabilia* de diferite provenienţe, le vînau și mi le aduceau mînați de o ardoare juvenilă. Nutream de altfel speranța de a vedea într-o

bună zi rodind în vreunul din ei admirabila educaţie artistică pe care mi-o datorau şi visam să-i văd mînuind stiletul gravorului, pana desenatorului sau dalta sculptorului. Căci spectacolul creaţiei trebuie să devină contagios, iar capodoperele nu-şi dobîndesc deplina identitate decît atunci cînd dau naştere la noi capodopere. Încurajam astfel încercările unui tînăr din grupul nostru, pe nume Asur, de fel din Babilon. Dar în afară de ostilitatea clerului, îl vedeam lovindu-se de aceeaşi contradicţie pe care am încercat s-o lămuresc mai sus, dintre arta hieratică, a operelor încremenite pe care le întîlneam, şi manifestările spontane ale vieţii celei mai simple, care-l uimeau de bucurie şi admiraţie. Căutările lui erau şi ale mele, dar mai arzătoare, mai neliniştite, datorită tinereţii şi ambiţiei sale.

Şi apoi a fost accidentul, atentatul întunecat din noaptea fără lună, acel echinox de toamnă care m-a smuls deodată din tinereţea veşnică în care mă refugiasem alături de „Narcişii" şi de minunăţiile mele, aruncîndu-mă într-o bătrîneţe amară şi singuratică. În cîteva ceasuri, părul mi-a albit, spinarea mi s-a încovoiat, privirea mi s-a înceţoşat, auzul mi-a slăbit, picioarele mi-au devenit grele, iar mădularul pipernicit.

Ne aflam la Susa, căutînd în vestigiile palatului Apadana, al lui Darius întîiul, comorile dinastiei Ahemenizilor, ajunse pînă la noi. Recolta era bogată, dar plină de prevestiri sinistre. Îndeosebi vasele pictate pe care le dezgropasem nu ne vorbeau decît de suferinţă, distrugere şi moarte. Sînt semne care nu înşeală. Tocmai ieşeam dintr-un mormînt conţinînd cranii încrustate cu crisopraz, cea mai malefică dintre pietre, cînd deodată văzurăm zburînd către noi dinspre apus un cal negru, ce stîrnea nori de praf în urmă-i. L-am recunoscut cu mare greutate pe călăreţ, ca fiind fratele mai mic al unuia dintre „Narcişi", într-atît cele cinci zile de galop disperat şi, mai ales, vestea cruntă pe care o aducea îi schimonosiseră faţa. Baltazareum-ul nu mai exista. O răzmeriţă, pornită din cartierele cele mai sărace ale oraşului, îl luase cu asalt. Slujitorii credincioşi care încercaseră să-l apere de mulţimea dezlănţuită fuseseră masacraţi. Jaful în toată regula care a urmat n-a cruţat nimic din comorile sale. Ceea ce n-a putut fi luat, a fost zdrobit cu lovituri de baros. Judecînd după strigătele şi stindardele răsculaţilor, motivele acestei mînii populare ar fi

fost de ordin religios. Se cerea desființarea acestui aşezămînt ale cărui colecții erau o jignire adusă cultului Dumnezeului adevărat, şi interdicției de a făuri idoli ori de a zugrăvi chipuri.

Nu mai aveam nici o îndoială asupra autorilor nelegiuirii. Cunoşteam îndeajuns mulțimea interlopă din cartierele mărginaşe ale capitalei ca să ştiu că nu-i pasă nici cît negru sub unghie de cultul Dumnezeului adevărat şi de zugrăvirea imaginilor. În schimb, este foarte sensibilă la ordine, mai ales cînd sînt însoțite de bani şi băutură. Vicarul Şedad era în mod evident răspunzător de această aşa-zisă răscoală populară. Dar, bineînțeles, ştiuse să se țină deoparte. Duşmanul meu cel mai crunt mă lovise fără să se descopere. Dacă l-aş fi acuzat, aş fi fost luat drept tiran şi toată populația supusă clerului m-ar fi blestemat. Capii răscoalei, ca şi cei dovediți a-i fi ucis pe paznicii Baltazareum-ului, au fost descoperiți şi vînduți ca sclavi. După aceea, rănit de moarte, m-am zăvorît şi eu în palat.

Atunci a început să se vorbească despre o cometă. Venită de la sud-vest, se îndrepta, după cît se părea, către nord. Astrologii mei, caldeeni cu toții, erau în mare agitație şi purtau discuții interminabile despre semnificația fenomenului. De obicei oamenii o găsesc amenințătoare. Epidemii, secetă, cutremure, urcarea pe tron a unui despot sîngeros erau îndeobşte prevestite de meteori extraordinari. Iar astrologii mei nu se dădeau în lături de la prevestiri care de care mai pesimiste. Tristețea de plumb în care eram cufundat mă îndemna însă să-i contrazic. Spre marea lor surprindere, am afirmat sus şi tare că situația de față era atît de catastrofală încît o schimbare profundă n-ar putea fi decît benefică. Deci cometa era de bun augur... Dar cînd a apărut în sfîrşit pe cerul din Nipur, interpretările mele ajunseră să-i uluiască pe învățații mei cititori în stele.

Trebuie să precizez că, în mintea mea, făceam o legătură între jaful căruia îi căzuse victimă Baltazareum-ul şi piederea, petrecută cu cincizeci de ani în urmă, a minunatului meu fluture Cavalerul-Baltazar, victimă a aceluiaşi fanatism stupid. În amărăciunea mea, identificam insecta somptuoasă, purtătoare a

efigiei mele, cu palatul care adăpostea tot ce aveam mai bun în viață. Așadar, atunci cînd astrul tremurător și capricios și-a făcut apariția deasupra capetelor noastre, am pretins pur și simplu că nu era decît un fluture supranatural, un înger-fluture, ce avea sculptat pe piept chipul unui suveran, arătînd celor care voiau să înțeleagă că se pregătea o schimbare binefăcătoare, și că aceasta se va produce la vest. Nici unul din învățații mei scrutători în stele n-a îndrăznit să mă contrazică, ba unii chiar, lingușitori, mi-au dat apă la moară astfel încît, în cele din urmă, am ajuns și eu să cred ceea ce afirmasem mai întîi din pur spirit de provocare. Astfel a luat ființă în mine ideea de a pleca din nou, de a mă abate de la dispoziția sumbră în care mă aflam, pornind pe urmele fluturelui de foc, așa cum, odinioară, înarmat cu o plasă de prins fluturi, descoperisem ferma vrăjită a lui Maalek.

„Narcișii" mei, cuprinși de plictiseală după distrugerea Baltazareum-ului, jubilau în timp ce adunam caii și proviziile de trebuință pentru o îndepărtată expediție către soare-apune. Cît despre mine, amintirea lui Maalek și a fluturilor săi se trezise din nou în mine, astfel că nu mă mai despărțeam de bulgărele de smirnă pe care mi-l dăruise. Vedeam nelămurit în această materie parfumată și translucidă chezășia dezlegării contradicției dureroase care mă sfîșia. În tradiția străveche a specialiștilor egipteni în ale îmbălsămării, smirna era ca o făgăduință de veșnicie făcută cărnii supuse putrezirii. Pornind pe un drum necunoscut, la o vîrstă cînd te gîndești mai degrabă să te retragi din lume, trăind din amintiri, nu căutam, asemeni altora, o cale nouă care să ducă spre mare, spre izvoarele Nilului sau Coloanele lui Hercule, ci o mediere între masca de aur impersonală și intemporală a zeilor greci și... chipul de o gravitate puerilă al micuței mele Miranda.

De la Nipur la Hebron, trebuie să socotești vreo sută de zile de mers, cu un ocol obligatoriu spre miazăzi, dacă nu vrei să treci Marea Moartă cu corabia. În fiecare noapte, vedeam fluturele de foc zbătîndu-se spre apus iar în timpul zilei simțeam cum trupul și sufletul meu își recapătă puterea tinereții. Călătoria noastră era ca o sărbătoare, cu fiece etapă mai strălucitoare. Eram doar la două zile de mers de Hebron,

cînd niște călăreți, pe care-i trimisesem ca cercetași, m-au încunoștințat că o caravană de cămile condusă de negri venea în întîmpinarea noastră din Egipt – mai probabil din Nubia –, dar că intențiile lor păreau pașnice. Ne instalasem de douăzeci și patru de ore tabăra la porțile Hebronului, cînd un sol al regelui din Meroe s-a înfățișat înaintea celor ce făceau de pază la cortul meu.

Melhior, principe de Palmirena

Sînt rege, dar sînt sărac. Legenda îmi va atribui poate rolul regelui mag care a venit să-l adore pe Mîntuitor, aducîndu-i aur în dar. Ar fi o ironie destul de savuroasă și amară deopotrivă, deși, întrucîtva, conformă cu adevărul. Ceilalți au o suită, slugi, cai, corturi, vase scumpe. Așa e drept. Un rege nu călătorește fără un alai regesc. Eu însă călătoream singur, însoțit doar de un bătrîn slujitor credincios, care nu mă părăsește niciodată. Este fostul meu dascăl care mi-a salvat viața cîndva și care nu se mai desparte de mine. Dar la vîrsta lui, are el mai multă nevoie de ajutorul meu decît eu de serviciile lui. Am venit pe jos de la Palmirena, ca doi vagabonzi, neavînd alt bagaj decît bocceaua pe care ne-o purtăm în spate. Am străbătut fluvii și păduri, pustiuri și stepe. Ca să putem pătrunde în Damasc, ne-am pus scufie și desagă de negustor ambulant. Ca să intrăm în Ierusalim, am adoptat ținuta pelerinilor: tichie pe cap și toiag în mînă. Căci trebuia să ne ferim și de compatrioții aflați pe urmele noastre și de băștinașii din ținuturile pe care le străbăteam, și care nu priveau cu ochi buni pe călătorii fără statut bine definit.

Veneam, cum am spus, din Palmira, în ebraică Tadmor, orașul palmierilor, cetatea trandafirie, înălțată de Solomon, după ce a cucerit cetatea Hamat-Țoba. Este orașul meu natal. Orașul meu. Nu luasem cu mine decît un singur obiect, dar care era pentru mine o dovadă a rangului meu și totodată o amintire de familie: o monedă de aur, cusută în tivul hainei, și purtînd efigia tatălui meu, regele Teoden. Căci sînt prințul

moștenitor al Palmirenei, suveran de drept după moartea tatălui meu, survenită în împrejurări nu tocmai lămurite.

Mult timp regele n-a avut copii, iar fratele său mai tînăr, Atmar, prinț al Hamatului, pe rîul Oront, avînd mulțime de femei și puzderie de copii, se și vedea moștenitor prezumtiv. Cel puțin așa am dedus, judecînd după ostilitatea violentă pe care mi-a arătat-o întotdeauna. Căci nașterea mea a fost o lovitură serioasă pentru ambițiile lui. Adevărul este că n-a acceptat nicicînd această întorsătură a destinului. Cu ocazia unei expediții întreprinse pe malul răsăritean al Eufratului, tata întîlnise o femeie foarte simplă, o beduină, de care se îndrăgostise. Cînd a aflat că ea va fi mamă, vestea l-a umplut de uimire și de bucurie. A repudiat-o de îndată pe regina Euforbia, și a așezat-o pe tron pe noua venită care, cu o demnitate înnăscută, a trecut de la cortul nomazilor la palatul din Palmira. Am aflat mai apoi că unchiul meu exprimase tot felul de îndoieli cu privire la originea mea, jignitoare atît pentru tata cît și pentru mama. Totuși, trebuie să spun că la scurt timp după aceea, cînd unchiul meu încercase s-o atragă de partea lui pe regina Euforbia și o invitase să vină la Hamat unde, după cîte spunea, îi pusese la dispoziție un palat, s-a văzut refuzat. El nădăjduise, fără îndoială, că regina va trece în mod firesc de partea lui și încerca, astfel, să afle de la ea secrete pe care le-ar fi putut folosi împotriva fratelui său. Dar fosta suverană s-a retras cu ireproșabilă demnitate, închizînd ușa odată pentru totdeauna intriganților. Pentru că, de ce să n-o spunem, între Hamat și Palmira a fost un du-te vino neîntrerupt de iscoade, conspiratori sau, pur și simplu, oportuniști. Tata știa acest lucru. După un accident de vînătoare care era să mă coste viața, la vîrsta de patrusprezece ani, s-a mulțumit să mă supravegheze îndeaproape. Cu propria-i viață era cu mult mai nepăsător. Greșea, fără îndoială. Dar nu se va ști niciodată dacă vinul de Riblah, din care sorbise jumătate de cupă înainte de a se prăbuși, ca și cum ar fi fost lovit în inimă, purta vina morții lui neașteptate. Cînd am pătruns în sală, lichidul răspîndit pe jos nu mai putea fi adunat și, în mod ciudat, ulciorul din care provenise era gol. Dar, de îndată, curtenii pe care-i crezusem sincer atașați coroanei sau,

dimpotrivă, departe de problemele curții și indiferenți la onoruri, și-au scos măștile, dovedindu-se partizani înfocați ai prințului Atmar și deci potrivnici urcării mele pe tron.

Dădusem ordinele necesare pentru funeraliile tatei. Durerea și dispozițiile pe care le avusesem de dat în această împrejurare mă storseseră de viagă. A doua zi, urma să le fiu prezentat în chip solemn celor douăzeci de membri ai Consiliului de coroană, pentru a fi recunoscut oficial ca moștenitor al tatălui meu. Mă odihneam, pregătindu-mă pentru oboseala ce avea să urmeze, cînd, odată cu primii zori, Bahtiar, fostul meu învățător, care-mi fusese ca un al doilea părinte, s-a înfățișat înaintea mea pentru a-mi da de știre că trebuia să mă scol degrabă și să fug numaidecît. Ceea ce mi-a spus întrecea imaginația cea mai sumbră. Regina, mama mea, fusese răpită. Se făceau presiuni asupra ei pentru a o obliga să semneze o mărturie mincinoasă, cum că eu aș fi fost rodul unei legături amoroase avute cu un nomad din tribul ei. Conspiratorii amenințau că mă vor ucide, dacă ea refuza să confirme această josnicie. Fără îndoială Consiliul, dintre care două treimi erau vînduți unchiului meu, m-ar fi declarat decăzut din drepturile la succesiune și i-ar fi oferit lui coroana. Doar fuga mea o putea scăpa pe mama de alternativa dureroasă ce-i era impusă. Conspiratorii *trebuiau* să-i redea libertatea, iar eu, ei bine, și eu scăpam cu viață, deși osîndit la [illegible]răcie lucie și fără nici măcar dreptul de a-mi purta nun[illegible].

Am ieșit deci din palat, fugind prin tunelul subteran care conduce la necropolă, ceea ce mi-a îngăduit, cumva împotriva voinței mele, să-mi salut în grabă s[illegible]rămunii și să mă reculeg în fața cavoului pregătit p[illegible]ntru tata la porunca pe care eu însumi o dădusem cu numai cîteva ore în urmă. Pentru a-i deruta pe urmăritorii noștri, am ales direcția cea mai puțin logică în aparență. În loc să fugim către răsărit, spre Asiria, unde am fi putut afla adăpost – deși am fi fost prinși cu siguranță înainte de a ajunge la Eufrat –, ne-am îndreptat către soare-apune, spre Hamat, orașul dușmanului meu neînduplecat. Astfel, după două zile, culcat pe grohotișul dintre stînci, am putut vedea trecînd către Palmira călărimea unchiului meu Atmar. Nici măcar nu așteptase să cunoască hotărîrea Consiliului înainte de a porni la drum, într-atît era de sigur di-

nainte de conținutul ei. Această grabă îmi înfățișa dimensiunea exactă a trădării căreia îi căzusem victimă.

Trăiam din cerșit și această cumplită încercare m-a îmbogățit într-un fel, în primul rînd ajutîndu-mă să-mi cunosc propriul popor sub un aspect diametral opus aceluia sub care abia îl întrezărisem pînă atunci. Prezidasem uneori la împărțirea de pomeni săracilor din Palmira. Cu inconștiența vîrstei, îmi asumam cu ușurință rolul în aparență măgulitor și lesnicios al generosului binefăcător care, cu mîinile încărcate de daruri, se apleacă asupra suferințelor celor nevoiași. Or, iată că eu devenisem cerșetor și băteam pe la uși sau întindeam căciula în fața trecătorilor. Minunată și binefăcătoare schimbare! La început, nu-mi puteam alunga din minte ideea că eram victima unei fioroase nedreptăți pentru că, bogatul căruia îi cerșeam o bucată de pîine îmi era de fapt supus și că, în principiu, îmi era de ajuns să bat din palme, iar el era osîndit la ocnă sau să-i stea și capul unde-i stăteau picioarele.

Aceste gînduri amare trebuie să se fi citit pe chipul meu. Unii, pe care disprețul îi făcea neatenți, îmi dădeau ceva sau mă alungau fără să-mi arunce măcar o privire. Alții, cărora nu le plăcea mutra mea, mă goneau fără un cuvînt sau spunînd ceva de tipul: „Pari cam trufaș pentru un cerșetor“ sau „Nu dau nimic la cîinii care mușcă“. Uneori mai auzeam cîte un sfat cinic: „Dacă ești atît de grozav, de ce nu-ți iei singur, în loc să ceri!“ sau „La vîrsta ta și cu privirea pe care o ai, ți-ar sta mai bine tîlhar la drumul mare, decît cerșetor la poarta templului!“ Am înțeles că regalitatea însoțită cu sărăcia produce mai degrabă un tîlhar decît un cerșetor, dar regele, tîlharul, cerșetorul au în comun faptul de a se situa în afara normelor obișnuite de comportare: ei nu dobîndesc nimic prin muncă și nici prin schimb. Aceste gînduri grefate pe amintirea recentei lovituri de stat căreia îi căzusem victimă, îmi descopereau precaritatea celor trei stări, făcîndu-mă să nădăjduiesc că, poate, într-o zi, se va instaura o nouă ordine socială, care nu va mai lăsa loc nici pentru regi, nici pentru tîlhari, nici pentru cerșetori.

Ierusalimul și vizita pe care i-am făcut-o regelui Irod cel Mare aveau să schimbe cursul și substanța acestor reflecții.

De la moartea tatei, mi se părea că timpul se scurge cu o viteză anormală, cu salturi brutale, metamorfoze fulgerătoare, răsturnări totale. O astfel de răsturnare a fost descoperirea Ierusalimului. Urcasem dealurile Samariei în tovărășia unui evreu, păzitor al Legii lui Moise, pe care doar teama de fiarele sălbatice și de tîlhari l-a înduplecat să se însoțească cu noi, străini, necurați, barbari. Toată ziua bolborosea rugăciuni, pretext excelent ca să nu schimbe o vorbă cu nimeni.

Deodată, pe cînd ne aflam pe o culme pleșuvă, s-a oprit locului și, întinzînd brațele ca să nu i-o putem lua înainte, a rămas mult timp tăcut. Apoi, a rostit de trei ori, într-un fel de extaz: „Cetatea Sfîntă! Cetatea sfîntă! Cetatea sfîntă!"

Așa era. Ierusalimul se întindea acolo, sub ochii noștri, la poalele muntelui Scopus, pe a cărui culme ne aflam. Pentru prima dată vedeam o cetate mai mare și mai puternică decît Palmira mea natală. Dar cîtă deosebire între plantația de palmieri verde și trandafirie de unde veneam, și metropola regelui Irod! Ne aflam deasupra unor terase, cuburi și ziduri înghesuite în neorînduială într-o incintă cu creneluri, asemănătoare dinților unei capcane. Cetatea brăzdată de străduțe și scări întunecoase era scăldată într-o lumină cenușie și uniformă; de ici de colo, se înălța cîte un fir de fum, și o rumoare tristă, unde se amestecau plînsete de copil, lătraturi de cîine, o rumoare la fel de cenușie. Întreagă această harababură de case și clădiri era mărginită la răsărit de o pată de un verde spălăcit, cenușiu, Muntele Măslinilor, iar mai încolo, de ținutul sterp și funebru al văii lui Iosafat; la apus, de o înălțime dezgolită, muntele Golgota; în spate, prin haosul mormintelor și peșterilor Gheenei, un hău care se cască și se prăbușește la șase sute de picioare sub nivelul orașului.

Apropiindu-ne, am putut distinge trei clădiri impunătoare care zdrobeau cu zidurile și turnurile lor furnicarul de case. Pe de o parte, palatul lui Irod, fortăreață amenințătoare de pietre neșlefuite, apoi, în centru, palatul Asmoneenilor, mai vechi și mai puțin trufaș și mai ales, către răsărit, al treilea templu evreiesc, încă neterminat, edificiu uimitor, ciclopic, babilonian, de o măreție fără seamăn, adevărată cetate sfîntă în inima cetății profane, ale cărei colonade, porticuri, dale, scări monumentale, se înălțau progresiv pînă la sanctuar, punctul culminant al împărăției lui Iahve.

Am pătruns în oraş prin Poarta lui Beniamin şi am fost luaţi de îndată de un val uman, însufleţit de o agitaţie neobişnuită. Bahtiar a întrebat care era cauza acestui du-te vino. Nu era vorba nici de o sărbătoare, nici de veşti de război, nici de pregătiri pentru vreo nuntă regească. Era doar sosirea a doi oaspeţi regeşti, unul venit de la miazăzi, celălalt din Caldeea, şi care, după ce călătoriseră împreună de la Hebron, ocupau împreună cu alaiurile lor toate hanurile şi locuinţele disponibile din Ierusalim, aşteptînd să fie primiţi de Irod.

Noutăţi care mi-au produs o tulburare extraordinară. Din cea mai fragedă copilărie, fusesem crescut în spiritul admiraţiei şi al groazei faţă de Irod. Trebuie spus că, de mai bine de treizeci de ani, tot Orientul vuia de faptele sale rele ca şi de cele măreţe, de strigătele victimelor şi de acordurile victorioase ale fanfarelor. Ameninţat din toate părţile şi fără altă apărare decît poziţia mea neînsemnată, era îndrăzneală nesăbuită din partea mea să mă dau pe mîna tiranului. Tata păstrase întotdeauna o distanţă prudentă faţă de acest vecin de temut. Nu i s-ar fi putut reproşa vreodată că i-ar fi arătat prietenie sau duşmănie regelui iudeilor. Cît despre unchiul meu Atmar... Acţionase fără ştirea lui Irod, cu gîndul de a-l pune în faţa unui fapt împlinit? Sau se asigurase cel puţin de neutralitatea lui binevoitoare înainte de a da lovitura? În ce mă priveşte, nici nu-mi trecuse prin minte să mă refugiez le Ierusalim, în calitatea mea de moştenitor deposedat de tronul părintelui său, să-i cer ajutor lui Irod şi să mă pun sub protecţia lui. În cazul cel mai fericit, m-ar fi silit să plătesc mult prea scump orice serviciu pe care mi l-ar fi făcut. În cel mai rău caz, m-ar fi dat pe mîna uzurpatorului, ca monedă de schimb.

De aceea atunci cînd Bahtiar a venit să-mi aducă la cunoştinţă prezenţa celor doi regi străini împreună cu tot alaiul lor în capitala Iudeii, primul meu gînd a fost să stau departe de toată această agitaţie diplomatică. Nu fără părere de rău, fireşte, căci reputaţia măreaţă şi înspăimîntătoare a lui Irod, precum şi fastul călătorilor veniţi tocmai din ţinuturile Arabiei Fericite, făgăduiau să facă din întîlnirea celor trei un eveniment de o incomparabilă somptuozitate. În vreme ce mă prefăceam a fi înţelept şi nepăsător – vorbeam chiar despre o

plecare neîntîrziată din oraş, pentru mai multă siguranţă – bătrînul meu dascăl citea pe chipul meu ca într-o carte deschisă durerea usturătoare pricinuită de această renunţare la care mă constrîngea nefericirea mea.

Prima noapte am petrecut-o într-un caravanserai jalnic, care adăpostea mai multe dobitoace decît oameni – cei din urmă slujindu-le pe cele dintîi – şi cît mi-ar fi fost somnul de greu, tot am băgat de seamă absenţa de cîteva ore a lui Bahtiar. Acesta a apărut odată cu zorile trandafirii. Dragul de Bahtiar! Lucrase toată seara şi toată noaptea şi cheltuise comori de ingeniozitate pentru a mă smulge din dilema care mă chinuia din dimineaţa trecută. Da, aveam să asist la întrevederea regilor. Dar ascuns sub o identitate de împrumut, astfel încît lui Irod nu i-ar fi putut trece prin minte să se slujească de mine. Fostul meu dascăl îşi descoperise un văr de departe în alaiul regelui Baltazar, venit din principatul Nipur, situat în Arabia orientală. Mulţumită intervenţiei acestui văr, Bahtiar fusese primit de rege şi îi înfăţişase situaţia noastră. Tinereţea mea îi îngăduia să mă facă să trec drept un tînăr prinţ aflat pe lîngă el şi sub protecţia lui ca paj, fără ca faptul să pară de mirare. Sînt lucruri obişnuite şi, la urma urmei, chiar aş fi putut face, dacă tatei i-ar fi venit ideea, o călătorie folositoare la curtea din Nipur. Suita lui Baltazar era îndeajuns de numeroasă şi de strălucitoare ca să pot trece neobservat, mai ales în costumul de paj pe care Bahtiar mi-l aducea din porunca regelui. De fapt Bahtiar observase chiar că bătrînul suveran din Nipur făcea oarecare haz de această neînsemnată mistificare. De altfel, avea reputaţie de om glumeţ, iubitor al artelor şi literelor iar alaiul său număra, după cum se spunea nu fără maliţie, mai mulţi măscărici şi histrioni decît preoţi şi diplomaţi.

Vîrsta şi încercările prin care trecusem mă predispuneau către o atitudine austeră, puţin potrivită pentru a mă ajuta să-l înţeleg şi să-l iubesc pe acest om. Adolescenţa învinuieşte cu uşurinţă vîrsta matură de frivolitate. Dar bunătatea lui Baltazar, generozitatea lui şi mai ales farmecul imens, prezent în tot ceea ce făcea mi-au spulberat toate prejudecăţile. Aşa că m-am trezit de îndată înveşmîntat în purpură şi mătase şi integrat într-o tinereţe scînteietoare, care strălucea de acea frumuseţe animală conferită de o bogăţie imemorială. Fericirea transmisă din generaţie în generaţie formează o aristocraţie in-

comparabilă, alcătuită din inocență, gratuitate, acceptare spontană a tuturor darurilor vieții precum și dintr-o tainică asprime, care te sperie atunci cînd o descoperi, dar care-i sporește infinit puterea de seducție. Acești tineri păreau să formeze un soi de societate secretă, a cărei emblemă era o floare albă de narcisă. Se instituise chiar la curte obiceiul de a-i numi „Narcișii". Unii dintre ei se bucurau de un prestigiu superior, dat fiind faptul că fuseseră crescuți la Roma, dar nimic nu se compara cu privilegiul de a fi trăit la Atena – în pofida decadenței Eladei –, de a vorbi grecește și de a aduce jertfe zeilor din Olimp. Mai întîi, îi crezusem cu totul nepăsători. Dar apoi, am ajuns să înțeleg – nu fără a fi oarecum scandalizat, trebuie s-o recunosc – că, printr-un fel de provocare pe care cu greu aș putea-o numi deliberată, abordau, dimpotrivă, cu o imensă seriozitate, domenii care în ochii mei erau neînchipuit de inutile: muzica, poezia, teatrul, ba chiar concursuri de forță sau de frumusețe.

Cei mai mulți erau de vîrsta mea. Fericirea lor vădită însă mă făcea să-i consider cu mult mai tineri decît mine. Primirea lor favorabilă precum și discreția privind originea mea îmi dovedeau că fuseseră instruiți în acest sens. Ni se dăduse o locuință somptuoasă în aripa orientală a palatului. De pe cele trei terase, așezate asemenea treptelor unei scări imense, se putea vedea dincolo de unduirea colinelor Iudeii, albul caselor din Betania și, mai departe, suprafața de oțel albăstrui a mării Moarte, care părea scufundată într-o prăpastie. Dispuneam de o grădină suspendată, aflată pe terasa inferioară, plantată cu roșcovi grei de ciorchini roșii, cu tamarini purtînd spice trandafirii, cu dafini împodobiți cu corîmbe sîngerii, precum și cu alte specii, necunoscute mie, venite tocmai din inima Africii sau Asiei.

Am avut în mai multe rînduri prilejul să vorbesc între patru ochi cu bătrînul rege al Nipurului, profitînd de faptul că Narcișii se risipiseră care încotro, pentru a explora problematicele resurse ale orașului, lăsîndu-ne singuri, el și cu mine. Mă întreba cu bunătate și cu interes despre copilăria mea, precum și despre moravurile locuitorilor Palmirei. Simplitatea, aș putea spune chiar asprimea obiceiurilor noastre, îl uimea și mi se părea că punea pe seama lor – printr-un raționament

care îmi scăpa – originea fatală a nefericirii mele. Să fi crezut într-adevăr că o viață mai rafinată ar fi pus curtea tatei la adăpost de mașinațiile unchiului meu? Treptat am înțeles că în mintea lui, cultul pentru limbajul frumos și pentru lucrurile frumoase practicat la nivel înalt urma să se repercuteze neîndoios la toate nivelele, generînd virtuți mai puțin alese, firește, dar esențiale pentru păstrarea regatului, cum ar fi curajul, spiritul dezinteresat, loialitatea, probitatea. Din nefericire, un fanatism obscurantist declanșa la vecinii săi și chiar în propriul său regat o furie iconoclastă care preschimba toate aceste virtuți în contrariul lor. Credea că, dacă ar fi putut – așa cum își dorea fierbinte – să adune în jurul lui o pleiadă de poeți, de sculptori, de pictori și de oameni de teatru, strălucirea acestei societăți alese s-ar fi răsfrînt asupra celui din urmă țopîrlan, asupra ultimului necioplit. Dar toate inițiativele lui de mare mecena se loveau de împotrivirea vigilentă a unui cler cumplit de ostil imaginilor. Spera ca Narcișii, dobîndind autoritate, să constituie un corp aristocratic suficient de puternic pentru a mătura elementele tradiționaliste ale capitalei sale. Dar partida era departe de a fi cîștigată. Strălucirea Romei și a Atenei nu mai răzbate într-un orizont îndepărtat, împiedicată fiind și de regatul Iudeii ostil și aspru. După cîte am înțeles, o răscoală pusă la cale în absența lui de marele preot Ședad se soldase cu jefuirea colecțiilor și a comorilor sale artistice. Acest atentat care l-a făcut să sufere mult pare să fi contribuit în mare măsură la călătoria pe care o întreprinde.

Dintre tovarășii săi, m-am împrietenit cu un tînăr artist babilonian, pe care regele pare să-l îndrăgească mai mult chiar decît pe proprii săi fii. Asur are într-adevăr mîini vrăjite. Stăm de vorbă, așezați la poalele unui copac. Ca din întîmplare, ia între degete un bulgăre de pămînt. Începe să-l frămînte distrat fără măcar să-i arunce o privire. Și ca de la sine, apare o figurină. O pisică făcută ghem care doarme, o floare de lotus deschisă, o femeie șezînd pe vine, cu genunchii la gură. Astfel încît atunci cînd sîntem împreună, îi urmăresc mereu mîinile, pentru a surprinde minunea pe cale să se producă. Asur nu are nici responsabilitățile, nici filosofia regelui Baltazar. Desenează, pictează, sculptează la fel cum albina produce miere.

Cu toate acestea nu e tăcut, nici pe departe. Numai că atunci cînd vorbește despre arta sa, o face în raport imediat cu o operă anume, ca și cum aceasta i-ar dicta cuvintele.

Astfel l-am văzut odată terminînd un portret de femeie. Nu era nici tînără, nici frumoasă, nici bogată, dimpotrivă. Dar avea în ochi, în zîmbetul stins, pe tot chipul, o strălucire.

– Ieri, mi-a povestit Asur, mă aflam lîngă fîntîna Prorocului, alimentată de un scripete modest, și care curge cu zgîrcenie și intermitență, astfel că se produc adesea busculade cînd apa catadicsește să izvorască, limpede și proaspătă. Or, în spate de tot, se afla un bătrîn neputincios care n-avea nici o șansă să-și umple vasul de tinichea pe care-l întindea cu o mînă nesigură către ghizdurile fîntînii. Atunci, femeia asta care, cu mare greutate, abia izbutise să-și umple amfora s-a apropiat și a împărțit apa cu el.

Nu-i mare lucru. Este un gest neînsemnat de prietenie într-o umanitate vrednică de plîns, care vede săvîrșindu-se zilnic fapte sublime sau oribile. Dar expresia acestei femei din clipa cînd l-a zărit pe bătrîn și pînă s-a despărțit de el, după ce și-a împlinit gestul de solidaritate, nu se poate uita. Chipul acesta mi l-am întipărit în minte cu ardoare și, concentrîndu-mă pentru a-l păstra viu în mine cît mai mult timp cu putință, am făcut acest desen. Asta e! Ce altceva decît o fugară oglindire a iubirii într-o existență aspră? O clipă de har într-o lume nemiloasă. Clipa atît de rară și de neprețuită cînd asemănarea poartă și justifică imaginea, după cum spune Baltazar.

A tăcut, ca și cum ar fi vrut să lase timp cuvintelor sale greu de înțeles să pătrundă în ființa mea, apoi a adăugat, lăsîndu-mi desenul:

– Vezi tu, Melhior, am vizitat monumentele arhitecturii egiptene și pe cele ale artei statuare grecești. Artiștii care au creat aceste capodopere trebuie să fi fost ei înșiși un fel de semizei. E o lume scăldată într-o lumină de veșnicie, unde nu poți pătrunde fără să te simți întrucîtva mort. Da, da, bietele noastre învelișuri trupești, febrile și înfometate, nu-și au locul la Gizeh, și nici pe Acropole. Și mă grăbesc să adaug că, dacă învelișurile acestea trupești n-ar fi decît ceea ce sînt, nici un artist, afară doar dacă nu e pervers, n-ar fi îndreptățit să le

celebreze. Dar vezi, există uneori... ceva – a luat din nou desenul – oglindirea, harul, veșnicia cufundată în trup, intim contopită cu acesta, și totuși străbătînd dincolo de trup. Și nici un artist, pînă azi, nu s-a gîndit măcar să creeze din nou negrăita minune cu mijloacele sale de exprimare. Îmi dau seama că aștept o mare revoluție. Mă întreb chiar dacă e cu putință să gîndești o revoluție mai deplină decît aceasta. De aceea sînt deosebit de răbdător și de înțelegător față de potrivniciile și de persecuțiile cărora artiștii le cad victime. Speranța biruinței este infimă, dar trăiesc din această speranță.

*

* *

Am așteptat zece zile pînă să ajungem să-l vedem pe regele Irod, dar prezența lui apăsătoare ne învăluia de la sosirea noastră aici. Degeaba e palatul imens și personalul său nenumărat, n-am putut uita o clipă că ne aflam chiar în bîrlogul măreței fiare, că se afla aici, aproape, că respira același aer ca și noi, după cum noi îi respiram răsuflarea caldă, zi și noapte. Uneori vedeam oameni alergînd, auzeam strigăte țîșnind, ușile se deschideau, soldații se adunau la sunetul goarnei, monstrul nevăzut se mișcase și gestul lui se propaga în unde uriașe, care aveau să ajungă pînă la hotarele regatului. În pofida confortului, șederea ne-ar fi fost de nesuferit, dacă n-am fi fost susținuți de o curiozitate arzătoare, întreținută și exacerbată constant de tot ce ni se spunea despre trecutul și prezentul temutului rege.

Irod cel Mare era atunci în al șaptezeci și patrulea an de viață și în al treizeci și șaptelea an de domnie, domnie așezată dintru început sub semnul violenței și al crimei. Unul din blestemele care apăsau asupra obîrșiei lui era că acest rege al iudeilor – cel mai mare din cîți avuseseră – nu era iudeu, motiv pentru care fusese mereu respins de o parte a poporului său, cea mai influentă și mai neîndurător intolerantă. Familia lui era originară din Idumeea, provincie muntoasă de la miazăzi, proaspăt cucerită și încorporată regatului Iudeii de către Hircan întîiul. Pentru iudeii de la Ierusalim, idumeenii, fii ai lui Esau convertiți cu forța la legea iudaică, rămîneau

niște barbari necioplîți, netăiați împrejur ca lumea, veșnic suspectați că ar fi păgîni. Faptul că unul dintre ei se ridicase pe tronul Ierusalimului era o provocare de neconceput, aproape o blasfemie. De altfel, Irod n-ar fi putut ajunge urmaș al lui David și Solomon dacă nu i-ar fi lingușit pe romani, al căror om era, și dacă nu s-ar fi căsătorit cu Mariam, nepoata lui Hircan al II-lea și cea din urmă descendentă a Macabeilor. Această căsătorie, mai întîi nesperată și providențială pentru idumeean, avea să apese curînd asupra lui, căci, în ochii socrilor, ai soției și chiar al propriilor săi copii, cu toții mai nobili decît el, nu era altceva decît un aventurier. Și cum cu Irod toate se sfîrșesc întotdeauna printr-o baie de sînge, și-a înecat inferioritatea de neșters – și pe care Mariam nu pierdea nici o ocazie pentru a i-o reaminti – într-o serie de asasinate și execuții, care n-au cruțat pe nimeni, lăsîndu-l singur stăpîn al regatului, urmărit de ura propriului său popor rămas fidel dinastiei Macabeilor.

De altfel, Irod nu face nici un efort pentru a menaja susceptibilitățile iudeilor integriști. Călătorește în toată lumea mediteraneană dobîndind vederi cosmopolite, universale în toate privințele. Își trimite fiii să studieze la Roma. Iubește artele, jocurile, serbările. Ar vrea să facă din Ierusalim o mare cetate modernă. A construit și un teatru închinat lui Augustus. Împodobește orașul sfînt cu parcuri, fîntîni, hulubării, canale, un hipodrom. Iudeii urăsc aceste inovații sacrilegii. Își învinuiesc regele că ar fi reintrodus la Ierusalim moravurile îngăduite de Antiohus Epifanus – fie-i blestemată amintirea! – și pe care un secol de rigorism de-abia reușise să le stîrpească. Lui Irod nu-i pasă. Subvenționează deopotrivă temple, terme, căi triumfale la Ascalon, Rodos, Atena, Sparta, Damasc, Antiohia, Berita, Nicopole, Acra, Sidon, Tir, Biblos. Înscrie pretutindeni numele lui Cezar. Restabilește Jocurile Olimpice. Îi insultă pe iudei restaurînd în chip măreț Samaria, nimicită de Macabei, și Cesareea, învingătoare a Ierusalimului și viitor sediu al guvernatorilor romani ai Palestinei. Culme a ironiei, îi plătește pe actori, pe gladiatori și pe atleți cu bani evreiești, monezi fără efigie, avînd înscrise pe „cap" cuvintele *Irod-rege* și pe „pajură" un corn al abundenței.

Emblemă de altfel pe deplin meritată, căci dacă cercurile traditionaliste din Ierusalim nu încetează să-l învinuiască pe

Irod, îl apreciază în schimb burghezia îmbogățită, ai cărei fii crescuți după legea greco-romană, se arată goi, cu un preput reconstituit prin gimnaziile finanțate de coroană. Dar mai ales evreii de la țară și cei din străinătate se bucură de deschiderea inițiată de Irod. Comunitățile israelite de la Roma beneficiază de relațiile excelente întreținute de rege cu Împăratul. Cît despre provinciile Palestinei, acestea cunosc o perioadă de pace și prosperitate fără precedent. Înălțimile și văile Iudeii hrănesc uriașe turme de oi care în timpul iernii, profită de pe urma unei inovații de origine romană: furajul de lucernă. Orzul, grîul și vița de vie cresc în abundență pe pămîntul roșietic al Palestinei. Cît despre smochine, măsline și rodii, aproape că e de ajuns să întinzi mîna ca să le culegi. Războaiele și vremurile tulburi aruncaseră pe drumuri o mulțime de țărani dezrădăcinați. Irod le-a dat în arendă propriile sale domenii. Cîmpiile de la Ierihon, irigate artificial, au devenit astfel de exploatări agricole model. Solomon se specializase în exportul de arme și care de luptă. Irod pune în valoare cu multă îndemînare sarea Sodomei, asfalturile de la Marea Moartă, minele de cupru din Cipru, lemnul de preț din Liban, ceramica de la Betel, smirna produsă de pădurile de rășinoase date în folosință reginei Cleopatra și primite, după moartea ei, ca răsplată de la Cezar Augustus. Ca urmare a supunerii totale a lui Irod față de Împărat, nu se zărește picior de soldat roman în Iudeea. Deși respectă cu sfințenie interdicția de a purta război – fie el defensiv –, dispune de o armată de mercenari gali, germani și traci și de o strălucitoare gardă personală, recrutată prin tradiție din ținutul Galatei. Și dacă nu-și folosește soldații în afara granițelor, trebuie să recunoaștem, din păcate, că nu le lasă o clipă de răgaz în interiorul regatului, și chiar în sînul propriei familii.

Dar fapta cea mai de seamă a domniei lui Irod și, totodată temeiul neînțelegerilor ivite între poporul evreu și rege, a fost reconstrucția templului.

Fuseseră două temple la Ierusalim. Cel dintîi, clădit de Solomon, a fost prădat de Nabucodonosor, apoi distrus în întregime cîțiva ani mai tîrziu. Cel de-al doilea, mai modest, era o amintire scumpă pentru evrei, în ciuda aspectului său sărăcăcios și desuet, pentru că amintea de întoarcerea din exil și exprima renașterea lui Israel. Pe acesta din urmă a hotărît Irod să-l dărîme, după ce a ajuns la putere, pentru a-l recon-

strui. Bineînțeles, la început evreii s-au împotrivit. Erau aproape siguri că, după ce ar fi distrus templul vechi, Irod și-ar fi uitat făgăduința de a-l clădi din nou. Dar în cele din urmă i-a împăcat și poporul a ajuns chiar să creadă că, pentru a-și ispăși fărădelegile, idumeeanul se consacrase acestei fapte mărețe, iluzie evlavioasă, pe care regele s-a ferit cu grijă s-o spulbere.

Faptă măreață, într-adevăr, deoarece a mobilizat optsprezece mii de lucrători și chiar dacă noul locaș a putut fi sfințit la mai puțin de zece ani de la începerea lucrărilor, acestea nu sînt nici pe departe terminate, și – templul fiind lipit de palat – noi asistăm la un du-te vino al echipelor și auzim zgomotul lucrărilor. Trebuie să recunoaștem, de altfel, că prezența acestui șantier ciclopic se potrivește de minune cu atmosfera de cruzime și teroare care domnește în palat. Loviturile de ciocan se însoțesc cu loviturile de bici, înjurăturile lucrătorilor se împletesc cu gemetele celor torturați și, cînd un cadavru este scos din palat, nu știi niciodată dacă e vorba de un osîndit sau de un muncitor zdrobit de un bloc de granit. Rareori, cred, s-a văzut o îmbinare atît de strînsă între măreție și cruzime.

Irod pare a fi făcut o chestiune de onoare din dorința de a dovedi netemeinicia neîncrederii iudeilor. Pentru a-și duce la bun sfîrșit lucrările în locurile sfinte ale templului, i-a convins pe preoți să deprindă meșteșugul cioplitului și al zidăriei, astfel că aceștia lucrează fără să-și lepede odăjdiile. Iar serviciul divin n-a fost întrerupt nici măcar o zi, deoarece nu se dărîma niciodat mai înainte de a se fi reconstruit îndeajuns. Noul edificiu are proporții grandioase și nu mi-ar ajunge timpul să-i descriu splendoarea. Aș vrea să menționez doar „piața păgînilor", uriașă esplanadă dreptunghiulară, largă de cinci sute de coți[6], loc de plimbare, de sporovăială, de cumpărături de la negustorii care și-au întins tarabele, asemănător Agorei ateniene sau Forumului roman. Oricine se poate adăposti de ploaie sau de soare sub porticurile cu coloane și cu acoperișuri din lemn de cedru care mărginesc piața, cu condiția să aibe încălțămintea curată, să nu fie înarmat, nici chiar cu un toiag, și să nu scuipe pe jos. În mijloc, se înalță templul propriu-zis, ansamblu de paliere suprapuse, cel mai înalt fiind

Sfînta Sfintelor, unde nu se pătrunde; cel ce s-ar încumeta s-o facă, ar plăti cu viaţa. Poarta din metal masiv este înconjurată cu o boltă de viţă din aur, ciorchinii fiind cît un stat de om. O perdea de stofă babiloniană, brodată cu in subţire, cu fir galben-roşietic, stacojiu şi purpură, ce simbolizează focul, pămîntul, aerul şi marea şi alcătuieşte o hartă a cerului, o acoperă privirilor. Aş vrea să amintesc, în sfîrşit, acoperişul, mărginit de o balustradă de marmură albă, ajurată şi format din plăci de aur acoperite cu ţepi strălucitori, a căror menire este să alunge păsările.

Într-adevăr, sublimă minune este noul templu care-l face pe Irod cel Mare asemenea lui Solomon, dacă nu chiar mai presus decît el. E lesne de înţeles ce tulburare producea în mintea mea de prinţ detronat, ce furtună isca în inima mea de copil orfan, priveliştea atîtor splendori, a unei atît de mari puteri, a unei atît de măreţe grozăvii.

Cu totul altceva a fost cînd, în cea de-a zecea zi, ni s-a adus la cunoştinţă că, la porunca regelui, Marele Şambelan ne poftea la ospăţul care va avea loc seara, în marea sală a tronului. Eram siguri că Irod avea să fie prezent, deşi nimic nu reieşea din modul cum fusese formulată invitaţia, ca şi cum, pînă în ultimul moment, tiranul ar fi vrut să se înconjoare de mister.

Şi totuşi, deşi mi-e greu să mărturisesc, cînd am intrat în sală, în primul moment nu l-am văzut pe Irod şi nici nu l-am recunoscut! Îmi închipuiam că va sosi tîrziu, ultimul, pentru ca apariţia lui să aibă mai mult efect. Abia după aceea am aflat că ar fi fost împotriva legilor ospitalităţii evreieşti, care cer ca stăpînul casei să fie prezent pentru a-şi primi oaspeţii. E drept că regele, culcat pe un divan din lemn de abanos încărcat de perne, purta o discuţie aparent confidenţială cu un bătrîn cu plete colilii întins alături de el, şi al cărui chip cu trăsături nobile şi pure contrasta uimitor cu faţa schimonosită şi tulburată a regelui. Am aflat mai apoi că era renumitul Manahem, ghicitor, tălmăcitor de vise şi medium esenian pe care Irod îl consulta în orice ocazie, de cînd acesta îl bătuse pe spate numindu-l, la vîrsta de cincisprezece ani, „rege al Iudeilor". Dar, încă o dată, nebănuind prezenţa lui Irod, n-am

văzut decît imaginea unei păduri de făclii aprinse, de mii şi mii de ori multiplicată în toate tăvile de argint, carafele de cristal, tipsiile de aur, cupele de sardoniu,

Despicînd mulţimea slujitorilor care se agitau în jurul meselor joase şi al divanelor, majordomul s-a repezit în întîmpinarea cortegiului condus de Baltazar şi de Gaspar, şi care amesteca cele două suite, cea albă şi cea neagră, la fel de uşor de recunoscut în pofida neorînduielii, ca două şnururi de culori diferite, strîns împletite. Cei doi regi au ocupat locurile de onoare, de o parte şi de alta a divanului unde se întreţineau Irod şi Manahem, iar eu m-am aşezat cît mai bine, între preceptorul meu Bahtiar şi tînărul Asur, puţin îndărăt, în faţa spaţiului liber în formă de potcoavă, care despărţea mesele de fereastra largă, deschisă către un colţ din Ierusalimul nocturn şi misterios. Ni s-a servit vin aromatizat însoţit de scarabei aurii prăjiţi cu sare. Trei harpiste asigurau, dincolo de zumzetul vocilor şi de zgomotul veselei, un fond sonor armonios şi monoton. Un cîine mare, galben, apărut de nu ştiu unde, a stîrnit dezordine şi rîsete înainte de a dispărea, dus de un sclav. Am văzut un bărbat micuţ, cu părul creţ, cu obraji rotofei şi trandafirii, trecut de prima tinereţe, într-o tunică albă cu flori, purtînd o lăută la subsuoară, înclinîndu-se înaintea lui Irod. Acesta şi-a întrerupt discuţia pentru a-i acorda o clipă de atenţie şi apoi a spus: „Da, dar mai tîrziu !“ Era povestitorul oriental Sangali, venit de pe coasta Malabar. Da, mai tîrziu într-adevăr va veni rîndul cuvintelor căci acum era ora mesei. Uşile s-au deschis larg şi au intrat căruţuri încărcate cu vase şi oale fumegînde. Aici era obiceiul ca totul să fie pus dintr-o dată la dispoziţia comesenilor. Ni s-au servit ficaţi de peşte de mare amestecaţi cu lapţi de ţipar, creieri de păuni şi de fazani, ochi de muflon şi limbi de cămilă, ibişi umpluţi cu ghimbir, şi mai ales o tocană de vulve de iapă şi de fudulii de taur care înotau într-un sos cafeniu, încă fierbinte. Braţe goale cu degete încîrligate se întindeau spre tăvile cu mîncare. Fălcile se închideau, dinţii se înfigeau, mărul lui Adam sălta sub efortul înghiţirii. În tot acest timp cele trei harpiste nu-şi încetau acordurile aeriene. Au amuţit la un gest al majordomului cînd slujitorii au adus un cadru

mare de oţel, străbătut de o duzină de frigări, unde se învîrteau păsări cu carnea grea şi albă, şiroind de grăsime. Irod se oprise din mestecat şi zîmbea în tăcere în barba-i rară. Grătaragiii au descărcat frigările în vase şi, slujindu-se de cuţite ascuţite, au despicat în două fiecare pasăre. Toate erau umplute cu ciuperci negre în formă de conuri.

– Prieteni, a strigat Irod. Vă invit să faceţi cinste acestui fel de mîncare delicat, istoric şi simbolic pe care nu voi ezita să-l ridic la demnitatea de mîncare naţională a regatului lui Irod cel Mare. A fost inventat sub imperiul necesităţii, cu vreo treizeci de ani în urmă, la puţin timp după războiul pe care l-am purtat împotriva lui Malhus, regele Arabiei, instigat de regina Cleopatra. Un cutremur de pămînt a preschimbat în cîteva minute întreaga Iudee într-un morman de ruine, ucigînd treizeci de mii de suflete şi turme nenumărate. Singurii care au tras foloase de pe urma catastrofei au fost vulturii şi arabii. Armata mea care poposise pe cîmpie fusese cruţată de seism. Cu toate acestea, am trimis de îndată soli de pace la Malhus, conchizînd că într-o atare situaţie aveam altceva mai bun de făcut decît să ne batem. Dorind, dimpotrivă, să profite de situaţie, Malhus a poruncit ca trimişii mei să fie ucişi şi m-a atacat de îndată. Purtarea lui era dezgustătoare. Eu îl salvasem din robia cu care îl ameninţa Cleopatra. Ca să dobîndesc pacea, plătisem atunci două sute de talanţi şi mă învoisem să mai dau încă o dată pe atît, fără ca Malhus să fi scos vreun ban. Şi acum, iată, închipuindu-şi că seismul mă făcea neputincios, îşi trimitea oştile împotriva mea. N-am mai aşteptat să vină. Am trecut Iordanul şi am lovit cu iuţeala fulgerului. După trei bătălii, armata lui era distrusă. Şi, bineînţeles, n-am acceptat nici o negociere, nici o propunere de răscumpărare a prizonierilor. Am vrut şi am obţinut o capitulare fără condiţii.

În aceste împrejurări glorioase şi dramatice, bucătarii mei, nemaiştiind ce să mai gătească, mi-au servit într-o zi o pasăre friptă cu ciuperci. Pasărea era un vultur, ciupercile goarnele morţii. Am făcut mare haz. Am gustat. Era delicios ! Le-am smuls intendenţilor mei făgăduinţa ca, data viitoare, să mi-l servească pe Malhus însuşi, în ciuda interdicţiei din legea noastră de a mînca porc!

Gluma a stîrnit un hohot teribil de rîs din partea comesenilor. Irod rîdea şi el înşfăcînd carcasa unui vultur fript pe

care i-o întindea un sclav. Toată lumea i-a urmat exemplul. Vinul curgea în cupe. Un timp, nu s-a auzit decît ronțăitul de oase. Mai tîrziu, oaspeților li s-au înfățișat tăvi cu prăjituri cu miere, piramide de rodii și struguri, smochine și mango. Atunci s-a auzit din nou glasul lui Irod, dominînd zgomotul. Poruncea să vină povestitorul oriental care se înfățișase la începutul banchetului. A fost adus. Aspectul său naiv și fragil contrasta cu chipurile îmbuibate și sălbatice care îl înconjurau. Ai fi zis că naivitatea lui evidentă ațîța cruzimea lui Irod.

– Sangali – parcă așa spuneai că te cheamă – ai să ne spui o poveste, a poruncit el. Dar ia seama la cuvintele tale și ai grijă să nu-ți scape fără voie vreo aluzie la secrete de stat! Și ia seama că urechile îți sînt în joc! Pe urechea ta dreaptă, așadar, îți poruncesc...

A părut că se gîndește îndelung la ceea ce avea să-i poruncească. De aceea a stîrnit o furtună de hohote de rîs cînd și-a isprăvit fraza:

– ... să mă faci să rîd! Iar pe urechea stîngă, îți poruncesc să-mi spui o poveste unde va fi vorba de un rege, da, da, un rege foarte bun și înțelept, căruia succesiunea la tron îi dădea mari bătăi de cap. Exact așa: un rege bătrîn se îngrijește de succesiunea sa. Dacă îmi vei vorbi despre altceva și dacă nu mă faci să rîd, unde-ți stau picioarele, îți vor sta și urechile, așa cum a pățit odinioară Hircan al II-lea, pe care nepotul său, Antigonus, l-a mutilat cu proprii săi dinți, pentru a-l împiedica să ajungă mare preot.

A urmat o clipă de tăcere.

– Regele a cărui poveste vrei s-o afli, a spus apoi Sangali cu îndrăzneală în glas, se chema Barbă-de-Aur.

– Prea bine, Barbă-de-Aur, a încuviințat Irod. Să ascultăm povestea lui Barbă-de-Aur și a succesiunii sale căci aflați că, în clipa de față, nimic nu mă preocupă mai mult decît problemele de succesiune!

Barbă-de-Aur
sau succesiunea

Era o dată în Arabia Fericită, în cetatea Şamur, un rege pe nume Nabunasar al III-lea, vestit pentru barba sa numai inele, bogată şi aurie, de unde i se trăgea şi porecla „Barbă-de-Aur". Avea mare grijă de ea, o închidea noaptea într-o husă de mătase, de unde nu mai ieşea decît a doua zi de dimineaţă, cînd era încredinţată mîinilor pricepute ale unei frizeriţe. Fiindcă trebuie să ştiţi că, în vreme ce bărbierii mînuiesc briciul şi retează barba nemilos, frizeriţele, dimpotrivă, se slujesc doar de pieptene, de drot şi de parfumuri şi pentru nimic în lume n-ar tăia un fir din barba clientului.

Nabunasar Barbă-de-Aur care, în tinereţe, lăsase să-i crească barba cam la întîmplare – mai degrabă din neglijenţă decît dinadins – a început odată cu trecerea anilor să acorde acestui apendice al bărbiei sale o însemnătate tot mai mare şi aproape magică. Mai-mai să facă din ea simbolul regalităţii, ba chiar receptacolul puterii sale.

Nu ostenea admirîndu-şi în oglindă barba de aur, mîngîind-o cu degetele încărcate de inele.

Poporul din Şamur îşi iubea regele. Dar domnia lui dura de peste o jumătate de veac. Reforme urgente erau mereu amînate de un guvern care, aidoma suveranului său, se lăsa în voia unei dulci nepăsări. Consiliul de miniştri nu se mai aduna decît o dată pe lună, iar aprozii auzeau prin uşă mereu aceleaşi fraze alternînd cu lungi momente de tăcere:

– Ar trebui să facem ceva.

– Da, dar să nu ne pripim.

– Nu e încă momentul.

– Să lăsăm timpul să lucreze.

– Trebuie numaidecît să aşteptăm.

Şi se despărţeau gratulîndu-se reciproc, fără să fi luat nici o hotărîre.

Una din principalele îndeletniciri ale regelui după masa de prînz – de obicei lungă, înceată şi grea – era un somn adînc, care se prelungea pînă tîrziu, spre seară. Trebuie să spunem că regele îşi făcea somnul de după-amiază în aer liber, pe o terasă umbrită de o boltă de plante ornamentale.

Dar, de la o vreme, ceva tulbura pacea lui Barbă-de-Aur. Să nu credeţi însă că dojana sfetnicilor sau nemulţumirea poporului care începea să ridice glasul îl clintiseră cumva. Nici gînd. Neliniştea lui avea un izvor mai înalt, mai adînc, mai august, ca să spunem aşa: pentru întîia dată, admirîndu-se în oglinda pe care i-o întindea frizeriţa după toaleta de dimineaţă, regele Nabunasar al III-lea descoperise un fir alb amestecat în şiroirea aurie a bărbii sale.

Acest fir l-a făcut să mediteze adînc. Aşadar îmbătrînesc, îşi zicea el. Era de aşteptat, desigur, dar acum faptul a devenit o realitate de netăgăduit, asemenea acestui fir. Ce să fac? Ce să nu fac? Am un fir alb, dar în schimb n-am moştenitori. Deşi am fost însurat de două ori, nici una din reginele care s-au succedat în patul meu n-au fost în stare să dea regatului un moştenitor. Trebuie să iau o hotărîre. Dar să nu mă pripesc. Îmi trebuie, desigur, un moştenitor; să adopt, poate, un copil. Dar să-mi semene ca două picături de apă. Să fie leit mie, dar mai tînăr, cu mult mai tînăr. Nu e încă momentul. Să lăsăm timpul să lucreze. Trebuie numaidecît să aştept.

Şi, îngînînd fără să-şi dea seama obişnuitele fraze ale miniştrilor săi, adormea visînd la un mic Nabunasar al IV-lea care i-ar semăna ca un frăţior geamăn.

Totuşi, într-o bună zi, senzaţia unei înţepături destul de puternice l-a smuls deodată din somnul de după-amiază. Instinctiv, şi-a dus mîna la bărbie, căci acolo simţise înţepătura. Nimic. Nu curgea sînge. A bătut într-un gong. Şi-a chemat frizeriţa. I-a poruncit să-i aducă oglinda cea mare. S-a privit

cu luare aminte. Presimţirea nelămurită nu-l înşelase: firul alb dispăruse. Profitînd de somnul său, o mînă nelegiuită îndrăznise să atenteze la integritatea podoabei sale piloase.

Firul fusese smuls sau se ascunsese în barba-i bogată? Era într-adevăr o întrebare deoarece, a doua zi de dimineaţă, cînd, la sfîrşitul ritualului obişnuit, frizeriţa i-a întins regelui oglinda, firul era la locul lui, de netăgăduit, vizibil ca o vînă de argint într-o mină de aramă.

Nabunasar şi-a făcut în acea zi tradiţionalul somn de după-amiază într-o stare de tulburare unde se amestecau nelămurit problema succesiunii şi misterul bărbii sale. Nici prin cap nu-i trecea că cele două semne de întrebare alcătuiau de fapt unul singur, şi că împreună îşi vor găsi rezolvarea.

Deci, de-abia adormise, cînd o durere ascuţită în bărbie l-a trezit brusc pe regele Nabunasar al III-lea. A tresărit, a strigat după ajutor, a cerut să i se aducă oglinda: firul alb dispăruse din nou!

A doua zi dimineaţa era iarăşi la locul lui. Dar de data aceasta, regele nu s-a mai lăsat înşelat de aparenţe. Putem spune chiar că a făcut un pas important către adevăr. A băgat de seamă că firul, care în ajun se găsea jos în partea stîngă a bărbii, apărea acum în dreapta sus – aproape lîngă nas – astfel încît, de vreme ce nu exista fir ambulant, se impunea de la sine concluzia că era vorba de *alt* fir alb apărut în cursul nopţii, căci se ştie că întunericul este prielnic albirii firelor.

În ziua aceea, pregătindu-se să-şi facă somnul de după-amiază, regele ştia ce avea să i se întîmple: nici n-a închis bine ochii, că i-a şi deschis simţind o înţepătură în obraz, în locul unde reperase ultimul fir alb. Nici n-a mai cerut să i se aducă oglinda, convins fiind că părul îi fusese smuls.

Dar cine să fie vinovatul? Cine?

Lucrurile se petreceau aidoma în fiecare zi. Regele îşi făgăduia să nu adoarmă la umbra plantelor agăţătoare. Se prefăcea că doarme, închidea ochii pe jumătate, strecurînd o privire piezişă printre pleoape. Dar cine se preface că doarme pînă la urmă adoarme cu adevărat. Şi pac! În clipa cînd simţea durerea, dormea deja adînc, şi pînă să deschidă ochii, totul se sfîrşise.

Totuşi nici o barbă nu e inepuizabilă. În fiecare noapte, cîte un fir de aur se metamorfoza în fir alb, care era smuls la începutul după-amiezii următoare. Frizeriţa nu îndrăznea să spună nimic, dar regele vedea cum chipul i se încrunta de supărare pe măsură ce barba lui se împuţina. De altfel se privea el însuşi în oglindă, mîngîia ceea ce-i mai rămăsese din barba sa de aur, studia liniile bărbiei care ieşeau la iveală din ce în ce mai net printre firele rărite. Curios însă, schimbarea nu-i displăcea. Dincolo de masca bătrînului falnic care se dezagrega, vedea reapărînd – mai accentuate, mai îngroşate fireşte – trăsăturile tînărului imberb de odinioară. Şi în acelaşi timp, problema succesiunii nu-i mai părea atît de urgentă.

Cînd nu i-au mai rămas în barbă mai mult de vreo douăsprezece fire, s-a gîndit serios să-şi concedieze miniştrii cu părul alb şi să ia el însuşi în mînă frîiele guvernării. Dar atunci evenimentele au luat o întorsătură nouă.

Să fi devenit obrajii şi bărbia sa, dezgoliţi, mai sensibili la curent? Fapt e că i s-a întîmplat să fie trezit din somnul de după-amiază de un vînticel răcoros care adia cu o fracţiune de secundă mai înainte ca firul alb din zori să dispară. Şi într-o bună zi a văzut! Ce a văzut? O minunată pasăre albă – albă ca barba albă pe care n-o va avea niciodată – care se îndepărta bătînd din aripi şi purtînd în cioc firul din barbă pe care îl smulsese. Aşadar lucrurile se lămureau: pasărea dorea să aibă un cuib de culoarea penelor şi nu găsise nimic mai alb decît perii din barba regală.

Nabunasar s-a bucurat de descoperire, dar ardea de nerăbdare să afle mai mult. Era şi timpul, de altfel, căci nu-i mai rămăsese decît un fir în barbă, alb ca zăpada şi care ar fi fost, pentru minunata pasăre, ultimul prilej de a se arăta. Vă puteţi închipui cu ce emoţii s-a culcat regele sub bolta de plante agăţătoare ca să-şi facă somnul de după-amiază! Trebuia să se prefacă adormit, dar cu nici un chip să nu se lase îmbiat de somn. Or prînzul fusese în ziua aceea deosebit de bogat şi suculent şi îndemna la un somn... cu adevărat regesc! Nabunasar al III-lea s-a împotrivit vitejeşte amorţelii care îl cuprindea în valuri binefăcătoare şi, ca să rămînă treaz, se tot uita cruciş la firul lung şi alb care pornea din bărbie şi ondula în lumina de amiază. N-a adormit, pe legea mea, decît o clipă,

nu mai mult de o clipă şi, deodată, s-a trezit simţind mîngîierea unei aripi pe obraz şi o înţepătură în bărbie. A întins repede mîna, a atins ceva catifelat şi fremătător, dar a închis pumnul în gol şi, deschizînd ochii, n-a văzut decît umbra neagră a păsării albe, în contra luminii, proiectată pe soarele roşu, pasărea albă care se îndepărta şi n-avea să se mai întoarcă vreodată, pentru că ducea în plisc ultimul fir din barba regelui!

Regele, furios, s-a sculat şi era cît pe-aci să-şi cheme arcaşii şi să le poruncească să ia pasărea în primire şi să i-o aducă vie sau moartă. Reacţie brutală şi lipsită de temei a unui suveran înciudat. Dar deodată, văzu ceva alb care se legăna în aer şi se apropia uşor de pămînt: era o pană, o pană albă ca zăpada pe care o desprinsese fără îndoială cînd atinsese pasărea. Pana s-a aşezat uşor pe o lespede şi regele a fost martorul unui fenomen extrem de interesant: după o clipă de nemişcare, pana s-a învîrtit în jurul axei sale şi şi-a îndreptat vîrful către... Da, după ce s-a aşezat, micuţa pană s-a rotit aidoma acului magnetic al unei busole, numai că în loc să indice nordul, a arătat direcţia în care dispăruse pasărea.

Regele s-a aplecat, a luat pana şi a aşezat-o în echilibru în căuşul palmei. Pana s-a învîrtit şi s-a oprit arătînd direcţia sud-sud-est: într-acolo o luase pasărea.

Era neîndoielnic un semn, o chemare. Nabunasar, tot ţinînd pana în echilibru în căuşul palmei, se repezi pe scările palatului, uitînd să răspundă la manifestările de respect cu care îl salutau curtenii şi servitorii pe care îi întîlnea.

Odată ajuns în stradă însă, nimeni n-a părut să-l recunoască. Trecătorilor nici prin cap nu le trecea că omul spîn care alerga îmbrăcat doar cu un pantalon bufant şi o jiletcă scurtă, purtînd în echilibru pe mînă o pană albă, ar fi putut fi măreţul lor rege, Nabunasar al III-lea. Comportarea lui neobişnuită să le fi părut incompatibilă cu demnitatea regească? Sau să fi fost altceva, un aer nou, tineresc bunăoară care-l făcea de nerecunoscut? Nabunasar nu şi-a bătut capul cu această problemă – primordială totuşi –, fiind ocupat peste măsură să ţină în palmă pana şi să-i urmeze indicaţiile.

Astfel, a alergat cale lungă regele Nabunasar al III-lea – sau, mai bine zis, fostul rege Nabunasar al III-lea? A ieşit din

cetate, a străbătut cîmpurile cultivate, a ajuns într-o pădure, a urcat un munte, a trecut pe un pod aruncat peste un fluviu și a traversat vadul unui rîu, a străbătut un deșert, a mai urcat un munte. Alerga și tot alerga fără să obosească, lucru uimitor pentru un om în vîrstă, corpolent și certat cu mișcarea.

S-a oprit în sfîrșit într-o pădurice, sub un stejar falnic spre al cărui vîrf pana albă a urcat vertical. Sus de tot, pe ultima bifurcație, se vedea o grămăjoară de crenguțe și deasupra cuibului – pentru că, nici vorbă, era un cuib – frumoasa pasăre albă se agita neliniștită.

Nabunasar și-a luat avînt, a apucat ramura cea mai joasă și, dintr-un salt, iată-l călare pe ea; s-a ridicat îndată în picioare și a repetat operația cu ramura următoare și tot așa se cățăra, ușor și îndemînatic ca o veveriță.

Nu i-a trebuit mult să ajungă în vîrf, la ramura bifurcată. Pasărea albă și-a luat zborul înspăimîntată. Acolo se afla o cunună de rămurele în jurul unui mic cuib alb; lui Nabunasar nu i-a fost greu să-și recunoască firele din barbă, împletite cu grijă. Și în mijlocul cuibului alb se odihnea un ou, un minunat ou auriu, așa cum fusese barba regelui Barbă-de-Aur.

Nabu a luat cuibul de pe ramură și a început să coboare, dar nu era lucru ușor să coboare avînd o mînă ocupată cu fragila-i povară! De mai multe ori s-a gîndit să-i dea drumul și, cînd nu mai avea decît vreo doisprezece metri pînă jos, a fost cît pe-aci să-și piardă echilibrul și să cadă. În sfîrșit a pus piciorul pe mușchiul moale. Mergea deja de o bucată de vreme îndreptîndu-se către oraș, așa după cum credea, cînd deodată a dat cu ochii de o pereche de cizme, deasupra cărora se revărsa un pîntec bogat, iar în creștet ședea o pălărie de pădurar: într-un cuvînt, un adevărat uriaș al pădurilor. Și uriașul a strigat cu glas de tunet:

– Așa deci, ștrengarule? Venim să furăm ouă din pădurea regelui?

Ștrengar? Cum putea să-i spună astfel? Și de-odată Nabu a observat că devenise mititel, slăbuț și iute, ceea ce explica de altfel că putuse să alerge ore întregi și să se cațere în copac. De aceea nici nu i-a fost greu să se strecoare într-un tufiș și să scape de pădurarul încurcat de pîntece și de statura greoaie.

Cînd ajungi la Şamur, treci pe lîngă cimitir. Micul Nabu s-a trezit blocat în acel loc de o mulţime numeroasă şi strălucitoare, adunată în jurul unui dric somptuos, tras de şase cai negri, nişte animale splendide, împodobiţi cu un panaş întunecat şi acoperiţi cu harnaşamente argintii.

A întrebat de mai multe ori pe cine duceau la groapă, dar oamenii ridicau mereu din umeri şi refuzau să-i răspundă, ca şi cum întrebarea lui ar fi fost din cale afară de prostească. A observat doar că dricul purta ecusoane pe care era gravat un N cu o coroană deasupra. În cele din urmă s-a furişat într-o capelă mortuară situată la celălalt capăt al cimitirului, a aşezat cuibul alături de el şi, la capătul puterilor, a adormit pe o piatră de mormînt.

Soarele era deja sus pe cer cînd, a doua zi, şi-a continuat drumul spre Şamur. Spre surprinderea lui, a găsit închisă poarta cea mare, lucru de mirare la această oră. Se vede treaba că locuitorii erau în aşteptarea unui eveniment deosebit sau a unui oaspete de seamă deoarece numai în astfel de împrejurări excepţionale se închidea şi se deschidea în mod solemn marea poartă a oraşului. Stătea aşa, curios şi nedecis, în faţa porţii înalte, ţinînd cuibul alb în mînă, cînd deodată, oul aurit s-a spart în bucăţi şi din el a ieşit o păsărică albă. Şi păsărica albă cînta cu voce limpede şi tare: „Trăiască regele ! Trăiască noul nostru rege Nabunasar al IV-lea !"

Atunci poarta mare şi grea s-a deschis larg. Un covor roşu se întindea din prag şi pînă pe treptele palatului. O mulţime entuziastă se înghesuia la dreapta şi la stînga şi, în timp ce copilul cu cuibul înainta, toată lumea a repetat aclamaţia păsării, strigînd: „Trăiască regele ! Trăiască noul nostru rege Nabunasar al IV-lea !"

Domnia lui Nabunasar al IV-lea a fost lungă, liniştită şi prosperă. Două regine s-au succedat alături de el fără să fi fost în stare să dea regatului un moştenitor. Dar regele, care-şi amintea de o anume escapadă prin pădure urmărind o pasăre albă furătoare de barbă, nu-şi făcea griji în ceea ce priveşte succesiunea. Pînă într-o bună zi cînd, peste ani, amintirea aceasta a început să se şteargă. Era pe vremea cînd o frumoasă barbă aurie începea să-i acopere treptat bărbia şi obrajii.

Irod cel Mare

Irod a rîs în mai multe rînduri ascultînd povestirea, și toți miniștrii și curtenii au rîs docil împreună cu el, astfel că atmosfera era foarte destinsă iar Sangali liniștit cu privire la urechile sale. Se înclina pînă la pămînt, scoțînd cîte un acord viguros din lăuta sa ca mulțumire, ori de cîte ori i se arunca o pungă la picioare. Cînd s-a îndepărtat, fața lui rumenă era luminată de un zîmbet larg.

Dar rîsul nu i se potrivește lui Irod. Trupul său chinuit de coșmaruri și de boli nu poate îndura acest tip de spasme. Cramponat de triclinium, se încovoaie către lespezile pardoselii, într-o convulsie dureroasă. În zadar curtenii se agită în jurul lui. Și dintr-o dată, bănuielile se strecoară irezistibil în gînduri: și dacă despotul moare? Ce succesiune haotică lasă în urmă, cu cele zece neveste și copiii risipiți în cele patru vînturi! Succesiunea... Subiectul impus lui Sangali de rege însuși. Dovadă că numai la asta i-e gîndul. Deodată deschide gura și horcăie, cu ochii închiși. Un spasm îi străbate trupul. Vomită pe lespezi un amestec ce conține esențialul ospățului. Slujitorii se feresc să-i strecoare un lighean sub bărbie. Ar fi o insultă adresată majestății acestui vomisment regesc, dinaintea căruia nimeni n-are dreptul să-și întoarcă privirea. Se îndreaptă, cu chipul livid cu nuanțe verzui și scăldat în sudoare. Vrea să vorbească. Face semn ca toți să se adune în semicerc în jurul patului său. Din gîtlej nu-i iese decît un sunet nearticulat. Încearcă din nou. În sfîrșit cuvintele se deslușesc din gîlgîiala sonoră care-i scapă printre buze.

– Sînt rege, spune el, dar sînt pe moarte, singur și deznădăjduit. Ați văzut: nu mă pot hrăni. Stomacul meu prăpădit aruncă afară tot ceea ce îi trimite gura. Și cu toate astea, mi-e foame. Mor de foame! Chiar, n-a mai rămas nițică tocană, vreo jumătate de vultur, niscai castraveți cu chitră sau vreun hîrciog îngrășat cu untură de porc, mulțumită căruia evreii calcă legea mozaică? Dați-mi ceva de mîncare, fir-ar să fie!

Slujitorii înnebuniți aleargă de îndată înfățișîndu-i coșuri cu prăjituri, farfurii pline, tăvi șiroind de sos.

– Și de-ar fi numai stomacul, urmează Irod. Dar toate măruntaiele îmi ard, parcă ar fi focul gheenei. Cînd mă las pe vine să-mi golesc mațele, iese din mine un amestec de sînge și puroi, unde mișună viermii! Da, tot ce-mi rămîne din viață nu-i decît un urlet de durere. Dar mă agăț de ea cu furie, pentru că n-am pe nimeni care să-mi urmeze. Regatul Iudeii pe care eu l-am făurit și pe care-l port pe brațe de aproape patruzeci de ani, căruia i-am asigurat prosperitatea datorită unei ere de pace nemaiîntîlnite în istoria omenirii, poporul evreu, plin de talent, dar urît de celelalte popoare din pricina trufiei, intoleranței, aroganței, cruzimii legilor sale, acest ținut pe care l-am acoperit cu palate, temple, fortărețe, case, ei bine, văd din păcate că toate astea, oameni, lucruri sînt sortite unui eșec lamentabil din lipsa unui suveran care să aibă forța și geniul meu. Dumnezeu n-o să mai dea evreilor un al doilea Irod!

Păstrează o îndelungă tăcere, ținînd capul plecat, astfel că nu i se vede decît tiara cu întreita coroană de aur și, cînd își ridică chipul, comesenii, înspăimîntați, îl văd scăldat în lacrimi.

– Gaspar, rege al Meroei, și tu Baltazar din Nipur, și tu, de asemenea, micuțule Melhior care te ascunzi sub o livrea de paj, mă adresez vouă, fiindcă sînteți singurii vrednici să mă ascultați în mijlocul acestei curți unde nu văd decît generali trădători, miniștrii mituiți, sfetnici vînduți și curteni complotiști. De unde toată această corupție în jurul meu? Toată pleava asta aurită o fi fost cinstită, poate, la început sau, în orice caz, nici mai bună nici mai rea decît restul omenirii. Numai că, vedeți voi, puterea corupe. Eu, Irod cel atotputernic, fără voia mea și fără voia lor, am făcut din toți acești

oameni niște trădători! Căci uriașă îmi este puterea! De patruzeci de ani tot trudesc cu înverșunare s-o consolidez, s-o desă-vîrșesc. Poliția mea se află pretutindeni și uneori nici eu nu mă dau în lături să hălăduiesc nopțile prin tripourile și lupanarele din oraș ca să trag cu urechea la ce se vorbește. Voi toți care sînteți aici, privirea mea trece prin voi, ca și cum ați fi de sticlă. Știu totul, Baltazar, despre jaful din Baltazareum-ul tău și oricînd dorești, îți țin la dispoziție lista vinovaților. Fiindcă în această împrejurare ai dovedit o slăbiciune de neiertat. Trebuia să lovești, pe toți dracii, să lovești năpraznic! Și tu ce-ai făcut? Ai albit.

Îți plac sculptura, pictura, desenul, imaginile. Și mie. Ești pasionat de arta greacă. Și eu la fel. Te lovești de fanatismul stupid al unui cler iconoclast. Și eu. Dar ascultă mai bine povestea Vulturului din Templu.

Acest al treilea templu din Israel, de departe cel mai mare și mai frumos, este încununarea întregii mele vieți. Cu prețul unor sacrificii uriașe, am înfăptuit o lucrare de care nici unul din înaintașii mei asmoneeni nu fusese în stare. Eram îndreptățit să aștept din partea poporului meu, mai cu seamă din partea preoților și a fariseilor, o recunoștință veșnică. Pe frontispiciul marii porți a templului am așezat un vultur de aur de șase coți lățime, cu aripile întinse, gata să-și ia zborul. De ce acestă emblemă? Pentru că în cel puțin douăzeci de pasaje din Scriptură este înfățișat ca simbol al puterii, generozității, credinței. Și pentru că este semnul Romei. Tradiția biblică și măreția romană, acești doi stîlpi ai civilizației, erau astfel celebrate și posteritatea nu va putea tăgădui că politica mea n-a avut alt scop decît să le apropie. Vedeți, împrejurările care au însoțit acest eveniment sînt de neiertat. Eram bolnav și suferam în ultimul hal. Doctorii mă trimiseseră la Ierihon unde trebuia să fac o cură de băi calde și sulfuroase. Într-o bună zi, nimeni nu știe cum, se răspîndește la Ierusalim zvonul că aș fi murit. De îndată doi învățători ai legii dintre farisei, Iuda și Matia, se grăbesc să-și adune ucenicii și caută să-i convingă să doboare această emblemă, imagine care încalcă cea de-a doua poruncă a Decalogului, zugrăvire a lui Zeus, cel mai puternic dintre zeii greci, și simbol al prezenței romane. Așadar, în plină zi, cînd pridvorul neamurilor este plin de

lume, cîţiva tineri se caţără pe acoperişul templului; coboară pe frînghii pînă la nivelul frontispiciului şi lovesc cu securile pînă ce vulturul de aur zboară în bucăţi. Vai lor însă, căci Irod cel Mare nu murise, nici pe departe. Paznicii templului şi soldaţii intervin. Profanatorii şi incitatorii sînt arestaţi. Cu totul cam patruzeci de oameni. Poruncesc să fie aduşi la Ierihon pentru interogatoriu. Procesul se desfăşoară în marele teatru al cetăţii. Asist şi eu, întins pe o targă. Judecătorii îşi dau verdictul: cei doi învăţători ai legii sînt arşi de vii în public, iar profanatorii sînt decapitaţi.

Iată, Baltazar, cum trebuie să apere capodoperele un rege iubitor al artelor!

În ceea ce te priveşte, Gaspar, ştiu mai multe decît tine despre iubita ta Biltine şi despre derbedeul ei de însoţitor. Ori de cîte ori o îmbrăţişai pe frumoasa ta blondă, unul dintre agenţii mei se afla ascuns în spatele unei tapiţerii din odaia ta, sub patul tău regesc, şi îmi trimitea un raport chiar a doua zi dimineaţă. Neglijenţa ta este, dacă putem spune aşa, mai vinovată chiar decît aceea a lui Baltazar. Cum adică! Sclava aceasta te înşeală, te umileşte, te face caraghios în ochii tuturor şi tu o mai laşi să trăiască! Spui că îţi plăcea pielea ei albă? N-aveai decît să i-o jupoi! Îţi pot trimite specialişti care ştiu de minune să jupoaie prizonierii, înfăşurîndu-le pielea pe ramuri de alun!

Tu, Melhior, ai fost îngrozitor de naiv cînd ai crezut că poţi pătrunde în capitala mea, în palatul meu, ba chiar la masa mea ascuns sub o identitate falsă. Crezi că aici e un han oarecare? Află deci că nici un amănunt al fugii tale din Palmira împreună cu dascălul tău n-a scăpat iscoadelor mele, nici una din etapele călătoriei voastre şi nici chiar cuvintele pe care le-aţi schimbat cu diferiţi călători – aflaţi de fapt în slujba mea. Ar fi fost un fleac pentru mine să-ţi fac cunoscută lovitura pe care ţi-o pregătea unchiul tău Atmar, îndată după moartea regelui, tatăl tău. N-am făcut-o. Vrei să ştii de ce? Fiindcă legile moralei şi ale justiţiei nu se aplică în domeniul puterii. Cine poate şti dacă unchiul tău – trădător şi ucigaş pentru cei mulţi, recunosc – nu va fi un suveran mai bun, mai binefăcător pentru poporul său şi, în primul rînd, mai de nădejde aliat al regelui Irod decît ai fi fost tu însuţi? Îţi voia

pieirea ? Pe bună dreptate. Existența peste graniță a moștenitorului legal al tronului este intolerabilă pentru cei ce îl ocupă pe nedrept. Ca să fiu foarte sincer, greșeala lui de-a te fi lăsat să scapi cu viață m-a decepționat. Oricum, am hotărît să nu intervin în această problemă și nu voi interveni. Poți umbla nestingherit prin toată Iudeea, am hotărît ca, oficial, să nu văd decît înfățișarea ta de Narcis al regelui Baltazar. Cît despre rest, deschide bine ochii și urechile, tu care ai pierdut un tron și visezi să-l redobîndești. Învață din ceea ce vezi la mine legea înspăimîntătoare a puterii. Care lege ? Cum s-o formulezi ? Să ne întoarcem din nou la eventualitatea de care ți-am vorbit : vă fac cunoscut, tatălui tău, regele Theoden, și ție, că prințul Atmar a pus totul la punct pentru a te asasina îndată după moartea regelui. Descoperirea este poate adevărată, poate falsă. Este cu neputință, mă înțelegi, *cu neputință* s-o verific. Este un lux pe care tu și tatăl tău nu vi-l puteți îngădui. Trebuie să reacționați și încă repede. Cum ? Lovind voi primii. Asasinîndu-l pe Atmar. Aceasta este legea puterii : să lovești cel dintîi la cea mai mică bănuială. Aceasta este legea pe care am respectat-o neabătut. Lege înspăimîntătoare, care a făcut un gol macabru în jurul meu. Rezultatul, ca să spunem așa, este dublu, dacă vrei să iei în considerare viața mea. Sînt regele cel mai vechi, mai bogat, mai binefăcător pentru poporul său din tot Orientul. Și în același timp, nu e pe lume om mai nefericit, prieten mai trădat, soț mai batjocorit, părinte mai puțin respectat, despot mai urît în întreaga istorie decît sînt eu.

A tăcut o clipă, apoi cînd a luat cuvîntul din nou, a vorbit cu un glas aproape stins, care i-a făcut pe comeseni să ciulească urechile.

– Ființa pe care am iubit-o cel mai mult pe lume se numea Mariam. Nu e vorba de fiica marelui preot Simon, a treia soție a mea, cu care m-am căsătorit pentru singurul motiv că și ea se numea Mariam. Vorbesc despre prima, singura, unica femeie din viața mea. Eram tînăr și plin de înflăcărare. Mergeam din izbîndă în izbîndă. Cînd a izbucnit drama, tocmai rezolvasem în mod avantajos pentru mine situația cea mai afurisit de încurcată din cîte mi-a fost dat să cunosc.

Treisprezece ani după asasinarea lui Iulius Cezar rivalitatea dintre Octavian şi Antoniu pentru stăpînirea lumii ajunsese pe viaţă şi pe moarte. Raţional, înclinam către Octavian, stăpînul Romei. Poziţia mea geografică însă, ca vecin şi aliat al Cleopatrei, regina Egiptului, m-a aruncat în braţele lui Antoniu. Pregătisem o armată şi eram gata să-i sar în ajutor împotriva lui Octavian, cînd Cleopatra, îngrijorată văzîndu-mă cum cresc în ochii lui Antoniu, a cărui favoare o dorea exclusiv pentru sine, m-a împiedicat să intervin. M-a silit să-mi întorc oştile încă o dată împotriva vechiului ei duşman, regele Malhus al arabilor. Vrînd să comploteze împotriva mea, mi-a salvat de fapt viaţa. Fiindcă pe 2 septembrie[7], Octavian îl zdrobea pe Antoniu lîngă Actium, pe coasta greacă. Totul se sfîrşise pentru Antoniu, Cleopatra şi aliaţii lor. Aş fi fost şi eu pierdut, dacă aş fi putut să sar în ajutorul lui Antoniu, aşa cum dorisem. Nu-mi rămînea decît să încerc o întoarcere cu 180 de grade, schimbare nu tocmai uşoară. Pentru început, l-am ajutat pe guvernatorul roman al Siriei să nimicească o armată de gladiatori credincioşi lui Antoniu şi care încercau să ajungă în Egipt, unde acesta se refugiase. Apoi m-am dus în insula Rodos, unde se afla Octavian. N-am încercat nici un moment să-l păcălesc. M-am înfăţişat înaintea lui, dimpotrivă, ca prieten credincios al lui Antoniu, care n-a precupeţit nimic pentru a-l ajuta – bani, alimente, oşti, dar mai ales sfaturi, sfaturi bune: s-o părăsească pe Cleopatra care-l ducea la pieire, şi chiar să poruncească uciderea ei. Dar vai, orbit de patimă, Antoniu n-a vrut să mă asculte! Apoi mi-am pus diadema regală la picioarele lui Octavian, şi i-am spus că putea, bineînţeles, să mă trateze ca pe un duşman, să mă detroneze, să mă ucidă căci ar fi fost drept, voi accepta toate hotărîrile sale fără să crîcnesc. Dar putea şi să-mi accepte prietenia care ar fi pentru el la fel de credincioasă, lucidă şi eficace cum fusese şi pentru Antoniu.

Niciodată n-am riscat o miză atît de mare. Preţ de o clipă, înaintea viitorului Augustus, uimit de îndrăzneala mea, dar încă nehotărît, m-am aflat între o moarte ruşinoasă şi triumf. Octavian a luat diadema şi mi-a aşezat-o pe cap zicînd: „Rămîi rege şi fii prietenul meu, de vreme ce pentru tine prietenia preţuieşte atît de scump. Iar pentru a pecetlui

alianţa noastră, îţi dăruiesc garda personală a Cleopatrei, formată din patru sute de gali." La scurt timp după aceea, aveam să aflu că Antoniu, ca şi regina Egiptului, îşi puseseră capăt zilelor ca să nu facă parte din cortegiul triumfal al lui Octavian.

Aş fi putut crede că, după o răsturnare a soartei atît de spectaculoasă, viitorul îmi era asigurat. Din păcate, aveam să-l plătesc, dimpotrivă, cu cele mai mari suferinţe în viaţa personală.

La originea acestor nenorociri se află, în primul rînd, dragostea mea pentru Mariam. Este soarele negru care luminează toată această tragedie şi singurul care-l poate face înţeles. Înfăţişîndu-mă înaintea lui Octavian, ştiam că libertatea şi viaţa îmi sînt în joc, cu foarte puţine şanse de scăpare pentru mine. Lăsam în urma mea patru femei: mama mea Cypros, sora mea Salome, regina Mariam şi mama ei Alexandra. Era vorba de fapt de două clanuri opuse care nu se puteau suferi, clanul idumeean, din care provin şi eu, şi supravieţuitorii dinastiei asmoneene. Aceste patru femei trebuiau împiedicate cu orice preţ să se sfîşie între ele în lipsa mea. Înainte de a mă îmbarca pentru Rodos, am expediat-o aşadar pe Mariam în fortăreaţa Alexandrion împreună cu mama ei, în timp ce am închis-o pe mama mea, pe Salome, pe cei trei fii şi cele două fiice ale mele în fortăreaţa Masada. Apoi i-am dat guvernatorului militar al Alexandrionului, Soem, porunca tainică de a o ucide pe Mariam dacă s-ar întîmpla să primească vestea propriei mele dispariţii. Inima şi mintea mă sfătuiau să recurg la această măsură extremă. Într-adevăr, nu puteam suporta ideea că iubita mea Mariam mi-ar putea supravieţui şi, eventual, s-ar căsători cu un alt bărbat. Pe de altă parte, de îndată ce-aş fi dispărut, nimic n-ar mai fi împiedicat clanul asmoneean, avînd-o în frunte pe Mariam, să redobîndească puterea şi s-o păstreze cu orice preţ.

Reîntors din Rodos aureolat de succes, am adunat toată această societate aleasă la Ierusalim, convins fiind că reuşita mea politică va conduce la o împăcare generală. Dar ţi-ai găsit ! Din prima clipă, m-au întîmpinat chipuri schimonosite de ură. Sora mea Salome purta cu sine nori negri prevestitori de furtună, plini de subînţelesuri şi de dezvăluiri distrugătoare pe care ameninţa să-i dezlănţuie la momentul potrivit deasupra

capului lui Mariam. Aceasta la rîndul ei mă privea de sus şi-mi refuza orice îmbrăţişare tocmai cînd despărţirea şi ameninţările la care fusesem supus aduseseră la paroxism iubirea mea pentru ea. Ba chiar făcea fără încetare aluzii meschine la o poveste pe care o credeam de mult îngropată, moartea bunicului ei Hircan de care, chipurile, eram răspunzător. Încet, încet, misterul s-a risipit şi am înţeles ce se petrecuse în lipsa mea. Adevărul e că toate aceste femei îşi construiseră propria strategie în funcţie de dispariţia mea care li se înfăţişase ca aproape sigură. Nu erau singurele. Pentru a dobîndi bunăvoinţa lui Mariam, viitoare regentă a regatului Iudeii, Soem, guvernatorul Alexandrionului îi dezvăluise porunca primită de a o executa dacă mi s-ar fi întîmplat o nenorocire. A trebuit să pun toate lucrurile la punct. Capul lui Soem s-a rostogolit cel dintîi în ţărînă. Nu era decît începutul. Marele paharnic mi-a solicitat o audienţă secretă. S-a înfăţişat cu un flacon de vin parfumat. Mariam i-l încredinţase asigurîndu-l că era o licoare de dragoste şi poruncindu-i, în schimbul unei bune răsplate, să-mi dea să-l beau fără ştirea mea. Neştiind ce să facă, se destăinuise surorii mele Salome, care îl sfătuise să-mi dezvăluie totul. A fost chemat un sclav gal şi i s-a poruncit să bea vinul. A căzut răpus pe loc. Mariam, convocată de îndată, a jurat că nu ştia nimic despre licoare şi că era o lucrătură a Salomei, pentru ca s-o piardă. Părea verosimil, şi cum doream s-o cruţ pe Mariam, mă întrebam în care din cele două femei să lovesc. Pînă una alta, n-aveam decît să poruncesc ca paharnicul să fie supus torturii pentru a-i smulge tot adevărul. Atunci a avut loc o lovitură de teatru care a răsturnat întreaga situaţie. Soacra mea Ale-xandra, părăsindu-şi brusc rezerva obişnuită, a ridicat glasul acuzîndu-şi în mod public propria fiică. Nu numai că a confirmat tentativa de otrăvire îndreptată împotriva mea, dar a adus pe tapet o a doua problemă, afirmînd că Mariam fusese iubita lui Soem, căruia îi făgăduise un rol politic de prim plan după moartea mea. Ca s-o salvez pe Mariam, poate m-aş fi hotărît să-i închid gura pe vecie acestei scorpii. Din nefericire, scandalul luase proporţii. În tot Ierusalimul nu se vorbea decît despre asta. Procesul nu mai putea fi evitat. Am adunat un juriu format din doisprezece înţelepţi în faţa căruia s-a înfăţişat Mariam. Comportarea ei a fost admirabil de curajoasă şi demnă. A re-

fuzat pînă la capăt să se apere. Sentința a fost rostită: moartea, în unanimitate. Mariam o aștepta. A murit fără să scoată un cuvînt.

I-am cufundat corpul într-un sarcofag deschis, plin cu miere translucidă. L-am păstrat timp de șapte ani în apartamentele mele, urmărind din zi în zi cum trupul ei adorat se dizolva în aurul translucid. Mîhnirea mea a fost fără margini. Niciodată n-o iubisem atît și pot să mărturisesc că o iubesc încă la fel de mult după treizeci de ani, noi căsătorii, despărțiri, necazuri nenumărate. Pentru tine, Gaspar, am amintit drama aceasta care mi-a răvășit viața. Ascultă urletele al căror ecou răsună încă pe sub bolțile palatului, ajungînd pînă la tine: eu, Irod cel Mare, strig numele lui Mariam între cei patru pereți ai odăii mele. Durerea mi-a fost atît de necruțătoare încît slujitorii, miniștrii și curtenii mei au fost înspăimîntați. Cînd puneam mîna pe cîte unul din ei, îl sileam să o strige pe Mariam împreună cu mine, ca și cum două voci ar fi avut îndoiți sorți de izbîndă pentru a o readuce la viață. Am fost aproape bucuros cînd, cam în același timp, a izbucnit o epidemie de holeră care a lovit poporul și burghezia din Ierusalim. Mi se părea că această încercare îi silea pe evrei să-mi împărtășească durerea. Cînd în cele din urmă oamenii au început să cadă în jurul meu ca muștele, a trebuit să părăsesc Ierusalimul. Dar în loc să mă retrag într-unul din palatele mele din Idumeea sau din Samaria, am hotărît să poposesc în pustiu, în larga depresiune Gor, un pămînt întins, aspru și sterp, duhnind a sulf și a bitum, aidoma sufletului meu pustiit. Acolo am trăit săptămîni întregi într-o stare de prostrație din care doar niște dureri de cap înfiorătoare izbuteau să mă smulgă. Totuși instinctul nu mă înșelase: cui pe cui se scoate. Iadul din pustiul Gor a lucrat împotriva suferinței mele, ca și împotriva holerei, întocmai ca un fier roșu arzînd o rană infectată. Am revenit la suprafață. Era și timpul. Ca să aflu că soacra mea Alexandra, pe care avusesem imprudența s-o las la Ierusalim, urzea intrigi pentru a dobîndi controlul asupra celor două fortărețe care domină orașul, Antonia, aflată lîngă templu, și turnul oriental ce se înalță în

mijlocul cartierelor locuite. Am lăsat-o pe această scorpie, în mare măsură răspun-zătoare pentru moartea lui Mariam să se afunde în intrigile ei, apoi, apărînd pe neașteptate, i-am dovedit vinovăția. Cadavrul ei s-a adăugat celorlalte din dinastia ei.

Din păcate, seminția asmoneenilor avea să-mi mai dea de furcă. Din căsătoria mea cu Mariam îmi rămîneau doi fii, Alexandru și Aristobul. După moartea mamei lor, îi trimisesem la învățătură în capitala imperială, pentru a-i îndepărta de atmosfera otrăvită de la Ierusalim. Aveau șaptesprezece și, respectiv, optsprezece ani cînd am primit rapoarte alarmante despre purtarea lor la Roma. Mi s-a adus la cunoștință că încercau să răzbune moartea nedreaptă a mamei lor – de care mă făceau singurul răspunzător – și complotau în această direcție pe lîngă Augustus. Astfel, după mulți ani, nefericirea mă urmărea încă. Aveam aproape șaizeci de ani și, în urma mea, un lung șir de încercări, de strălucite succese politice, firește, dar plătite prin dureroase lovituri ale soartei. Tocmai mă gîndeam foarte serios să abdic și să mă retrag definitiv în Idumeea mea natală. Dar simțul datoriei față de coroană și-a spus din nou cuvîntul. Am plecat la Roma după fiii mei. I-am adus la Ierusalim, alături de mine, și m-am îngrijit să-i însor. Lui Alexandru i-am dat-o pe Glafira, fiica lui Arhelaus, regele Capadociei. Lui Aristobul, i-am dat-o pe Berenice, fiica surorii mele Salome. Deodată un adevărat vîrtej de intrigi i-a cuprins pe cei apropiați mie. Glafira și Berenice și-au declarat război. Cea dintîi acționează pe lîngă tatăl său Arhelaus pentru a-l determina să intervină împotriva mea la Roma. Cea de-a doua se aliază cu mama ei Salome, care se înverșunează să-l compromită pe Alexandru în ochii mei. Credincios memoriei mamei lui, Aristobul se solidarizează cu fratele său. Pentru ca încurcătura să atingă apogeul, îmi vine ideea să o aduc la Ierusalim pe prima mea soție, Doris, împreună cu fiul ei Antipater, care trăiau în exil de cînd mă căsătorisem cu Mariam. De îndată intră și ei în joc și n-au liniște pînă ce Doris nu ajunge din nou în patul meu.

Cuprins de un imens dezgust, nu mai știu ce să fac. Aș vrea, măcar o dată să evit băile de sînge care, pînă acum, au rezolvat toate problemele mele domestice. Aflat în derută, caut o autoritate tutelară căreia să-i supun toată această încurcătură

familială, dar mai ales conflictul dintre mine și fiii mei. Cum toate intrigile par să se urzească la Roma, de ce să nu apelez la Augustus, a cărui slavă tot sporește?

Închiriez o corabie și mă îmbarc împreună cu Alexandru și Aristobul, cu destinația Rodos, unde urma să-l întîlnim și pe Antipater, aflat la studii. În schimb Împăratul lipsea și ni se dau informații foarte vagi despre locul unde s-ar afla. Încep să-l caut cu disperare, împreună cu fiii mei, din insulă în insulă și din port în port. Ajungem în sfîrșit la Aquileea, în nordul Adriaticii. Aș minți dacă aș spune că Augustus s-a bucurat văzîndu-și tulburată odihna în această reședință de vis prin apariția intempestivă a unei familii de care se săturase să tot audă vorbind. Explicația a avut loc în cursul unei zile furtunoase, într-o dezordine pătimașă. Nu de puține ori am început să vorbim toți patru deodată și atît de vehement încît puțin a lipsit să nu ne luăm la bătaie. Augustus știa să-și ascundă de minune indiferența și plictiseala sub o nemișcare statuară pe care ai fi putut-o lua drept atenție. Totuși spălarea rufelor murdare din familia noastră la care asista împotriva voinței lui, a ajuns să-i stîrnească uimirea, ba chiar interesul, ca și cum ar fi fost vorba de o luptă între șerpi sau insecte. După mai multe ceasuri, cum noi începusem să răgușim, a rupt tăcerea, ne-a poruncit să facem liniște și ne-a avertizat că, după ce a cîntărit cu grijă argumentele noastre, avea să-și dea verdictul.

– Eu Augustus, împărat, vă poruncesc să vă împăcați și să trăiți de acum înainte în bună înțelegere, a rostit el.

Aceasta era sentința împărătească și trebuia să ne mulțumim cu ea. Era cam puțin, comparativ cu expediția la care ne înhămasem! Dar ce idee avusesem și eu să merg la un arbitru pentru a ne rezolva conflictele de familie! Totuși nu-mi venea să plec cu un rezultat atît de anemic. M-am prefăcut că mai vreau să zăbovesc. Plictisit, Augustus căuta cu disperare un mijloc de a se descotorosi de noi. Am măsurat cu atenție enervarea lui sporită. La momentul oportun, am schimbat brusc vorba și am făcut aluzie la minele de cupru pe care le deținea în insula Cipru. Nu fusese vorba la un moment dat să-mi încredințeze mie exploatarea lor? Era o simplă născocire, dar Augustus n-a lăsat să-i scape ocazia pe care chiar eu

i-o ofeream, de a ne vedea odată plecaţi. Bun, de acord, puteam să exploatez minele, dar audienţa se terminase. Ne-am luat rămas bun. Cel puţin nu plecam cu mîna goală...

Cînd guvernezi, trebuie să ştii să te slujeşti de orice mijloc. Augustus îmi dăduse un deget; întors la Ierusalim, am lăsat să se înţeleagă că îmi dăduse mîna toată. În faţa întregului popor adunat cu bucurie, am făcut cunoscut că succesiunea mea era acum rezolvată. Ea se împărţea între cei trei fii pe care i-am prezentat mulţimii – Alexandru, Aristobul şi Antipater – întîiul născut, Antipater, urmînd să ocupe o poziţie privilegiată în acest soi de triumvirat. Am mai adăugat că, în ceea ce mă priveşte, cu voia lui Dumnezeu, mă simţeam în stare să păstrez mult timp de acum înainte întreaga realitate a puterii, fiind dispus să le acord fiilor mei privilegiul de a se bucura de pompa regală şi de o curte personală.

Mă simţeam în stare, poate... dar o mai voiam? Niciodată nu simţisem mai mare dorinţă să scap de toate. Am acoperit aşadar cu o mantie de purpură toată această intrigărie de familie şi am plecat să mă purific şi să mă scald în splendorile Greciei mult iubite. Jocurile Olimpice, în plină decadenţă, riscau pur şi simplu să dispară. Le-am reorganizat, înfiinţînd fundaţii şi burse menite să le asigure viitorul. Iar în anul acela, mi-am asumat şi sarcina de preşedinte al juriului. Spectacolul tinereţii pline de vigoare scăldată în lumină mă îmbăta. Să ai şaisprezece ani, să fii suplu, cu picioare lungi şi să n-ai altă grijă decît aruncarea discului sau alergările de fond... Dacă raiul există, n-am nici o îndoială că este grecesc şi are forma ovală a unui stadion olimpic.

Dar paranteza luminoasă s-a închis şi meseria de rege cu măreţia şi josnicia ei m-a luat din nou în primire. În acel timp, cu o etalare de pompă nemaiîntîlnită, a avut loc sfinţirea noului templu. Apoi m-am dus la Cesareea să grăbesc încheierea lucrărilor şi să prezidez inaugurarea noului port. Iniţial, nu era decît un mic punct de ancorare, indispensabil însă pentru că era situat la jumătatea distanţei dintre Dora şi Iape. Orice corabie care naviga pe lîngă coasta feniciană trebuia să ancoreze în larg cînd se dezlănţuia vîntul din sud-est. Aici m-am gîndit să construiesc un port artificial, cufundînd la douăzeci de braţe sub apă blocuri de piatră de cincizeci de picioare lun-

gime pe nouă înălțime și zece lățime. Cînd grămada de blocuri a ajuns la suprafața apei, am dispus construirea, pe această temelie, a unui dig lat de două sute de picioare, tăiat de două turnuri, dintre care cel mai falnic a primit numele de Drusium, după ginerele lui Cezar. Intrarea în port era așezată spre nord, fiindcă aici vîntul de la miazănoapte este prielnic. De o parte și de alta a canalului, se înălțau niște coloși, asemenea unor zei tutelari, iar pe colina care domină orașul, un templu consacrat lui Cezar adăpostea o statuie a împăratului inspirată după cea a lui Zeus din Olimpia. Cît era de frumoasă Cesareea mea, cu clădirile ei din piatră albă, cu scările, piețele, fîntînile ei! Tocmai dădeam ultimele dispoziții privitoare la depozitele portuare cînd, de la Ierusalim, mi-au ajuns la urechi strigătele de indignare ale lui Alexandru și Aristobul deoarece ultima mea favorită îmbrăca rochiile mamei lor Mariam, precum și vestea ocărilor azvîrlite de sora mea Salome, care se tot certa cu Glafira, soția lui Alexandru. Salome mă îngrijora mai ales aliindu-se cu fratele nostru Feroras, un instabil, un bolnav, căruia îi dădusem în stăpînire îndepărtata Transiordanie, dar care nu scăpa nici un prilej să mă înfrunte, ținînd morțiș, de pildă, să se însoare cu o roabă aleasă de el, și nu cu prințesa de sînge pe care i-o menisem.

Aprovizionarea cu apă a Ierusalimului devenea critică în fiecare an, în miezul verii. Am dat poruncă să se dubleze conductele care, de-a lungul drumului ce vine de la Hebron și Betleem, aduc la Ierusalim apa din lacurile lui Solomon. În orașul propriu-zis, un ansamblu de bazine și cisterne au asigurat o mai bună păstrare a apelor de ploaie. În acest timp, o prosperitate fără precedent își afla expresia în moneda noastră de argint a cărei proporție de plumb scăzuse de la douăzeci și șapte la treisprezece la sută, ceea ce reprezenta fără îndoială cel mai bun aliaj monetar din bazinul mediteranean.

Hotărît, motivele de mulțumire nu-mi lipseau, dar contrabalansau cu greu pricinile de enervare pe care mi le produceau zilnic rapoartele poliției despre intrigile de la curte. La un moment dat, s-a răspîndit chiar zvonul că trăiam cu Glafira, tînăra soție a fiului meu Alexandru. Apoi același Alexandru a pretins că mătușa lui, Salome – sărită bine de șaizeci de ani – i se strecura noaptea în pat, silindu-l să aibă cu ea

legături incestuoase. La toate acestea, s-a adăugat povestea cu eunucii. Erau în număr de trei, însărcinați unul să-mi servească bucatele, altul băuturile și altul să se îngrijească de înfățișarea mea, iar noaptea dormeau în anticameră. Prezența acestor orientali în preajma mea îi scandalizase dintru început pe farisei, care dădeau de înțeles că serviciile lor nu se limitau la masă și toaletă. În aceste împrejurări, mi s-a adus la cunoștință că Alexandru îi mituise, convingîndu-i că zilele domniei mele sînt numărate și că, împotriva hotărîrii mele, el singur îmi va urma la tron. Gravitatea problemei ținea de faptul că acești slujitori erau admiși în intimitatea mea și că trebuia să am încredere în ei. Oricine încerca să-i cumpere nu putea avea decît cele mai mîrșave intenții. Poliția mea s-a dezlănțuit și – fatalitate ce-i urmărește adesea pe tirani – mi-a fost cu neputință să domolesc zelul oamenilor cărora le încredințasem propria mea securitate. Timp de cîteva săptămîni, Alexandru a fost ținut în temniță, iar palatul răsuna de gemetele apropiaților lui, supuși la interogatorii de călăii mei. Totuși, o dată în plus, am izbutit să restabilesc o pace precară în propria mea casă. M-a ajutat Arhelaus, regele Capadociei, care a venit de îndată, îngrijorat de soarta fiicei și a ginerelui său. Cu multă dibăcie, a început să-i copleșească cu blesteme, cerînd pentru ei o pedeapsă exemplară. L-am lăsat să vorbească, fericit să-l văd asumîndu-și rolul indispensabil de justițiar, ceea ce-mi îngăduia să-mi atribui rolul, atît de rar jucat, de avocat al apărării și al îndurării. Ne-au ajutat și mărturisirile lui Alexandru: tînărul arunca întreaga vină pe mătușa lui Salome, și mai ales pe unchiul Feroras. Acesta din urmă a înțeles să-și recunoască vina, și a făcut-o imediat, la modul trăznit care-l caracteriza: înveșmîntat în haina de pocăință, cu cenușă pe cap, mi s-a aruncat la picioare plîngînd în hohote și a luat asupră-i toate păcatele din lume. Astfel, Alexandru era pe deplin disculpat. Nu-mi mai rămînea decît să încerc să schimb hotărîrea lui Arhelaus care voia să-și ia fiica înapoi în Capadocia, afirmînd, chipurile, că nu mai era vrednică să-mi fie noră, dar, de fapt, dorind s-o scoată dintr-un viespar care se dovedea primejdios. L-am însoțit pînă la Antiohia și l-am lăsat să-și continue drumul copleșit cu daruri: o pungă cu șaptezeci de talanți, un tron de aur bătut cu nestemate, o concubină pe nume Panychis, precum și cei trei eu-

nuci care declanşaseră întreg scandalul şi pe care nu mai puteam, oricît de mult aş fi vrut, să-i păstrez în serviciul meu personal..

Atunci cînd se cere justificată purtarea monarhilor, se invocă destul de des un soi de logică superioară – fără nici o legătură, ba chiar în contradicţie flagrantă cu cea a muritorilor de rînd – numită *raţiunea de stat*. Raţiune de stat să fie, dar, fără îndoială, încă nu sînt eu însumi pe deplin bărbat de stat, căci nu pot asocia cele două cuvinte fără să rîd în barba-mi rară. Raţiune de stat! Este adevărat totuşi că Eriniile sau Furiile, fiice ale pămîntului cu şerpi în păr, care urmăresc fărădelegea ridicînd într-o mînă un pumnal şi în cealaltă o făclie arzîndă, sînt numite *Eumenide*, ceea ce înseamnă *Binevoitoare*. Este o figură de stil pe nume *antifrază*. Fără îndoială, vorbim prin antifrază de raţiune de stat, cînd este evident că avem de-a face cu *nebunie* de stat. Frenezia sîngeroasă care răscoleşte de o jumătate de veac familia mea nefericită este un exemplu destul de elocvent pentru acest fel de nebunie venită de sus.

Am profitat de răgazul binevenit pentru a încerca să rezolv problema supărătoare a Trahonitidei şi a Bataneei. Cele două provincii, aflate la nord-estul regatului, între Liban şi Antiliban, erau cuiburi de refugiu pentru contrabandişti şi bande înarmate, de care locuitorii Damascului se plîngeau fără încetare. Ajunsesem la concluzia că expediţiile militare n-aveau nici un viitor atîta timp cît regiunea nu va fi colonizată de o populaţie sedentară şi muncitoare. Am adus în Bataneea evrei din Babilon. În Trahonitida, am instalat trei mii de idumeeni. Pentru a-i proteja pe aceşti coloni, am construit o serie de cetăţi şi de sate fortificate. O scutire de impozite garantată noilor veniţi a determinat un val continuu de imigrări. Curînd, aceste pămînturi necultivate s-au preschimbat în cîmpii verzi. Căile de comunicaţie între Arabia şi Damasc, Babilon şi Palestina au cunoscut o circulaţie intensă, însoţită de tot profitul care revine Coroanei din drepturile percepute la frontieră şi la vamă.

Tocmai atunci a apărut un oaspete neobişnuit şi nedorit, care a trezit din nou toţi demonii de la curte. Eurycle, tiran

al Spartei, ca şi tatăl său, îşi datora poziţia ajutorului decisiv acordat lui Octavian în bătălia de la Actium. În semn de recunoştinţă, împăratul îi acordase cetăţenia romană şi îl recunoscuse ca suveran al Spartei. A debarcat într-o seară la Ierusalim, amabil, numai zîmbet, cu mîinile pline de daruri bogate, hotărît în mod vădit să fie prietenul şi confidentul tuturor clanurilor. Din acel moment, focarele abia stinse ale gîlcevilor noastre s-au aprins din nou, fiindcă Eurycle ducea vorba de la unii la alţii, nu fără amplificări şi deformări. Lui Alexandru îi amintea că era prietenul dintotdeauna al regelui Arhelaus, şi deci ca un tată pentru el şi se mira cum Alexandru, ginere de rege şi asmoneean după mamă, putea accepta tutela fratelui său vitreg Antipater, născut dintr-o femeie de rînd. Apoi îl avertiza pe Antipater de ura neîmpăcată pe care i-o purtau fraţii lui vitregi. În sfîrşit, mi-a adus şi mie la cunoştinţă un plan urzit de Alexandru: să mă asasineze, apoi să fugă, mai întîi la socrul său în Capadocia, apoi la Roma pentru a căuta să dobîndească bunăvoinţa lui Augustus. Cînd tiranul spartan s-a îmbarcat în direcţia Lacedemonia, copleşit de favoruri şi de daruri, casa mea fierbea ca un cazan de vrăjitoare.

N-am avut încotro şi a trebuit să-l interoghez din nou pe Alexandru şi pe cei apropiaţi lui. Din păcate, rezultatele anchetei au fost catastrofale! Doi ofiţeri din cavaleria mea au mărturisit că primiseră de la Alexandru o importantă sumă de bani pentru a mă ucide. În plus, s-a găsit şi o scrisoare a lui Alexandru către comandantul fortăreţei Alexandrion, de unde rezulta intenţia sa de a veni să se ascundă aici împreună cu fratele său, de îndată ce crima ar fi fost înfăptuită. E drept că interogaţi separat, cei doi fraţi au recunoscut că plănuiseră să fugă la Roma trecînd mai întîi prin Capadocia, dar au negat cu hotărîre că ar fi intenţionat să mă ucidă mai întîi. Conveniseră, fără îndoială, asupra acestei versiuni înainte de interogatoriu. Sora mea Salome le-a dat nepoţilor săi lovitura de graţie încredinţîndu-mi o scrisoare pe care o avea de la Aristobul. Acesta o punea în gardă să se aştepte la ce e mai rău din partea mea, deoarece o învinuiam de trădare a secretelor curţii în favoarea duşmanului meu personal, regele arab Sileus, pe care ea ardea de dorinţa de a-l lua de bărbat.

Procesul pentru înaltă trădare devenise inevitabil. Am trimis mai întîi doi soli la Roma. În drum s-au oprit la Capadocia de unde au cules şi mărturia lui Arhelaus. Acesta din urmă a recunoscut că-şi aştepta ginerele împreună cu Aristobul, dar că n-avea cunoştinţă de o călătorie ulterioară la Roma, şi cu atît mai puţin de vreun atentat îndreptat împotriva mea. La rîndul său, Augustus m-a încredinţat în scris că, în principiu, era împotriva pedepsei cu moartea, dar că-mi lăsa toată libertatea pentru a-i judeca şi condamna pe vinovaţi după cum voi crede de cuviinţă. Mă mai sfătuia să mut procesul în afara graniţelor regatului meu, la Beritos bunăoară, unde se afla o importantă colonie romană, şi să-l convoc ca martor pe Arhelaus. Beritos ? De ce nu ? Ideea de a duce toată această poveste departe de Ierusalim mi s-a părut corectă, dată fiind simpatia de care urmaşii dinastiei asmoneene se bucurau încă aici. În schimb, nu puteam fi de acord cu citarea ca martor a regelui Capadociei, grav implicat în complot.

Tribunalul era prezidat de guvernatorii Saturninus şi Pedanius, care, după cîte ştiam, primiseră instrucţiuni de la Augustus. Mai erau prezenţi procurorul Volumnius, fratele meu Feroras, sora mea Salome, precum şi aristocraţi sirieni, în locul lui Arhelaus. Ca să evit orice scandal, am dispus ca cei doi acuzaţi, aflaţi sub pază la Platane, un tîrg de pe teritoriul Sidonului, să nu fie prezenţi la proces.

Am luat cuvîntul cel dintîi, insistînd asupra nefericirii de rege trădat şi de părinte batjocorit, asupra stădaniilor mele neîncetate de a aduce liniştea într-un neam îndrăcit, asupra favorurilor cu care-i copleşisem pe asmoneeni, răsplătite doar cu belşug de jigniri. Tot răul îşi avea obîrşia în originea lor pe care o considerau – nu fără oarecare temei – superioară originii mele. Era însă acesta un motiv suficient ca să îndur toate batjocurile lor ? Se cuvenea să le îngădui să conspire împotriva siguranţei regatului şi a propriei mele vieţi ? Am încheiat spunînd că, după părerea şi conştiinţa mea, Alexandru şi Aristobul îşi meritau moartea, că nu mă îndoiam că aceasta era şi părerea tribunalului, dar că această osîndă ar fi fost pentru mine o izbîndă mult amară, care lovea în însăşi seminţia mea.

Apoi a vorbit Saturninus. Îi osîndea pe tineri, dar nu la moarte, deoarece şi el era tată a trei copii – prezenţi de altfel în mijlocul asistenţei – şi n-ar fi putut avea inima să trimită la moarte pe fiii altuia. Nici nu se poate închipui pledoarie mai stîngace! Oricum, ceilalţi romani, instruiţi cum se cuvine de împărat, s-au pronunţat împreună cu el împotriva condamnării la moarte. Au fost singurii. La sfîrşitul unei lupte de gladiatori, am văzut cum întrega asistenţă şi-a îndreptat degetul cel mare în jos. Procurorul Volumnius, principii sirieni, curtenii din Ierusalim şi, bineînţeles, Feroras şi Salome, din prostie, ură sau din calcul – una neexcluzînd-o pe cealaltă –, au votat condamnarea la moarte.

Cu inima plină de silă şi de amărăciune, mi-am condus fiii la Tir, de unde m-am îmbarcat şi eu cu ei pentru Cesareea. Erau osîndiţi. Puteam să-i graţiez. De fapt, în mine erau doi oameni, şi mai sînt încă şi acum cînd vă vorbesc: un suveran nemilos care nu ascultă decît de legea puterii... Să cuceresti puterea, să o păstrezi, s-o exerciţi este unul şi acelaşi act, şi nu-l poţi făptui în chip nevinovat. Iar apoi mai era omul slab, credul, emotiv, fricos. Acesta încă nădăjduia, împotriva oricărui nădejdi, că fiii săi vor fi salvaţi. Se prefăcea că nu observă prezenţa de temut a alter-ego-ului său, voinţa aprigă de putere, asprimea sa neînduplecată. Vasul ne izola de lume şi de vicisitudinile ei, în largul golfului care mărgineşte Siria şi Iudeea, dominat de colina verde a Carmelului. M-am hotărît să-i chem pe punte. Îi chema tatăl. Dar de îndată ce i-am văzut înfăţişîndu-se, am înţeles că avea să-i primească regele. Într-adevăr, de-abia i-am recunoscut sub hlamida neagră a osîndiţilor, cu capetele rase, purtînd încă stigmatele interogatoriilor la care fuseseră supuşi. Maşina judiciară îşi îndeplinise lucrarea. Metamorfoza era ireversibilă: cei doi tineri aristocraţi strălucitori şi lipsiţi de griji dispăruseră pentru totdeauna, lăsînd în loc doi conspiratori vinovaţi de paricid, al căror complot eşuase. Farmecul tinereţii şi al fericirii dispăruse îndărătul măştii patibulare a fărădelegii. N-am putut scoate un cuvînt. Ne-am privit, în timp ce un zid de tăcere tot mai gros se înălţa între mine şi ei. În cele din urmă i-am poruncit centurionului care-i avea în pază: „Du-i de aici!" I-a coborît din nou în cală, şi nu i-am mai văzut niciodată.

De la Cesareea, am poruncit să fie conduși la Sebasta unde îi aștepta călăul. Au fost strangulați, iar trupurile lor odihnesc în citadela Alexandrion, alături de rămășițele lui Alexandru, bunicul lor după mamă. Discursul funebru, crud și derizoriu așa cum le-au fost viața și moartea, a fost rostit de împăratul Augustus care, aflînd de execuția lor, a spus: „La curtea lui Irod e mai bine să fii porc decît prinț moștenitor, pentru că acolo cel puțin interdicția de a consuma carne de porc este respectată."

Dispariția celor doi frați vitregi ai săi lăsa cîmp liber lui Antipater. Speram că se va schimba, devenind mai echilibrat, mai împlinit. Nu avea de ce să se mai îndoiască: va fi rege. Și deja domnea, alături de mine. Era, după mine, omul cel mai puternic din regat. Vecinătatea puterii și-a exercitat oare din nou acțiunea nefastă, corupătoare? Am asistat îngrozit la descompunerea unui om în care-mi pusesem toată nădejdea.

Primul semnal de alarmă a fost legat de nepoții mei. Asprimea pe care fusesem silit s-o manifest față de Alexandru și Aristobul se preschimbase în inima mea în duioșie față de orfanii lor. Alexandru avusese doi fii cu Glafira: Tigran și Alexandru, iar Aristobul avusese de la Berenice trei fii: Irod, Agripa și Aristobul, și două fiice, Irodiada și Mariam. Aveam în total șapte nepoți, dintre care cinci băieți, firește cu toții de stirpe asmoneeană. Închipuiți-vă groaza care m-a cuprins cînd poliția mea m-a avertizat asupra sentimentelor de teamă și de ură pe care Antipater le nutrea față de descendența lui Mariam! Îi numea „pui de năpîrci" și spunea oricui voia să-l asculte că-i era cu neputință să domnească atîta timp cît această amenințare avea să plutească asupra lui. Astfel îngrozitorul blestem care de o jumătate de veac apăsa asupra alianței dintre dinastiile idumeeană și asmoneeană avea să dăinuiască și după ce eu nu voi mai fi!

Și asta nu era tot. Cînd spunea că dorește „să curețe locul", e de la sine înțeles că Antipater mă avea în vedere în primul rînd pe mine. Mi-a fost adusă la cunoștință o văicăreală care-i scăpase de față cu martori: „Nu voi domni niciodată! Priviți, eu am încărunțit, iar el se cănește!" Chiar bolile mele ajunseră să-l înfurie, căci înnebunea văzînd că îmi revin mereu după ce mă crezuse doborît. Adevărul e că, după moar-

tea fraţilor săi, nu-şi mai dădea osteneala să se prefacă, era de o sinceritate imprudentă şi nereţinută, iar eu îl descopeream pe zi ce trece în toată ticăloşia lui. Cînd norii ameninţători se adunau peste capetele lui Alexandru şi Aristobul, Antipater se ţinea deoparte, respectînd o neutralitate întrucîtva binevoitoare faţă de fraţii lui vitregi. Era pură diplomaţie. Descopeream acum că, ascuns sub masca acestei pretinse rezerve, făcuse tot ce i-a stat în putinţă ca să-i piardă. Încă din prima zi, trăsese toate sforile şi le întinsese curse în care ei aveau să cadă. În curînd am ajuns să nutresc faţă de el o duşmănie fără margini.

Mi s-a raportat că, împreună cu fratele meu Feroras şi o sumedenie de femei – mama sa Doris, soţia lui şi cea a lui Feroras –, formase un fel de coterie care se aduna în taină, cu prilejul unor banchete nocturne. Sora mea Salome avea grijă să mă ţină la curent cu tot. A trebuit să mă ocup cu dispersarea acestei distinse societăţi. Pe Feroras l-am trimis să stea la Pereea, capitala tetrarhiei sale. Furios, a făcut prostia să jure înainte de plecare, că nu va mai pune piciorul în Ierusalim cît timp voi fi eu în viaţă. Iar pe Antipater, l-am trimis în misiune la Roma, pentru a mă reprezenta la procesul deschis de Cezar împotriva ministrului arab Sileus – cel pe care Salome voise să-l ia de bărbat – acuzat că ar fi fost implicat în asasinarea regelui său Aretas al IV-lea. Delegaţia care-l însoţea pe Antipater număra mulţi oameni aflaţi în slujba mea, avînd misiunea să mă ţină la curent cu toate faptele şi vorbele lui. La puţin timp după sosirea sa la Pereea, Feroras avea să cadă atît de rău bolnav încît mi s-a transmis să mă duc de îndată la el, dacă mai voiam să-l văd în viaţă. Am plecat, îndemnat nu atît de dragostea frăţească, după cum lesne se poate închipui, cît pentru a face lumină într-o problemă încurcată. Fapt e că Feroras a murit în braţele mele, jurînd că fusese otrăvit. Lucrul părea puţin probabil. Cine ar fi avut interes să-l elimine? În nici un caz soţia lui, fostă roabă, care pierdea totul odată cu el. De altfel ea mi-a vîndut pontul. În cursul întîlnirilor nocturne puse la cale de Antipater şi Feroras fără ştirea mea, hotărîseră să aducă din Arabia o specialistă în otrăvuri, cu tot ce trebuia ca să se descotorosească de mine şi de copiii lui Alexandru şi Aristobul. Cînd Antipater şi Feroras s-au despărţit, cel din urmă păstrase fiola cu otravă cu intenţia de a o folosi, în timp ce Antipater

se va afla la Roma, ferit de orice bănuială. I-am poruncit soției lui Feroras să aducă otrava. S-a prefăcut că se supune, dar s-a azvîrlit de pe o terasă pentru a-și lua viața. Totuși n-a murit, și mi-a fost adusă rănită grav. Între timp se găsise și fiola cu otravă: era aproape goală. Nefericita mi-a explicat că ea însăși o deșertase în foc la porunca lui Feroras care, mișcat de vizita mea, renunțase la ideea de a mă ucide. Numai că Irod nu e genul care să înghită astfel de povești de adormit copiii. Din tot acest talmeș-balmeș un lucru se desprindea în mod vădit: marea vinovăție a lui Antipater, definitiv dovedită în momentul cînd mi-a căzut în mînă o scrisoare pe care i-o trimisese lui Feroras de la Roma. Îl întreba dacă „treaba era făcută", și trimitea și o doză de otravă „în caz de nevoie". Am avut grijă să nu afle nimic despre moartea lui Feroras și despre vizita mea la Pereea.

S-a întors fără nici o teamă la Ierusalim, unde eu mă aflam deja, și de îndată m-a copleșit cu lingușiri, povestindumi rezultatul fericit al procesului lui Sileus, dovedit vinovat și condamnat. De îndată l-am îndepărtat aruncîndu-i în față moartea unchiului său, și lăsîndu-l să înțeleagă că descoperisem întregul complot. A căzut în genunchi înaintea mea, jurîndu-mi că este străin de toate acestea. Am dat poruncă să fie aruncat în temniță. Apoi, așa cum mi se întîmplă ori de cîte ori amărăciunea trădării celor apropiați mă copleșește, boala m-a doborît. N-aș putea să spun cît a durat starea mea de apatie. Mi-era cu neputință să mă concentrez asupra rezultatelor anchetei, conduse la ordinele mele de Quintilius Varus, guvernatorul roman al Siriei. Într-o zi mi s-a adus un coș cu fructe. Mi-a sărit în ochi cuțitul de argint folosit la tăiatul rodiilor și la curățatul ananasului. L-am luat în mînă pentru o clipă, admirînd lama ascuțită, mînerul făcut parcă pentru mîna mea, echilibrul desăvîrșit între cele două. Un obiect frumos într-adevăr, rasat, elegant, perfect adaptat funcției sale. Funcția? Curățatul merelor? Haida de! Mai degrabă să-i ajute să moară pe regii deznădăjduiți. Cu o mișcare bruscă, mi-am înfipt lama în piept, în partea stîngă. A țîșnit sîngele. Un văl s-a așternut peste ochii mei.

Cînd mi-am revenit în simțiri, primul lucru pe care l-am văzut a fost chipul vărului meu Ahab, aplecat asupra mea. Am înțeles că ratasem. Dar acest moment de absență fusese dea-

juns să provoace un dezastru. Din temnița unde fusese aruncat, Antipater începuse să-și corupă paznicii dîndu-le de înțeles că el era moștenitorul. Hotărît lucru, era scris că n-aveam să mor înainte de a mai face să se rostogolească niște capete în țărînă. Primul a căzut capul lui Antipater, fiul meu întîi născut, care trebuia să poarte coroana regească.

Toate acestea se petreceau în ajunul sosirii voastre. Moștenitori nu mai aveam, în schimb mi se vestea un ciudat și solemn alai de oaspeți. N-ar fi fost prea mare lucru dacă necromancianul meu Manahem nu mi-ar fi atras atenția asupra unui astru nou și capricios care brăzda cerul nostru, același astru care v-a călăuzit și pe voi pînă aici, pe tine, Gaspar și pe tine, Baltazar. Lui Gaspar i s-a părut că recunoaște căpșorul blond cu plete de aur al roabei sale feniciene, iar Baltazar a crezut că deslușește fluturele, emblemă a copilăriei sale. Îngăduiți-mi să văd și eu în această planetă o imagine care să mi se potrivească. Povestea spusă de Sangali nu e lipsită de miez. În ochii mei, steaua rătăcitoare nu poate fi decît pasărea albă cu ouă de aur, după care aleargă bătrînul rebe Nabunasar în căutarea unui urmaș. Bătrînul rege al iudeilor e pe moarte. Regele a murit. Micul rege al iudeilor s-a născut. Trăiască micul nostru rege!

Gaspar, Melhior, Baltazar, ascultați ce vă spun! Vă numesc pe toți trei ambasadori plenipotențiari ai regatului Iudeii. Sînt prea slab, prea vulnerabil ca să mai alerg pe urmele păsării de foc care cunoaște taina succesiunii mele. Chiar de-aș fi purtat pe targă, n-aș supraviețui unei astfel de expediții aventuroase. Manahem mi-a atras atenția că la Betleem – satul natal al lui David – se va naște mîntuitorul poporului evreu.

Mergeți! Încredințați-vă de identitatea și de locul exact al nașterii Moștenitorului. Închinați-vă lui în numele meu. Și întoarceți-vă să-mi spuneți ce-ați găsit. Să nu cumva să nu vă întoarceți...

Bătrînul rege a tăcut pentru o clipă și și-a ascuns fața în mîini. Cînd și-a ridicat capul, o expresie hidoasă îl desfigura.

– Să nu care cumva să vă treacă prin minte să mă trădați, auziți? Cred că am fost destul de limpede astă-seară, evocînd înaintea voastră cîteva dintre episoadele vieții mele. Ce-i drept,

sînt obișnuit cu trădarea, am fost mereu trădat. Dar acum știți: cînd cineva îmi greșește, lovesc, lovesc puternic, fulgerător și nemilos. Vă poruncesc... ba nu, vă rog din suflet, vă implor: ajutați-mă ca în pragul morții, o dată, o singură dată să nu fiu trădat. Faceți-vă pomană cu mine: o faptă de fidelitate și de bună credință, care m-ar ajuta să nu mă petrec din viață cu inima deznădăjduită.

Au plecat. Se pierd în valea adîncă a Ghihonului și urcă pantele abrupte ale muntelui Sfatului celui Rău. Se reculeg la mormîntul Rahelei. Merg către steaua înconjurată de ace luminoase, care pîlpîie în aerul înghețat. Înaintează cu pas sideral, și fiecare își are taina sa, după cum își are propriul mers. Unul se lasă purtat de legănatul domol al cămilei și nu vede pe cerul întunecat decît chipul și părul femeii iubite. Altul înscrie pe nisip urma diagonală a pasului de trap al iepei sale și nu vede în zare decît zbaterea aripilor unui fluture uriaș, scînteietor. În sfîrșit, al treilea merge pe jos pentru că a pierdut totul și visează la o împărăție cerească cu neputință de dobîndit. În urechi, le răsună încă tuturora povestea plină de strigăte și de groază pe care le-a spus-o marele rege Irod, propria lui poveste, povestea unei domnii fericite și prospere, binecuvîntată de mulțimea de țărani și meșteșugari.

Aceasta să fie puterea ? se întreabă Melhior. Magma aceasta infectă de tortură și de incest să fie prețul plătit pentru a fi un mare domnitor al cărui nume este înscris în istorie pentru vecie ?

Aceasta să fie dragostea ? gîndește Gaspar. Irod n-a iubit decît o singură femeie, pe Mariam, cu o dragoste totală, absolută, indestructibilă dar, din păcate, neîmpărtășită. Pentru că Mariam asmonecana era de alt neam decît Irod idumeeanul, soarta a lovit fără încetare perechea aceasta, și nefericirea lor se repetă cu o sălbăticie monstruoasă în fiecare generație de urmași. Și negrul Gaspar măsoară cu spaimă prăpastia amenințătoare care-l desparte de Biltine, feniciana cea bălaie.

Asta să fie iubirea pentru arte? se întreabă și Baltazar, cu ochii ațintiți asupra Stindardului ceresc, ce-și flutură aripile de foc. În mintea lui se amestecă două răscoale: cea de la Nipur care a distrus Baltazareum-ul, și cea de la Ierusalim. Dar în vreme ce Irod le-a răspuns răsculaților în felul său, printr-un masacru, el, Baltazar, a cedat. Baltazareum-ul nu a fost nici răzbunat, nici reconstruit. Bătrînul rege al Nipurului cade pradă îndoielii. Dacă toată tradiția religioasă osîndește frumusețea sculpturii grecești, a picturii romane, a mozaicurilor punice sau a miniaturilor etrusce nu înseamnă că, într-adevăr, ea ascunde ceva blestemat? Se gîndește și la tînărul său prieten, Asur babilonianul, care-și îndreaptă cercetările către celebrarea umilelor realități omenești. Dar cum poți slăvi ceea ce, din fire, este derizoriu, trecător?

Și toți trei încearcă să și-l închipuie, fiecare în felul său pe micuțul rege al iudeilor, către care i-a trimis Irod, pe urmele păsării albe. Dar totul se învălmășește în mintea lor, deoarece acest Moștenitor al Împărăției îmbină atribute incompatibile, măreția și smerenia, puterea și nevinovăția, plinătatea și sărăcia.

Trebuie să meargă înainte. Să-l vadă. Să-și deschidă ochii și inima unor adevăruri necunoscute, să asculte cuvinte nemaiauzite. Merg înainte, presimțind cu tainică bucurie că, poate, o nouă eră se va deschide sub pașii lor.

Măgarul și Boul

Boul

Măgarul este un poet, un literat, un vorbăreț. Boul însă nu spune nimic. Este un rumegător, un meditativ, un taciturn. Nu spune nimic, dar asta nu înseamnă că nu gîndește. Cugetă și-și amintește. Imagini imemoriale umblă prin capul lui greoi și masiv asemenea unei stînci. Cea mai venerabilă provine din vechiul Egipt. Imaginea Boului Apis. Născut dintr-o junincă neprihănită pe care o lovitură de tunet a lăsat-o grea. Poartă o semilună pe frunte și un vultur pe spate. Sub limbă ascunde un scarabeu. Este hrănit în templu. În comparație cu toate astea, nu-i așa, un mic dumnezeu născut într-un grajd, dintr-o fecioară și din Duhul Sfînt, nu reprezintă nimic uimitor pentru un bou!

Își amintește. Se întoarce în timp, pe vremea cînd era taur tînăr. În mijlocul alaiului format pentru sărbătoarea secerișului, în cinstea zeiței Cibele, înaintează, încununat cu ciorchini de struguri, însoțit de tinere culegătoare și de bătrîni satiri burtoși și împopoțonați.

Își amintește. Arăturile de toamnă. Munca grea a pămîntului negru brăzdat de plug. Tovarășul lui de arat înhămat în jug cu el. Grajdul cald din care ies aburi.

Se gîndește și la vacă. Animalul-mamă prin excelență. Pîntecele ei moale. Viețelușul care atinge ușor cu botul acest corn al abundenței viu și generos. Ugerul trandafiriu, asemenea unui ciorchine, de unde țîșnește laptele.

Da, acesta este el, boul, și știe că statura lui masivă, liniștitoare și neclintită trebuie să vegheze la muncile Fecioarei și la nașterea Pruncului.

Spusa măgarului

Nu vă lăsați induși în eroare de culoarea mea albă, spune măgarul. Odinioară eram negru ca pana corbului. Aveam doar o stea albă în frunte, o stea, semn evident al predestinării mele. Astăzi steaua e tot acolo, dar nu se mai vede, pentru că am albit. La fel cum stelele de pe cerul nopții pălesc în lumina dimineții. Astfel, vîrsta mea înaintată mi-a dăruit în întregime culoarea stelei mele din frunte și văd și în aceasta un semn, pecetea unei anume binecuvîntări.

Pentru că sînt bătrîn, foarte bătrîn, să am aproape patruzeci de ani, ceea ce pentru un măgar este nemaiauzit. S-ar putea să fiu chiar decanul măgarilor? Ceea ce ar fi, evident, un alt semn.

Mi se spune Kadi Șui. Nume care merită o explicație. De cînd eram abia un măgăruș, stăpînii mei n-au putut rămîne nepăsători la înfățișarea plină de înțelepciune care mă deosebea de ceilalți măgari. Era ceva grav și subtil în privirea mea care impresiona. De aici vine numele de Kadi, și oricine știe că la noi un cadiu este judecător și preot totodată, un om care se recomandă deci de două ori ca înțelept. Dar, bineînțeles, nu eram totuși decît un măgăruș, cel mai amărît și mai batjocorit dintre toate animalele, și nu-mi puteau da numele respectabil de Kadi, fără a-l diminua prin alt nume, ridicol. Mi s-a spus deci Șui, ceea ce înseamnă cam trăznit, vrednic de dispreț, ce nu merită să fie luat în seamă. Kadi Șui, înțeleptul-trăznit, căruia stăpînii îi spuneau cînd Kadi, dar mai adesea Șui, după cum aveau chef*.

---

* Unul din urmașii lui îndepărtați își va publica, sub numele franțuzit de *Cadichon*, memoriile culese de Contesa de Ségur, născută Rostopșin.

Sînt măgarul unor săraci. Mult timp m-am prefăcut că ma bucur. Din cauză că aveam drept vecin şi confident măgarul unor bogaţi. Stăpînul meu era ţăran sărac. Lîngă ogorul său se întindea o proprietate frumoasă. Un negustor din Ierusalim venea aici cu ai săi să petreacă la adăpost de arşiţă, săptămînile cele mai fierbinţi ale verii. Măgarul lui se chema Yaul, un animal superb, aproape de două ori cît mine, cu părul sur, uni, foarte deschis, ca mătasea de fin. Numai să-l fi văzut ieşind cu hamuri de piele roşie şi de catifea verde, cu şaua sa bogată, cu scările largi de aramă, mişcîndu-şi pompoanele şi zăngănind din zurgălăi. Mă prefăceam că rîd de zorzoanele lui ridicole de carnaval. Mai ales îmi amintesc de suferinţele pe care le-a avut de îndurat din partea stăpînilor săi, dornici să facă din el un fel de „armăsar" de lux. Îl văzusem şiroind de sînge după ce i-au săpat cu briciul în carne iniţialele şi deviza stăpînului său. I-am văzut urechile cusute la vîrf împreună – o mare cruzime – ca să stea apoi perfect drepte, ca nişte coarne, în timp ce ale-mele îmi atîrnă jalnic la dreapta şi la stînga capului, iar picioarele strînse tare cu bandaje ca să fie mai fine şi mai drepte decît ale măgarilor de rînd. Ei, dar aşa sînt oamenii făcuţi: reuşesc întotdeauna să-i chinuiască mai mult pe cei dragi şi cu care se mîndresc, decît pe aceia pe care îi urăsc şi-i dispreţuiesc.

Dar Yaul beneficia în schimb de compensaţii ce nu erau de loc de lepădat şi compătimirea pe care o simţeam pentru el se amesteca şi cu o invidie ascunsă. Mai întîi, mînca în fiecare zi orz şi ovăz într-o iesle curată. Şi mai erau şi iepele. Ca să înţelegeţi bine, trebuie să luaţi aminte la nesuferita trufie a cailor faţă de măgari. Ar fi prea puţin să spun că ne privesc de sus. De fapt nici nu se uită la noi, nu contăm pentru ei mai mult decît şoarecii sau gîndacii. Cît despre iapă, ce să mai spun, pentru un măgar e tot ce poate fi mai grozav, o mare doamnă, trufaşă şi inaccesibilă. Da, da, iapa este marea, sublima revanşă a măgarului asupra nătărăului ăsta încrezut de cal. Dar cum ar putea un măgar să rivalizeze cu calul pe propriul său teren şi să-i sufle femela? Ei, destinul, care nu-i prost deloc, a inventat privilegiul cel mai năstrşnic al neamului măgăresc, şi cheia acestui privilegiu se numeşte catîrul. Ce e un catîr? Un animal de călărie sobru, sigur şi solid (luat de valul calificativelor ce încep cu *s* aş mai putea adăuga silenţios, scrupulos, studios dar ştiu că trebuie să-mi

controlez gustul excesiv pentru cuvinte). Catîrul este regele potecilor nisipoase, al pantelor anevoioase, al trecătorilor prin vad. Calm, imperturbabil, neobosit, el merge înainte...

Vă întrebați care e secretul atîtor virtuți? Aflați că acest animal nu cunoaște suferințele dragostei și tulburările legate de procreație. Catîrul nu poate avea niciodată un catîraș. Așadar, pentru a face un mic catîr, e nevoie de un tătic măgar și de o mămică iapă. Iată de ce unii măgari – printre care și Yaul – aleși să fie tați-de-catîr (titlul cel mai prestigios pentru comunitatea noastră) primesc în dar iepe ca mirese.

Nu sînt preocupat în mod excesiv de sex, am alte ambiții – atîtea cîte am. Dar trebuie să mărturisesc că în unele dimineți, priveliștea lui Yaul întors de la isprăvile sale ecvestre, rupt de oboseală și beat de plăcere, mă făcea să mă îndoiesc serios de dreptatea vieții. Adevărat că pe mine viața nu prea mă răsfăța. Mereu bătut, insultat, zdrobit sub poveri mai grele decît mine, hrănit cu scaieți – ideea fixă a oamenilor că măgarilor le plac scaieții! De ne-ar da măcar o singură dată trifoi și cereale, ca să vedem și noi diferența! –, și, cînd se apropie sfîrșitul, obsesia corbilor, atunci cînd, istoviți, căzuți la margine de șanț, așteptăm ca moartea să se îndure și să vină, punînd capăt suferințelor noastre! Obsesia corbilor, da, da, deoarece pentru noi, cînd ne-a venit ceasul, există o mare deosebire între vulturi și corbi. Vedeți dumneavoastră, vulturii nu se hrănesc decît cu hoituri. N-avem așadar a ne teme de ei, atît timp cît ne-a mai rămas un licăr de viață: înștiințați prin nu știu ce fel de taină, așteaptă la o distanță cuviincioasă. Diavolii de corbi în schimb, se aruncă pe un muribund, și-l sfîșie de viu, începînd cu ochii.

Trebuie să știți toate astea ca să înțelegeți în ce stare de spirit mă aflam, la începutul acestei ierni, împreună cu stăpînul meu, la Betleem, un sat mai răsărit din Iudeea. În toată provincia domnea o agitație nemaipomenită deoarece împăratul poruncise un recensămînt al populației, și fiecare trebuia să se înscrie împreună cu ai săi în locul său de obîrșie. Betleemul nu-i decît un fel de tîrg, așezat pe spinarea unei coline, împodobită pe laturi cu terase și mici grădini, susținute de ziduri joase de pietre uscate. Primăvara și pe timp normal, trebuie să fie plăcut să trăiești aici, dar acum, la început de

iarnă și în învălmășeala recensămîntului, îmi regretam amarnic grajdul de la Djeba – așa se cheamă satul de unde venim. Stăpînul meu fusese destul de norocos și găsise loc, împreună cu stăpîna și cei doi copii, într-un han mare, care zumzăia de lume, de-ai fi zis că e un stup. Lîngă clădirea principală se afla un soi de șopron, unde probabil, se strîngeau proviziile. Între cele două case, o trecere îngustă, care nu ducea nicăieri, fusese acoperită cu bîrne. Deasupra se aruncase stuf, alcătuind un fel de acoperiș. Sub acest adăpost improvizat, se pusese o iesle, iar pe jos fuseseră împrăștiate brațe de fîn pentru dobitoacele mușteriilor hanului. Acolo am fost legat alături de un bou, care tocmai fusese deshămat de la o căruță. Trebuie să vă mărturisesc că am avut întotdeauna oroare de boi. Sînt animale lipsite, de viclenie, ce-i drept, dar, din nefericire, cumnatul stăpînului meu are un bou și, cînd vine vremea aratului, cei doi oameni se ajută și ne înhamă împreună la plug, în ciuda interdicției categorice a legii[8]. Căci, pe bună dreptate, credeți-mă, legea spune că nu e lucru mai groaznic decît să lucrezi pămîntul cu asemenea pereche de animale. Boul își are mersul lui – lent –, și ritmul său continuu. El trage la jug cu greabănul. Măgarul – ca și calul de altminteri – trage cu crupa. Își încordează puterile, și se smucește viguros înainte. A-l obliga să tragă laolaltă cu un bou, înseamnă să-i legi o ghiulea de picioare și să-i zdrobești toată energia, și așa nu prea multă.

Dar în seara asta nu se punea problema aratului! Călătorii pentru care nu mai fusese loc la han invadaseră hambarul. Presimțeam că nici noi n-o să ne mai bucurăm mult timp de liniște. Într-adevăr, un bărbat și o femeie s-au strecurat în grajdul nostru improvizat. Bărbatul, care părea meșteșugar, era destul de vîrstnic. Făcuse mare tărăboi, povestind cui vrei și cui nu vrei că trebuia să se înscrie la Betleem, fiind din seminția regelui betleemit David, descendent la a douăzeci și șaptea-a generație. Toată lumea însă îi rîdea în nas. Ca să găsească un acoperiș, mai bine s-ar fi gîndit să invoce starea foarte tinerei sale soții, care părea epuizată și pe deasupra însărcinată. A adunat paiele de pe jos și fînul din iesle și a confecționat un culcuș improvizat, între mine și bou, unde a așezat-o pe femeie.

După un timp, fiecare își găsise locul și zgomotele se stingeau. Uneori tînăra femeie gemea ușor, și am aflat că soțul ei se numea Iosif. El o mîngîia cum se pricepea, și am aflat astfel că numele ei era Maria. Nu știu cît timp a trecut, trebuie că am adormit. Cînd m-am trezit, am simțit că *ceva* se petrecuse, nu doar în adăpostul nostru, dar pretutindeni am putea spune, chiar în cer, din care, prin acoperișul nostru sărăcăcios, puteam vedea fîșii scînteietoare. Liniștea adîncă a nopții celei mai lungi a anului învăluise întreg pămîntul și ai fi zis că acesta rămăsese neclintit iar cerul își oprise răsuflarea ca să n-o tulbure. Nici o pasăre în copaci. Nici o vulpe pe cîmpuri. Nici un șoarece în iarbă. Vulturii și lupii, tot ce are plisc și colți nu mai pîndea prada, ci veghea cu burta goală și privirea ațintită în întuneric. Pînă și licuricii își camuflau luminițele. Timpul se topise într-o eternitate sacră.

Și deodată, într-o clipă, s-a produs un eveniment formidabil. O tresăltare de bucurie nestăpînită a străbătut cerul și pămîntul. Un freamăt de aripi nenumărate a dovedit că mulțimi de îngeri binevestitori se risipeau în cele patru vînturi. O cometă și-a revărsat lumina strălucitoare pe acoperișul nostru de stuf. S-a auzit rîsul cristalin al pîraielor și cel majestuos al fluviilor. În deșertul Iuda, un foșnet de nisip a mîngîiat laturile dunelor. O ovație care creștea din pădurile de terebinți s-a însoțit cu aplauzele catifelate ale bufnițelor. Firea întreagă a tresăltat de bucurie.

Ce se petrecuse? Mai nimic. Din umbra călduță a paielor se înălța un plînset ușor, plînset care, în mod sigur, nu-i aparținea nici bărbatului nici femeii. Era scîncetul unui prunc nou născut. În același timp, o coloană de lumină s-a ridicat în mijlocul grajdului: arhanghelul Gabriel, îngerul păzitor al lui Isus, era acolo și-și asuma întrucîtva conducerea operațiunilor. De altfel, ușa s-a deschis îndată și o slujnică de la hanul vecin și-a făcut apariția, sprijinind pe șold un lighean cu apă călduță. Fără șovăire, a îngenuncheat și a scăldat copilul. Apoi i-a frecat pielea cu sare ca s-o învioreze și, după ce l-a înfășat, i l-a întins lui Iosif, care l-a luat pe genunchi, semn că-l recunoaște ca fiu.

Eficacitatea lui Gabriel era vrednică de toată lauda. Cu tot respectul datorat unui arhanghel, trebuie să recunoaștem că

în ultimul an nu prea şi-a odihnit picioarele, săracul Gabriel. El i-a vestit Mariei că va fi maica Mîntuitorului. Tot el a risipit îndoielile bietului Iosif. Mai tîrziu, tot el îi va convinge pe Regii Magi s-o ia pe alt drum şi să nu mai treacă pe la Irod, şi va organiza fuga în Egipt a micii familii. Dar să nu anticipăm. Pentru moment, o face pe maestrul de ceremonii, pe organizatorul bucuriei fastuoase în acest spaţiu sordid pe care-l transfigurează, aşa cum soarele preschimbă ploaia în curcubeu. S-a dus chiar el în persoană să-i trezească pe păstorii din împrejurimi care văzîndu-l, de ce să n-o spunem, au tras mai întîi o spaimă soră cu moartea. Dar el a rîs ca să-i liniştească şi le-a spus vestea cea mare, vestea minunată şi i-a chemat să vină la grajd. Într-un grajd? Lucru de mirare, dar atît de reconfortant pentru aceşti oameni simpli!

Cînd s-au strîns destul de numeroşi, Gabriel i-a adunat în semicerc şi i-a ajutat pe fiecare să vină pe rînd, să îngenuncheze şi să-şi exprime bucuria şi urările. Nu era puţin lucru să-i faci să rostească fie şi cîteva cuvinte pe aceşti oameni tăcuţi care vorbesc doar cu cîinele lor sau cu luna. Veneau şi puneau în faţa ieslei roadele muncii lor: lapte prins, bulgări de brînză de capră, unt din lapte de oaie, precum şi măsline de Galgala, fructe zemoase de sicomor, curmale de Ierihon, dar nici carne nici peşte. Vorbeau de necazurile lor zilnice, epidemii, muşte, animale rău mirositoare, iar Gabriel îi binecuvînta în numele Pruncului şi le făgăduia ocrotire şi ajutor.

Am spus nici carne nici peşte. Totuşi, unul dintre ultimii păstori s-a înfăţişat purtînd culcat pe umeri un berbecuţ de patru luni. A îngenuncheat, şi-a aşezat povara pe paie, înaintea Pruncului, apoi s-a ridicat arătîndu-şi statura impunătoare. Localnicii l-au recunoscut pe Silas samariteanul, păstor bineînţeles, dar totodată un fel de pustnic care trecea drept înţelept în ochii acestor săraci cu duhul. Trăia absolut singur într-o peşteră din munţii Hebronului, pe care o împărţea numai cu cîinii şi dobitoacele sale. Se ştia că nu coborîse de florile mărului de pe culmile lui pustii, de aceea, cînd arhanghelul i-a făcut semn că putea să vorbească, toţi au ascultat cu luare-aminte.

– Doamne, a început el, unii zic despre mine că m-am ascuns în creierul munţilor din ură faţă de oameni. Nu-i

adevărat. Nu ura față de oameni, ci dragostea față de dobitoace a făcut din mine un singuratic. Cel ce iubește animalele trebuie să le țină la adăpost de răutatea și lăcomia oamenilor. Nu sînt, ce-i drept, un crescător obișnuit care-și vinde animalele la tîrg. Nu-mi vînd și nu-mi ucid dobitoacele. Ele îmi dau lapte. Din el fac smîntînă, unt, brînzeturi. Nu vînd nimic. Aceste bunuri le folosesc după nevoi. Restul – adică cea mai mare parte – îl dăruiesc săracilor. Am ascultat în seara asta de îngerul care m-a trezit și mi-a arătat steaua călăuzitoare pentru că în inima mea clocotește o puternică răzvrătire, nu doar împotriva obiceiurilor societății noastre dar, ceea ce e mai grav, împotriva riturilor religiei noastre. Din păcate, e vorba de lucruri foarte vechi, aproape la fel de vechi ca timpul și, pentru ca ele să se schimbe, ar fi nevoie de o profundă revoluție. Va fi în noaptea asta? Iată ce vreau să te întreb.

– Va fi în noaptea asta, l-a încredințat Gabriel.

– Să ne întoarcem deci mai întîi la jertfa lui Abraham. Ca să-l pună la încercare, Dumnezeu îi poruncește să-l aducă ardere de tot pe singurul său fiu, Isaac. Abraham ascultă. Urcă împreună cu copilul pe unul din munții ținutului Moria. Copilul se miră: au luat lemne pentru arderea de tot, cuțitul pentru înjunghiere, dar unde e animalul care va fi jertfit? Lemne, foc, cuțit... Iată, Doamne, emblemele blestemate ale destinului omului!

– O să mai fie și altele, a spus Gabriel cu amărăciune, gîndindu-se la cuie, la ciocan, la coroana de spini.

– Apoi Abraham a făcut un rug, l-a legat pe Isaac și l-a culcat pe o piatră netedă care ținea loc de altar. Și a ridicat cuțitul asupra gîtului alb al copilului.

– Atunci, a intervenit Gabriel, a apărut un înger și l-a oprit să lovească. Eu eram!

– Fără îndoială, înger prea bun, a continuat Silas, dar Isaac nu a uitat niciodată spaima prin care a trecut cînd și-a văzut propriul tată ridicînd cuțitul asupra lui. Iar lucirea albăstruie a lamei ascuțite i-a sfredelit ochii, fapt de pe urma căruia vederea i-a fost slabă toată viața, iar în cele din urmă a devenit de-a dreptul orb, ceea ce i-a îngăduit fiului său Iacob să-l înșele dîndu-se drept fratele său Esau. Dar nu despre asta e vorba. De ce nu ne puteam opri la acest infanticid

evitat ? Trebuia neapărat să curgă sînge ? Tu, Gabriel, i-ai adus lui Abraham un berbec tînăr care a fost jertfit şi adus ca ardere de tot. Oare Dumnezeu nu se putea lipsi de sînge în dimineaţa aceea ?

– Recunosc că jertfa lui Abraham a fost o revoluţie ratată, a spus Gabriel. O vom reface.

– De altfel, a continuat Silas, urcînd pe firul Istoriei Sfinte, putem surprinde tainica slăbiciune a lui Iahve chiar de la origini. Aminteşte-ţi de Cain şi Abel. Cei doi fraţi se închinau lui Dumnezeu, şi fiecare aducea ca jertfă rodul muncii sale. Cain, care era agricultor, aducea ca jertfă fructe şi spice, în timp ce Abel, păstorul, oferea miei şi grăsimea lor. Şi Iahve îşi întorcea faţa de la jerfele lui Cain, în vreme ce jerfele lui Abel îi erau plăcute. De ce ? Care-i misterul ? Eu nu văd decît unul. Iahve nu poate suferi verdeţurile, dar îi place carnea ! Da, da, Dumnezeul pe care-l adorăm este categoric carnivor !

De altfel, îl şi cinstim ca atare. Templul din Ierusalim în toată strălucirea şi măreţia sa, acest sfînt lăcaş al Numelui Dumnezeului Atotputernic... ştii că sînt zile cînd şiroieşte şi înalţă aburi de sînge proaspăt mai rău ca un abator ? Altarul pentru jertfe e un uriaş bloc de pietre neşlefuite, ridicat la colţuri ca un fel de coarne, brăzdat de rigole pe unde să se scurgă sîngele dobitoacelor. Cu ocazia anumitor ceremonii, preoţii, deveniţi măcelari, le masacrează cu miile. Boi, berbeci, ţapi şi stoluri întregi de porumbei cunosc în locul acesta convulsiile agoniei. Sînt despicaţi pe mesele de marmură, iar măruntaiele sînt aruncate în foc, în timp ce fumul gros otrăveşte întreg oraşul. Mai e nevoie să-ţi spun că în zilele cînd bate vîntul dinspre nord, duhorile ajung pînă la mine pe munte, stîrnind panică în turma mea ?

– Bine ai făcut că ai venit în noaptea asta să veghezi şi să-l adori pe Prunc, tu, Silas samariteanul, i-a spus Gabriel. Jeluirea inimii tale iubitoare de animale va fi auzită. Ţi-am spus că jertfa lui Abraham a fost o revoluţie ratată. Fiul va fi curînd oferit ca jertfă de însuşi Tatăl. Şi mîna nu-i va fi de data aceasta oprită de vreun înger, ţi-o jur. De acum înainte pretutindeni, chiar pe cea mai neînsemnată bucată de pămînt, şi ceas de ceas, pînă la sfîrşitul veacurilor, sîngele Fiului va curge pe altare pentru mîntuirea oamenilor. Copilaşul pe ca-

re-l vezi dormind în iesle, pe care boul și măgarul îl încălzesc cu răsuflarea lor este cu adevărat un miel și, de acum înainte, va fi unicul miel de jertfă, Mielul lui Dumnezeu, singurul jertfit în vecii vecilor.

Te poți duce în pace, Silas, poți lua înapoi ca simbol de viață berbecuțul pe care l-ai așezat înaintea Pruncului. Mai fericit decît mielul jertfit de Abraham, va putea da mărturie în turma ta că, de acum înainte, sîngele animalelor nu va mai curge pe altarele lui Dumnezeu.

Acest discurs îngeresc a fost urmat de o pauză meditativă care parcă nu mai lăsa loc pentru nimic altceva ținînd seama de răsturnarea teribilă și măreață pe care o vestea. Fiecare în felul său și după puteri încerca să-și închipuie timpul nou care va veni. Atunci a izbucnit un uriaș scîrțîit de lanțuri și scripeți ruginiți, un rîs cu sughițuri, sîngaci și grotesc: eu eram, era răgetul răsunător al măgarului de lîngă iesle. Asta e, ce să fac, ajunsesem la capătul răbdării, nu mai puteam îndura. O dată mai mult nu eram luați în seamă, era limpede, căci ascultasem cu luare aminte tot ce se spusese, și nu auzisem nimic referitor la măgari.

Toți au rîs, Iosif, Maria, Gabriel, ciobanii, înțeleptul Silas, chiar și boul care nu înțelesese nimic, pînă și Pruncul care, de bucurie, a dat din mînuțe și din picioruțe în leagănul său căptușit cu paie.

– Bineînțeles, a spus Gabriel, nici măgarii nu vor fi uitați. Desigur, jertfele sfinte nu-i privesc. De cînd e lumea, nu s-a auzit ca vreun măgar să fie sacrificat pe altar. Ar însemna prea mare cinste pentru voi, sărmani măgăruși! Dar cîte merite n-aveți și voi, zdrobiți sub poveri, bătuți, loviți, înfometați! Să nu credeți însă cumva că suferința voastră scapă ochiului unui arhanghel. De pildă, Kadi Șui, văd lămurit mica rană adîncă și purulentă îndărătul urechii tale stîngi, și sufăr alături de tine, biet martir, cînd stăpînul tău ți-o scormonește în fiecare zi cu o țepușă pentru ca durerea să-ți trezească puterile slăbite.

Și arhanghelul și-a întins atunci degetul luminos către urechea mea stîngă, și deîndată mica rană adîncă și purulentă care nu-i scăpase s-a închis, iar deasupra s-a format o calozitate tare și groasă pe care nici o țepușă n-o va mai putea

sfîrteca. Atunci mi-am scuturat coama cu entuziasm, slobozind un *hi-ha* victorios.

– Da, drăguți și modești tovarăși de muncă ai oamenilor, a urmat Gabriel, vă veți primi răsplata în istoria măreață care începe în noaptea asta, și răsplata voastră va fi triumfală.

Într-o zi, într-o duminică – ce se va numi Duminica Floriilor –, în satul Betania, lîngă muntele Măslinilor, Domnul va dezlega o măgăriță însoțită de măgărușul ei. Apostolii își vor arunca hainele pe spinarea măgărușului – pe care nimeni nu-l va fi încălecat pînă atunci – iar Isus se va așeza pe spinarea lui. Și Domnul își va face intrarea solemnă în Ierusalim, prin Poarta de Aur, cea mai frumoasă poartă din oraș. Poporul cuprins de bucurie îl va aclama pe profetul din Nazaret strigînd : *„Osana, Fiul lui David !"* iar măgărușul va înainta pe un covor de ramuri de palmier și de flori pe care oamenii le vor presăra pe drum. Măgărița va sălta în trap în urma alaiului făcînd *hi-ha, hi-ha*, vrînd să spună tuturor : „E puiul meu ! E puiul meu !" căci niciodată vreo măgăriță nu va fi cunoscut asemenea cinste.

Astfel pentru întîia dată, cineva se gîndise și la noi, măgarii, cineva se îngrijise de suferințele noastre de astăzi și de bucuriile noastre de mîine. Dar ca să ajungem aici, a fost nevoie, nici mai mult nici mai puțin, ca un arhanghel să coboare din cer. Deodată nu mă mai simțeam singur, fusesem adoptat de marea familie a Crăciunului. Nu mai eram singuraticul neînțeles. Ce noapte minunată am fi putut petrece cu toții împreună, în căldura sfîntei noastre sărăcii comune ! Și ce bun mic dejun am fi putut lua a doua zi, după ce am fi dormit pînă tîrziu !

Din păcate, bogătașii se bagă peste tot și strică cheful tuturor. Cu adevărat sînt nesătui bogătașii ăștia, vor să pună mîna pe tot, să stăpînească pînă și sărăcia ! Cui i-ar fi putut trece prin minte că familia asta săracă, ce-și aflase adăpost între un bou și un măgar, va atrage atenția unui rege ? Da' ce spun eu un rege ! Trei regi, suverani autentici, veniți de la Răsărit pe deasupra, înconjurați de un lux țipător, de slujitori, cai, cămile și baldachine !

Ciobanii tocmai plecaseră și liniștea punea din nou stăpînire pe această noapte neasemuită. Și deodată o larmă

asurzitoare a umplut străduţele tîrgului. Zornăit de zăbale, de scări, de arme, purpura şi aurul lucind la lumina făcliilor, porunci şi strigăte rostite în limbi sălbatice, şi mai ales siluetele ciudate ale unor animale venite tocmai de la capătul lumii, şoimi de la Nil, ogari de vînătoare, papagali verzi, cai mîndri, cămile de la miazăzi. De ce nu şi elefanţi ?

Lumea a început să se adune, la început din curiozitate. Un astfel de alai bogat nu se mai văzuse într-un tîrguşor din Palestina. Se poate spune că bogătaşii nu s-au zgîrcit la preţ ca să ne fure Crăciunul ! Şi în cele din urmă, ce e mult nu-i sănătos. Cei săraci se retrag, se zăvorăsc în case sau îşi iau tălpăşiţa încotro văd cu ochii. Pentru că, vedeţi dumneavoastră, noi, cei mici, nu ne aşteptăm la nimic bun din partea celor puternici. Mai bine pentru noi să n-avem de-a face cu ei. Pentru vreo pomană picată de ici de colo, cîte lovituri de cravaşă nu încasează un sătean sau un măgar aflat din întîmplare în calea unui prinţ ?

Aşa gîndea şi stăpînul meu. Trezit din somn de tărăboi, şi-a adunat boarfele şi l-am văzut croindu-şi drum în aşa-zisul nostru grajd. Stăpînul meu ştie ce vrea şi-şi aduce hotărîrile la îndeplinire fără vorbă multă. M-a dezlegat fără să scoată un cuvînt, şi am plecat din satul ce cunoştea o mare însufleţire înainte de intrarea regilor.

Taor, principe de Mangalore

Epoca zahărului

Cu zîmbetul său ambiguu, în care se îngemănau seducția și ironia, Siri Akbar i-a înfățișat prințului Taor o casetă din lemn de santal încrustată cu fildeș.

– Iată, Stăpîne, ultimul dar pe care ți-l trimite Apusul. Trei luni a călătorit pînă să ajungă la tine.

Taor a luat caseta, a cîntărit-o în palmă, a privit-o cu luare aminte și a dus-o la nas.

– E ușoară, dar miroase frumos, a spus el.

Apoi, învîrtind-o pe o parte și pe alta, a văzut un sigiliu mare de ceară care pecetluia capacul.

– Deschide-o, a spus întinzînd-o lui Siri.

Tînărul a lovit ușor de cîteva ori cu mînerul spadei sigiliul care s-a desprins în bucăți și s-a sfărîmat. Capacul a fost ușor de ridicat.

Prințul a învîrtit cutiuța în mîini. Înăuntru nu era mare lucru: într-o scobitură de formă pătrată, un cub făcut dintr-o substanță moale, verzuie, presărat cu un praf alb. Taor l-a apucat ușor între degetul mare și arătător, l-a ridicat în lumină, apoi l-a dus la nas.

– Mirosul este, bineînțeles, al casetei, parfum de santal; praful e zahăr pudră; culoarea verzuie amintește de fistic. Ce-ar fi să gust?

– N-ar fi înțelept, s-a împotrivit Siri. Mai bine încearcă-l întîi pe un sclav.

Taor a ridicat din umeri.

– N-ar mai rămîne nimic.

Apoi a deschis gura și a băgat delicatesa înăuntru. Cu ochii închiși, a așteptat. În sfîrșit, a mișcat fălcile ușor. Nu putea vorbi, dar mișcarea mîinilor exprima uimire și plăcere.

– E într-adevăr fistic, a rostit el într-un tîrziu.

– Asta se cheamă *rahat-lukum*, a precizat Siri. Ceea ce înseamnă, pe limba lor, «fericire a gîtlejului». Trebuie să fie rahat cu fistic.

Întîmplarea făcea că prințul Taor Malek punea mai presus de orice arta cofeturilor, și din toate ingredientele folosite de maeștrii cofetari, preferința lui se îndrepta către grăunțele de fistic. Poruncise chiar să se planteze în grădinile sale arbori de fistic, care se bucurau de o îngrijire deosebită.

Era, neîndoielnic, fistic încorporat în cubulețul moale și de un verde tulbure, presărat cu zahăr pudră. Încorporat? Mai degrabă exaltat, preamărit! Misteriosul rahat-lukum – de vreme ce acesta îi era numele – venit de la marginile apusului, reprezenta ultima etapă a cultului fisticului, un fistic de dincolo de sine, pe scurt desăvîrșirea fisticului...

Pe chipul naiv al lui Taor se citea cea mai vie uimire.

– Ar fi trebuit să-l arăt cofetarului șef! Poate ar fi știut...

– Nu cred, a spus Siri, tot zîmbind. Este o delicatesă cu totul nouă și care nu se aseamănă deloc cu ceea ce se face pe la noi.

– Ai dreptate, a recunoscut prințul abătut. Dar de ce-or fi trimis un singur exemplar? Vor să mă scoată din minți? a întrebat el cu o strîmbătură de copil gata să izbucnească în lacrimi.

– Nu trebuie să ne pierdem speranța, a spus Siri devenit deodată serios. Am putea aduna informațiile – nu prea multe – pe care le deținem despre casetă și conținutul ei, și să trimitem un sol spre apus, cu misiunea de a aduce rețeta rahatului-lukum cu fistic.

– Da, foarte bine, așa să facem! s-a grăbit să încuviințeze Taor. Dar să nu aducă doar o rețetă. Să aducă un transport de... cum îi zice?

– Rahat-lukum cu fistic.

– Întocmai. Găsește-mi un om sigur. Nu, mai bine doi oameni siguri. Dă-le bani, aur, scrisori de recomandare, tot ce trebuie. Dar cît o să dureze?

– Trebuie să aștepte musonul de iarnă pentru ca să plece, și să profite de musonul de vară ca să se întoarcă. Dacă totul merge bine, o să-i vedem înapoi peste paisprezece luni.

– Paisprezece luni! a strigat Taor înfrigurat. Mai bine mergem noi înșine.

*

* *

Taor avea douăzeci de ani, dar principatul Mangalore, așezat pe coasta Malabar – în partea de sud-vest a peninsulei Decan –, era condus de mama lui de la moartea Maharajahului Taor Malar. Și se părea că gustul puterii sporea la Maharani Taor Mamore pe măsură ce frumusețea ei strălucitoare de odinioară se veștejea, și că principala ei grijă era să-l țină pe prințul moștenitor departe de treburile împărăției, pe care voia s-o conducă numai ea. Ca să fie mai sigură de rezultat, alesese pentru fiul ei un tovarăș ai cărui părinți îi erau cu totul devotați și care-și îndeplinea cu zel misiunea încredințată. Sub pretextul de a îndeplini orice dorință a adolescentului și de a se strădui să-l mulțumească pe deplin, îi întreținea preocupări cu totul frivole, menite să-i cultive lenea, senzualitatea și mai cu seamă gustul exagerat pentru dulciuri pe care-l arătase de la cea mai fragedă vîrstă. Sclav ambițios, neavînd alt scop decît eliberarea și o ascensiune strălucitoare la curte, Siri Akbar era un tînăr rece și inteligent, dar ar fi însemnat să-l jignești exagerînd doza de duplicitate care exista în docilitatea lui față de Maharani și în devotamentul corupător față de Taor. Nu era lipsit de sinceritate, ba chiar de o oarecare naivitate și, în felul lui, iubea pe suverană și pe fiul ei, căci mintea lui nu făcea deosebire între voința de putere a celei dintîi, lăcomia celui de-al doilea și propria lui ambiție, care îi poruncea să asculte de unul ca și de cealaltă. De fapt, sufletul locuitorilor Mangalorei era extrem de simplificat datorită izolării la care îi condamnase marea și pustiurile ce alcătuiau granițele principatului. Astfel, în momentul în care începe această povestire,

prinţul Taor nu numai că nu-şi părăsise niciodată regatul, dar se aventurase arareori dincolo de grădinile palatului.

Siri, în schimb, se străduia să întreţină legături comerciale cu negustori de peste mări, pentru a satisface curiozitatea şi lăcomia stăpînului său. Cumpărase de la nişte navigatori arabi caseta conţinînd o singură bucată de rahat-lukum, şi nu i-a lăsat să pornească din nou pe mare pînă ce n-au îmbarcat şi doi slujitori însărcinaţi să dezlege misterul acestui mic cofet levantin.

Lunile au trecut. Musonul de nord-est care-i purtase pe călători a fost urmat de musonul de sud-vest care i-a adus înapoi. S-au înfăţişat de îndată la palat. Din păcate, nu aduceau nici rahatul-lukum, nici reţeta. Străbătuseră în zadar Caldeea, Asiria şi Mesopotamia. Poate ar fi trebuit să meargă mai departe către apus pînă în Frigia, sau să se îndrepte spre miazănoapte cître Bitinia, sau, dimpotrivă, să coboare către miazăzi, în Egipt? Supuşi regimului musonilor, fuseseră puşi în faţa unei alegeri dificile. Dacă şi-ar fi continuat cercetările ar fi pierdut singurul anotimp în care vînturile puteau să-i ajute să se întoarcă pe coasta Malabar. Ar fi însemnat o întîrziere de un an. Poate ar fi îndrăznit să sporească aşteptarea prinţului Taor dacă s-ar fi întors cu mîinile goale. Or nu era cazul, nici pe departe. Pentru că avuseseră întîlniri ciudate pe pămînturile sterpe ale Iudeii şi în munţii golaşi din Neftali. Aceste ţinuturi, unde odinioară nu întîlneai picior de om începuseră de la o vreme să se umple de pustnici, anahoreţi şi profeţi singuratici, înveşmîntaţi în haine din păr de cămilă şi purtînd în mîini un soi de toiag. Îi vedeai ieşind de prin peşterile lor, cu priviri arzătoare, cu părul şi barba peste care nu trecuse briciul, ţinînd predici călătorilor, vestind sfîrşitul lumii şi oferindu-se să-i stropească cu apă la marginea lacurilor şi a rîurilor pentru a-i spăla de păcate.

Taor, care nu dăduse atenţie acestui raport de neînţeles pentru el, începea să-şi piardă răbdarea. Ce legătură era între aceşti sihaştri ai pustiei şi reţeta rahatului-lukum?

Tocmai, au afirmat mesagerii, unii dintre ei proroceau despre descoperirea iminentă a unei hrane transcendente, atît de bună încît va sătura pentru totdeauna, atît de aleasă încît acela care va gusta o singură dată din ea nu va mai voi să

mănînce altceva pentru tot restul zilelor. Să fi fost oare vorba despre rahatul-lukum cu fistic? Nu, fără îndoială, de vreme ce Divinul Cofetar care avea să născocească această mîncare sublimă nu se născuse încă. Poporul Iudeii îl aştepta să vină curînd şi unii chiar gîndeau, ţinînd seama de unele texte sacre, că avea să se nască la Betleem, un sat aflat la două zile de mers la sud de capitală, unde văzuse lumina zilei şi regele David.

Taor avea sentimentul că informatorii săi erau pe punctul de-a se rătăci în nisipurile mişcătoare ale speculaţiei religioase. Prea multe vorbe şi speculaţii, el avea nevoie de dovezi concrete, de probe materiale, în sfîrşit, de ceva vizibil, tangibil sau, de preferinţă, comestibil.

Atunci, după ce s-au sfătuit din ochi, cei doi au scos din desagă o ulcică de pămînt, măricică, dar de factură destul de rustică.

– Aceşti anahoreţi cu înfăţişare de urşi a lămurit unul dintre ei, care se doresc înainte-mergători ai Cofetarului Divin, au drept hrană de bază un amestec original şi foarte gustos, care este poate el însuşi o anticipare a mîncării sublime şi aşteptate.

Taor a luat ulcica, a cîntărit-o în mînă şi a dus-o la nas.

– Trage greu, dar miroase urît, a sunat sentinţa. Apoi, întinzînd-o lui Siri, a poruncit: deschide-o.

Discul de lemn grosolan care astupa gura ulcelei a căzut împins de vîrful spadei lui Siri.

– Aduceţi-mi o lingură, a poruncit prinţul.

A scos-o apoi din ulcică plină cu o masă vîscoasă şi aurie în care erau prinse nişte gîngănii cu forme ascuţite.

– Miere, a constatat el.

– Aşa e, a încuviinţat unul dintre trimişi, miere sălbatică. Se află în inima pustiului în scobiturile stîncilor sau în scorburi uscate. Albinele culeg nectar din pădurile de salcîmi care, primăvara, pentru o scurtă perioadă, alcătuiesc o masă de flori albe, înmiresmate.

– Creveţi, a mai spus Taor.

– Dacă vrei, poţi să le spui şi creveţi, a încuviinţat concesiv unul din călători, dar creveţi de nisip. Sînt nişte insecte

mari care zboară în stoluri compacte şi distrug totul în cale. Pentru agricultori sînt o adevărată pacoste, dar nomazii se ospătează cu ele şi se bucură de sosirea lor ca de o mană cerească. Li se spune lăcuste.

– Deci lăcuste conservate în miere sălbatică, a spus prinţul în concluzie, înainte de a duce lingura la gură.

A urmat un moment de linişte generală, aşteptare şi degustare. Apoi prinţul Taor şi-a dat verdictul.

– Este mai mult original decît savuros, mai mult uimitor decît suculent. În mod curios, această miere combină cu un soi de asprime dulceaţa sa originară. Cît despre creveţi – sau lăcuste – sînt crocanţi şi dau o nuanţă de sărat cu totul neaşteptată pentru miere.

Un nou moment de linişte în timp ce a mai luat o lingură.

– Deşi detest sarea, sinceritatea mă obligă să enunţ un adevăr uimitor: dulcele sărat este mai dulce decît dulcele dulce. Ce paradox! Trebuie să aud asta din gura altcuiva. Repetaţi fraza, vă rog.

Apropiaţii cunoşteau micile capricii ale prinţului şi ştiau să le respecte. Au repetat deci cu toţii într-un cor desăvîrşit:

– Dulcele sărat este mai dulce decît dulcele dulce.

– Ce paradox! a spus din nou Taor. Acestea sînt minuni pe care doar în Apus le găseşti! Siri, ce-ai zice de o expediţie în aceste ţinuturi îndepărtate şi barbare, cu scopul de a aduce secretul rahatului-lukum, şi încă altele, cu aceeaşi ocazie?

– Stăpîne, sînt robul tău! a răspuns Siri cu toată ironia pe care ştia s-o strecoare atunci cînd îşi încredinţa stăpînul de devotamentul său necondiţionat.

Nu mică i-a fost totuşi mirarea, aflînd cîteva zile mai tîrziu că prinţul îi ceruse o audienţă mamei sale – n-o vedea decît în aceste ocazii – pentru a-i vorbi despre un proiect de călătorie şi s-a simţit cu totul depăşit – dus de nas, trădat, umilit chiar s-ar putea spune – cînd stăpînul său i-a făcut cunoscut, îndată după întrevedere, că Maharani Mamore îi încuviinţa dorinţa, şi punea la dispoziţia fiului său, pentru a-şi duce planul la bun sfîrşit, cinci corăbii cu echipajele lor, cinci elefanţi cu însoţitorii lor şi o adevărată comoară alcătuită din

talanţi, sicli, beka, mine şi ghere, monede folosite în toată Asia Anterioară, împreună cu un contabil-trezorier numit Draoma. Siri îşi vedea acum năruit întregul univers şi cei zece ani de intrigi ţesute cu migală. Cine şi-ar fi putut închipui că rahatul-lukum cu fistic pe care i-l dăduse prinţului, combinat cu dorinţa Maharani-ei de a se descotorosi cu orice preţ de fiul ei şi cu impulsurile imprevizibile caracteristice fiinţelor slabe, naive şi supuse, cine şi-ar fi închipuit aşadar că toate aceste circumstanţe heteroclite se vor combina conducînd la un rezultat catastrofal? Bine zis catastrofal, deoarece, pentru un intrigant de teapa lui, singura salvare ar fi fost să rămînă în preajma puterii dar, pe de altă parte, pentru Maharani, ca şi pentru prinţ de altfel, era evident că locul lui era alături de tînărul său stăpîn în expediţia extravagantă ce avea să urmeze. Săptămînile care au urmat au fost cu siguranţă printre cele mai amare pe care Siri Akbar le-a trăit.

Cu totul altfel stăteau lucrurile în ceea ce-l priveşte pe prinţul Taor. Pregătirile de călătorie îl scoseseră brusc din obişnuita-i pasivitate şi făcuseră din el un alt om. Cei apropiaţi aproape că nu-l mai recunoşteau văzîndu-l stabilind cu competenţă şi autoritate surprinzătoare lista celor ce-l vor însoţi în această călătorie, enumerînd materialul necesar, alegînd elefanţii care urmau să fie îmbarcaţi. În schimb, l-au regăsit cu toţii cînd a fost vorba să hotărască asupra încărcăturii de provizii care urma să fie repartizată în calele corăbiilor. Deoarece adevărata semnificaţie a călătoriei se afla în coşurile, sacii, baloturile pline cu fructe, goiav, roşcove, susan, scorţişoară, struguri de Golconda, flori de portocal, făină de sorg, cuişoare, fără a mai pune, desigur, la socoteală zahărul, vanilia, ghimbirul şi anasonul. O corabie era rezervată în întregime fructelor – uscate sau conservate în zahăr –, mango, banane, ananas, mandarine, nuci de cocos, migdale, lămîi verzi, smochine şi rodii. Era limpede, scopul expediţiei erau cofeturile şi nimic altceva. De altfel, un personal cu înaltă calificare fusese ales pe sprînceană şi puteai vedea forfotind în parfumuri îmbătătoare de zahăr ars cofetari nepalezi, specialişti cingalezi în nuga, maeştri bengalezi în dulceţuri, pînă şi lăptari coborîţi de pe înălţimile Caşmirului cu burdufuri pline de caseină lichidă, decocturi de orz, emulsii de migdale şi răşini balsamice.

Prietenii l-au mai recunoscut pe Taor cînd s-a pus problema selecționării elefanților care aveau să se îmbarce: împotriva unei logici elementare, prințul a insistat ca Yasmina să se numere printre ei. Împotriva unei logici elementare, deoarece Yasmina era o tînără femelă de elefant, albă cu ochi albaștri, blîndă, fragilă și delicată, cea mai puțin indicată să îndure oboseala unei navigări atît de lungi și a etapelor de mers prin deșert. Dar nu era nimic de făcut, Taor o iubea pe Yasmina, iar micuța pahiderm cu privire languroasă îi împărtășea sentimentul: să fi văzut numai cum își petrecea trompa după gîtul lui cînd îi dădea o varză cu cremă de nucă de cocos – era înduioșător pînă la lacrimi. Taor a hotărît deci că femela de elefant va călători în aceeași corabie cu el, și pe deasupra va beneficia de toată încărcătura de petale de trandafir.

Corăbiile așteptau gata de plecare în rada portului Mangalore și o pasarelă solidă, ușor în pantă, fusese instalată pentru îmbarcarea elefanților. Dar momentul plecării depindea de capriciile vîntului, deoarece musonul de vară nu-și mai făcea de mult simțită influența și era perioada de tulburări și perturbații ale timpului care precede schimbarea vîntului și a hulei. Au fost furtuni și ploi torențiale, iar unele spirite pesimiste se întrebau chiar dacă mînia cerului nu era rău prevestitoare pentru călătorie. Unii au dat înapoi. În sfîrșit timpul s-a înseninat, semn că musonul de iarnă se instalase definitiv, iar vîntul rece și uscat dinspre răsărit a curățat cerul de nori. Călătoria putea începe. S-a trecut la îmbarcarea elefanților. Ar fi fost mult mai ușor dacă ar fi putut fi împinși toți odată pe pasarelă, căci instinctul gregar ar fi fost de mare ajutor, Dar din aliat devenea potrivnic cînd era vorba de a îmbarca fiecare elefant separat și era nevoie de șiretenie, violență și momeli ca să-i desparți și să-i urci la bord. Situația a părut disperată cînd a venit rîndul Yasminei. Cuprinsă de panică, mugea îngrozitor și-i dobora pe aceia care încercau să se agațe de ea. A trebuit să fie adus însuși Taor. I-a vorbit îndelung cu blîndețe, scărpinîndu-i cu unghia fruntea teșită. În sfîrșit, a legat-o la ochi cu un fular de mătase și, așezîndu-i trompa pe umărul lui, au trecut împreună pe pasarelă.

Cum fiecare corabie îşi avea elefantul ei, a primit numele acestuia, iar cele cinci nume erau: Bohdi, Jina, Vahana, Asura şi, bineînţeles, Yasmina. Într-o frumoasă după-amiază de toamnă, cele cinci bastimente au ieşit unul după altul din rada portului cu toate pînzele sus. Dintre toţi cei ce plecau – oameni şi animale – prinţul Taor se arăta cel mai bucuros de a se arunca în această aventură şi cel mai puţin cuprins de regrete pentru ceea ce lăsa în urmă. N-a aruncat nici o privire înapoi către cetatea Mangalore, în timp ce casele de cărămizi trandafirii etajate pe coline se îndepărtau şi parcă îşi întorceau faţa de la mica flotilă pe măsură ce aceasta se îndrepta către apus.

Navigarea era simplă şi uşoară. Se deplasau cu vîntul la tribord, suflînd puţin oblic, vînt iute, dar perfect regulat şi care, pe deasupra, îndrepta corăbiile în direcţia dorită. Cum, din pornire, se îndepărtaseră de coastă, nu aveau a se teme nici de stînci, nici de bancuri de nisip şi nici chiar de piraţi care nu atacau decît traficul de coastă şi deci, după cîteva ore de navigare, încetau să mai reprezinte un pericol. Ar fi traversat fără probleme marea Omanului, dacă elefanţii nu s-ar fi răzvrătit încă din prima seară. Trebuie ştiut că aceste animale, lăsate în libertate în pădurea regală atît timp cît n-a fost nevoie de ele, deprinseseră obiceiul să moţăie ziua întreagă sub frunziş, şi nu se clinteau decît la asfinţit, îndreptîndu-se în grup compact la marginea rîului. De aceea, de cum s-a lăsat seara au început să se agite, şi cum corăbiile navigau grupat, cel dintîi muget al bătrînului Bohdi, a declanşat un tărăboi de nedescris pe celelalte corăbii. Dar asta n-ar fi fost nimic dacă, în acelaşi timp, animalele n-ar fi început să se legene de la dreapta la stînga lovind puternic cu trompa flancurile corăbiei. Se auzea astfel un zgomot de tam-tam, în timp ce corăbiile înregistrau un ruliu care se tot accentua, devenind îngrijorător.

Taor şi Siri care călătoreau pe nava amiral *Yasmina* puteau merge pe celelalte corăbii slujindu-se fie de bărci cu vîsle, fie, cînd corăbiile erau îndeajuns de apropiate, trecînd pe pasarele aruncate de la un bord la altul. Dar mai comunicau cu comandanţii celorlalte corăbii cu ajutorul unor semnale dinainte stabilite, pe care le transmiteau agitînd mănunchiuri de pene de struţ. Acest din urmă mijloc a fost folosit pentru a

da ordinul general de a se răspîndi. Era într-adevăr necesar ca animalele să nu se mai întărîte reciproc prin zgomotul pe care-l făceau. Numai Yasmina era liniştită, dar era de-ajuns să o vezi cum îşi agita urechile, ca să-i înţelegi emoţia: fără îndoială că lua tot acest tămbălău ca un soi de omagiu adresat ei. În seara următoare, s-a produs din nou agitaţie, dar a fost redusă de distanţa stabilită acum între cele cinci corăbii.

A zecea zi însă, călătorii aveau să treacă printr-o nouă încercare. Vîntul sufla tot regulat şi în aceeaşi direcţie, dar curînd s-a înteţit într-atît încît comandantul *Yasminei* a dat ordin, slujindu-se de penele de struţ, să se strîngă pînzele. Către seară, devenise evident că vor avea de înfruntat o furtună de o rară violenţă, judecînd după cerul greu de nori, brăzdat de fulgere, care îi întîmpina la orizont. Un ceas mai tîrziu, o noapte neagră de cerneală s-a lăsat deodată asupra celor cinci corăbii, izolîndu-le una de cealaltă. Au urmat cîteva ceasuri de groază. Aproape toate pînzele fuseseră strînse, pentru ca vasul să nu se aşeze de-a curmezişul valurilor. Aluneca în bătaia rafalelor, cărţărîndu-se uneori pe creasta unui val, şi o pornea apoi cu viteză înspăimîntătoare, prăbuşindu-se în abisul verzui. Taor, care se expusese în mod imprudent pe puntea superioară din faţă, a fost doborît şi cît pe ce să fie înecat de un talaz. Pentru a doua oară tînărul menit din leagăn zahărului, a făcut cunoştinţă cu elementul sărat, botez brutal, de neuitat. Destinul însă îi rezerva o a treia încercare sărată; cu mult mai lungă şi mai dureroasă!

Însă deocamdată îl îngrijora Yasmina. Elefănţica albinoasă care la începutul furtunii mugea de frică, azvîrlită înainte şi înapoi, la stînga şi la dreapta, renunţase în cele din urmă să se mai ţină pe picioare. Zăcea culcată pe o parte într-un amestec de vomă şi de apă sărată, cu pleoapele coborîte peste blînzii ochi albaştri, gemînd uşor. Taor coborîse în mai multe rînduri la ea, dar a fost silit să renunţe la aceste vizite după ce, la un salt brusc al corăbiri, a fost azvîrlit în excrementele de pe jos, riscînd să fie strivit de masa dragei lui prietene. Această primă încercare însă nu-l făcea să regrete iniţiativa călătoriei deoarece, pe măsură ce se îndepărta de Mangalore în spaţiu şi timp, îşi dădea seama de zădărnicia vieţii pe care mama lui i-o rînduise, în orizontul închis dintre arborii fruc-

tiferi şi de fistic. În schimb, avea remuşcări în ceea ce o priveşte pe Yasmina, atît de vădit dezarmată în faţa încercărilor pe care le presupunea o asemenea călătorie.

Siri Akbar părea, dimpotrivă, transfigurat de furtună. El care se închisese pînă atunci într-o atitudine de rezervă îmbufnată, părea să revină acum la viaţă. Dădea ordine şi împărţea sarcini cu un sînge rece din care nu lipsea o anume jubilare. Taor constata că tovarăşul şi primul lui sclav care, la curte, se ţinea numai de intrigării complicate pentru a-şi asigura poziţia, căpătase un fel de măreţie şi se purificase, confruntat cu dezlănţuirea elementelor brutale, într-atît e de adevărat că sîntem întotdeauna, mai mult sau mai puţin, oglinda faptelor noastre şi a piedicilor care ne stau împotrivă. Descoperindu-i faţa pentru o clipă la lumina unui fulger, Taor a rămas uimit de frumuseţea-i stranie, care îmbina curajul, luciditatea şi entuziasmul tineresc.

Furtuna a încetat tot atît de brusc precum a izbucnit, dar a fost nevoie de două zile încheiate de navigaţie în cerc pentru a găsi trei dintre corăbii şi anume *Bohdi*, *Jina* şi *Asura*. A patra, *Vahana*, nu a fost de găsit şi navigatorii s-au văzut siliţi în cele din urmă să-şi continue drumul către apus, considerînd-o, cel puţin provizoriu, ca pierdută.

Se aflau la mai puţin de o săptămînă de drum pînă la insula Dioscorida care anunţă golful Aden, cînd cei de pe *Bohdi* au început să transmită cu ajutorul penelor semnalele ştiute de primejdie. Taor şi Siri au urcat de îndată la bordul său. Ce se întîmplase? Pahidermul fusese pişcat de insecte, otrăvit de vreo mîncare stricată sau, pur şi simplu, nu mai suporta ruliul şi tangajul închisorii sale? Fapt e că bătrînul elefant părea apucat de nebunie furioasă. Se agita ca un turbat, se repezea agresiv la oricine ar fi îndrăznit să pătrundă în cală sau se năpustea în pereţii navei. Situaţia devenea critică deoarece greutatea, forţa şi colţii de temut ai animalului puteau provoca oricînd o avarie serioasă. Nu te puteai gîndi să-l legi sau să-l ucizi şi, cum nu mai mînca nimic, era cu neputinţă să-l adormi sau să-l otrăveşti. Aceasta era, de altfel, singura nădejde: în cele din urmă puterea i se va stinge. Problema era însă dacă nava mai putea rezista pînă atunci? Cu riscul ca zgomotul

făcut de bătrînul mascul să o sperie pe Yasmina, s-a hotărît ca *Bohdi* să rămînă în preajma navei amiral.

A doua zi, animalul, rănit de un fier al calei, începuse să sîngereze în abundenţă. După două zile, murise.

– Trebuie să tăiem neîntîrziat hoitul ăsta în bucăţi şi să le aruncăm peste bord, deoarece ne apropiem de uscat şi există riscul să avem oaspeţi nepoftiţi, a spus Siri.

– Ce fel de oaspeţi? a întrebat Taor.

Siri a privit departe, către zarea albastră. A arătat cu mîna către o cruce neagră minusculă, ce părea neclintită, animată la o înălţime ameţitoare.

– Iată-i! a spus el. Teamă mi-e că zadarnică ne-a fost strădania.

Într-adevăr, nici după două ceasuri, un zăgan se aşeza pe gabia din vîrful catargului şi-şi rotea capul alb cu o bărbuţă neagră. Curînd, i s-au alăturat încă vreo doisprezece tovarăşi. După ce au cercetat îndelung locurile, oamenii la lucru şi cadavrul hăcuit al elefantului, s-au prăvălit în cală. Marinarii, care se temeau de aceste păsări sfinte, au cerut îngăduinţa să se refugieze pe *Yasmina*. *Bohdi* a fost lăsat în voia soartei. Înainte de a dispărea cu totul privirii, cei de pe *Yasmina* au putut vedea mii de zăgani care se îngrămădeau pe catarge, pe vergi, pe punţi, în timp ce un vîrtej de stoluri umplea cala.

Yasmina, *Jina* şi *Asura* au ajuns la strîmtoarea Bab-el-Mandeb – Poarta Lacrimilor – prin care marea Roşie comunică cu Oceanul Indian, la patruzeci şi cinci de zile după ce plecaseră din Mangalore. Ritmul era mai mult decît onorabil, dar două corăbii din cinci erau pierdute. De acum înainte, trebuiau socotite treizeci de zile pentru a străbate marea Roşie pînă la portul Elath. S-a hotărît să se facă escală în insula Dioscorida, care străjuieşte intrarea în strîmtoare, popas binevenit pentru oameni, animale şi bastimente.

Pentru prima oară, Taor punea piciorul pe un pămînt străin. Încerca o uşoară beţie euforică urcînd pantele netede ale muntelui Hadjar, acoperite cu grozame şi ciulini, urmat de cei trei elefanţi care tropăiau voios în urma lui ca să se dezmorţească. Totul era nou pentru călătorii noştri, căldura uscată şi tonică, vegetaţia mărăcinoasă şi parfumată – mirt, arbuşti de fistic, acante, isop – pînă şi turmele de capre cu păr lung care

fugeau în neorînduială din calea elefanților. Ce să mai spunem despre spaima sărmanilor beduini din insulă, văzînd alaiul bogat, însoțit de monștri necunoscuți? Au trecut prin fața unor corturi închise ermetic, în care se ascunseseră pînă și cîinii, într-un sat ce părea pustiu deși era limpede că sute de ochi îi urmăreau prin despicăturile pînzei, prin crăpăturile ușilor și obloanelor. Se apropiau de vîrful muntelui, aflat în bătaia unui vînt atît de rece, încît au început să dîrdîie cu tot efortul urcușului, cînd deodată un copil frumos, înveșmîntat în negru, le-a tăiat calea, spunînd simplu:

– Tatăl meu, Rabi Rizza, vă așteaptă. Și făcînd stînga-mprejur, a preluat cu autoritate conducerea convoiului. În circul stîncos, smălțuit cu crini de pădure, corturile joase ale nomazilor alcătuiau un fel de carapace violetă de o formă neregulată, pe care vîntul o făcea să salte și să coboare, de ai fi zis că răsufla o ființă vie.

Înfășurat în văluri albastre și încălțat cu sandale, Rabi Rizza i-a întîmpinat pe călători lîngă un foc de eucalipt. După urările de bun venit, s-au așezat cu toții în jurul focului. Taor înțelesese că avea de-a face cu un conducător, un stăpîn, pe scurt, un egal. Dar în același timp, nu-și credea ochilor văzînd atîta sărăcie. În mintea lui, sărăcia se confunda cu robia și bogăția cu aristocrația, astfel că se străduia cu greu să le despartă. Rizza a avut grijă să nu pună nici un fel de întrebări asupra locului de baștină al oaspeților și nici asupra țintei călătoriei lor. Nu s-au rostit, de-o parte și de alta, decît urări de bine și politețuri. Dar nu mică i-a fost mirarea lui Taor văzînd cum un copil i-a înfățișat lui Rizza un ulcior cu făină de grîu obișnuită, o cană cu apă și o ulcică cu sare. Șeful cu mîna lui a plămădit un aluat și, așezîndu-l pe o piatră plată, i-a dat forma unei turte rotunde și destul de groase. A scobit puțin nisipul în fața lui, aruncînd cu o lopățică cenușă încinsă și jeratic pe care a așezat turta. Apoi a acoperit-o cu o mînă de vreascuri cărora le-a dat foc. După ce prima vîlvătaie s-a stins, a întors turta pe partea cealaltă și a acoperit-o din nou cu vreascuri. În cele din urmă a scos-o din scobitura făcută în nisip și a curățat-o cu o ramură de grozamă, ca să îndepărteze cenușa care o înnegrea. În sfîrșit, a frînt-o în trei bucăți, întinzîndu-i o bucată lui Taor și alta lui Siri. Obișnuiți cu fas-

tul unei bucătării rafinate, pregătite de o armată de şefi şi de ucenici bucătari, prinţul din Mangalore, stînd jos pe pămînt, s-a ospătat pentru întîia dată cu o pîine fierbinte şi cenuşie, zdrobind în dinţi fire de nisip.

Ceaiul verde de mentă, cu zahăr din belşug, turnat de sus în ceşcuţe minuscule i-a amintit obiceiuri culinare mai cunoscute. Dar, după o tăcere prelungită, Rizza a început să vorbească. Zîmbetul uşor care-i însoţea cuvintele şi lucrurile simple, din realitatea imediată de care era vorba – călătoria, hrana, băutura – te-ar fi putut face să crezi că reînnoda firul banalităţilor înşirate pînă atunci. Dar curînd Taor a înţeles că aici era vorba de cu totul altceva. Învăţătorul le spunea o poveste, o fabulă, un apolog al cărui tîlc Taor nu-l pătrundea decît pe jumătate, ca şi cum ar fi întrezărit cu greu într-o masă sticloasă o învăţătură care se potrivea cu cazul său, în timp ce povestitorul nu ştia mai nimic despre el.

– Strămoşii noştri, primii beduini, a început el, nu erau nomazi aşa cum sîntem noi astăzi. Şi cum ar fi putut fi ? Cum ar fi putut părăsi grădina plină cu roade bogate şi zemoase în care-i aşezase Domnul ? Era de-ajuns să întindă mîna ca să culeagă fructele cele mai gustoase, sub greutatea cărora se îndoiau ramurile celor mai feluriţi pomi. Căci în livada minunată nu erau doi arbori la fel care să dea roade aidoma.

Îmi vei spune poate : există încă în anumite oaze şi oraşe grădini de basm, asemenea aceleia de care îţi vorbesc. La ce bun atunci, în loc să ne facem sălaş în ele şi să le luăm în stăpînire, la ce bun aşadar să ostenim fără încetare străbătînd pustiul, în urma turmelor noastre ? Într-adevăr, la ce bun ? Iată marea întrebare al cărei răspuns cuprinde toată înţelepciunea. Răspunsul este acesta : roadele grădinilor din zilele noastre nu se aseamănă cîtuşi de puţin cu acelea din care se hrăneau strămoşii noştri. Roadele zilelor noastre sînt grele şi întunecate. Cele ale primilor beduini erau uşoare şi luminoase. Ce înseamnă asta ? Pentru noi cei de azi, decăzuţi şi degeneraţi, e aproape cu neputinţă să înţelegem cum era viaţa strămoşilor noştri ! Gîndeşte-te numai că am ajuns să considerăm ca firească zicala îngrozitoare : „Burta înfometată n-are urechi“. Ei bine, în timpul de care îţi vorbesc, burta înfometată de hrană şi urechile înfometate de cunoaştere, erau

unul și același lucru, căci aceleași roade potoleau cele două feluri de foame. Într-adevăr, fructele nu se deosebeau doar prin formă, gust și culoare. Se deosebeau și prin cunoștința pe care o dădeau. Unele dobîndeau cunoașterea plantelor și a animalelor, altele pe aceea a matematicii, exista fructul geografiei, al artelor muzicale, al arhitecturii, al dansului, al astronomiei și încă multe altele. Și pe lîngă cunoștințe, dăruiau celor ce le mîncau virtuțile corespunzătoare: navigatorilor – curajul, bărbierilor-chirurgi – blîndețea, istoricilor – cinstea, teologilor – credința, medicilor – devotamentul, pedagogilor – răbdarea. În vremea aceea, omul era părtaș la dumnezeiasca simplitate. Trupul și sufletul erau o singură alcătuire. Gura era un templu viu – înconjurat cu purpură, cu dublul său șir de scăunele de smalț așezate în semicerc, cu fîntînile de salivă și hornurile nărilor – cuvintele ei erau hrană, hrana învățătură, adevărul putea fi mîncat și băut, iar roadele pămîntului zideau idei, precepte, evidențe...

Căderea omului a rupt adevărul în două: pe de o parte, cuvinte goale, lipsite de miez și de adevăr, de valoare nutritivă. Pe de altă parte, o hrană compactă, grea, opacă și grasă care întunecă mintea și te potcovește cu fălci căzute și burdihan!

Ce-i de făcut atunci? Noi, nomazii deșertului, am ales frugalitatea extremă îmbinată cu cea mai spirituală dintre activitățile fizice: mersul pe jos. Mîncăm pîine, smochine, curmale și produse ale turmelor noastre, lapte, unt curat, arareori brînză, iar carne și mai rar. Și mergem. Picioarele ne ajută să gîndim. Ritmul pașilor ne determină meditația. Picioarele noastre mimează înaintarea unui spirit căutător de adevăr, adevăr modest, firește, frugal precum ne e și hrana. Încercăm să remediem ruptura dintre hrană și cunoaștere, străduindu-ne să le păstrăm pe amîndouă într-o extremă simplitate, încredințați că, rafinîndu-le, n-am face decît să adîncim prăpastia dintre ele. Bineînțeles, nu nădăjduim că le-am putea împăca bizuindu-ne doar pe puterile noastre. Nu. Pentru această regenerare ar fi nevoie de o putere mai presus decît cea omenească, o putere în adevăr dumnezeiască. Dar, iată, noi așteptăm această revoluție și prin frugalitatea și lungile noastre marșuri prin pustiu, dobîndim, credem noi, dispoziția cea mai potrivită pentru a o înțelege, a o primi și a ne-o însuși, fie că s-ar petrece mîine sau peste douăzeci de veacuri.

Taor nu a înțeles nici pe departe acest discurs. Era pentru el ca o aglomerare de nori negri, amenințători și de nepătruns, dar brăzdați de fulgere care dezvăluiau preț de o clipă crîmpeie de peisaje, perspective abisale. N-a înțeles esența discursului, dar l-a păstrat întreg în inimă, bănuind că va căpăta pentru el un tîlc profetic pe măsura desfășurării călătoriei. În orice caz, nu se mai îndoia că rețeta rahatului cu fistic – pentru care, în principiu, își părăsise palatul din Mangalore – se estompa, căpăta înfățișarea unei himere, care-l smulsese din paradisul său pueril, sau devenea un fel de simbol a cărui semnificație urma s-o descifreze.

Ambițiosul Siri Akbar la rîndul lui, cu totul străin de preocupările alimentare ale stăpînului său, nu reținuse din întîlnirea cu Rizza decît o singură învățătură, dar care-i răsturna întregul edificiu mental. Descoperise posibilitatea de a îmbina mobilitatea – laolaltă cu sprinteneala și deposedarea pe care aceasta le cere – cu voința neîmpăcată de putere și de pradă. Rizza, ce-i drept, nici nu pomenise despre asta. Dar Siri îi scrutase pătimaș asprimea ascetică a chipului, înfățișarea sălbatică a însoțitorilor săi, trupurile lor slabe – pe care le ghiceai neobosite și rezistente la suferință –, zărise în umbra corturilor siluetele femeilor acoperite de văluri și strălucirea întunecată a armelor. Totul exprima forța, viteza, o aviditate cu atît mai de temut cu cît se însoțea cu un dispreț total pentru bogății și pentru confortul lor.

De aceea Taor și Siri au descoperit cu uimire, schimbînd păreri la bordul *Yasminei*, că, părăsind insula Dioscorida – unde nu se despărțiseră nici o clipă –, duceau cu ei idei, imagini și impresii cu totul diferite. Deși, în aparență, făceau aceeași călătorie, se îndepărtau unul de altul din zi în zi.

Observație care i se potrivea încă și mai bine, desigur, Yasminei, micuței elefănțele albinoase cu ochi albaștri. Închisă timp de patruzeci de zile în cala mișcătoare a corăbiei care-i purta numele, crezuse de mai multe ori că va muri, mai cu seamă în timpul cumplitei furtuni. Apoi, i s-a strecurat sub picioare pasarela care-i îngăduia să iasă și s-a trezit, zăpăcită, alături de Jina și de Asura, tovarășii ei dintotdeauna. Dar unde erau ceilalți doi, Bohdi și Vahana? Și ce ciudat era pămîntul cel nou, uscat, nisipos, cu pante abrupte, acoperit

doar deo vegetație mărăcinoasă! Încă și mai ciudați locuitorii pe care-i întîlnise, nu doar prin veșmintele, trupurile sau chipurile lor, ci prin privirile uimite, pline de teamă și de admirație, pe care le îndreptau către elefanți, animale necunoscute în insula Dioscorida. Cele trei pahiderme făcuseră senzație în fiecare din satele străbătute. Femeile o luaseră la fugă și se zăvorîseră în case împreună cu copiii mici. Bărbații n-au dat semn de uimire. Dar o escortă de adolescenți însoțise impunătorul alai, avînd uneori și instrumente muzicale. Și isteață cum era, Yasminei nu i-a trebuit mult să-și dea seama că, deși mai mică decît tovarășii săi, stîrnea mai multă curiozitate decît ei, ba chiar o curiozitate mai respectuoasă, mai spirituală, datorată perilor ei albi ca zăpada, înduioșată de irisul azuriu, adîncită de rubiniul arzător al pupilelor. Mai puțin masivă, mai ușoară, dar albă, azurie și roșie, culegea omagiile unei elite. Și atunci, în inima ei naivă, s-a născut un sentiment nou și îmbătător trufia, care avea s-o ducă departe, foarte departe, mai departe decît de obicei.

Astfel, navigau pe același vas prințul, sclavul și elefănțica, purtînd fiecare vise diferite dar la fel de nelămurite și de infinite.

*

* *

Traversarea a durat douăzeci și nouă de zile, și nici un eveniment remarcabil n-a venit să tulbure defilarea lentă a coastelor de un galben ocru, pe care le zăreai uneori încremenite sub un soare torid – la tribord Arabia, la babord Africa – înveselite de înălțimi vulcanice, de golfuri adînci sau de guri de rîuri secate.

S-au apropiat în sfîrșit de Elat, port idumeean ascuns în golful Akaba, unde-i aștepta o surpriză cu adevărat senzațională. Musului de pe *Jina*, cățărat în vîrful catargului principal, i s-a părut cel dintîi că recunoaște o siluetă familiară printre corăbiile ancorate în port. Oamenii s-au adunat în grabă la prora celor trei corăbii. Curînd evidența a spulberat orice îndoială: era într-adevăr *Vahana*, dispărut odată cu marea furtună și așteptîndu-și cuminte și nevătămat tovarășii.

Mare a fost bucuria reîntîlnirii. Cei de pe *Vahana*, convinşi că restul flotei le-o luase înainte, se grăbiseră s-o ajungă. În realitate, ajunseseră ei cei dintîi; de trei zile aşteptau la Elat şi începeau chiar să se întrebe dacă, din nefericire, celelalte corăbii nu fuseseră cumva înghiţite de furtună.

Au trebuit totuşi să pună punct îmbrăţişărilor şi povestirilor şi să înceapă debarcarea elefanţilor şi a mărfurilor. Din nou, alaiul neobişnuit a prilejuit adunarea unei mulţimi de gură-cască şi tot Yasmina – sfielnică, dar în sinea ei strălucind de bucurie – a primit din nou laudele cele mai alese. Călătorii au hotărît să poposească la porţile oraşului, luîndu-şi răgaz pentru o binemeritată odihnă. În timpul acestei scurte şederi, un prim diferend apărut între prinţul Taor şi Siri Akbar, i-a descoperit celui dintîi în ce măsură scavul său – dar n-ar fi trebuit să spună mai degrabă „fostul său sclav“ ? – se schimbase de cînd plecaseră din Mangalore. Fără îndoială cerinţele navigaţiei şi grija pentru corăbiile risipite pe mare putuseră justifica anumite libertăţi pe care şi le îngăduise şi ordinele pe care le dăduse fără să-l consulte măcar să-l informeze pe Taor. Dar acum, cînd oamenii şi animalele se aflau din nou împreună pe uscat, formînd o caravană ce se îndrepta spre miazănoapte – trebuiau socotite cam douăzeci de zile pînă la Betleem, satul despre care vorbeau prorocii pustiei – era de presupus, dimpotrivă, că întreaga autoritate urma să revină unuia singur, în mod evident prinţul Taor. Aşa gîndeau cu toţii, şi Siri Akbar în primul rînd, dar ideea era departe de a-i fi pe plac. De aceea s-a înfăţişat lui Taor a treia zi după sosire cu un discurs care l-a lăsat pe primul cu totul perplex. Cele patru corăbii urmau să aştepte cîteva săptămîni – cîteva luni chiar – întoarcerea caravanei. Importanţa lor era vitală pentru a asigura întoarcerea expediţiei la Mangalore, odată cu musonul de vară. O mică trupă trebuia să rămînă la bord, să le păzească. Toate acestea le ştia şi Taor. Dar a tresărit atunci cînd Siri i-a propus să preia el comanda acestor oameni şi deci să rămînă la Elat. Era o misiune de încredere, de bună seamă, dar nu presupunea nici o iniţiativă, nici o calitate mai deosebită de autoritate sau de inteligenţă, era o simplă misiune de pază. În vreme ce călătoria către miazănoapte avea să fie în mod obligatoriu presărată cu riscuri şi cu surprize. Cum se putuse oare gîndi Siri, slujitor credincios al stăpînului său, să nu-l urmeze ?

Uimirea și durerea lui Taor s-au citit atît de limpede pe chipul său, încît Siri a fost nevoit să bată în retragere. A mai încercat să argumenteze, dar fără prea mare putere de convingere, că riscul cel mai mare pentru prinț și însoțitorii săi ar fi să nu mai găsească la Elat corăbiile care să-i ducă înapoi acasă, și deci nici o măsură de precauție nu era de prisos pentru a preîntîmpina această primejdie. Taor i-a replicat în schimb că fidelitatea și vitejia paznicilor rămași în port îi dădeau deplină siguranță și că n-ar fi acceptat niciodată ca Siri să se despartă de el.

Cînd scavul s-a îndepărtat, durerea îi schimonosea chipul.

Incidentul l-a pus pe gînduri pe Taor care, hotărît, își lepăda tot mai mult naivitatea de cînd plecase de la curte. Din zi în zi, se îndeletnicea cu o operație care nu i-ar fi trecut niciodată prin minte la Mangalore și care, de altfel, este cu totul străină celor puternici: să se pună în locul celorlalți și să ghicească ce gîndesc, ce simt, ce plănuiesc. Or această încercare aplicată în cazul lui Siri descoperise abisuri în ochii lui Taor. Înțelesese că abnegația și fidelitatea absolută pe care acesta i le arătase nu decurgeau în mod necesar din firea lui – așa cum crezuse pînă atunci măcar implicit –, dar că în el își puteau face loc calcule, șovăieli, ba chiar și trădarea. Înfățișîndu-i planul de a rămîne cu corăbiile la Elat, Siri îi deschisese definitiv ochii stăpînului său. Devenit neîncrezător și făcîndu-și tot felul de idei, Taor a ajuns să se întrebe dacă Siri nu dorise să rămînă stăpîn pe corăbii ca să le echipeze în folosul său și să le exploateze pentru navigația de coastă pînă la întoarcerea caravanei. Cine știe dacă nu-i trecuse prin minte să se apuce de piraterie, activitate deosebit de rodnică în Marea Roșie? Și cine putea pune mîna în foc că, întors de la Betleem, Taor și-ar mai găsi mîndra flotilă așteptîndu-l cu credință în portul Elat?

În sfîrșit, au pornit la drum. Dar, legănat în ritmul pașilor elefanților, Taor tot frămînta în minte aceste bănuieli sinistre. Relațiile lui cu Siri se schimbaseră, nu atît alterate, cît maturizate, mai adulte, mai lucide, plămădite din resentimente și îngăduință, veșnic amenințate de acea parte de libertate și de taină aflată în orice făptură, într-un cuvînt adevărate relații de la om la om.

Primele zile ale înaintării lor lente către miazănoapte n-au fost marcate de nici un incident vrednic de luat în seamă. Nu se afla ţipenie de om şi nici urmă de vegetaţie pe pămîntul roşietic, sculptat de ape dispărute cu multe mii de ani în urmă, pe care elefanţii călcau greoi. Dar pe măsură ce înaintau, pămîntul se acoperea de verdeaţă, în vreme ce relieful mai accidentat silea coloana să şerpuiască prin defileuri sau să urmeze albia secată a vreunui rîu. Dar cu adevărat impresionante erau formele monumentale şi sugestive pe care le închipuiau falezele, vîrfurile ascuţite ale munţilor, stîncile verticale. La început, oamenii îşi arătau rîzînd unii altora cai cabraţi, struţi cu aripile desfăcute, crocodili. Apoi, la căderea serii, au tăcut înfioraţi, trecînd pe sub balauri, sfincşi, sarcofage uriaşe. A doua zi s-au trezit într-o vale de malachit de un verde minunat, mat şi adînc, şi care nu era alta decît renumita „vale a făurarilor" unde, după cum grăieşte Scriptura, optzeci de mii de oameni scoseseră din măruntaiele pămîntului minereul destinat ridicării templului din Ierusalim. Această vale conducea către un circ închis, faimoasele mine de aramă ale Regelui Solomon. Acum erau pustii şi însoţitorii lui Taor au putut să pătrundă în labirintul galeriilor, să alerge pe treptele tăiate în stîncă, să se cufunde, coborînd pe scările şubrede de lemn, în puţuri fără fund şi să se întîlnească în sfîrşit strigînd în sălile imense, sub bolţile luminate fantastic de făclii în care răsuna ecoul.

Taor n-a înţeles de ce vizita în această lume subpămînteană unde generaţii de oameni trudiseră şi suferiseră îi umplea inima de sumbre presimţiri.

Şi-au continuat drumul către nord. Relieful se netezea pe măsură ce pămîntul îşi redobîndea culoarea cenuşie. Stînci teşite aidoma unor dale se întindeau pretutindeni, acoperind în cele din urmă pămîntul cu pietre netede şi plate. Deodată, la orizont, s-a ivit silueta unui copac cum Taor şi însoţitorii lui nu mai văzuseră vreodată. Trunchiul, brăzdat adînc, părea enorm în comparaţie cu înălţimea arborelui, destul de oarecare. L-au măsurat din curiozitate şi au aflat că avea o circumferinţă de o sută de picioare. Iar coaja cenuşie, cu crestături adînci, se dovedea ciudat de moale şi de fragedă, lăsîndu-se pătrunsă de lama unui cuţit fără să opună nici cea

mai mică rezistență. Ramurile desfrunzite în acest anotimp se răsfirau către cer scurte și chircite, ai fi zis niște cioturi care cerșeau îndurare. Totul îți dădea impresia de simpatic și urît, un monstru blînd și dizgrațios care cîștigă atunci cînd îl cunoști îndeaproape. Au aflat mai apoi că arborele se numea baobab, copac african al cărui nume tălmăcit înseamnă „o mie de ani", deoarece longevitatea lui este fabuloasă.

Or acest baobab era o santinelă în avanpost dintr-o pădure de aceeași esență, în care caravana s-a afundat în zilele următoare, pădure rară, fără tufișuri, lipsită de vegetația care crește de obicei pe sub copaci, a cărei singură taină se reducea la inscripțiile enigmatice de pe trunchiul anumitor copaci, de regulă cei mai impunători prin vîrstă și volum. Scoarța moale fusese crestată, fiecare tăietură fiind întărită printr-o vopsea de culoare neagră, ocru sau galbenă, pietricele multicolore îngropate în lemn alcătuiau mozaicuri rotindu-se în jurul trunchiului sau înălțîndu-se în spirală pînă în vîrf. Nu puteai recunoaște nicăieri nici chip, nici siluetă de om sau animal. Era un grafism pur abstract, dar atît de rafinat, de desăvîrșit, încît te puteai întreba dacă nu mai avea și un alt sens, dincolo de frumusețe.

Un arbore cu adevărat impunător, apărut deodată în calea lor, i-a silit, prin măreața-i frumusețe, să stea în loc. Era de curînd împodobit cu frunze, liane, flori meșteșugit înlănțuite, care înveșmîntau bogat trunchiul și se prelungeau către ramuri. Semnificația religioasă a acestor podoabe părea evidentă, căci arborele uriaș, impodobit asemenea unui idol care-și ridica spre cer ramurile cu mii de degete ca niște brațe înspăimîntate, era deopotrivă templu, altar și catafalc.

– Cred că înțeleg, a șoptit Siri.

– Ce-ai înțeles ? l-a întrebat prințul.

– E doar o ipoteză, dar o vom verifica

A poruncit să vină un îngrijitor de elefanți, un băiat suplu și sprinten ca o maimuță, și i-a vorbit în șoaptă arătîndu-i vîrful copacului. Tînărul a făcut semn că a înțeles și a început să se cațere, slujindu-se de asperitățile scoarței. În acea clipă, toți membrii caravanei care urmăreau operațiunea în tăcere, au fost frapați de o analogie : îngrijitorul se cățăra pe trunchiul arborelui ca și cum s-ar fi suit pe elefantul său, deoarece, în-

tr-adevăr, nu puteai găsi asemănare mai evidentă decît aceea dintre un elefant și acest baobab, cu uriașul său trunchi cenușiu și ramurile subțiratice care se înălțau asemenea unor trompe, un elefant vegetal, așa cum ai fi putut spune că elefantul nu era decît un baobab animal.

Tînărul ajunsese în vîrful trunchiului, de unde se desfăceau toate ramurile. A părut că dispare într-o scobitură de unde a ieșit de îndată și a început să coboare, grăbindu-se în mod evident să fugă de ceea ce descoperise. A sărit pe pămînt, a alergat către Siri, vorbindu-i în șoaptă. Siri încuviința din cap.

– E așa cum presupuneam, i-a spus lui Taor. Trunchiul este gol ca un horn și slujește drept mormînt pentru oamenii acestui ținut. Copacul este astfel împodobit fiindcă de curînd un cadavru a fost introdus în trunchi, ca o sabie în teacă. Din vîrful trunchiului, i se poate vedea chipul îndreptat către cer. Baobabii împodobiți pe care i-am întîlnit sînt tot atîtea morminte vii aparținînd unui trib de care auzisem vorbindu-se la Elat, baobalișii, ceea ce ar însemna „copiii sau fiii baobabului". Ei nutresc un adevărat cult pentru acest arbore pe care-l consideră ca fiind strămoșul lor, și în sînul căruia doresc să se întoarcă după moarte. Fapt este că miezul copacului, în creșterea sa lentă, încorporează carnea și oasele mortului, care astfel continuă să trăiască o existență vegetală.

În ziua aceea nu s-a mers mai departe și tabăra a fost instalată chiar la poalele uriașei necropole. Și toată noaptea, ciudata pădure de morminte vii i-a învăluit pe călătorii adormiți cu o pace grea, întunecată, sepulcrală, din care s-au trezit odată cu primii zori, răvășiți și tremurînd, ca sculați din morți. Tot atunci s-a răspîndit și vestea unei nenorociri care l-a lăsat pe Taor fără glas: Yasmina dispăruse!

La început s-a crezut că fugise deoarece, din porunca lui Taor, în timpul nopții nu era legată, rămînînd alături de ceilalți elefanți din pur spirit gregar. Pe de altă parte, era greu de închipuit că niște străini ar fi putut s-o ia cu forța, fără zgomot. Era clar că nici ea nu se împotrivise. A trebuit totuși admisă intervenția răpitorilor, de vreme ce cele două coșuri uriașe cu petale de trandafiri pe care le transporta ziua, dar de care era despovărată noaptea, dispăruseră odată cu ea. O

singură concluzie se impunea: răpirea se făcuse cu complicitatea şi consimţămîntul Yasminei.

Au fost întreprinse de îndată cercetări pe cercuri concentrice, în jurul locului unde poposiseră elefanţii, dar pe pămîntul tare şi pietros nu se zărea nici o urmă. Cum era şi normal, prinţul însuşi a găsit primul indiciu. A fost auzit scoţînd un strigăt în timp ce fugea, apoi s-a aplecat şi a cules între degetul mare şi arătător ceva uşor şi fragil ca un fluture : o petală de trandafir. A ridicat-o deasupra capului ca s-o vadă toată lumea.

– Blînda Yasmina, a spus el, ne-a lăsat ca s-o găsim pista cea mai fină şi mai parfumată. Căutaţi prieteni, căutaţi petale de trandafiri! Sînt mesaje ale elefănţelei mele albe cu ochi albaştri. Ofer o recompensă pentru fiecare petală adunată de pe jos.

De îndată, mica ceată s-a risipit cu nasul în pămînt, şi auzeai cînd şi cînd strigătul de biruinţă al aceluia care se grăbea să alerge de îndată la prinţ ca să-i înmîneze preţiosul indiciu, primind în schimb un bănuţ. Cercetările mergeau totuşi greu şi, la căderea nopţii, erau la mai puţin de două ore de mers de tabăra unde rămăsese cea mai mare parte a grupului, împreună cu bagajele şi cu elefanţii.

Aplecîndu-se să culeagă o a doua petală, Taor a auzit şuierîndu-i deasupra capului o săgeată care s-a înfipt vibrînd în trunchiul unui smochin. Le-a poruncit tuturor să se oprească şi să se adune. Îndată iarba şi copacii au prins viaţă în jurul călătorilor, şi s-au trezit înconjuraţi de o mulţime de oameni cu trupurile vopsite în verde, înveşmîntaţi cu frunze, purtînd pe cap fructe şi flori. „Baobalişii!“ a şoptit Siri. Erau cam la cinci sute şi-şi îndreptau cu toţii arcul şi săgeţile către intruşi. Orice împotrivire era zadarnică. Taor a ridicat mîna dreaptă, gest universal care înseamnă pace şi dorinţă de dialog. Apoi Siri, însoţit de una dintre călăuzele recrutate la Elat, s-a îndreptat către rîndurile de arcaşi care s-au deschis înaintea lor. S-au făcut nevăzuţi, reapărînd de-abia după două ore bune.

– De necrezut, a spus Siri. Am întîlnit pe unul dintre conducătorii lor, care trebuie să fie şi mare preot. Organizarea tribului lor mi s-a părut destul de vagă. Nu ne bucurăm de o

primire prea rea, deoarece sosirea noastră coincide în mod providențial cu învierea zeiței Baobama, mama baobabilor și bunica baobalișilor. Poate fi doar o coincidență... Doar dacă dispariția Yasminei noastre nu joacă vreun rol în această așazisă înviere. O vom afla în curînd. Am cerut să ni se îngăduie să-i aducem un omagiu Baobamei. Templul său se află la două ore de mers.

– Dar Yasmina ? a întrebat Taor cu îngrijorare.

– Tocmai asta este, a răspuns Siri cu un aer misterios, nu m-ar mira s-o găsim foarte curînd.

Cînd micul grup a pornit, înconjurat, urmat și precedat de o armată de oameni verzi înarmați cu arcuri amenințătoare, se asemăna, din păcate, cu o mînă de prizonieri duși cu forța de învingătorii lor și cam asta era și impresia lui Taor și a însoțitorilor săi.

Templul Baobamei ocupa un spațiu delimitat de patru baobabi, dispuși în formă de pătrat și alcătuind stîlpii edificiului. Avea de altfel înfățișarea unei colibe destul de încăpătoare, împodobită din abundență cu motive asemănătoare acelora pe care Taor și însoțitorii săi le văzuseră mai înainte pe copacii-sicrie. Acoperișul gros de stuf și pereții din șipci subțiri, fără ferestre, năpădiți de o abundență de plante cățărătoare – iasomie, holboră, pasiflora –, totul contribuia în chip vădit să creeze și să mențină o umbră plăcută, răcoroasă. Bărbații înarmați s-au oprit la o oarecare distanță astfel încît în preajma templului nu se aflau decît muzicanți, suflători în fluiere de stuf, toboșari care loveau cu degetele lor uscate ca niște bețe o piele de antilopă întinsă pe o tigvă, sau oameni orchestră care-și agitau frenetic brațele și picioarele încărcate de clopoței, capul acoperit cu discuri de alamă, mîinile trosnind de castaniete. Taor și alaiul său au înaintat sub un baldachin de bambus îmbrăcat în verdeață, care străjuia intrarea în templu. Înăuntru, pătrundeai mai întîi într-un fel de vestibul care slujea deopotrivă drept cameră a tezaurului și garderobă sacră. Puteai vedea, agățate pe pereți sau așezate pe șevalete, frîie uriașe, clopote de aur, șei brodate, baldachine cu franjuri, căpestre de argint, un harnașament somptuos și uriaș; cu acest echipament zeița devenea o raclă vie. Dar deocamdată, Baobama era complet goală și nu mică a fost uimirea vizita-

torilor cînd, urcînd trei trepte pentru a ajunge pe o estradă, au descoperit-o pe Yasmina în persoană, culcată pe un aşternut de petale de trandafiri, cu ochii tulburi de voluptate. S-ar fi spus că îi aştepta, după nuanţa de sfidare şi de ironie care i se citea în priviri. În umbra aurită, doar două mari pa-nouri din fibre, acţionate din exterior, se mişcau legănîndu-se uşor de plafon, pentru a răcori atmosfera. Au urmat cîteva clipe de reculegere. Apoi Yasmina şi-a desfăcut trompa şi, cu extremitatea fină şi precisă ca o mînă mică, a cules dintr-un coş o curmală umplută cu miere pe care şi-a aşezat-o pe limba fremătătoare. Atunci prinţul s-a apropiat, a deschis un săculeţ de mătase şi a presărat pe culcuş un pumn de petale de trandafir, acelea pe care el şi tovarăşii săi le adunaseră şi care-i călăuziseră pînă aici. Era un gest de omagiu şi de supunere. Aşa l-a înţeles şi Yasmina. Cum Taor se afla destul de aproape, şi-a întins trompa către el şi i-a atins obrazul cu extremitatea ei, gest tandru şi dezinvolt totodată, care însemna deopotrivă afecţiune, rămas bun şi o senină acceptare a destinului. Taor a înţeles că elefănţica lui preferată, zeificată datorită afinităţii dintre pahiderme şi baobabi, promovată la o demnitate supraomenească, adorată de întreg poporul ca mamă a arborilor sacri şi bunică a oamenilor, pe scurt a înţeles că Yasmina era definitiv pierdută pentru el şi pentru ai lui.

A doua zi, au pornit mai departe către Betleem, însoţiţi doar de cei trei elefanţi masculi.

*

* *

Întîlnirea era fatidică, necesară, scrisă de la începutul timpurilor în stele şi în esenţa lucrurilor: ea a avut loc la Etam, un ţinut ciudat, susurînd de murmurul izvoarelor, brăzdat de grote, acoperit de ruine, ţinut pe unde a trecut Istoria, răvăşind totul în cale fără să lase însă vreun semn inteligibil, asemenea acelora care sînt răniţi la faţă, îngrozitor de desfiguraţi, dar incapabili să povestească ceva. Întrevederea între cei trei care se întorceau de la Betleem pe jos, pe cal sau pe cămilă – şi cel ce se îndrepta către satul plin de har cu elefanţii săi, a fost scăldată de o lumină blîndă şi pătrunzătoare.

S-au regăsit în chip firesc lîngă cele trei lacuri artificiale cunoscute sub numele de *băile lui Solomon*, tocmai cînd se pregăteau, la capătul unei zile călduroase și prăfoase, să coboare în apă pe treptele tăiate în piatră. Și deodată, prin forța afinității tainice dintre cele patru călători, s-au recunoscut. S-au salutat, apoi s-au ajutat unul pe altul să se spele, ca și cum s-ar fi botezat reciproc. După aceea s-au despărțit pentru a se reîntîlni la căderea nopții, după cum se înțeleseseră, în jurul unui foc din lemne de salcîm.

– L-ați văzut ? a fost prima întrebare pusă de Taor.

– L-am văzut, au rostit împreună Gaspar, Melhior și Baltazar.

– E un prinț, un rege, un împărat înconjurat de un alai bogat ? a mai voit să știe Taor.

– E un prunc născut pe paie într-un grajd, între un bou și un măgar, au răspuns cei trei.

Prințul din Mangalore a rămas mut de uimire. Trebuia să fie undeva o neînțelegere. Cel pe care pornise să-l caute era Cofetarul Divin, împărțitorul unor prăjituri atît de gustoase încît nu-ți mai trebuia nici o altă hrană.

– Vă rog să nu mai vorbiți toți deodată, a mai spus el, căci n-am să înțeleg nimic.

Apoi, întorcîndu-se către cel mai vîrstnic, l-a rugat să vorbească el cel dintîi.

– Povestea mea e lungă, și n-aș ști de unde să încep, a spus Baltazar, mîngîindu-și îngîndurat barba albă. Aș putea să-ți povestesc despre un anumit fluture din copilăria mea pe care am crezut că-l deslușesc în cer, la celălalt capăt al vieții mele. Preoții îl distruseseră dar se pare că a înviat. Mai e și Adam, doi Adam chiar, dacă iei bine seama, cel alb de după cădere, a cărui piele virgină seamănă cu un pergament spălat, și Adam cel negru, dinaintea căderii, acoperit de semne și desene asemenea unui manuscris miniat. Mai e și arta greacă dedicată cu totul zeilor, zeițelor și eroilor, precum și o artă mai umană, mai familiară pe care o așteptăm cu toții și al cărui precursor va fi, fără doar și poate, tînărul meu prieten, pictorul babilonian Asur.

Toate acestea trebuie să-ți pară foarte încurcate, ție, care vii de tare departe cu elefanții tăi încărcați de dulciuri. De

aceea mă voi limita la esenţial. Află deci că, împătimit pentru meşteşugul desenului, picturii şi sculpturii încă din copilărie, m-am lovit mereu de ostilitatea neînduplecată a slujitorilor religiilor care urăsc orice imagine sau reprezentare artistică. Nu sînt singurul în această situaţie. Am fost la Irod cel Mare. Tocmai înecase în sînge o răscoală pusă la cale de preoţii săi, al cărei temei fusese un vultur de aur, aşezat din porunca regelui deasupra porţii principale a templului din Ierusalim. Vulturul a pierit. La fel şi preoţii. Aceasta este cumplita logică a tiraniei. Am nădăjduit mereu să nu-i cad pradă. Am vrut să merg pînă la originea acestei drame, unica origine, care se află în cea dintîi pagină a Bibliei. Găsind scris că Dumnezeu l-a făcut pe om după chipul şi asemănarea sa, am înţeles că nu era vorba despre o vană redundanţă verbală, dar că aceste două cuvinte indicau – ca o linie uşoară, perforată – o ruptură posibilă, ameninţătoare, fatală, care s-a şi produs după căderea în păcat. Deoarece Adam şi Eva s-au făcut vinovaţi de neascultare, asemănarea lor profundă cu Dumnezeu a dispărut, dar tot a rămas o urmă, un chip şi un trup care continuau să fie imaginea de neşters a realităţii divine. De atunci un blestem apasă asupra acestei imagini mincinoase pe care omul decăzut o poartă cu sine, aşa cum un rege detronat s-ar mai juca încă cu sceptrul, devenit o jucărie derizorie. Această imagine fără asemănare este osîndită de cea de-a doua poruncă a Decalogului; împotriva ei se înverşunează clerul meu şi al lui Irod. Dar spre deosebire de Irod, eu nu cred că băile de sînge rezolvă toate dificultăţile. Iubirea pe care o nutresc pentru arte nu mă orbeşte într-atît încît să anulez legea în care m-am născut şi am crescut. Textele sacre rămîn, ele m-au hrănit şi nu le pot nesocoti. Imaginea poate fi, ce-i drept, mincinoasă şi arta impostoare, iar lupta neînduplecată dintre idolatrii şi iconoclaşti se duce chiar în inima mea.

Am ajuns deci la Betleem sfîşiat între teamă şi speranţă.

– Şi ce-ai găsit la Betleem?

– Un prunc culcat pe paie într-un grajd, aşa cum ţi-am spus deja, şi cum tovarăşii mei şi toţi martorii acestei nopţi – cea mai lungă din an – vor mărturisi mereu. Dar acel grajd era şi un templu, dulgherul, tatăl copilului, un patriarh, mama lui, o fecioară, iar copilul un Dumnezeu întrupat, venit în

sărmana noastră fire omenească, iar o coloană de lumină străbătea acoperişul de stuf al adăpostului sărăcăcios. Toate acestea aveau pentru mine un înţeles adînc, erau răspunsul la întrebarea întregii mele vieţi, şi răspunsul consta în imposibila însoţire a contrariilor ireconciliabile. „Cel ce scrutează în adînc tainele Măreţiei dumnezeieşti va fi copleşit de slava ei", a grăit Prorocul[9]. De aceea, pe muntele Sinai, Iahve s-a ascuns într-un nor din faţa ochilor lui Moise. Acum acel nor s-a risipit şi Dumnezeu întrupat într-un copilaş a devenit văzut. Era de ajuns să-l privesc pe Asur ca să văd strălucind pe chipul unui artist aurora unei arte noi. Tînărul meu pictor babilonian era transfigurat de revoluţia ce se înfăptuia sub ochii lui: gestul simplu al unei mame tinere şi sărace, aplecate asupra pruncului nou născut, înălţat deodată la puterea dumnezeiască. Viaţa de zi cu zi cea mai smerită – animalele de povară, uneltele, hambarul – înveşmîntată în veşnicie de raza venită din cer...

Mă întrebi ce-am găsit la Betleem: am găsit împăcarea imaginii cu asemănarea, regenerarea imaginii datorită renaşterii unei asemănări subiacente.

– Şi atunci ce-ai făcut?

– Am îngenunchiat printre ceilalţi: meşteşugari, ţărani, slujnice de la han. Dar, vezi tu, minunea e că fiecare închinare avea un tîlc deosebit. Eu adoram trupul – vizibil, tangibil, fremătător, mirositor – transfigurat prin duh. Căci nu există artă decît în trup. Nu există frumuseţe decît pentru ochi, ureche sau mînă. Şi atît timp cît trupul era blestemat, blestemaţi erau şi artiştii împreună cu el.

În sfîrşit, am aşezat la picioarele Fecioarei blocul de smirnă pe care Maalek, înţeleptul cu o mie de fluturi, îl dăruise copilului ce eram acum o jumătate de veac, ca simbol al trupului ajuns la dumnezeire.

– Şi ce-ai de gînd să faci acum?

– Asur şi cu mine ne vom întoarce la Nipur să aducem vestea cea bună. Vom şti să convingem poporul, dar şi pe preoţi, şi în primul rînd pe bătrînul Şedad, oricît de încremenit ar fi în dogmele lui rigide: imaginea este salvată, chipul şi trupul omului pot fi celebrate de acum încolo, fără teama de a cădea în idolatrie.

Voi reconstrui Baltazareum-ul, dar nu voi mai colecţiona vestigii ale trecutului greco-latin. Nu, ci voi aduna opere moderne, pe care le voi comanda artiştilor mei ca un rege-Mecena, primele capodopere ale artei creştine...

– Arta creştină, a repetat prinţul Taor gînditor. Ce asociere ciudată de cuvinte, şi cît e de greu să închipui creaţia viitoare!

– Dar nu-i nimic surprinzător. A închipui o operă înseamnă deja a începe s-o creezi. Şi, asemenea ţie, nu-mi închipui nimic, pentru că şirul veacurilor virgine mi se deschide sub picioare ca un abis. Poate doar cea dintîi dintre toate operele, cea dintîi pictură creştină, cea care ne priveşte direct pe toţi cei adunaţi aici...

– Şi care va fi această cea dintîi pictură creştină?

– Închinarea Magilor, trei personaje înveşmîntate în aur şi purpură, venite dintr-un Orient fabulos să se prosterne într-un grajd sărăcăcios în faţa unui prunc.

Au urmat cîteva clipe de tăcere, răstimp în care Gaspar şi Melhior s-au asociat viziunii lui Baltazar. Veacurile viitoare li se înfăţişau ca o imensă galerie a oglinzilor în care se reflectau toţi trei, de fiecare dată în interpretarea geniului diferit al fiecărei epoci, dar mereu uşor de recunoscut, un tînăr, un bătrîn şi un negru din Africa.

Apoi viziunea a dispărut, şi Taor s-a întors către cel mai tînăr.

– Prinţe Melhior, i s-a adresat el, îmi eşti apropiat ca vîrstă. În plus, unchiul tău ţi-a luat regatul, iar eu, la rîndul meu, nu sînt deloc sigur că mama îmi va îngădui vreodată să domnesc. De aceea voi asculta cu atenţie frăţească istorisirea pe care o vei face despre noaptea petrecută la Betleem.

– Noaptea de la Betleem, s-a grăbit să precizeze Melhior cu impetuozitatea vîrstei, dar mai întîi cea de la Ierusalim, căci cele două etape ale exilului meu sînt de nedespărţit.

Părăsisem Palmira avînd cîteva idei simple despre dreptate şi putere. Existau, după părerea mea, două feluri de suverani, cei buni şi cei răi. Tatăl meu, Teodem, ilustra tipul regelui bun. Unchiul meu, Atmar, care încercase să mă asasineze şi pusese stăpînire pe regatul meu, era prototipul tiranului. Linia

mea de conduită mi se înfățișa limpede și dreaptă: să caut sprijin, aliați, să ridic o armată, să-mi recuceresc cu sabia regatul lăsat de tatăl meu și, firește, să-l pedepsesc pe uzurpator. Într-o singură noapte – cea a ospățului oferit de Irod – acest frumos program a fost spulberat. Aș vrea ca tuturor prinților care se pregătesc să domnească, să li se citească viața lui Irod ! Ce mai pildă ! Ce mai lecție ! Ce imagine contradictorie poate oferi acest suveran drept, iubitor de pace și înțelept, binecuvîntat de țărani, meșteșugari, de toți cei neînsemnați din regatul său, mare constructor, diplomat abil și care, îndărătul zidurilor din palatul său este un despot ucigaș, torționar, infanticid, un nebun sîngeros. Și nu din întîmplare, nici dintr-o coincidență istorică același cap poartă cele două chipuri ale acestui Janus Bifrons. Este o fatalitate care cere ca orice binecuvîntare coborîtă asupra poporului să fie plătită printr-o ticăloșie săvîrșită la curte. Irod m-a învățat că frica și violența sînt ingredientele inevitabile ale oricărei împărății pămîntești. Și nu doar frica și violența, dar o lepră a caracterului, înspăimîntător de contagioasă, numită josnicie, duplicitate și trădare. Mă crezi, prințe Taor, că stînd o singură dată la masă cu regele Irod și curtea sa, ne-am simțit apoi infectați Gaspar, Baltazar și cu mine ?

– Voi trei infectați de josnicie, duplicitate și trădare ? Vorbește, prințe Melhior, vreau să aflu cum s-a putut întîmpla una ca asta, iar însoțitorii tăi aici de față să te contrazică dacă-vei minți !

– Este o taină îngrozitoare, și o voi purta toată viața, sîngerînd și supurînd în inima mea, căci nu-mi închipui că-și va afla vreodată leac. Iat-o așadar și, într-adevăr, însoțitorii mei să mă scuipe în față dacă voi minți !

Cînd, după ce am sosit la curtea lui Irod, am pomenit de stea și de căutarea noastră, regele, după ce s-a sfătuit cu preoții săi, ne-a indicat Betleemul ca țintă a călătoriei, potrivit unui verset din cartea profetului Miheia care spune: „Și tu, Betleem, țara lui Iuda, nu ești nicidecum cea mai neînsemnată dintre cetățile lui Israel, căci din tine va ieși o Căpetenie, care va fi Păstorul poporului meu Israel“[10]. La cele trei întrebări ai căror purtători sîntem le-a adăugat-o pe cea privind propria-i succesiune, întrebare care-l chinuie în pragul morții.

Ne-a spus că Betleemul trebuie să răspundă şi la această întrebare. Şi ne-a însărcinat, ca ambasadori plenipotenţiari ai săi, să-l recunoaştem pe acest urmaş, să-l cinstim şi apoi să ne întoarcem la Ierusalim şi să-i dăm de ştire. Intenţia noastră era, într-adevăr, să-i respectăm cu lealitate rugămintea, ca să nu se poată spune că acest tiran, mereu înşelat şi umilit, ale cărui crime pot fi explicate fiecare – dacă nu justificate – printr-o trădare, va fi fost înşelat pe patul de moarte, de nişte regi străini pe care i-a primit regeşte. Dar iată că arhanghelul Gabriel, care făcuse pe marele majordom la Iesle, ne-a poruncit să ne întoarcem fără a mai trece pe la Ierusalim, fiindcă, ne-a spus el, Irod plănuia să ucidă Pruncul. Am discutat îndelung asupra liniei de conduită pe care s-o adoptăm. Eu eram pentru respectarea făgăduinţei date. Nu era vorba doar de onoare, dar ştiam bine de ce cruzimi e în stare regele iudeilor cînd se vede batjocorit. Trecînd înapoi pe la Ierusalim, îi potoleam neîncrederea şi puteam preîntîmpina mari nenorociri. Dar Gaspar şi Baltazar stăruiau să ne conformăm ordinelor lui Gabriel. Cînd în sfîrşit, aveam şi noi un arhanghel care să ne lumineze calea! spuneau ei. Eram unu la doi, aşa că eu, cel mai tînăr, cel mai sărac am fost nevoit să adopt punctul lor de vedere. Dar nu fără părere de rău, şi nu cred că mi-o voi ierta vreodată. Aşa că, iată, prinţe Taor, pentru că m-am apropiat de putere, m-am murdărit pentru toată viaţa.

– Dar ai fost apoi la Betleem. Ce învăţăminte ai desprins privind tocmai puterea?

– Arhanghelul Gabriel care veghea la căpătîiul Pruncului, m-a învăţat prin Iesle puterea slăbiciunii, blîndeţea celor nonviolenţi căreia nimic nu-i poate sta împotrivă, legea iertării care nu desfiinţează legea talionului dar o transcende infinit. Fiindcă talionul prescrie ca răzbunarea să nu depăşească jignirea, înfăţişîndu-se ca o stare intermediară între mînia firească şi armonia desăvîrşită. Împărăţia lui Dumnezeu nu va fi nicicînd dăruită odată pentru totdeauna, aici sau acolo. Trebuie să-i făurim cu răbdare cheia, şi cheia sîntem chiar noi. Am pus aşadar la picioarele Pruncului moneda de aur purtînd efigia tatălui meu, regele Teodem. Era singura mea comoară, singurul document doveditor al calităţii mele de moştenitor legal al tronului Palmirei. Despărţindu-mă de ea, am renunţat

la această împărăție pentru a pleca în căutarea aceleia făgăduite de Mîntuitor. Mă voi retrage în pustiu împreună cu credinciosul meu Bahtiar. Vom întemeia o comunitate împreună cu toți aceia care vor dori să ni se alăture. Va fi cea dintîi cetate a lui Dumnezeu, cu totul concentrată în așteptarea Venirii lui. O comunitate de oameni liberi, a căror unică lege comună va fi legea iubirii...

S-a întors apoi către Gaspar care stătea la stînga lui.

– Am rostit cuvîntul iubire. Și-mi dau seama de îndată că prin vocația lui mai mare, mai curată și mai puternică decît a mea, fratele meu african este cu mult mai îndreptățit decît mine să vorbească despre acest sentiment, atît de mare și de nepătruns. Fiindcă, nu-i așa, rege Gaspar, din iubire ți-ai părăsit capitala, pornind la un drum atît de lung spre miazănoapte ?

– Da, din iubire, pentru iubire, lovit de durere din iubire, am străbătut pustiuri, a spus Gaspar, regele Meroei. Dar să nu credeți cumva că am fugit de o femeie care nu mă iubea, nici că am încercat să uit o iubire nefericită. De altfel, cele văzute la Betleem m-ar fi convins de contrariu, dacă aș fi gîndit astfel. Pentru a înțelege, trebuie să ne întoarcem la... tămîie, la modul cum folosisem tămîia într-o noapte cînd ne oferam spectacolul unei farse, femeia pe care o iubeam, amantul ei și cu mine. Ne machiasem în chip grotesc și ne înconjurasem de vase în care ardea tămîia; fumul ei ne învăluia. E sigur că îmbinarea dintre fumul de tămîie adus pentru închinare și scena degradantă mi-a deschis ochii. Am înțeles... Ce am înțeles ? Că trebuia să plec, asta e sigur. Dar înțelesul adînc al plecării nu mi s-a arătat decît în preajma Pruncului. Într-adevăr, purtam în inimă o mare iubire, care se potrivea cu vasele și cu tămîia, pentru că năzuia să se preschimbe în adorație. Am suferit cît timp n-am putut adora. „Satana plînge văzînd frumusețea lumii", îmi spusese înțeleptul cu floarea de crin. De fapt, îmi plîngeam iubirea neîmpărtășită. Biltine mi se dezvăluia din zi în zi mai slabă, leneșă, mărginită, vicleană, ușuratică; mi-ar fi trebuit o inimă uriașă, de o generozitate nesfîrșită ca s-o pot curăți de sărmana ei fire omenească. Cel puțin n-am osîndit-o niciodată. Am știut întotdeauna că eu, lipsa mea de suflet, purtam vina pentru sărăcia relației noastre.

N-am iubit îndeajuns pentru amîndoi, asta e! N-am putut hrăni cu iubire luminoasă inima ei rece, uscată și calculată. Pruncul m-a învățat – deși presimțeam sau, cel puțin, așteptam cu întreaga mea ființă această învățătură – că iubirea-adorație este *întotdeauna* împărtășită, pentru că puterea strălucirii ei îi dă o forță de comunicare irezistibilă. Apropiindu-mă de Iesle, am depus mai întîi cutia cu tămîie la picioarele Pruncului, într-adevăr singura făptură vrednică să primească această sfîntă închinare. Am îngenuncheat. Mi-am atins ușor buzele cu degetele și am schițat gestul de a-i trimite Pruncului sărutarea. A zîmbit. Mi-a întins brațele. Am cunoscut în clipa aceea comunicarea totală între cel ce iubește și cel ce e iubit, acea venerație sfioasă, imn de jubilare, fascinație uimită.

Și mai era încă ceva care, pentru mine, Gaspar din Meroe, întrecea în frumusețe tot restul, o surpriză miraculoasă pe care Sfînta Familie o pregătise, bineînțeles, doar în așteptarea venirii mele.

– Ce surpriză, rege Gaspar? Mă faci să mă îmbolnăvesc de curiozitate și de nerăbdare!

– Ei bine, iată, Baltazar ți-a mărturisit mai adineauri credința sa în existența unui Adam negru, acel Adam dinaintea Căderii, doar celălalt Adam, cel al păcatului, fiind alb.

– L-am auzit, într-adevăr, referindu-se în treacăt la Adam cel negru.

– Am crezut mai întîi că Baltazar vorbea astfel pentru a-mi face plăcere. Este atît de bun! Dar aplecîndu-mă deasupra ieslei pentru a-l adora pe Prunc, ce-mi văd ochii? Un copilaș negru, cu părul creț, cu un năsuc turtit, pe scurt un copilaș aidoma copilașilor africani din țara mea!

– După un Adam negru, un Isus negru!

– Nu e logic? Dacă Adam n-a devenit alb decît păcătuind, oare Isus nu trebuie să fie negru, așa cum era strămoșul nostru în starea dintîi?

– Dar părinții, Maria și Iosif?

– Albi! Categoric albi, ca Melhior și Baltazar!

– Și ce-au spus ceilalți văzînd minunea, un copil negru născut din părinți albi?

– Ei, vezi tu, n-au spus nimic, iar eu, din discreţie, ca să nu-i umilesc, n-am mai făcut apoi nici o aluzie la copilul negru pe care-l văzusem în Iesle. De fapt, mă întreb dacă s-au uitat bine. Era destul de întuneric în grajd. Poate doar eu am observat că Isus este negru...

A tăcut, înduioşat de amintirea acestei imagini.

– Şi ce-ai de gînd să faci acum? a întrebat Taor.

– Voi împărtăşi oricui va voi să mă asculte minunata lecţie de iubire de la Betleem.

– Ei bine, începe cu prinţul Taor şi dă-mi cea dintîi lecţie de iubire creştină.

– Copilul din Iesle, devenit negru pentru a-l primi mai bine pe Gaspar, regele mag african. Aici se află mai mult decît cuprind toate poveştile de dragoste pe care le cunosc. Imaginea exemplară care ne învaţă să ne facem asemenea acelora pe care-i iubim, să privim cu ochii lor, să vorbim limba lor, să-i *respectăm*, cuvînt care, la origini, înseamnă *a privi de două ori*. Numai aşa plăcerea, bucuria şi fericirea se pot înălţa la acea putere superioară numită iubire.

Dacă aştepţi de la celălalt să-ţi dăruiască plăcere sau bucurie, înseamnă că-l iubeşti? Nu. Nu te iubeşti decît pe tine. Îi ceri să se pună în slujba acelei iubiri egoiste pentru tine însuţi. Adevărata iubire este plăcerea dăruită de plăcerea celuilalt, bucuria pe care o trezeşte în sufletul meu priveliştea bucuriei lui, fericirea pe care o simt ştiindu-l fericit. Plăcere a plăcerii, bucurie a bucuriei, fericire a fericirii, aceasta-i iubirea, nimic altceva.

– Şi Biltine?

– Am trimis deja la Meroe un sol cu porunca de a pune de îndată în libertate pe cei doi sclavi fenicieni ai mei. Vor face ce vor voi, iar în ceea ce mă priveşte, mă voi socoti îndeajuns de copleşit de fericirea pe care i-o voi fi putut dărui Biltinei.

– Rege Gaspar, n-aş vrea să te supăr, dar mi se pare că te-ai detaşat mult de această femeie de cînd ai fost la Betleem.

– N-o iubesc mai puţin, dar o iubesc altfel. Această iubire ne poate lumina şi pe unul şi pe celălalt de bucurie, dar nu

ne poate micșora nici pe unul, nici pe celălalt, limitînd de pildă, libertatea ei, iar pe mine făcîndu-mă să mă chinuiesc din gelozie. Biltine îl poate prefera pe Galeka. Se va îndepărta atunci de mine, după ce îmi va fi dăruit însă fericirea fericirii ei. Iar eu nu voi simți deloc amărăciune, căci nu voi mai avea pretenția de a o reduce la statutul de obiect și de a-mi exercita dreptul de proprietar asupra acestui obiect.

– Prieteni Baltazar, Melhior și Gaspar, a spus Taor, vă mărturisesc cu umilință că am reținut foarte puțin din tot ce mi-ați spus. Arta, politica și iubirea așa cum le înțelegeți voi de acum înainte, mi se înfățișează ca niște chei fără broască sau ca niște broaște lipsite de chei. E drept că nu simt un interes foarte viu pentru aceste lucruri. Într-adevăr, fiecare avem propriile noastre preocupări, iar Pruncul știe să ne răspundă avînd revelația foarte exactă a personalității intime a fiecăruia. Rezultă că ceea ce îi spune unuia în taina inimii sale este de neînțeles pentru ceilalți. În ceea ce mă privește, sînt extrem de curios să aflu, mie, în ce limbă îmi va vorbi! Fiindcă, vedeți, pe mine nu un muzeu, sau un popor, sau o femeie m-au determinat să plec, ci... Dar nu, n-am să încerc să vă explic, veți crede că îmi bat joc de voi și veți rîde de mine sau vă veți supăra. Tu singur, poate, rege Baltazar, ai putea avea atîta indulgență, generozitate și libertate de spirit pentru a mă înțelege și a admite că destinul poate lua și înfățișarea unei neînsemnate prăjituri. Pruncul însă mă așteaptă, avînd răspunsul pregătit pentru prințul dulciurilor, care a venit spre el tocmai de pe coasta Malabar.

– Prințe Taor, a spus Baltazar, sînt mișcat de încrederea ta și există în tine o naivitate pe care o admir, dar care totodată mă sperie. Cînd spui „Pruncul mă așteaptă", înțeleg mai ales că tu ești copilul care așteaptă. Cît despre Celălalt, cel din Iesle, ia seama că poate n-o să te mai aștepte mult. Betleemul nu e decît un loc de adunare provizoriu, un șir de sosiri și de plecări. Tu ești cel din urmă, pentru că vii mai de departe decît ceilalți. Aș vrea să fiu sigur că nu vei ajunge prea tîrziu.

*

* *

Aceste cuvinte înțelepte ale celui mai înțelept dintre regi, au avut un efect salutar asupra lui Taor. A doua zi, odată cu prima rază a dimineții, caravana sa a pornit din nou la drum, îndreptîndu-se către Betleem, unde ar fi trebuit să ajungă în cursul zilei dacă un incident grav n-ar fi silit-o să zăbovească.

Mai întîi o furtună s-a dezlănțuit asupra ținutului muntos al lui Iuda, preschimbînd cursurile de apă secate și pantele pietroase în torente furioase. Oamenii ca și elefanții s-ar fi împăcat cu ideea acestui duș răcoritor, dacă terenul, devenit o hîrtoapă mlăștinoasă, nu le-ar fi îngreunat mersul. Apoi soarele apăruse brusc din nou, și un abur gros se ridicase deasupra pămîntului mustind de apă. Își scuturau cu toții trupurile ude sub razele soarelui de amiază, cînd deodată un urlet disperat a făcut să înghețe în vine sîngele drumeților. Cu toții cunoșteau sensul tuturor strigătelor elefanților și știau, fără doar și poate, că ceea ce auziseră însemna groaza morții. O clipă mai tîrziu, elefantul Jina, care încheia convoiul, s-a năpustit în goană înainte, cu trompa ridicată, cu urechile desfăcute, răsturnînd și zdrobind totul în cale. Au fost morți, răniți, elefantul Asura a fost doborît la pămînt împreună cu întreaga încărcătură. Cu prețul unor mari eforturi, a putut fi stăpînită dezordinea iscată. Apoi o coloană a pornit pe urmele sărmanului Jina, ușor de reperat în acest ținut nisipos de arbuști și mărăcini. Cuprins de o bruscă nebunie, elefantul galopase mult și aproape se însera cînd oamenii au ajuns la capătul drumului parcurs de dobitoc. Au auzit mai întîi un zumzăit puternic dinspre o prăpastie adîncă de o sută de coți, ca și cum vreo duzină de stupi și-ar fi aflat acolo sălaș. S-au apropiat. Nu erau albine, ci viespi, iar pe post de stup au descoperit trupul sărmanului Jina acoperit de un strat gros de viespi care formau un fel de carapace neagră-aurie, fremătînd ca uleiul încins. Era ușor de închipuit ce se petrecuse. Jina purta o încărcătură de zahăr care se topise din cauza aversei și-i acoperise pielea cu un sirop gros. O colonie de viespi aflată în apropiere a făcut restul. Înțepăturile nu puteau, firește, pătrunde prin pielea elefantului, dar mai erau ochii, gura, urechile, extremitățile trompei, ca să nu mai vorbim de părțile moi și

sensibile de sub coadă și de prinprejur. Oamenii n-au îndrăznit să se apropie de trupul sărmanului dobitoc. Le era de ajuns să se încredințeze de moartea sa și de pierderea încărcăturii de zahăr. A doua zi, Taor, suita sa și cei doi elefanți rămași și-au făcut intrarea în Betleem.

Marea vînzoleală prilejuită în tot ținutul de recensămîntul oficial, care obligase familiile să se înscrie în cetatea lor de baștină, ținuse doar cîteva zile. După deplasări în toate sensurile, fiecare se înapoiase la casa lui. Populația Betleemului se întorcea la viața de zi cu zi, dar străzile și piețele purtau urmele obișnuite ale zilelor de tîrg sau de sărbătoare – paie mărunțite, bălegar, coșuri rupte, fructe putrezite, ba chiar și căruțe stricate și animale bolnave. Elefanții și alaiul lui Taor n-au stîrnit decît un interes mediocru din partea adulților; în schimb, așa cum se întîmplă pretutindeni, un roi de copii zdrențăroși s-au înghesuit în jurul lor cerșind și admirînd cu același elan. Hangiul, despre care le vorbiseră cei trei regi, le-a spus că bărbatul și femeia plecaseră împreună cu pruncul după ce-și îndepliniseră obligațiile prescrise de lege. Încotro? N-ar fi putut să spună. Spre nord, fără îndoială, pentru a se întoarce la Nazaret, de unde veniseră.

Taor s-a sfătuit cu Siri. Acesta n-avea decît un gînd: să se întoarcă cît mai degrabă la Elat unde flota gata pregătită aștepta cuminte schimbarea prielnică a musonului pentru a se îndrepta către Mangalore. Își susținuse punctul de vedere înfățișînd starea jalnică a caravanei, trei elefanți din cinci pierduți, oameni uciși, alții bolnavi, dispăruți – fugiți sau ră-piți –, rezerva de bani și de provizii teribil de scăzută, după cum o putea dovedi contabilul Draoma. Taor îl asculta fără să-și creadă urechilor. Erau argumente de bun simț pe care le susținuse el însuși, cu puțin timp în urmă. Dar o mare schimbare se petrecuse în el. Cînd anume? Nu putea spune cu precizie – și argumentele lui Siri i se păreau asemenea unei numărători copilărești și învechite, cu totul străine de situația de fapt și de cerințele ei superioare. Care cerințe? Să-l afle pe Prunc și să-și deschidă inima în fața lui. Taor nu-și mai putea ascunde adevărul, și anume că sub pretextul derizoriu al expediției – aflarea rețetei rahatului cu fistic – se ascundea acum o dorință adîncă și tainică, avînd o vagă afinitate cu mo-

tivul invocat, dar depășindu-l infinit de mult, la fel cum mărețul arbore de muștar, la umbra căruia oamenii vin să se odihnească, întrece sămînța minusculă din care a ieșit.

Taor se pregătea deci să poruncească urmarea expediției spre nord, către Nazaret, în ciuda părerilor lui Siri, cînd spusele fetei de la han i-au împăcat provizoriu pe cei doi. Ea o ajutase pe tînăra lehuză și-i dăduse primele îngrijiri noului-născut. Or ea spunea că surprinsese o discuție a celor doi din care reieșea că se pregăteau să se îndrepte spre sud, către Egipt, pentru a scăpa de o mare primejdie de care fuseseră înștiințați. Ce primejdie putea însă să amenințe un dulgher necunoscut, fără putere și fără avere, care călătorea împreună cu soția și cu copilașul său? Taor și-a amintit de Irod. Siri, la rîndul lui, simțea că această călătorie, începută ca un divertisment, devenea tot mai întunecată și se înconjura de nori negri.

– Stăpîne, implora el, să pornim neîntîrziat spre sud. Ne vom îndrepta astfel către Elat și vom merge deopotrivă pe urmele Sfintei Familii.

Taor a încuviințat. Dar plecarea n-avea să se petreacă decît peste două zile, fiindcă, pentru moment, prințul tocmai concepuse un proiect vesel și frumos care urma să se desfășoare la Betleem.

– Siri, a spus el, printre toate lucrurile pe care le-am aflat de cînd mi-am părăsit palatul, este unul care nici prin gînd nu-mi trecea și care mă întristează în chip deosebit: copiilor le e foame. În toate tîrgurile și satele pe care le străbatem, elefanții noștri atrag mulțime de copii. Îi privesc și toți mi se par care mai de care mai slabi, mai firavi, mai scheletici. Unii poartă pe picioarele subțiri ca bețele o burtă umflată ca un burduf și știu bine că nu-i decît un semn suplimentar al foamei, poate cel mai grav. Așa că iată ce-am hotărît. Am încărcat pe elefanții noștri mulțime de dulciuri pentru a le dărui ca ofrandă Divinului Cofetar pe care îl închipuiam. Înțeleg bine acum că ne-am înșelat. Mîntuitorul nu e așa cum ni-l închipuiam. În plus, din zi în zi și cu tot zbuciumul călătoriei, bagajele ni se topesc văzînd cu ochii și odată cu ele armata de cofetari care le însoțesc. De aceea vom organiza în pădurea de cedri care străjuiește cetatea un somptuos bufet nocturn, la care îi vom pofti pe toți copiii din Betleem.

Și s-a apucat să împartă sarcinile cu o veselie însuflețită, uluitoare pentru Siri, din ce în ce mai convins că stăpînul său bătea cîmpii. Meșterii cofetari au aprins focuri și s-au pus pe treabă. A doua zi mireasma de cozonac și de zahăr ars s-a răspîndit încă din zori pe străzile înguste din Betleem, astfel încît vizitele trimișilor lui Taor din casă în casă pentru a-i pofti pe toți copiii – fete și băieți – la bufetul din grădina de cedri, au fost pregătite cum se cuvine și primite favorabil. De fapt, nu era vorba de toți copiii. Prințul se sfătuise cu intendenții săi. Cum părinții nu intrau în discuție, trebuiau excluși cei foarte mici care nu se puteau deplasa, nici hrăni singuri. S-a coborît pe cît posibil limita de vîrstă și s-a hotărît în cele din urmă ca vîrsta minimă să fie de doi ani. Cei mai mici vor fi ajutați de cei mai mari.

Primele grupuri au apărut în grădina cu cedri de îndată ce soarele a dispărut în spatele orizontului. Taor a observat cu emoție că toți acești oameni modești încercaseră, pe cît le stătuse în putință, să-și cinstească binefăcătorul. Copiii fuseseră cu toții spălați, pieptănați, îmbrăcați cu haine albe, ba unii chiar purtau cununi de laur sau de trandafiri. Taor, care urmărise adesea grupuri de mici derbedei fugărindu-se și chiuind pe străzile înguste și pe scările de prin sate, aștepta o gloată de flămînzi agitați și gălăgioși. Oare nu-i chemase pe acești copii săraci ca să le facă o bucurie? Iată însă că erau cu toții vădit impresionați de pădurea de cedri, de torțe, de masa mare cu veselă de preț, și înaintau în liniște ținîndu-se de mînă, pînă la locul care le era indicat. Se așezau pe bănci, stînd foarte drept, cu pumnișorii strînși pe marginea mesei, luînd seama să nu cumva să-și pună coatele pe fața de masă, așa cum fuseseră învățați de acasă.

Fără a-i lăsa mult să aștepte, li s-a adus de îndată lapte proaspăt parfumat cu miere căci, e lucru știut, copiilor le e întotdeauna sete. Dar cum băutura face poftă de mîncare, li s-au pus înainte, sub ochii căscați de uimire, jeleuri de fructe, budinci de brînză de vaci, gogoși cu ananas, curmale umplute cu miez de nucă, sufleuri de fructe cu cremă de moșmoană, creme bahice cu vin de Lyda, plăcinte cu cremă de migdale și multe alte asemenea minunății care îmbinau tradiția indiană și recentele achiziții făcute de călătorii noștri în Idumeea și Palestina.

Taor îi privea de departe, plin de uimire şi de admiraţie. Noaptea se lăsase. Torţele de răşină – în număr mic şi risipite ici şi colo – scăldau întreaga scenă într-o lumină dulce, discretă şi aurie. În umbra cedrilor, îngreunată de trunchiuri masive şi de ramuri uriaşe, masa mare acoperită cu faţa de masă albă şi copiii îmbrăcaţi cu haine de in alcătuiau o insulă de lumină, impalpabilă şi ireală. Te puteai întreba dacă era într-adevăr o ceată de copii în carne şi oase, veniţi să se îndoape cu dulciuri sau, mai degrabă, o procesiune de suflete nevinovate şi petrecute din viaţă, plutind asemenea unei constelaţii fragile pe cerul nopţii. Şi cum acest ospăţ al aleşilor trebuia neapărat să se însoţească cu nefericirea celor osîndiţi, deodată s-a auzit ecoul îndepărtat al unui mare strigăt de durere, urcînd dinspre satul nevăzut.

Dulciurile revărsate din belşug pe masă nu erau decît un preludiu amuzant. Au fost repede date uitării cînd, pe o mică platformă purtată de patru oameni, a sosit un tort uriaş, capodoperă a arhitecturii cofetăreşti. Într-adevăr, era o reconstituire fidelă din nuga, marţipan, zahăr ars şi fructe confiate, a palatului din Mangalore, cu bazine de sirop, statui din jeleu de gutui şi copaci din angelină. Nu fuseseră uitaţi nici chiar cei cinci elefanţi ai caravanei, modelaţi din făină de migdale şi cu colţii din zahăr candel.

Apariţia, salutată de un murmur de extaz, a sporit solemnitatea ospăţului. Taor nu s-a putut împiedica să le adreseze oaspeţilor o scurtă cuvîntare, într-atît acest tort i se părea încărcat de semnificaţie.

– Copii, a început el, vedeţi acest palat, grădinile sale şi elefanţii. E ţara mea pe care am părăsit-o pentru a veni la voi. Şi nu-i o întîmplare că toate acestea au fost reproduse în zaharicale. Fiindcă palatul meu era un loc de delicii, unde totul te îmbia la farmec şi desfătare. Îmi dau seama deodată că am spus *era* şi nu *este* exprimîndu-mi astfel presimţirea, nu că acest palat şi grădinile lui n-ar mai exista acum, în clipa de faţă, ci că nu-mi va mai fi dat să-l revăd vreodată. De altfel, am plecat tot din motive de zahăr, dacă mi-e îngăduit să spun astfel. Îmi puneam pe atunci problema de a dobîndi reţeta rahatului cu fistic. Dar mi-este, dimpotrivă, din ce în ce mai limpede că sub acest pretext copilăresc se iveşte ceva tainic şi măreţ. De cînd am părăsit coasta ţinutului Malabar –

unde lucrurilor li se spune pe nume şi unde doi şi cu doi fac patru – mi se pare că mă pierd într-o plantaţie de ceapă, deoarece aici fiecare lucru, fiecare animal, fiecare om are un sens aparent, îndărătul căruia se ascunde un al doilea tîlc care, odată descifrat, descoperă prezenţa unei a treia semnificaţii, şi aşa mai departe. La fel stau lucrurile şi cu mine, aşa cum mă văd acum, fiindcă mi se pare că tînărul naiv şi prostuţ care şi-a luat rămas bun de la Maharani Taor Mamore s-a preschimbat, pe parcursul cîtorva săptămîni, într-un bătrîn bogat în amintiri şi în sfaturi, şi nu cred că am ajuns la capătul metamorfozelor.

Astfel palatul acesta de zahăr...

S-a întrerupt, ca să ia o lopăţică de aur în formă de iatagan, pe care i-o întindea un slujitor.

– ... trebuie mîncat, adică distrus.

S-a întrerupt din nou, fiindcă din satul nevăzut se auzeau mii şi mii de ţipete subţiri, ca un fel de piuit de pui cărora li se ia gîtul.

– ... trebuie distrus, şi cred că unul dintre voi trebuie să-i dea prima lovitură. Tu, de pildă...

A întins lopăţica de aur copilului celui mai apropiat, un păstoraş cu bucle negre, strînse asemenea unui coif. Copilul şi-a ridicat către el ochii întunecaţi, dar nu s-a mişcat. Atunci un om al locului s-a apropiat de Taor şi i-a apus: „Stăpîne, tu vorbeşti hindi, iar copiii ăştia nu înţeleg decît limba aramaică". Apoi a rostit cîteva cuvinte în aramaică. Copilul a luat lopăţica de aur şi, cu hotărîre, a înfipt-o în cupola de nuga a palatului care s-a prăbuşit în curtea interioară.

În acea clipă a apărut Siri, de nerecunoscut, murdar de sînge şi de cenuşă, cu hainele sfîşiate. S-a aruncat înaintea prinţului şi, apucîndu-l de braţ, l-a tras puţin mai departe de masă.

– Prinţe Taor, a şoptit el cu răsuflarea tăiată, ţinutul ăsta e blestemat, după cum ţi-am spus mereu! De un ceas, soldaţii lui Irod au invadat satul şi ucid, ucid, ucid fără milă!

– Ucid! Pe cine? Pe toată lumea?

– Nu, ar fi fost poate mai bine să fie aşa. Par să aibe consemn să nu se atingă decît de pruncii de parte bărbătească pînă la vîrsta de doi ani.

– Pînă la vîrsta de doi ani ? Cei mai mici, cei pe care nu i-am invitat ?

– Exact. Îi străpung chiar în brațele mamelor lor !

Taor și-a plecat capul, copleșit. Dintre toate încercările prin care trecuse, aceasta era, desigur, cea mai grea. Dar cine era autorul unei astfel de fapte ? Porunca regelui Irod, se spunea. Își amintea de prințul Melhior care stăruia pentru respectarea angajamentului luat de Regii Magi de a se întoarce la Ierusalim pentru a da seama de rezultatele misiunii lor la Betleem. Nu-și ținuseră cuvîntul. Încrederea lui Irod fusese trădată. Or, se știa, Irod nu se dădea înapoi de la nimic cînd i se părea că este batjocorit. Toți pruncii de parte bărbătească, pînă la vîrsta de doi ani ? Cît putea să însemne oare, din această populație pe cît de modestă pe atît de prolifică ? Pruncul Isus, aflat deocamdată pe drumul Egiptului, scăpa de măcel. Furia oarbă a bătrînului despot nu-și atingea ținta. Dar făcea nenumărate victime nevinovate !

Ocupați cu asediul palatului de zahăr, copiii nu observaseră sosirea lui Siri. Se însuflețiseră în sfîrșit și vorbeau cu gura plină, ciondănindu-se pentru bucățile cele mai bune. Taor și Siri îi urmăreau dîndu-se puțin înapoi în întuneric.

– Lasă-i să se înfrupte în timp ce frățiorii lor agonizează, a spus Taor. Vor avea destulă vreme să descopere cumplitul adevăr. În ceea ce mă privește, nu știu ce-mi rezervă viitorul, un lucru însă e neîndoios : noaptea asta de transfigurare și măcel marchează în viața mea sfîrșitul unei epoci, cea a zahărului.

Infernul sării

În zorii alburii, călătorii au străbătut satul învăluit într-o liniște sfîșiată cînd și cînd de hohote de plîns. Se șoptea că măcelul fusese executat de legiunea cimeriană a lui Irod, formațiune de mercenari cu mustăți și bărbi roșcate, care vorbeau între ei un grai de neînțeles și cărora despotul le încredința misiunile cele mai înspăimîntătoare. Se făcuseră nevăzute la fel de brusc precum se abătuseră asupra satului, iar Taor și-a întors privirea ca să nu vadă o haită de cîini flămînzi lingînd o băltoacă de sînge care se usca pe pragul unei colibe. Siri a stăruit să o taie pieziș către sud-est, preferînd ariditatea ținuturilor pustii din Iuda și stepele mării Moarte, posibilității de a întîlni pe drumul cel mai scurt garnizoanele militare de la Hebron și Bersabe. Coborau într-una și terenul era uneori atît de înclinat încît bulgări mari de pămînt cenușiu se rostogoleau sub pașii grei ai elefanților. Către sfîrșitul zilei, stînci albe și granuloase au început să străjuiască înaintarea anevoioasă a călătorilor. Privindu-le cu luareaminte, au văzut că erau blocuri de sare. Au pătruns într-o pădurice de arbuști albi, fără frunze, ce păreau acoperiți de brumă. Ramurile se rupeau de parcă ar fi fost de porțelan : era tot sare. Soarele dispărea în urma lor cînd au văzut în sfîrșit, în depărtare, printr-o spărtură dintre munți, o strălucire albastră metalică : era marea Moartă. Se pregăteau să înnopteze cînd, deodată, o rafală de vînt – cum se stîrnesc adesea în asfințit – a adus pînă la ei un miros puternic de sulf și de păcură.

– La Betleem, a spus Siri cu glas întunecat, am intrat pe poarta Iadului. De atunci ne înfundăm tot mai adînc în Împărăția Satanei[11].

Taor nu era nici mirat, nici neliniștit. Sau chiar dacă era, patima curiozității depășea la el orice alt sentiment de teamă sau neliniște. De cînd plecase din Betleem, nu se putea împiedica să nu apropie și să nu compare două îmagini apărute deodată și totuși complet opuse: uciderea pruncilor și ospățul din grădina cedrilor. Avea convingerea că o tainică afinitate unea cele două scene, că, în ciuda contrastului dintre ele, erau întrucîtva complementare și că, dacă ar fi izbutit să le suprapună, o mare lumină avea să țîșnească în viața lui și chiar în destinul lumii. Niște copii erau înjunghiați în timp ce alți copii, așezați în jurul mesei își împărțeau o hrană gustoasă. Era aici un paradox de nesuportat, dar totodată cheia multor făgăduințe. Înțelegea bine că ceea ce trăise în noaptea aceea la Betleem prevestea altceva, nu era de fapt decît repetiția stîngace și, la urma urmei, eșuată, a unei alte scene în care cele două extreme – masă prietenească și jertfă sîngeroasă – aveau să se contopească. Dar oricît s-ar fi concentrat, gîndul lui nu reușea să străbată ceața deasă prin care i se părea că întrezărește adevărul. Un singur cuvînt îi zăbovea în minte, cuvînt tainic, pe care de-abia îl auzise pentru prima dată, și unde deslușea mai multă umbră nelămurită decît învățătură limpede, și anume cuvîntul *jertfă*.

A doua zi și-au continuat coborișul, și cu cît se afundau mai adînc printre rîpe și grohotișuri, cu atît aerul nemișcat și fierbinte era tot mai încărcat de emanații minerale. În sfîrșit, la picioarele lor, marea Moartă s-a dezvăluit în toată întinderea ei: la nord gurile Iordanului, iar de partea cealaltă, malul de răsărit, dominat de silueta chinuită a muntelui Nebo. O ciudățenie le-a stîrnit curiozitatea: pe toată întinderea oglinzii de un albastru metalic, se iteau mici puncte albe, ca și cum o briză puternică ar fi ridicat valuri cu creste înspumate. Or cerul, greu ca un capac de plumb, era cu totul nemișcat.

Deși drumul lor trecea destul de departe de mare, nu s-au putut împotrivi atracției pe care orice întindere de apă – iaz, lac sau ocean – o exercită asupra călătorilor ce străbat pustiul. Au hotărît așadar să meargă înainte spre est pînă aveau să

ajungă la malul mării, iar apoi să coboare de-a lungul ei către nord. Nu erau la mai mult de o bătaie de săgeată de plajă cînd, într-un singur avînt, oamenii și dobitoacele au pornit în fugă spre apa care îi chema cu toată puritatea și calmul ei neclintit. Cei mai iuți de picior s-au aruncat în apă odată cu elefanții. Dar n-au știut cum să iasă mai repede frecîndu-și ochii și scuipînd de scîrbă. Apa aceea frumoasă, desigur nu transparentă, dar translucidă, de un albastru chimic străbătut de dîre siropoase, nu este doar saturată de sare – care a ajuns să înlocuiască nisipul de pe plajă și de pe fundul apei –, dar este supraîncărcată de brom, magneziu, petrol, de-ai zice că e ciorba vreunei vrăjitoare care-ți încleiază gura, îți arde ochii, îți deschide rănile de-abia închise și-ți acoperă tot trupul cu o unsoare vîscoasă care, uscîndu-se le soare, se preschimbă într-un soi de carapace de cristale. Taor, ajuns printre cei din urmă, a vrut să încerce și el. S-a coborît cu grijă în lichidul cald și a început să plutească, parcă s-ar fi așezat pe un fotoliu nevăzut, mai degrabă ca o barcă decît ca un înotător, folosindu-se de mîini ca de niște vîsle. Dar tocmai, ieșind, a constatat cu uimire că mîinile-i erau pline de sînge. „Probabil că ai avut niște răni de-abia închise de care ai uitat, a încercat Siri să-l lămurească. Apa aceasta pare extraordinar de însetată de sînge și cînd îl simte sub epiderma încă subțire, se năpustește către el și-l face să țîșnească." Asta o știa și Taor și o înțelesese încă din prima clipă. Problema era însă că nu-și amintea defel de vreo cicatrice pe mîini, – nu, degeaba spunea Siri, palmele începuseră să-i sîngereze în mod spontan sau ca și cum ar fi ascultat de o poruncă tainică.

În schimb, a putut lămuri cu ușurință misterul înspumării albe ce apărea pe toată întinderea aceasta lichidă, grea și leneșă, incapabilă să înalțe valuri cu creste de spumă. Era vorba de fapt de niște ciuperci albe, uriașe, de sare, înrădăcinate pe fundul apei și scoțîndu-și la suprafață, asemenea unor recife, vîrful pălăriei. Orice mîngîiere a apei le adaugă un nou strat de sare.

S-au hotărît să poposească pe malul presărat de trunchiuri albite, asemănătoare unor schelete de animale preistorice. Doar elefanții păreau să se împace cu ciudățeniile acestei mări, pe care prorocul o numește: „lacul cel mare al mîniei

lui Dumnezeu". Cufundaţi pînă la urechi în lichidul coroziv, se stropeau unul pe altul cu trompele. La căderea serii, călătorii au fost martorii unei mici drame care i-a impresionat mai mult decît tot restul. Venind dinspre celălalt mal, o pasăre mare neagră zbura către ei pe deasupra mării întunecate în asfinţit. Era un soi de pasăre migratoare care trăieşte prin ţinuturile mlăştinoase. Silueta care i se detaşa pe cerul fosforescent, de parcă ar fi fost desenată cu tuş, părea că zboară tot mai greu şi pierde din înălţime văzînd cu ochii. Nu mai avea de străbătut cine ştie ce distanţă, dar emanaţiile otrăvitoare provenind din ape ucideau orice formă de viaţă. Deodată, bătăile aripilor s-au înteţit într-un ultim reflex de spaimă. Aripile băteau mai repede, dar pasărea rămînea pe loc, ca suspendată. Apoi, ca lovită de o săgeată nevăzută, s-a prăbuşit şi a fost înghiţită de ape fără nici un zgomot fără ca vreun strop să se clintescă.

– Blestemat, blestemat, blestemat, ţinut blestemat! a mîrîit Siri închizîndu-se în cortul său. Iată deci că am coborît la mai mult de opt sute de coţi sub nivelul mării, şi totul ne aminteşte că ne aflăm în împărăţia demonilor. Mă întreb dacă vom mai ajunge să ieşim vreodată de-aici!

Nenorocirea care i-a lovit a doua zi de dimineaţă, a părut să confirme aceste presimţiri întunecate. Pentru început, s-a constatat că ultimii doi elefanţi dispăruseră. Dar cercetările au fost repede oprite căci se aflau acolo, fără putinţă de tăgadă, în apropiere, sub ochii tuturor: două ciuperci uriaşe de sare, de forma unor elefanţi se adăugaseră pur şi simplu celorlalte concrescenţe de sare care se zăreau la malul apei. Tot stropindu-se unul pe altul cu trompa, s-au acoperit în cele din urmă cu o carapace de sare, tot mai groasă, pe care au tot îngreunat-o continîndu-şi abluţiunile şi în timpul nopţii. Erau acolo, fără putinţă de tăgadă, paralizaţi, sufocaţi, zdrobiţi de masa de sare, dar la adăpost de distrugerile timpului vreme de mai multe secole, de mai multe milenii.

Fiind vorba despre ultimii doi elefanţi ai expediţiei, catastrofa era iremediabilă, absolută. Pînă atunci, cea mai mare parte a încărcăturii purtate de elefanţii pierduţi putuse să fie repartizată pe spinările celor rămaşi. Acum se sfîrşise. Cantităţi enorme de provizii, arme, mărfuri au trebuit să fie arun-

cate nemaifiind cine să le care. Dar încă și mai grav era că oamenii pentru care aceste animale fuseseră rațiunea de a fi acum nu se mai simțeau legați de expediție, iar ceilalți, toți ceilalți, înțelegeau brusc că pahidermele erau cu mult mai mult decît niște simple animale de povară: ele erau simbolul ținutului natal, întrupare a curajului lor și a credinței față de prinț. În ajun, caravana care-și întinsese corturile pe malurile mării Moarte, mai era caravana prințului Taor din Mangalore. În dimineața aceea însă, nu mai erau decît un pumn de naufragiați, îndreptîndu-se spre miazăzi, către o salvare nesigură.

Le-au trebuit trei zile ca să ajungă la limita de sud a mării. Încă din ajun, mergeau de-a lungul unor faleze uriașe, străpunse din loc în loc de peșteri, dintre care mai multe fuseseră cu siguranță locuite. Poteci trasate în mod vizibil de mîna omului, trepte săpate în pămîntul bătătorit și chiar un fel de scări sau de pasarele făcute din trunchiuri de copaci cioplite grosolan duceau pînă la ele. Dar în lipsa ploilor și a vegetației, toate aceste instalații ar fi putut rămîne timp de secole în perfectă stare, și nici un indiciu nu putea spune cu certitudine dacă într-adevăr și de cît timp erau părăsite.

Înaintînd, au observat cum malurile lacului se apropiau tot mai mult și-și spuneau că în curînd se vor îmbina, cînd deodată o priveliște de o măreață și fantastică tristețe i-a oprit în loc. Era, fără îndoială, un oraș care fususe de bună seamă minunat, dar a numi ruine ceea ce rămăsese din el însemna să folosești cuvinte prea slabe. Ruinele evocă acțiunea blîndă și lentă a timpului, erodarea datorată ploilor, arșiței soarelui, dezagregarea pietrelor sub acțiunea mărăcinilor și a lichenilor. Nimic din toate acestea aici. În mod vădit, cetatea fusese fulgerată într-o clipită, în plină tinerețe și frumusețe. Palatele, terasele, porticurile, o piață imensă avînd în mijloc un bazin plin de statui, teatre, spații acoperite pentru schimburi comerciale, arcade, temple, totul se topise ca ceara moale sub focul lui Dumnezeu. Pietrele străluceau cu reflexe negre de antracit și, mai ales, suprafețele lor păreau sticloase, unghiurile netezite, muchiile rotunjite parcă sub flacăra a sute de mii de sori. Nici un zgomot, nici o mișcare nu tulburau somnul imensei necropole pe care ai fi crezut-o nelocuită, dacă n-ar fi avut o populație pe măsură: siluete de bărbați, femei, copii, ba chiar

și cîini și măgari, proiectate și țintuite pe ziduri și pe drum de suflul unei explozii ce evoca sfîrșitul lumii.

– Nu mai e de zăbovit aici nici un minut, nici o clipă! gemea Siri. Taor, prințul meu, stăpînul meu, prietenul meu, vezi bine, am ajuns în ultimul cerc al infernului. Dar sîntem oare morți și osîndiți ca să ne oprim aici? Nicidecum, sîntem vii și nevinovați! Să mergem atunci! Haide, să plecăm de aici! Corăbiile ne așteaptă la Elat.

Taor însă nu-i auzea rugămințile, căci toată atenția îi era îndreptată spre alte glasuri nedeslușite dar poruncitoare, care-i răsunau tot mai tare în urechi de cînd plecase din Betleem. I se părea că propria lui viață se construiește tot mai mult în straturi suprapuse, fiecare aflîndu-se într-un raport de afinitate evidentă cu precedentul – și era de fiecare dată constrîns de evidență să se recunoască pe sine – dar și de o uimitoare originalitate, aspră și sublimă deopotrivă. Asista subjugat la prefacerea vieții lui în destin. Înțelegea că se află acum în iad, dar oare totul nu pornise de la arborii de fistic? Încotro mergea? Și cum aveau să se sfîrșească toate?

Ajunseseră în preajma unui templu din care nu mai rămăsese decît scara, fragmente de coloane și, puțin mai departe, un cub mare de piatră care trebuie să fi fost altarul. Taor a urcat treptele de la intrare – tocite de-ai fi zis că legiuni de îngeri și de diavoli pășiseră pe ele – apoi s-a întors către tovarășii săi. Simțea numai iubire și recunoștință pentru oamenii aceștia din țara lui care-l urmaseră cu credință într-o aventură din care nu înțelegeau nimic, dar acum venise timpul să afle, să hotărască, să nu mai fie niște copii iresponsabili.

– Sînteți liberi, le-a spus el. Eu, Taor, prinț de Mangalore, vă dezleg de orice obligație de fidelitate și slujire față de persoana mea. Robilor, vă dau libertatea. Vouă, celor legați prin cuvînt sau contract, vă fac cunoscut că vă socotesc împlinită datoria. Prieteni credincioși, vă implor să nu vă mai jertfiți pentru mine, dacă nici o convingere imperioasă nu vă îndeamnă să mă urmați. Ne-am îmbarcat pentru o călătorie care părea să fie plăcută, lipsită de neprevăzut, limitată, dată fiind mai ales frivolitatea scopului ei. Această călătorie a început oare vreodată? Uneori mă cam îndoiesc. În orice caz, a luat sfîrșit într-o noapte la Betleem, cînd niște copii se ospătau

în vreme ce fraţii lor mureau. De atunci a început o altă călătorie, călătoria mea personală, şi nu ştiu încotro duce, nici dacă o voi face singur sau însoţit. Asta rămîne s-o hotărîţi voi. Nu vă alung, nici nu vă reţin. Sînteţi liberi!

Apoi, fără să mai adauge nici un cuvînt, s-a reîntors printre ei. Au mers mult timp pe străduţele întortocheate ce şerpuiau printre cocioabe. În cele din urmă, pentru că se înnopta, s-au înghesuit cu toţii în ceea ce trebuie să fi fost cîndva grădina interioară a unei vile şi care acum semăna cu un fel de carceră subterană. Mulţime de foşnete jos pe pămînt le-au făcut cunoscut că intrînd aici trebuie să fi tulburat vreo familie de şobolani sau vreun cuib de şerpi.

Evenimentele care au urmat l-au făcut pe Taor să conchidă că dormise, probabil, mai multe ceasuri. S-a trezit de-a binelea auzind zgomot de paşi însoţiţi de bătăi ritmice de baston care răsunau pe străduţă. În acelaşi timp, lumini şi umbre dansau pe pereţi, născute fără îndoială din legănatul unei lanterne purtată de un braţ întins. Zgomotele s-au îndepărtat, luminile au dispărut. Dar somnul nu mai voia să vină. Puţin mai tîrziu, zgomotele şi lumina au apărut din nou, ca şi cum ar fi fost vorba de rondul regulat al unui paznic. De data aceasta, omul a intrat în grădină. L-a orbit pe Taor, ridicîndu-şi lanterna. Nu era singur. Îndărătul lui se zărea o altă siluetă. A mai făcut cîţiva paşi şi s-a aplecat deasupra lui Taor. Era înalt, înveşmîntat cu o haină lungă, neagră, care contrasta cu chipul său extrem de palid. În urma lui, cel care-l însoţea aştepta ţinînd în mînă un ciomag. Bărbatul s-a ridicat, a făcut cîţiva paşi înapoi, a inspectat curtea părăginită unde se afla. Atunci chipul i s-a luminat şi a izbucnit într-un rîs zgomotos.

– Nobili străini, a spus el, fiţi bineveniţi la Sodoma!

Şi a continuat să rîdă cu şi mai multă poftă. În cele din urmă s-a întors şi a plecat la fel precum venise. Totuşi, în lumina jucăuşă a lanternei, Taor îl putuse vedea mai bine pe bărbatul care-l însoţea, şi prinţul rămăsese mut de uimire şi de groază. Ar fi putut spune că bărbatul acela era gol puşcă, dar era vorba de altceva. Omul era roşu, de un roşu sîngeriu, şi pe tot trupul i se vedeau limpede muşchii, nervii, vasele de sînge străbătute de freamătul vieţii. Nu, hotărît lucru, omul acela nu era gol, era jupuit de viu, dar în viaţă, şi străbătea astfel întunericul Sodomei, avînd în mînă un ciomag.

Ceasurile următoare s-au scurs pentru Taor într-o stare de semiconştiinţă, în care somnul se îmbina cu veghea şi neîndoios cu unele halucinaţii. Totuşi zgomote şi zvonuri de glasuri ce se făceau auzite dinspre oraş – rostogolitul roţilor, zgomotul copitelor păşind pe piatra de pavaj a drumurilor, strigăte, chemări, înjurături –, vuietul surd al mulţimii şi al traficului era cum nu se poate mai adevărat şi dovedea că Sodoma era încă locuită şi trăia o viaţă tainică şi nocturnă, viaţă care a scăzut şi s-a stins cu totul la ivirea zorilor. Atunci, privind în jur, Taor a văzut că nu-i mai rămăsese decît un singur tovarăş. Siri, de bună seamă? Nu putea fi sigur, fiindcă omul dormea învelit cu o pătură trasă pînă peste urechi. Taor i-a atins umărul, apoi l-a zgîlţîit strigîndu-l. Cel ce dormea s-a iţit deodată azvîrlind pătura şi ridicînd un cap ciufulit către Taor. Nu era Siri, era Draoma, un personaj cu totul neînsemnat, căruia Taor nu-i acordase niciodată atenţie, care trăia în umbra lui Siri şi care îndeplinea scrupulos delicatele şi importantele funcţii de vistiernic al expediţiei.

– Ce faci aici? Unde sînt ceilalţi? a întrebat prinţul cu sufletul la gură.

– Ne-ai redat libertatea, a spus Draoma. Au plecat cu toţii. Cei mai mulţi către Elat, urmîndu-l pe Siri.

– Ce-a spus Siri pentru a-şi justifica plecarea?

– A spus că locurile acestea sînt blestemate, dar că, inexplicabil, ceva te reţine aici.

– A spus el asta? s-a mirat Taor. E adevărat că nu mă îndur să părăsesc acest ţinut înainte de a fi găsit ceea ce – fără s-o ştiu prea bine – am pornit să caut. Dar de ce Siri nu mi-a vorbit înainte de a pleca?

– A spus că i-ar fi fost prea greu. A spus că micul tău discurs ne-a pus pe toţi în faţa unei alegeri diabolice: să plecăm ca nişte hoţi, sau să rămînem.

– Iar el a plecat ca un hoţ. Îl iert. Dar tu de ce ai rămas? Ai vrut să rămîi tu singur credincios prinţului tău?

– Nu, Stăpîne, nu, a recunoscut sincer Draoma. Aş fi plecat şi eu bucuros. Dar răspund de tezaurul expediţiei şi trebuie să-ţi dau socoteală. Nu mă pot întoarce la Mangalore fără

pecetea ta. Cu atît mai mult cu cît cheltuielile noastre au fost ridicate.

– Astfel încît de îndată ce-mi vei fi prezentat bilanțul expediției, vei fugi și tu?

– Da, Înalte Stăpîne, a răspuns Draoma fără să se rușineze. Nu sînt decît un biet contabil. Soția și copiii mei...

– Bine, bine, l-a întrerupt Taor. Îți voi viza socotelile. Dar mai întîi să ieșim din groapa asta.

În lumina crudă a zorilor, orașul își recăpăta conturul pe care-l pierduse atunci cînd fusese distrus, dar era un contur ireal, spectral, fantomatic. Ceea ce umplea spațiul nu erau turnuri, capiteluri, acoperișuri, ci uriașe umbre negre proiectate pe lespezile aurite de lumina răsăritului. Taor pășea peste aceste umbre, înaripat de un sentiment de fericire pe care nici nu încerca să și-l explice. Pierduse totul, dulciurile, elefanții, tovarășii de drum; nu știa încotro merge; sărăcia totală și disponibilitatea față de tot ce i s-ar putea întîmpla îl cufundau într-un fel de beție euforică.

Un zgomot nedeslușit de glasuri, țipete guturale de cămile, detunături surde, înjurături și gemete l-au atras către sudul orașului. Au ajuns într-o piață destul de largă, unde o caravană se pregătea de plecare. Cămilele de povară, legate cu o frînghie groasă de maxilarul inferior, aruncau de jur împrejur priviri încărcate de o trufașă melancolie. Pentru că erau împiedicate la labele din față, nu puteau umbla decît cu pași mărunți, grăbiți. Din cînd în cînd erau dezlegate, dar atunci erau silite să se lase pe vine, și se lăsau să alunece mai întîi cu partea din față, apoi cu cea din spate, mîrîind de enervare. Apoi urma fixarea încărcăturilor de sare cu ajutorul frînghiilor, căci sarea era singura marfă transportată de caravană, fie sub formă de plăci dreptunghiulare translucide – cîte patru pentru fiecare cămilă –, fie sub formă de conuri, învelite în rogojini împletite din frunze de palmier. Piața se deschidea direct spre deșert și Taor se gîndea fără să vrea la un port – Elat sau Mangalore – unde o flotilă se pregătea de zor s-o pornească pe mare, pentru o lungă călătorie. Adevărul este că nimic nu seamănă mai bine cu o croazieră monotonă și regulată pe o mare calmă, decît mersul lin al unei caravane printre dunele bălaie care unduiesc pînă la marginea zării.

Privea cu interes la un tînăr conducător de cămile care pregătea o combinaţie savantă de frînghii menită să împiedice povara să alunece de pe spinarea animalului, cînd vreo şase soldaţi l-au somat pe tînăr şi l-au înconjurat din toate părţile. A avut loc o discuţie destul de aprinsă al cărei sens i-a scăpat lui Taor, apoi soldaţii l-au încadrat pe conducătorul de cămile şi l-au luat cu ei. Un bărbat obez, dar încins cu mătăniile folosite de negustori pentru socoteli, urmărea scena de aproape şi părea să caute cu privirea un martor căruia să-i împărtăşească indignarea plină de satisfacţie. Zărindu-l deodată pe Taor, i-a explicat:

– Ticălosul ăsta îmi datorează bani şi se pregătea s-o şteargă împreună cu caravana! Bine că a fost arestat!

– Unde îl duc? a întrebat Taor.

– Înaintea judecătorului mercurial, aşa cum se cuvine!

– Şi apoi?

– Şi apoi? şi-a arătat negustorul iritarea, ei bine va trebui să-mi plătească datoria, şi cum n-are cu ce, îl aşteaptă minele de sare!

Apoi, ridicînd din umeri în faţa acestei ignoranţe crase, a pornit repede pe urmele soldaţilor.

Sarea, sarea, mereu sarea! De cînd plecase de la Betleem, Taor nu mai auzea altceva, un cuvînt obsedant şi fundamental, alcătuit din patre litere* ca şi grîu, viţă, ovăz, orez, ceai, toate alimente de bază, bogate în simboluri şi definind tot atîtea civilizaţii diferite. Dar dacă se putea vorbi despre o civilizaţie a grîului, a orezului sau a viţei, s-ar putea închipui oare o civilizaţie a sării? Nu se află oare în acest cristal o amărăciune şi o causticitate care nu-i îngăduie să producă nimic bun, nimic viu? Mergînd pe urmele soldaţilor şi ale prizonierului, l-a întrebat pe Draoma.

– Spune-mi, vistiernicule, ce reprezintă sarea pentru tine?

---

* În franceză toate aceste cuvinte au trei litere, simbol destul de transparent al Sfintei Treimi şi al celor trei Regi Magi. Traducerea – întrucîtva inerentă – prin cuvinte de patru litere, deşi mai puţin încărcată de spiritualitate, se justifică prin existenţa celui de-al patrulea Rege Mag! Cifra 4 trebuie citită aici ca 3+1. (n. tr.)

– Sarea, Înalte Stăpîne, este o bogăție imensă. Este un cristal prețios, așa cum sînt pietrele sau metalele prețioase. În multe regiuni, este folosită ca monedă de schimb, monedă fără efigie și deci independentă de puterea prințului și de manipulările sale frauduloase. În consecință, monedă incoruptibilă, dar care n-are curs decît în ținuturile foarte uscate fiindcă are neajunsul că cea dintîi ploaie o topește și o face să dispară.

– Așadar incoruptibilă pentru om, dar la bunul plac al primei averse!

Taor admira geniul acestui cristal ce nu înceta să-și adauge însușiri contradictorii și era, iată, în stare să preschimbe un contabil cam simpluț într-un om vorbăreț și spiritual.

Soldații împreună cu prizonierul lor, urmăriți îndeaproape de negustorul cel gras, dispăruseră în spatele unui zid. Taor și însoțitorul său au descoperit la rîndul lor o scară strîmtă pe care s-au grăbit să urce. Un soi de tranșee înclinată dădea într-o pivniță mare, frumoasă, deasupra căreia, odinioară, trebuie să se fi înălțat un edificiu important judecînd după pereții cu contraforturi și după plafonul ogival. O mulțime tăcută se deplasa încolo și încoace fără să se sinchisească – decît poate prin tăcere – de tribunalul comercial, instalat într-o nișă de forma unei abside. Taor îi observa cu maximum de interes pe toți acești bărbați, femei, copii, locuitori tainici ai Sodomei – sau tăinuiți cu bună știință, printr-un soi de înțelegere tacită, de către vecinii lor –, cetatea blestemată, supraviețuitori ai unei populații nimicite de focul venit din cer cu o mie de ani în urmă. „Pesemne că neamul acesta este indestructibil, și-a spus Taor, de vreme ce nici chiar Dumnezeu nu le-a putut veni de hac!“ Căuta să deslușească pe chipurile, în trupurile lor trăsăturile caracteristice poporului sodomit. Înfățișarea uscățivă și impresia de forță pe care o degajau îi făceau să pară înalți, deși erau de statură mijlocie. Dar nu întîlneai la ei, nici chiar la femei și copii, nici urmă de tandrețe, de prospețime; dimpotrivă, trupurile lor uscate și ușoare, expresia de vigilență încordată, aproape sarcastică pe care o puteai citi pe chipul lor te atrăgeau și te speriau deopotrivă. „Frumusețea Diavolului“, și-a spus Taor, amintindu-și că era vorba de o minoritate osîndită și urîtă din pricina moravurilor sale, deși întreg aspectul și purtarea lor dovedeau că acești oameni își

asumau neabătut apartenența la rasa lor, fără provocare, dar nu fără mîndrie.

Taor și Draoma s-au apropiat de tribunalul unde tînărul însoțitor al caravanei urma să fie judecat. În afara soldaților și a reclamantului se mai adunaseră ceva gură-cască, dar și o femeie cu chipul răvășit strîngînd la piept patru copilași. Atenția tuturor însă a fost atrasă de trei personaje înveșmîntate în piele roșie, avînd în preajmă niște unelte neliniștitoare, și care, în pofida mutrelor cumsecade, nu puteau avea decît îndeletnicirea de călăi.

Procesul s-a desfășurat în mare grabă, judecătorul și asesorii de-abia ascultînd răspunsurile și argumentele invocate de acuzat în apărarea sa.

– Dacă mă arestați, nu-mi voi mai putea exercita meseria, și atunci cum îmi voi mai putea plăti datoria ? încerca el să se apere.

– Ți se va da o altfel de muncă, a ironizat acuzatorul.

Osîndirea părea sigură, iar plînsetele femeii și ale copiilor se întețeau. Atunci Taor s-a înfățișat înaintea tribunalului cerînd îngăduința să vorbească pe scurt.

– Omul acesta are o soție și patru copilași ce vor fi greu și pe nedrept loviți prin osîndirea sa, a spus el. Judecătorii și reclamantul vor voi să-i îngăduie unui bogat călător, aflat în trecere prin Sodoma, să plătească el sumele datorate de acuzat ?

Oferta era senzațională și mulțimea a început să se înghesuie în jurul tribunalului. Președintele i-a făcut negustorului semn să se apropie și au discutat un moment în șoaptă. Apoi, a bătut cu palma în masă, cerînd să fie liniște. După aceea, a declarat că oferta străinului era acceptată, cu condiția ca suma să fie vărsată imediat, și într-o monedă sigură.

– Despre ce sumă este vorba ? a întrebat Taor.

Un murmur de uimire admirativă s-a auzit în mulțime : așadar generosul străin nici nu știa măcar la ce se angaja !

Negustorul s-a grăbit să-i răspundă lui Taor.

– Nu mai pun la socoteală dobînda pentru întîrziere și nici cheltuielile de judecată. Rotunjesc suma în jos. Pe scurt, mă declar mulțumit dacă mi se restituie suma de treizeci și trei de talanți.

Treizeci şi trei de talanţi ? Taor n-avea habar de valoarea unui talant, şi nici de valoarea oricărei alte monede, dar cifra de treizeci şi trei i s-a părut modestă şi deci liniştitoare aşa că, fără să clipească, s-a întors către Draoma şi i-a poruncit: „Plăteşte !“ Mulţimea avea ochii aţintiţi asupra contabilului. Avea acesta să înfăptuiască într-adevăr gestul magic care l-ar elibera pe datornicul insolvabil ? Punga pe care o scosese din manta li s-a părut de o dimensiune derizorie; dar cuvintele pe care le-a rostit au fost cu mult mai dezamăgitoare.

– Prinţe Taor, a spus el, nu mi-ai îngăduit să-ţi dau socoteală de cheltuieli şi de pierderi. Acestea au fost uriaşe de cînd am plecat din Mangalore. Astfel, atunci cînd vasul Bohdi a fost lăsat pradă răpitoarelor...

– Scuteşte-mă acum de relatarea întregii călătorii, l-a întrerupt Taor, şi spune-mi fără ocol cît mai avem.

– Au mai rămas doi talanţi, douăzeci de mine, şapte drahme, cinci sicli de argint şi patru bani, a rostit contabilul pe nerăsuflate.

Un hohot de rîs s-a ridicat din mulţime. Deci acest călător atît de sigur pe el, cu gesturi de mare nobil nu era decît un impostor ! Taor s-a înroşit de mînie, nu atît din pricina mulţimii batjocoritoare cît din pricina lui însuşi. Cum ! Cu mai puţin de un ceas în urmă, se bucura de propria-i sărăcie ca de o tinereţe nesperată, dăruită de soartă, se îmbăta de sărăcie şi de disponibilitate ca de un vin nou din care gusta pentru prima dată şi iată că, la prima dificultate – bărbatul acesta înglodat în datorii, femeia lui cu o droaie de copii –, reacţiona ca un prinţ putred de bogat care suprimă orice piedică printr-un simplu gest adresat vistiernicului său ! A ridicat mîna cerînd din nou cuvîntul.

– Preacinstiţi judecători, a spus el, vă datorez scuze, şi în primul rînd de a nu mă fi prezentat cum se cuvine. Sînt Taor Malek, prinţ de Mangalore, fiu al Maharajahului Taor Malar şi al lui Maharani Taor Mamore. Scena de adineauri – ridicolă, ce-i drept – n-are decît o singură explicaţie: în viaţa mea n-am atins, nici n-am văzut vreo monedă. Talant, mină, drahmă, siclu sau bănuţ sînt pentru mine cuvinte dintr-o limbă pe care nici n-o vorbesc, nici n-o înţeleg. Treizeci şi trei de talanţi spuneţi că ar trebui pentru ca omul ăsta să fie salvat ?

Nici nu mi-a trecut prin minte că suma s-ar putea să-mi lipsească ! Deci banii ăștia nu-i am ! Ei și ? Vă pot oferi altceva. Sînt tînăr și sănătos. Chiar prea sănătos poate, dacă ar fi să judecăm după acest pîntec ! Și mai ales, n-am nici soție, nici copii. Vă cer în mod solemn, preacinstiți judecători și cinstite negustor reclamant, vă cer deci să primiți să merg eu la închisoare în locul prizonierului. Voi munci pînă ce voi aduna suma necesară pentru a plăti datoria de treizeci și trei de talanți.

Mulțimea nu mai rîdea. Sacrificiul uriaș impunea tăcere și respect.

– Prințe Taor, a spus atunci judecătorul, adineauri nu cîntăreai exact suma necesară pentru răscumpărarea datornicului. Acum însă ne faci o propunere cu mult mai gravă, fiindcă te oferi să plătești cu trupul și cu viața ta. Te-ai gîndit bine ? Nu acționezi cumva din mînie, pentru că, mai adineauri, lumea a rîs de tine ?

– Preacinstite judecător, ascunsă și întunecată este inima omului și n-aș putea ghici ce se cuprinde nici chiar în inima mea. Voi avea timp destul, cît voi fi întemnițat, să deslușesc motivele care mă îndeamnă să acționez astfel. E de ajuns să știi că sînt lucide, categorice și irevocabile. Mă ofer din nou să merg în locul omului acestuia în temniță, cît timp va fi nevoie pînă ce datoria va fi plătită.

– Fie, a spus judecătorul, facă-ți-se după voința ta. Puneți-l în lanțuri !

Călăii s-au aplecat de îndată cu uneltele lor la picioarele lui Taor. Draoma, care mai ținea punga în mînă, arunca priviri îngrozite în dreapta și-n stînga.

– Prietene, i-a spus Taor, păstrează banii aceștia ; îți vor fi de folos pentru drum. Du-te ! Întoarce-te la Mangalore unde ești așteptat de ai tăi. Nu-ți cer decît două lucruri : mai întîi să nu sufli o vorbă despre ce ai văzut și nici despre ce mă așteaptă.

– Da, prințe Taor, voi ști să-mi înfrînez limba. Și celălalt lucru ?

– Vino să te îmbrățișez, căci nu știu cînd îmi va fi dat să mai revăd vreun om din țara mea.

S-au strîns în brațe, apoi contabilul s-a pierdut în mulțime, încercînd zadarnic să-și ascundă graba. Călăii își făceau de lucru la picioarele lui Taor. Prizonierul eliberat trăia bucuria revederii cu ai săi. Cînd a sosit clipa să fie luat, Taor s-a adresat pentru ultima oară judecătorului.

– Știu că va trebui să lucrez pentru a recupera cei treizeci și trei de talanți, a spus el. Dar cît îi trebuie unui deținut ca să strîngă această sumă ?

Întrebarea a părut să-l surprindă pe judecător care se cufundase deja în studierea altui dosar.

– Cît îi trebuie unui deținut de la ocnele de sare ca să adune treizeci și trei de talanți ? Păi, e clar, treizeci și trei de ani !

Apoi și-a întors privirea ridicînd din umeri. treizeci și trei de ani ! Perspectiva unui timp practic infinit l-a amețit pe Taor. S-a clătinat și s-a prăbușit leșinat. Astfel l-au dus în adîncul ocnelor de sare.

*

* *

Deținuții din ocnele de sare cunoșteau cu toții același regim de inițiere. Șocul schimbării condițiilor de mediu și de viață zguduia într-atît chiar și constituțiile cele mai robuste încît, în primul rînd, trebuia prevenită posibilitatea sinuciderii. Noul venit era așadar pus în lanțuri și aruncat într-o celulă individuală. La nevoie, era hrănit cu forța, cu ajutorul unui tub, prin care i se introducea mîncarea pe gît. O experiență de veacuri dovedise că aclimatizarea avea cu atît mai mulți sorți de izbîndă cu cît era mai radicală. Odată ce pragul inițial al disperării era trecut – ceea ce dura între șase zile și șase luni – nu se mai punea problema ca ocnașul să vadă lumina zilei mai devreme de cinci ani. De asemenea, nu avea să mai întîlnească în tot acest răstimp decît oameni din mină, supuși aceloraşi condiții de viață, iar hrana sa avea să fie invariabil aceeași : pește uscat și apă sărată. Se înțelege că în acest ultim domeniu, Taor – prințul zahărului – a avut de înfăptuit schimbarea cea mai grea pentru gusturile și obiceiurile sale. Încă din prima zi, și-a simțit gîtlejul uscat de o sete cumplită, dar asta nu era decît setea gîtlejului, localizată și superficială. Cu timpul aceasta a dispărut, dar pentru a lăsa loc alteia, mai

puțin chinuitoare, poate, dar profundă, esențială. Nu doar buzele și gîtlejul său tînjeau după apa dulce, dar tot organismul, fiecare celulă sufereau de o deshidratare fundamentală, unindu-se într-un strigăt mut și unanim. Iar pentru a potoli această sete, pe care o simțea crescînd în lăuntrul lui, îi va trebui, știa bine, întreaga viață, dacă avea să mai fie eliberat înainte de moarte.

Salinele alcătuiau o rețea imensă de galerii, săli și cariere subpămîntene, tăiate în întregime în cristale de sare, un adevărat oraș îngropat, de două ori îngropat, deoarece se afla sub casele și edificiile publice ale Sodomei, care, la rîndul lor, erau și ele îngropate. Diviziunea muncii se făcea după cele trei etape ale producției de sare: lucrătorii de la terasamente, de la cariere și cioplitorii. Aceștia din urmă tăiau în bucăți niște plăci alburii obținute din blocurile desprinse din fundul salinei de către lucrătorii de la cariere. Cei de la terasamente se îndeletniceau cu lucrări de excavație și de explorare care durau de veacuri și păreau fără sfîrșit. Duritatea cristalelor de sare făcea inutile orice lucrări de consolidare, dar asta nu însemna că munca era la adăpost de riscuri și primejdii. Vedeai uneori iscîndu-se în grosimea vreunui zid sau plafon cîte o fantomă întunecată cu forme fantastice, caracatiță uriașă, cal bolnav cu membrele umflate, sau pasăre de coșmar. Era o pungă de argilă mobilă întemnițată în sarea gemă ca o bulă uriașă în puritatea unui cristal. Apariția unei astfel de „fantome" în cursul lucrărilor de excavație îi silea pe lucrătorii de la terasamente să ocolească obstacolul a cărui masă totală era imposibil de evaluat. Galeriile erau astfel invadate de acești monștri încremeniți, ascunși în măruntaiele muntelui și cîteodată unul dintre ei, necăjit de agitația și de înțepăturile de ac datorate acestor furnici umane, exploda cu bubuit de tunet și îneca întreaga mină sub tone de argilă lichidă.

Exploatarea era formată din nouăzeci și șapte de mine, care furnizau încărcătura a două caravane ce plecau de la Sodoma în fiecare săptămînă. Pe lîngă producția de plăci de sare mai trebuia socotită, ce-i drept, cantitatea importantă de conuri de sare marină, strînsă din bazinele uscate de soare și turnată în forme de lemn. Deoarece se desfășura în aer liber, munca la mlaștinile sărate era invidiată de ocnașii din adîncuri, privită fiind ca o întoarcere la condiții de viață oarecum nor-

male. Prin excese de slugărnicie, unii izbuteau în cele din urmă să fie trimiși acolo. Dar mina nu le dă drumul cu ușurință celor pe care a apucat să-i înghită. Soarele puternic, la care acești oameni nu mai erau adaptați, le ardea pielea și ochii astfel că erau nevoiți să coboare din nou în întunericul din adînc cu leziuni cutanate sau oftalmii incurabile. Culmea decăderii este adaptarea la decădere într-atît încît orice ameliorare devine cu neputință. Sub acțiunea necurmată a umezelii saturate de sodiu, unii mineri se trezeau cu pielea uscată, subțiată, diafană chiar – asemeni aceleia care acoperă o rană de-abia cicatrizată –, astfel încît ajungeau să pară jupuiți de vii. Li se spunea oamenii roșii și pe unul dintre ei îl văzuse Taor în noaptea sosirii sale la Sodoma. Mergeau în general goi pușcă – neputînd suporta nici o haină, cu atît mai puțin cele din mină, zgrunțuroase din pricina sării – și nu se aventurau să iasă afară decît noaptea, de teama soarelui. Datorită originii sale indiene, de bună seamă, Taor a fost scutit de această jupuire generală, dar buzele i-au crăpat, gura i s-a uscat, ochii i s-au umplut de o infecție purulentă care se prelingea pe obraji. Totodată vedea cum pîntecul i se topește, iar trupul i se împu-ținează, ca cel al unui bătrînel adus de spate.

Vreme îndelungată n-a cunoscut decît uriașa peșteră – încăpătoare ca un templu – unde cioplea și netezea plăcile de sare, tunelele umede care duceau de la un capăt la altul al minei și mai cu seamă ciudatul salon mineral unde mînca și dormea laolaltă cu vreo alți cincizeci, și unde prizonierii își folosiseră timpul liber sculptînd în sarea gemă jilțuri, dulapuri, nișe, ba chiar, pentru ornamentație, lustre false și sta-tui.

După o perioadă de recluziune totală a cărei măsură o pierduse, i s-a îngăduit să se întoarcă la lumina zilei. Mai întîi pentru a participa la expediții de pescuit pe mare, peștele fiind unica hrană a prizonierilor. Pescuit destul de paradoxal, deoarece apele atît de sărate nu îngăduiau nici un tip de viață animală sau vegetală. Se străbătea de fapt marea, pînă la celălalt țărm, acolo unde se varsă Iordanul, ceea ce presupunea trei zile de mers la dus, și patru la întors cu coșurile pline de pește.

Sosirea Iordanului la țărmurile mării Moarte și dispariția sa, înghițit de apele mai grele, l-au impresionat adînc pe Taor, deoarece i se părea că deslușește imaginea agoniei și a morții.

Fluviul soseşte vesel, cîntînd, plin de peşte, adumbrit de tufe de mentă şi de tamarini plini de păsări. Cu tinerească îndrăzneală îşi aruncă înainte undele pline de şoapte, şi ceea ce-l aşteaptă este cumplit. Alunecă într-un şanţ de pămînt galben care-l poluează şi-i frînge elanul. Nu mai e decît un curent de lichid gras şi opac, care se rostogoleşte încet către deznodămîntul fatal. Vegetaţia care se mai încăpăţînează să-l escorteze, îşi înalţă spre cer crengile pipernicite, acoperite de nisip şi sare. În cele din urmă, marea Moartă înghite un fluviu bolnav pe care-l digeră fără să lase vreo urmă, deoarece este închisă spre sud. Puţin mai încolo se petrece o altă dramă semnalată de stoluri mari şi învîrtejite de vulturi pescari. Peştii din Iordan – îndeosebi mrene, plătici şi somni – asfixiaţi de compoziţia chimică a apelor marine se ridică la suprafaţă cu miile, cu burta-n sus, pentru puţin timp, ce-i drept, căci curînd, încărcaţi de sare, se duc la fund ca nişte bolovani. Pe aceşti peşti morţi şi mineralizaţi se străduiau deţinuţii să-i adune cu năvodul, înfruntînd uneori vulturii înfuriaţi de aceste întruziuni. Ciudat pescuit, într-adevăr, funebru şi ireal, după chipul acestor locuri blestemate.

Dar nu întrecea în ciudăţenie un soi de pescuit cu harponul, unic în felul său, la care Taor avea să ia de asemenea parte. Barca înainta încet pînă în largul mării – ajungînd în punctele de maximă adîncime – în timp ce un om priceput stătea aplecat înainte şi scruta adîncul opac, ţinînd în mînă un harpon legat de o frînghie. Ce pîndea ? Un monstru negru şi turbat, care nu se află în apele nici unei alte mări, *acefalotaurul*, sau taur fără cap. De-odată, din adîncul lichidului metalic, i se zărea într-un vîrtej umbra care creştea repede şi se năpustea asupra bărcii. Trebuia atunci să fie stăpînit, apoi ridicat la bord. De fapt era vorba de o masă de asfalt scuipată de adînc şi adusă degrabă la suprafaţă de densitatea apei. Aceşti monştri de bitum aveau prostul obicei de a se lipi de vas şi de a se agăţa de el cu mii de fire elastice. Pentru a le desprinde, sodomiţii foloseau un amestec dezgustător de urină de bărbat şi de sînge menstrual. Asfaltul era preţios nu doar pentru a călăfătui corăbiile, dar şi ca ingredient farmaceutic, şi se putea obţine pe el un preţ bun[12].

Cu totul inutil şi dezinteresat se arăta a fi în schimb culesul merelor de Sodoma, care se desfăşura pe straturile de

ghips şi de marnă saliferă, depuse de transgresiunile lacului asfaltic. Pe aceste cîmpuri otrăvite creşte un arbust cu spini, cu frunze firave şi ascuţite, ce produce un fruct asemănător cu lămîiul sălbatic. Fructul are o înfăţişare savuroasă, dar nu-i decît o capcană nemiloasă fiindcă, ajuns la maturitate, e plin de un suc coroziv care-ţi jupoaie limba, iar uscat conţine o pulbere seminală cenuşie, asemănătoare cu cenuşa, care irită ochii şi nările. Taor n-a înţeles niciodată la ce slujeau merele de Sodoma pe care era silit să le recolteze.

În cursul acestor expediţii, a încercat să regăsească ţărmul unde înnoptase după întoarcerea de la Betleem. Dar toate punctele de reper de care-şi amintea păreau să fi dispărut. Pînă şi elefanţii preschimbaţi în statui de sare – care nu se puteau topi! – nu mai erau de găsit. Tot trecutul lui părea anulat. I-a mai apărut, totuşi, o dată înaintea ochilor, luînd chipul cel mai neaşteptat şi cel mai derizoriu cu putinţă.

Era vorba de un personaj rotofei şi parcă umflat de propria importanţă, care a poposit într-o bună zi în mina a şasea, unde se afla şi Taor. Se numea Cleofant şi era de fel din Antiohia Pisidiei, oraş din Frigia şi care nu trebuia confundat, după cum îi plăcea lui să atragă atenţia tuturor, cu Antiohia din Siria, aşezată pe rîul Oront. Tipului îi plăceau acest soi de precizări pe care le servea oricui, cu degetul ridicat, dîndu-şi aere de dascăl. Se bucura de condiţii speciale, deoarece, aşa după cum spunea, se afla deţinut în ocnele de sare în urma unui şir de neînţelegeri care aveau să fie lămurite cît de curînd. Fapt e că, după o săptămînă, s-a făcut nevăzut fără să fi avut a cunoaşte nici lanţurile, nici celula. Atenţia lui Taor a fost atrasă de faptul că acest Cleofant s-a declarat de meserie cofetar, şi specialist în zaharicale levantine. Într-o noapte, stînd alături, Taor nu s-a putut împiedica să-l întrebe :

– Rahatul lukum, spune-mi Cleofant, ştii ce este rahatul lukum ?

Cofetarul antiohian a tresărit şi l-a privit pe Taor de parcă atunci îl vedea pentru întîia oară. Ce putea avea în comun această epavă umană şi rahatul lukum ?

– De ce te interesează rahatul lukum ? l-a întrebat cofetarul.

– Mi-ar lua prea mult timp să-ţi explic.

– Află atunci că rahatul lukum este o zaharicală nobilă, delicioasă şi rafinată care nu şi-ar afla locul în gura unui gunoi ca tine.

– N-am fost mereu un gunoi, dar fără îndoială n-ai să mă crezi dacă-ţi voi spune că am mîncat cîndva un rahat lukum, da, da, şi chiar cu fistic, dacă vrei să ştii. Şi-ţi voi mai spune că am plătit scump, chiar foarte scump, ca să aflu reţeta acestei zaharicale. Or, după cum mă vezi, înţelegi că n-am izbutit s-o aflu...

Cleofant întîlnise în sfîrşit în aceste străfunduri un interlocutor demn de ştiinţa sa culinară. S-a umflat în pene.

– Ai auzit vreodată de guma de acantă? l-a întrebat el.

– De guma de acantă? Nu, niciodată, a mărturisit Taor cu umilinţă.

– Este seva unui arbust de tip *astragalus*, întîlnit în Asia Mică. Pusă în apă rece se umflă şi ia aspectul unei substanţe mucilaginoase, de culoare albă, vîscoasă şi densă. Această gumă de acantă se bucură de o deosebită trecere în sferele înalte ale societăţii. Cataplasmă pectorală pentru spiţeri, pomadă pentru frizeri, apret pentru spălătorese şi jeleu pentru cofetari. Dar apoteoza ei este rahatul lukum.

Guma trebuie mai întîi spălată cu apă rece. Se pune într-o ulcică de pămînt, se acoperă cu apă şi se lasă să stea zece ore. A doua zi, se încălzeşte un vas mare cu apă, folosit pentru bain-marie. Se răstoarnă conţinutul ulcelei de pămînt într-o cratiţă şi se pune la bain-marie. Se amestecă guma cu o lingură de lemn pînă ce se topeşte, şi se ia spuma din cînd în cînd. Apoi, guma topită se strecoară şi se lasă să mai stea zece ore. După care se fierbe din nou la bain-marie. Se pune zahăr, apă de flori sau de portocale. Se fierbe amestecînd mereu pînă se obţine o pastă destul de consistentă. Se ia de pe foc şi se lasă să se aşeze pentru cîteva clipe. Apoi se răstoarnă pasta pe o masă de marmură şi se taie cuburi, introducînd în fiecare cîte un miez de nucă. Laşi la rece să se întărească.

– Bine, şi fisticul?

– Ce fistic?

– Ţi-am vorbit despre rahatul lukum cu fistic.

– Nimic mai simplu. Pisezi grăunţele de fistic mărunt de tot, pînă ajunge ca o pulbere de fistic. Şi o încorporezi în pastă, în loc de apa de flori sau de portocale despre care ţi-am pomenit. Eşti mulţumit?

– Desigur, desigur, a şoptit Taor visător.

N-a mai adăugat, de teamă să nu-şi enerveze tovarăşul, cît de departe i se părea acum toată povestea asta cu rahatul lukum: învelişul minuscul şi uşor al unei seminţe micuţe care-i răscolise viaţa înfigîndu-şi rădăcini adînci în fiinţa sa, dar făgăduind ramuri ce vor ajunge pînă la cer.

*

* *

Înalta societate sodomită nu se sfia să ceară administraţiei minelor deţinuţi ocnaşi pentru a îndeplini munci grele sau ca ajutoare temporare în anumite împrejurări excepţionale. Administraţia nu se împăca defel cu aceste practici – nefaste pentru deţinuţi, după cum se credea – dar nu îndrăznea să refuze anumite personalităţi. Astfel, îmbrăcat cu livreaua de ospătar sau de paharnic, Taor i-a putut cunoaşte pe stăpînii Sodomei, cu prilejul cinelor lungi la care aceştia se adunau. Aceste îndatoriri – care răspundeau vocaţiei lui alimentare – îi ofereau un post de observaţie de neînlocuit. Considerat de gazde şi de comeseni ca inexistent, vedea totul, auzea totul, înregistra totul. Dacă cei răspunzători de mîna de lucru se temeau că orele petrecute într-un mediu luxos şi rafinat ar putea micşora cumva rezistenţa fizică şi morală a ocnaşilor, se înşelau, mai cu seamă în ceea ce-l privea pe Taor. Nimic nu-l îmbărbăta mai mult pe fostul prinţ al zahărului decît priveliştea acelor bărbaţi şi a acelor femei, care nu erau sarea pămîntului, pentru că, după cum spuneau, la Sodoma nu exista pămînt, ci sarea sării, ba chiar, mai adăugau cîte unii, sarea sării sării. Nu se putea spune că ar fi fost ispitit să se lege necondiţionat de aceşti oameni blestemaţi, osîndiţi, uniţi între ei printr-un spirit ascuţit de negaţie şi derîdere, un scepticism învederat, o aroganţă întreţinută cu multă ştiinţă. Erau, în chip vădit, prizonierii unei atitudini de denigrare şi de coroziune pe care o respectau cu sfinţenie, ca fiind singura lege tribală.

Taor a fost dat un timp pe lîngă o familie de vază, o pereche ce trăia pe picior mare și în a cărei casă se aduna la ospețe societatea cea mai strălucitoare și mai corozivă din Sodoma. Se numeau Semazar și Amrafela și, deși erau soț și soție, semănau de parcă ar fi fost frați: aceiași ochi lipsiți de gene și care nu clipeau niciodată, același nas obraznic, în vînt, aceleași buze subțiri, sinuoase, batjocoritoare și aceleași două riduri amare care le brăzdau obrajii. Chipuri arzînd de inteligență, care zîmbeau mereu, dar nu rîdeau niciodată. Formau fără îndoială un cuplu unit și chiar armonios, dar în stilul Sodomei, iar un observator neavizat ar fi fost uimit de atmosfera de răutate vigilentă pe care o întrețineau în raporturile dintre ei. Cu instinctul țintașului ce nu dă greș, fiecare pîndea punctul vulnerabil al celuilalt, în care acesta din urmă se simte descoperit, pentru a-l preschimba de îndată într-o țintă unde trimite un mănunchi de săgeți otrăvite. Era o regulă implicită a relațiilor dintre sodomiți: cu cît se iubeau mai mult, cu atît mai crud se înverșunau unii împotriva altora. Pentru ei îngăduința însemna indiferență, și bunăvoința dispreț.

Taor trecea ca o umbră prin sălile mari, ermetic închise, unde se chefuia nopți întregi. Licori cu nuanțe toxice, distilate în laboratoarele Lacului de Asfalt, înflăcărau imaginația, făceau să se ridice glasurile, să izbucnească cinismul gesturilor. Se spuneau și se săvîrșeau acolo lucruri îngrozitoare, la care Taor era martor fără voie, niciodată complice. Înțelesese că civilizația sodomită cuprindea trei principii strîns legate între ele: sarea, depresiunea telurică și un anumit soi de practici erotice. Minele de sare și așezarea lor joasă, Taor le simțea în trupul și sufletul său de atîta vreme încît avea să vină ziua – dacă nu cumva venise! – cînd va fi trăit în acest iad mai mult ca nicăieri altundeva. Era fără îndoială de ajuns ca să capete o anumită înțelegere a spiritului sodomit, intelectuală însă și abstractă. Își amintea de primii săi pași în cetatea lovită de trăznet; remarcase atunci că toate contururile firești, dimensiunile normale într-un oraș erau înlocuite aici de umbre. Aruncat în viața subterană a cetății, înțelesese mai apoi că reliefurile, cu profiluri desenate de umbre, nu fuseseră doar aplatizate sub talpa lui Iahve, dar întoarse, convertite în valori negative. Fiecare înălțime din oraș se reflecta astfel sub forma inversată a unei adîncituri, asemănătoare și diametral opusă deopotrivă. Această inversiune își găsea echivalentul în spiritul sodomit a cărui viziune asupra lucrurilor se înfățișa în umbre

negre, unghiulare, tăioase, cufundîndu-se în abisuri ameţitoare. Pentru sodomit, perspectiva globală devenea analiză fundamentală, suişul penetraţie, teologia ontologie, iar bucuria de a ajunge la lumina inteligenţei era paralizată de spaima căutătorului nocturn care scormoneşte sub temelia fiinţei.

Înţelegerea lui Taor nu mergea însă mai departe, şi îşi dădea seama că cele două elemente ale civilizaţiei sodomite pe care le cunoştea – sarea şi depresiunea – rămîneau cumva accidentale şi exterioare una faţă de cealaltă, atît timp cît erotismul nu le cuprindea cu căldura şi consistenţa lui carnală. Era evident că, nefiind născut aici, din părinţi sodomiţi, acest soi de dragoste nu putea să-i inspire decît o groază instinctivă, iar admiraţia pe care nu se putea împiedica să o simtă pentru aceşti oameni se va amesteca în veci cu mila şi scîrba.

Îi asculta deci cu multă atenţie celebrîndu-şi iubirile, dar îi lipsea simpatia, fără de care nu înţelegi aceste lucruri decît pe jumătate. Se lăudau că au scăpat de cumplita mutilare a ochilor, a sexului şi a inimii – întruchipată de circumcizie – impusă de legea lui Iahve poporului său spre a-l face inapt pentru orice formă de sexualitate, alta decît procrearea. Erau plini de sarcasm la adresa procreaţionismului „la grămadă" al celorlalţi iudei, care conduce în mod fatal la crime nenumărate, de la practicile de avort pînă la părăsirea copiilor. Aminteau ticăloşia lui Lot, sodomitul care se lepădase de cetate, alegîndu-l pe Iahve, şi care, în cele din urmă, s-a lăsat îmbătat şi violat de propriile lui fiice. Erau foarte încîntaţi de deşertul steril în care trăiau, de materia sa cristalină – ce se epuiza într-o îngrămădire de forme geometrice –, de hrana lor pură şi perfect asimilabilă, datorită căreia intestinul lor, în loc să funcţioneze ca o cloacă plină de murdării, rămînea coloana goală şi fundamentală a trupului lor. După cum spuneau, cei doi *o* din cuvîntul Sodoma – ca şi cei din cuvîntul Gomora, dar în alt sens – semnificau cele două sfinctere opuse ale trupului uman – oral şi anal – care comunică, îşi răspund şi se cheamă de la un capăt la altul al omului, precum alfa şi omega vieţii, şi doar actul sexual sodomit răspunde acestui mare şi întunecat tropism. Mai spuneau şi că, datorită sodomiei, în loc să se închidă într-o fundătură, împreunarea se branşează pe labirintul intestinal, irigă fiece glandă, excită fiece nerv, mişcă toate măruntaiele şi izbucneşte în cele din urmă prin gură, metamorfozînd tot trupul în trompetă organică, tubă

viscerală, oficleid mucos cu bucle şi volute ramificate la nesfîrşit. În schimb, Taor îi înţelegea mai bine atunci cînd îi auzea spunînd că, în loc să aservească sexul propagării speciei, sodomia îl exaltă, angajîndu-l pe calea regală a circuitului alimentar.

Deoarece respectă virginitatea fetelor şi nu se atinge de angrenajul primejdios al fecundităţii soţiei, sodomia avea mare trecere la femei, înscriindu-se chiar într-un adevărat matriarhat. De altfel, tot o femeie, soţia lui Lot, era slăvită în întreaga cetate ca un fel de divinitate tutelară.

Vestit de doi îngeri că focul din cer avea să se abată asupra cetăţii, Lot şi-a trădat concetăţenii şi a fugit la timp cu nevasta şi cele două fiice. Totuşi li s-a interzis categoric să privească înapoi. Lot şi fiicele lui au ascultat. Dar soţia nu s-a putut împiedica să-şi întoarcă privirea, pentru a-şi lua un ultim rămas bun de la cetatea dragă, ce se prăbuşea mistuită de flăcări. Acest gest de duioşie nu i s-a iertat şi Iahve a preschimbat-o pe nefericită într-o coloană de sare[13].

Sodomiţii se adună în fiecare an să celebreze acest martiriu, într-un fel de sărbătoare naţională, în jurul statuii care, iată, acum aproape o mie de ani, fugea din Sodoma, dar nu de bunăvoie, ci silită, răsucindu-se cu tot trupul, astfel încît este aşezată cu faţa spre cetate, minunat simbol al fidelităţii neînfricate. Se cîntau imnuri, se dansa, oamenii se împreunau „aşa ca pe la noi", în jurul Maicii Moarte – aşa cum i se spunea într-un afectuos joc de cuvinte* –, iar toată flora ţinutului, trandafiri ai deşertului, anemone fosile, violete de cuarţ, ramuri de ghips o acopereau pe această femeie, avîntată şi neclintită deopotrivă în spirala dură a vălurilor sale împietrite.

---

* Joc de cuvinte : Mer = mare şi Mère = mamă se pronunţă la fel în franceză (n. tr.)

La cîtva timp după aceea, a şasea salină s-a mai îmbogăţit cu un prizonier. Tenul colorat, carnea tare şi mai ales un fel de mirare îngrozită din privire, totul vădea omul smuls de curînd pămîntului înflorit şi soarelui blînd, purtînd încă mirosul plăcut al vieţii de la suprafaţă. Oamenii roşii s-au strîns degrabă în jurul lui ca să-l atingă şi să-i pună întrebări. Se numea Demas şi era de fel din Merom, sat de la marginea micului lac Huleh, prin care curgea Iordanul. Cum ţinutul este foarte mlăştinos şi bogat în peşti şi în păsări acvatice, trăia de pe urma vînatului şi pescuitului. De ce nu rămăsese în ţinutul său de baştină! Împins de nădejdea unei prăzi mai bogate, coborîse pe Iordan în jos, mai întîi pînă la lacul Genazaret, unde poposise pentru mai mult timp, apoi mergînd tot spre sud, străbătuse Samaria, se oprise în Betania, ajungînd în cele din urmă în locul unde fluviul se vărsa în marea Moartă. Blestemat ţinut, oribilă faună, dezgustătoare întîlniri! se tot văicărea el. De ce nu s-o fi întors de îndată acasă, către miazănoapte, în ţinutul verde şi îmbietor? Se luase la harţă cu un sodomit, şi-i crăpase capul cu securea. Tovarăşii mortului puseseră mîna pe el şi-l aduseseră cu ei la Sodoma.

Curînd, oamenii roşii au socotit că aflaseră tot ce se putea şti de la prizonierul străin, şi l-au lăsat în pace, pradă acelei stări de apatie disperată prin care treceau toţi noii veniţi înainte de a-şi accepta soarta îngrozitoare. Taor l-a luat sub aripa lui ocrotitoare, l-a obligat cu blîndeţe să se hrănească măcar puţin şi s-a înghesuit în nişa lui de sare pentru a-i face loc noului venit. Vorbeau ore întregi în şoaptă în noaptea violetă a salinei, în timp ce, cu ceafa şi şalele frînte de oboseală, nu izbuteau, totuşi, să afle somnul.

Astfel Demas a făcut aluzie din întîmplare la un predicator pe care-l auzise la malul lacului Tiberiadei şi în împrejurimile oraşului Cafarnaum, şi pe care oamenii îl numeau îndeobşte Nazarineanul. La început, Taor n-a dat nici o atenţie acestor cuvinte, dar deodată o flăcăruie luminoasă şi caldă s-a aprins în inima lui, înţelegînd că era vorba despre acela pe care-l ratase la Betleem şi pentru care refuzase să se întoarcă împreună cu tovarăşii săi. N-a dat nici o atenţie acestor cuvinte, la fel cum pescarul se face că nu vede peştele minunat, pe care-l pîndeşte de ani de zile, dar pe care se teme să nu-l sperie, atunci cînd l-a aflat în sfîrşit, pentru că doar cu mare blîndeţe l-ar prinde în mreajă. Avînd la dispoziţie un

timp nelimitat, a lăsat memoria lui Demas să depene în voie, fir cu fir, tot ce știa despre Nazarinean din auzite sau tot ce văzuse cu ochii lui. Astfel Demas i-a vorbit despre nunta din Cana, unde Isus preschimbase apa în vin, apoi despre marea mulțime adunată în jurul lui în pustiu, și pe care o hrănise pe săturate cu cinci pîini și doi pești. Demas nu fusese de față la aceste minuni. În schimb era acolo, pe malul lacului, cînd Isus a rugat un pescar să-l ducă spre larg în barca sa și să-și arunce năvodul. Pescarul s-a înduplecat cam de nevoie, căci se trudise toată noaptea fără să prindă nimic, dar de data asta a crezut că năvodul are să i se rupă de mulțimea peștilor. Demas văzuse cu ochii lui, putea da mărturie.

– Mi se pare, a spus în cele din urmă Taor, că Nazarineanul se îngrijește îndeosebi să-i hrănească pe cei ce-l urmează...

– Fără îndoială, fără îndoială, a încuviințat Demas, dar să nu crezi că bărbații și femeile care-l înconjoară se grăbesc să răspundă întotdeauna la invitația sa. Atît e de adevărat încît l-am auzit rostind o pildă destul de amară, inspirată de bună seamă de răceala și indiferența acelora pe care voia să-i copleșească cu darurile sale. E povestea unui om bogat și generos, care cheltuise mult pentru a oferi o cină gustoasă rudelor și prietenilor săi. Cînd totul a fost pregătit, văzînd că nimeni nu apare, a trimis un slujitor să le reamintească oaspeților de invitație. Dar fiecare inventa alt pretext ca să refuze. Unul tocmai cumpărase un ogor și trebuia să-l vadă, altul trebuia să încerce cinci perechi de boi atunci luați de la tîrg, altul trebuia să plece în călătorie de nuntă. Atunci omul bogat și generos i-a trimis pe slujitorii săi pe străzi și în piețe, cu poruncă să-i aducă pe toți cerșetorii, schilozii, orbii și șchiopii pe care-i vor găsi „pentru ca să nu se piardă bucatele cele bune pe care le-am pregătit".

Ascultîndu-l, Taor își amintea cuvintele pe care le rostise după ce ascultase istorisirea lui Baltazar, Melhior și Gaspar și, trebuie să fi fost atunci într-adevăr inspirat de sus căci, mărturisind că preocupările celor trei regi magi legate de artă, politică sau dragoste îi erau cu totul străine, își exprimase nădejdea că Mîntuitorul îi va vorbi și lui într-un limbaj potrivit personalității lui intime. Și iată că, prin gura sărmanului Demas, Isus îi vorbea despre ospăț de nuntă, înmulțire a pîinilor, pescuire minunată, mese îmbelșugate oferite celor săraci,

lui însuşi, lui Taor, a cărui întreagă viaţă – pînă şi marea lui călătorie spre soare-apune – se concentra pe preocupări alimentare.

– Şi asta încă nu-i nimic, a continuat Demas, mi s-a povestit despre o predică pe care ar fi ţinut-o în sinagoga din Cafarnaum, atît de uluitoare încît mi-e greu să cred, deşi martorul care mi-a relatat-o este cu totul vrednic de crezare.

– Dar ce-a spus?

– Ar fi spus întocmai aşa: *„Eu sînt pîinea vieţii care s-a coborît din cer. Dacă nu mîncaţi trupul Fiului omului şi nu beţi sîngele lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănîncă trupul meu şi bea sîngele meu rămîne în mine şi eu în el.“* Cuvintele acestea au scandalizat şi cei mai mulţi dintre cei ce-l urmau s-au risipit care încotro.

Taor tăcea, orbit de strălucirea cumplită a acestor cuvinte sfinte. Orbecăind prin lumina prea puternică pentru spiritul său, vedea totuşi cum evenimentele vieţii sale trecute capătă deodată un alt relief şi o nouă coerenţă, dar era departe de a înţelege. De pildă ospăţul oferit copiilor din Betleem şi uciderea pruncilor, petrecute în acelaşi timp, începeau să se apropie şi să se lumineze reciproc. Isus nu se mulţumea să-i hrănească pe oameni, ci chiar se jertfea pentru a-i hrăni cu însuşi trupul şi sîngele său. Ospăţul şi jertfa omenească nu se petrecuseră în acelaşi timp la Betleem doar din întîmplare: erau cele două faţete ale aceluiaşi sacrament, menite irezistibil să se apropie. Pînă şi propria-i prezenţă în mină căpătă deodată justificare în ochii lui Taor. Căci micilor săraci din Betleem nu le oferise decît dulciuri transportate pe spinarea elefanţilor, în timp ce copiilor însoţitorului de caravană insolvabil, le dăruise chiar trupul său şi viaţa sa.

Dar dintre toate cuvintele Nazarineanului relatate de Demas, cel mai adînc l-au mişcat pe Taor acelea care evocau apa proaspătă şi izvoarele ţîşnind din pămînt, fiindcă de ani şi ani, fiecare fibră din trupul lui urla de sete, iar el n-avea decît apă sărată ca s-o potolească. Nu-i greu de închipuit emoţia sa de om chinuit de iadul sării, la auzul acestor cuvinte: *„Oricui bea din apa aceasta îi va fi iarăşi sete, dar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da eu, în veac nu va mai înseta. Ba încă apa pe care i-o voi da eu se va preface în el într-un izvor de apă vie, ţîşnind spre viaţa veşnică“*. Nimeni nu putea înţelege mai bine decît Taor că nu era doar o metaforă. El ştia că apa care

potolește setea trupului și cea care țîșnește din suflet nu sînt de naturi diferite, odată ce omul a scăpat de sfîșierea păcatului. Își amintea într-adevăr de învățătura lui rabi Rizza în insula Dioscorida; el vorbea despre o hrană și o băutură în stare să sature trupul și sufletul deopotrivă. Într-adevăr, tot ce spunea Demas se potrivea atît de bine cu ceea ce credea Taor, răspundea atît de deplin la întrebările lui dintotdeauna încît, desigur, prin tălmăcirea pescarului de la Merom, îi vorbea însuși Isus.

În sfîrșit, într-o noapte, Demas i-a povesti că Isus, întorcîndu-se din ținuturile Tirului și Sidonului, s-a urcat pe muntele numit *Coarnele din Hatin* pentru că, așezat lîngă satul numit astfel, la trei ore de mers față de lac, are forma unei șei, scobită la mijloc, ridicată la margini. Și acolo Isus le-a vorbit mulțimilor. El a spus: *„Fericiți cei săraci cu duhul, căci a lor este împărăția cerurilor. Fericiți cei blînzi, căci ei vor moșteni pămîntul".*

– Și ce-a mai spus? a întrebat Taor în șoaptă.

– A mai spus: *„Fericiți cei însetați de dreptate, căci ei se vor sătura".*

Nici un alt cuvînt nu i se putea adresa mai personal lui Taor, omul care suferea de sete de atît de multă vreme pentru ca să se facă dreptate. L-a implorat pe Demas să repete încă o dată și încă o dată aceste cuvinte în care era cuprinsă întreaga lui viață. Apoi își odihni capul sprijinindu-l de peretele neted și vioriu al nișei și atunci s-a petrecut o minune. Minune discretă, infimă, cunoscută doar de Taor: din ochii săi uscați, din pleoapele-i purulente, o lacrimă i s-a rostogolit pe obraz, apoi pe buze. Și a sorbit-o: era apă dulce, prima picătură de apă nesărată pe care o bea de mai bine de treizeci de ani.

– Și ce-a mai spus? a mai stăruit el într-o așteptare plină de extaz.

– A mai spus: *„Fericiți cei ce plîng, căci ei vor fi mîngîiați".*

*

* *

Demas a murit la scurt timp după aceea, neputînd îndura cu nici un chip viața din minele de sare, și trupul lui s-a adăugat celorlalte dinaintea lui în marea putină de sare fune-

rară, lăsate sub acţiunea sodiului care lucrează fără încetare, uscînd trupul, ucigîndu-i toţi germenii de putrefacţie şi preschimbînd cadavrele mai întîi în păpuşi de pergament rigid, apoi în statui de sticlă, translucidă şi casantă.

Şi a urmat din nou succesiunea zilelor fără noapte, atît de asemănătoare unele cu altele încît se părea că aceeaşi zi începe necurmat, din nou, fără speranţă de sfîrşit.

Totuşi, într-o dimineaţă, Taor s-a pomenit singur la poarta de nord a cetăţii. I se dăduse o cămaşă de in, o desagă cu smochine şi cîţiva bănuţi pentru drum. Se scurseseră cei treizeci şi trei de ani ai datoriei lui? Tot ce se poate. Taor, care nu ştiuse niciodată să socotească, se lăsase în seama temnicerilor şi, de altfel, chiar sentimentul scurgerii timpului se tocise în el într-atît încît toate evenimentele petrecute de la sosirea sa la Sodoma i se păreau contemporane unele cu altele.

Unde să se ducă? Întrebarea aflase un răspuns anticipat în povestirile lui Demas. Mai întîi să iasă din fundul Sodomei, să urce din nou la nivelul normal al vieţii umane. Apoi, să se îndrepte către apus, mai precis spre capitală, unde avea cele mai multe şanse să dea de urma lui Isus.

Slăbiciunea lui extremă era în parte compensată de sprinteneală. Manechin de piele şi tendoane, schelet ambulant, plutea uşor ca un fulg, ca şi cum ar fi fost susţinut de-a stînga şi de-a dreapta de îngeri nevăzuţi. Mai rău era cu ochii. De multă vreme nu mai suportau lumina zilei, cu pleoapele însîngerate, acoperite de scurgeri groase care se întăreau şi apoi se descuamau în fîşii subţiri şi uscate. Şi-a rupt poala hainei, şi şi-a înfăşurat capul cu o legătură de pînză, lăsînd doar o crăpătură îngustă în dreptul ochilor, atît cît să vadă pe unde calcă.

A luat-o din nou în sus, de-a lungul ţărmului de mare binecunoscut, dar i-au trebuit şapte zile şi şapte nopţi ca să ajungă la gurile Iordanului. Apoi, de acolo, a pornit-o spre apus, mergînd către Betania, unde a ajuns în a douăsprezecea zi de mers Era primul sat întîlnit după eliberare. După treizeci şi trei de ani petrecuţi printre sodomiţi şi prizonierii lor, privea cu nesaţ la bărbaţii, femeile, copiii ce aveau o înfăţişare normală, evoluînd firesc într-un peisaj de flori şi verdeaţă şi această privelişte era atît de răcoritoare încît şi-a aruncat legătura din jurul ochilor, de care acum nu mai avea trebuinţă. Mergea de la unul la altul, întrebînd în dreapta şi-n stînga de

un proroc pe nume Isus. A cincea persoană întrebată l-a trimis la un bărbat, prieten cu Isus, după cîte ştia. Se numea Lazăr şi locuia cu surorile sale, Marta şi Maria-Magdalena. Taor s-a dus la locuinţa acestuia. Era încuiată. Un vecin l-a lămurit că în ziua aceasta de 14 Nisan, legea poruncea evreilor credincioşi să celebreze ospăţul Paştelui la Ierusalim. Nu era departe, la mai puţin de o oră de mers pe jos, şi deşi se făcuse deja tîrziu, s-ar fi putut să-l găsească pe Isus şi pe prietenii săi la un oarecare Iosif din Arimateea.

Taor a purces din nou la drum, dar cînd să iasă din sat, a fost cuprins de o slăbiciune: nu se hrănise deloc. Totuşi, după cîteva clipe, purtat de o forţă tainică, a pornit mai departe.

I se spusese o oră de mers. I-au trebuit trei, şi cînd a ajuns la Ierusalim, era noapte. A căutat îndelung casa lui Iosif, pe care vecinul lui Lazăr i-o descrisese vag. Avea să ajungă din nou prea tîrziu, ca la Betleem, într-un trecut devenit pentru el imemorial? A bătut la mai multe uşi. Pentru că era sărbătoarea Paştelui, i se răspundea cu blîndeţe, în ciuda orei înaintate. În sfîrşit, femeia care i-a deschis a încuviinţat. Da, aceasta era casa lui Iosif din Arimateea. Da, Isus şi prietenii lui se adunaseră într-o încăpere de sus, pentru a prăznui oapăţul de Paşti. Nu, nu era sigură că s-ar mai fi aflat acolo. Cel mai bine era să urce el personal, să se convingă.

A trebuit aşadar să urce încă o dată. Nu făcea altceva de cînd ieşise din salină, dar picioarele refuzau să-l mai asculte. Totuşi urcă, împinse o uşă.

Încăperea era goală. Din nou, ajungea prea tîrziu. Se mîncase la acea masă. Mai erau acolo treisprezece pocale, un fel de pahare nu foarte adînci, evazate, cu picior şi cu două tortiţe. Pe fundul unora dintre ele, mai era vin roşu. Şi pe masă rămăseseră bucăţi de pîine de azimi, pe care evreii o mănîncă în seara Paştelui, în amintirea ieşirii din Egipt a părinţilor lor.

Lui Taor i-a venit ameţeală: pîine şi vin! A întins mîna după un pocal, l-a dus la buze. Apoi a luat o bucată de pîine de azimi şi a mîncat-o. Atunci s-a prăbuşit înainte, dar n-a căzut. Cei doi îngeri care, de la eliberare, vegheau asupra lui, şi-au desfăcut aripile mari, l-au cules, şi, în cerul nopţii deschis deodată către o mare lumină, l-au luat cu ei pe acela care, mereu ultimul, veşnicul întîrziat, primise cel dintîi euharistia.

POST SCRIPTUM

1. Iar după ce s-a născut Isus în Betleemul lui Iuda, în zilele lui Irod împăratul, iată că au venit nişte magi de la Răsărit,

2. Întrebînd: „Unde este Împăratul de curînd născut al iudeilor? Căci am văzut steaua lui la Răsărit şi am venit să ne închinăm lui."

3. Şi auzind acestea, împăratul Irod s-a tulburat, şi tot Ierusalimul împreună cu el.

4. Şi adunînd pe toţi arhiereii şi cărturarii poporului, a căutat să afle de la ei unde avea să se nască Cristos.

5. Iar ei i-au răspuns: „În Betleemul Iudeii, căci aşa a scris prorocul".

6. «Şi tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nu eşti nicidecum cel mai mic dintre oraşele de căpetenie ale lui Iuda, căci din tine va ieşi Povăţuitorul care va cîrmui pe poporul meu Israel.»

7. Atunci Irod a chemat în ascuns pe magi şi a cercetat cu deamănuntul de la ei în ce vreme li s-a arătat steaua.

8. Apoi trimiţîndu-i la Betleem, le-a zis: „Mergeţi şi cercetaţi cu de-amănuntul despre prunc, şi după ce îl veţi afla, vestiţi-mi şi mie, ca să mă duc şi eu să mă închin lui".

9. Iar ei după ce l-au ascultat pe împărat, au plecat; şi iată că steaua pe care o văzuseră la Răsărit mergea înaintea lor, pînă ce a venit şi a stat deasupra, unde era Pruncul.

10. Şi văzînd ei steaua, s-au bucurat cu bucurie foarte mare.

11. Şi intrînd în casă, au aflat pruncul împreună cu Maria, mama lui, şi căzînd la pămînt i s-au închinat lui, şi deschizîndu-şi visteriile, i-au adus daruri: aur, tămîie şi smirnă.

12. Şi primind înştiinţare în vis să nu se întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în ţara lor.

13. După plecarea magilor, iată că îngerul domnului s-a arătat în vis lui Iosif, zicînd: „Scoală-te, ia pruncul şi pe mama lui şi fugi în Egipt şi rămîi acolo pînă ce-ţi voi spune; fiindcă Irod va căuta pe Prunc ca să-l ucidă".

14. Iar el sculîndu-se, a luat pruncul şi pe mama lui, noaptea, şi a plecat în Egipt.

15. Şi au rămas acolo pînă la moartea lui Irod, ca să se împlinească ce a zis Domnul prin glasul prorocului: „Din Egipt l-am chemat pe Fiul meu".

16. Atunci Irod văzînd că-l înşelaseră Magii, s-a mîniat foarte şi a trimis să ucidă pe toţi pruncii care erau în Betleem şi în toate împrejurimile lui, de doi ani şi mai mici, după timpul pe care-l cercetase de la Magi.

(*Evanghelia după Sfîntul Matei*, cap. 2, vs. 1–16.)

Acest fragment din Evanghelia după sfîntul Matei, reprezintă singura menţiune făcută despre regii magi în textele sacre. Evanghelia după Marcu, Luca şi Ioan nu-i menţionează. Matei nu le precizează numărul. Cifra de trei este de obicei dedusă din cele trei daruri menţionate: aur, tămîie şi smirnă. Restul aparţine textelor apocrife şi legendei, inclusiv numele Gaspar, Melhior şi Baltazar.

Autorul avea deci toată libertatea de a născoci, potrivit educaţiei sale creştine şi minunatei iconografii inspirate de închinarea magilor, destinul şi personalitatea eroilor săi.

Cu totul altfel stau lucrurile în ceea ce-l priveşte pe regele Irod cel Mare, personaj istoric asupra căruia avem informaţii abundente, datorate îndeosebi istoricului evreu Flavius Iosif (37–100 d.C.) Capitolul referitor la Irod se inspiră îndeosebi din el, dar şi din alte izvoare, mai ales studiile lui Jacob S. Minkin şi Gerhard Prause.

Legenda unui al patrulea rege mag, pornit de mult mai de departe ca ceilalţi, care a ratat întîlnirea de la Betleem, rătăcind pînă în Vinerea Mare, a fost povestită în mai multe rînduri, mai ales de către pastorul american Henry L. Van Dyke (1852–1933) şi de către germanul Edzard Schaper (născut în 1908), care, la rîndul lui, s-a inspirat după o legendă ortodoxă rusească.

Note

1. Paul Nizan.
2. Muhammad Asad.
3. Balsamodendron myrrba.
4. Marea Caspică din zilele noastre.
5. „Și au zidit gimnaziu în Ierusalim după obiceiul păgînilor. Și nu s-au tăiat împrejur, s-au îndepărtat de legea cea sfîntă, s-au împreunat cu neamurile și s-au vîndut spre a face rău.“ (I *Macabei*, I, 14,15)
6. 225 de metri.
7. În anul 31 înainte de Cristos.
8. *Deuteronom*, XXII, 10.
9. *Proverbe*, XXV, 27.
10. *Matei*, II, 6, citindu-l pe *Miheea*, V, 1.
11. Suprafața mării Moarte se află la 400 de metri sub nivelul mării Mediterane, și la 800 de metri sub nivelul Ierusalimului.
12. Flavius Iosif, *Războiul evreilor*, IV, 8, 4.
13. *Geneza*, XIX.

Cuprins

Gaspar, rege al Meroei 13
Baltazar, rege al Nipurului 47
Melhior, principe de Palmirena 75
Barbă-de-aur 95
Irod cel Mare 105
Măgarul şi Boul 133
Taor, principe de Mangalore 147
Post Scriptum 221
Note 223

SFIRSIT DE VEAC

Îmbinînd filosofia cu poezia, tîlcul adînc cu ironia, bogăția de înțelesuri cu umorul, adevărul paradoxal cu minciuna liniștitoare, Michel Tournier ne face să retrăim în acest sfîrșit de veac și de mileniu, printr-un discurs de o somptuozitate barocă, unul dintre episoadele întemeietoare ale spiritualității europene : închinarea Regilor Magi la Bethleem.

Regii magi se îndreaptă spre Bethleem cu dorința de a afla răspuns la întrebările care-i frămîntă pe fiecare și care îi situează în cîte o ipostază exemplară : a îndrăgostitului, a estetului și a omului politic. Doar copilărosul, frivolul și gurmandul rege indian Taor – rege „supranumerar" căci, întîrziind la întîlnire, tradiția de-abia de-l pomenește – este mînat de o prea lumească dorință : cea de a afla secretul rahatului cu fistic. Va sfîrși însă prin a se converti și a se lepăda de sine.

Un mare roman scris de unul dintre cei mai mari romancieri francezi de astăzi.

ISBN 973-48-1010-3